Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

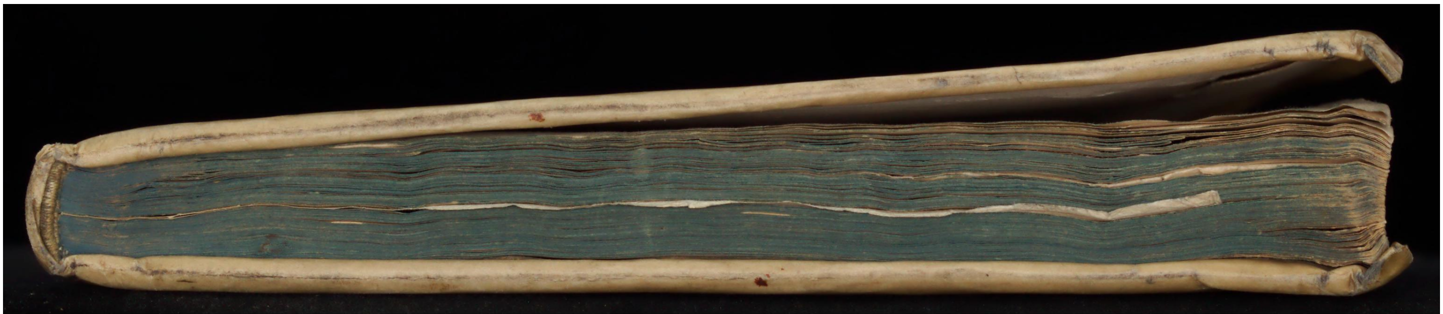

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Geog 187 bis

-82:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KW 191 B 8a

NOVVS ORBIS,

Sive

DESCRIPTIO INDIAE OCCIDENTALIS,

Auctore

ANTONIO DE HERRERA,

Supremo Caſtellæ & Indiarum authoritate PHILIPPI III. *Hiſpaniarum Regis Hiſtoriographo.*

Metaphraſte C. BARLÆO.

Acceſſerunt & aliorum Indiæ Occidentalis Deſcriptiones, & Navigationis nuperæ Auſtralis *Jacobi le Maire* Hiſtoria, uti & navigationum omnium per Fretum Magellanicum ſuccincta narratio.

AMSTELODAMI,
Apud MICHAELEM COLINIVM Bibliopolam, ad inſigne Libri Domeſtici. ANNO M. D. C. XXII.
Cum Privilegio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

HOC OPERE CONTENTA.

I. *Antonij de Herrera* Indiæ Occidentalis deſcriptio.
II. Hiſtoria Navigationis Auſtralis ductu & moderamine *Iacobi le Maire* inſtitutæ.
III. Deſcriptio omnium quotquot in hunc uſque diem per Fretum Magellanicum inſtitutæ ſunt Navigationum.
IV. Itinerarium Indiæ Occidentalis auctore *Petro de Cevallos* Preſbytero, ex Hiſpanico Latinitate donatum.
V. Deſcriptio Americæ excerpta ex Tabulis Geographicis *P. Bertij*.

INDEX

locorum, quibus Tabulæ Geographicæ inſeri debent.

Tabulam notatam Numero 1.	inſere	*Fol.* 2.
Num. 2.		*Fol.* 4.
Num. 3.		*Fol.* ibid.
Num. 4.		*Fol.* 13.
Num. 5.		*Fol.* 15.
Num. 6.		*Fol.* 16.
Num. 7.		*Fol.* 19.
Num. 8.		*Fol.* ibid.
Num. 9.		*Fol.* 20.
Num. 10.		*Fol.* 21.
Num. 11.		*Fol.* 26.
Num. 12.		*Fol.* 29.
Num. 13.		*Fol.* 30.
Num. 14.		*Fol.* 34.

Tabulam notatam Littera A.	*Fol.* 57.
Litt. B.	*Fol.* 67.
Litt. C.	*Fol.* 37.
Pagina (.·.)	*Fol.* 46.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'SHAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

SVMMA PRIVILEGII.

ORdines Generales Fœderati Belgij decreto ſuo caverunt, ne quis Geographicam deſcriptionem Indiæ Occidentalis auctore *Antonio de Herrera* ſupremo Indiarum, nomine regis Hiſpaniarum, Hiſtoriographo, ſumptibus *Michaëlis Colinij* Bibliopolæ Amſtelodamenſis in Linguam Latinam, Belgicam, Gallicam & Germanicam tranſlatam, præter dictum M. Colinium in totum aut ex parte, majori aut minori formâ, aliquâ iſtarum linguarum intra octennium excudat aut divulget, vel alibi importet, diſtrahat, venalemve habeat, intra Confœderatarum Provinciarum fines, citra voluntatem Michaëlis Colinij. Qui ſecus faxit confiſcatione librorum & præterea ſexcentis florenis mulctabitur, uti latius patet in litteris hunc in finem Hagæ-Comitis datis, quas

NICOLAVS vander BOVCHORST V.t.

&

Ad mandatum Præpotentium D. D. *Ordinum Generalium ſignavit*

C. AERSSENS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Illuſtriſsimis ac Potentiſsimis

D. D. ORDINIBVS GENERALIBVS FOEDERATARVM BELGII PROVINCIARVM,

NEC NON

Illuſtribus Potentibusque

D. D. ORDINIBVS HOLLANDIÆ & VVEST-FRISIÆ, PATRIBVS PATRIÆ,

Dominis meis Clementiſſimis:

QVartam vobis, Illuſtriſs. ac Potentiſsimi Domini, Orbis terrarum partem, non ea qua eſt amplitudine, ſed modicis Tabularum ſpatijs ac ſuccincta locorum ſingulorum deſcriptione coarctatam ſummâ cum veneratione offero; ut revocatum ſubinde à Reipubl. negocijs animum per earum regionum vaſtiſsimos tractus, quaſi peregrinantes, circumferatis, quæ humanæ avaritiæ ac cupiditatis materiam altè defoſſam ſervant. Etenim multa ſunt, quæ ad propriorem Americani Imperij inveſtigationem ac huius hiſtoriæ lectionem invitare Veſtras Dominationes queant. Nam præterquam quod nihil digniùs ſit principibus viris Univerſi cognitione, in quo honores gerunt, imperia ipſi exercent, opes cupiunt, bella inſtaurant, totum genus humanum tumultuatur; nihil verò indignius, quam eas terras ignorare, quibus imperare non minus utile quam glorioſum foret: illud inſuper affirmo, non parum Reipublicæ Veſtræ intereſſe, ſi Novi huius orbis, quæque in eo ſunt oppidorum, arcium, portuum, fluminum, populorum accuratam habeatis cognitionem.

 Etenim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Etenim poſt res domi militiaque terra marique proſperè geſtas, poſt exactos penè inſulis Moluccanis Hiſpanos, poſt tentatas Septentrionis ac maris Tartarici vias, etiam de Novo hoc orbe adeundo tandem conſilia cepiſtis. Vtique optima ſemper viſa fuit bellandi ratio, ſi non in noſtro tantummodo ſolo hoſtem operiremur, ſed in ſuo quoque regno ſecurum, Romanorum exemplo, adoriremur. Certè hac arte revocatum in Africam ex Italiâ Hannibalem conſtat. Norunt hoc Medicorum filij, qui affecto crure dextro ad revellendum valetudinis hoſtem, oppoſitum ex adverſo prudenter ſecant. Sed minus feliciter illud fiet, niſi quo eundum, quo deducendæ noſtratium coloniæ, quo commerciorum bono, qua ſecuritate, probè cognitum habeatis. Laudat in Hannibale Livius, quod omnia ei hoſtium, haud ſecus quam ſua nota erant.

Livius XXII.

Quare hoſtium exercitum & locorum ſitum, & naturam regionis *explorari vult. At cognoſci hæc rectius non poſſunt, niſi ex Geographicâ locorum deſcriptione, quæ etiam ea, quæ non vidimus unquam, quaſi præſentia oculis obijcit, & Lectorem domi poſitum felici jucundoque animi remigio per rerum univerſitatem, & remotiſsima terrarum ac maris ſpatia circumducit. Hoc fine* Antonium de Herrera *Hiſpanum, accuratiſsimum Indiæ Occidentalis ſcriptorem Latinitate donatum ad favoris Veſtri aram ſuſpendo. qui author Hiſtoriographi regij titulo inſignis & in intima ſecretorum à ſupremo rerum Indicarum Senatu admiſſus, majori hanc hiſtoriam fide, quam gentis ſuæ bono, divulgaſſe credi poteſt. Illud verum eſt, neminem exactius ac enucleatius terminos ac fines provinciarum, earumque magnitudines: Oceani tractus, ſinus, promontoria, inſulas: fluminum curſus, flexus, oſtia: lacuum & ſtagnorum amplitudinem & ſitum: tot urbium, propugnaculorum, oppidorum, vicorum, coloniarum, portuum, ſtationum poſituram, tum inter ſe tum reſpectu cœli: denique regionum ſingularum indolem, quid quæque ferat, quid ferre recuſet, deſcripſiſſe. Quod ſi hinc aliqua ad Rempublicam Veſtram redibit utilitas, ſi inſtitutum Veſtrum invabit hac noſtra opera, ſuſcepti hac in parte laboris neutiquam pœnitebit. Videbitis liquido, Illuſtriſsimi Domini, quam latè diffuſa ſit hoſtis Veſtri potentia, qui non contentus Europæ, Aſiæ, ac Africæ parte, totum hunc Novum orbem ſceptris ſuis adjecit. ex quo quantum eius opes & in bello robur accreverint, expertus eſt ſuo malo orbis Chriſtianus, qui nuſquam ferè non huius armis oppugnatus, pluribus in locis Americano auro faſces (proh dolor) ſubmiſit. Non adfero hoc ad expectorandum animos Veſtros, ſed ut priſcæ virtutis memores, conſtanti fortitudine, ſub feliciſsimi Arauſionenſium Principis ductu, potentiſsimi hoſtis impetum retundatis. quo victo, illuſtrior tanto erit victoriæ laus, quanto cum valentiore hoſte pugnaviſtis. Vt autem vincatis faxit patriæ ſoſpitator*

Deus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Deus. At ubi vinci debeat & poſsit, hic, quem V. D.bus offero, Liber explicabit, quem ut benignis animis accipiatis etiam atque etiam rogo. Ita quæ Vobis, quæ Reipublicæ ac Eccleſiæ ſalutaria ſunt, largiatur ſupremum Numen.

Veſtris Dominationibus humillime devotus

CASPARUS BARLAEUS M. D.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

PRÆFATIO AVCTORIS
AD
PAVLVM DE LAGVNA
Licentiatum, præſidem Supremi Senatus Indici.

IOhannes de Ovando Licentiatus, Dominationis Veſtræ anteceſſor, quo Præſide primum munus Chronographi Indiarum inſtitutum fuit, ut majori fide ac laude res ab Hiſpanis in Novo Orbe geſtæ litterarum monumentis traderentur ſumma diligentia & labore acta omnia & inſtrumenta publica, quæ ad hanc rem facere poſſent, & provinciarum detectiones, urbium ac coloniarum fundationes concernerent, non ex Hiſpania ſolummodo ſed & ex ipſa India Occidentali in unum collegit. Verum eo mortuo, accidit, ut aliorum negligentia, ad annos aliquot intermiſſa fuerit Hiſtoriæ iſtius deſcriptio. Sed poſtquam ad præſidis munus ac dignitatem evectus eſſes, ratus nihil eſſe indignius, quam res præclariſſimas perpetuo ſilentio involui cum Hiſtoria tanto picturis ſit excellentior, quanto anima corpore, omnem operam, induſtriam ac diligentiam quin & libertatem contuliſti, ad hiſtoriæ iſtius conſummationem. Quid; quod & tua opera factum ſit, ut luculentum ſtipendium Chronographo decretum ſit, quo & hoc & laudis inſuper ſtimulo incitatus, maiore diligentia munus tam præclarum & arduum exequeretur. Quare & huius tibi Hiſtoriæ laus potiſſimum, & immortales inſuper gratiæ debentur, ab ijs præſertim, quorum majorum laudes & res geſtæ expreſſis ipſorum nominibus hac hiſtoria dignis præconijs celebrantur: Barbara enim eſt, & iniqua planè Iohannis Baptiſtæ Ramuſij ſententia, quem non puduit in tertio Navigationum libro ſcribere: Vanum ac ridiculum eſſe ſcriptores rerum Indicarum adeo eſſe anxios in recitandis ac annotandis nominibus ac patria illorum, qui rebus laudabiliter iſthic loci geſtis inclaruerunt. Profecto invidiæ ac livoris morbum ac malevolum ſuum in reges ac populum Hiſpaniarum animum prodit. Etenim præcipuus Hiſtoriæ ſcopus eſt, benè meritos laudibus proſequi, & malè meritos eâ, qua digni ſunt, infamia notare, idque in poſterorum exemplum. quod tamen, ſi Baptiſtæ obtineat ſententia fieri neutiquam poteſt. Verum ſecus ac rectius judicat Dominatio tua, cuius ut intercidat ullo tempore memoria ac laus non patietur Hiſpanorum natio, quæ hoc nomine æternas ſe tibi debere gratias ingenue fatetur. Deus Opt. Max. D. T. incolumem ſervet. Datum Valladolitij, XV. Octob. Anno 1601.

ANTONIVS DE HERRERA.

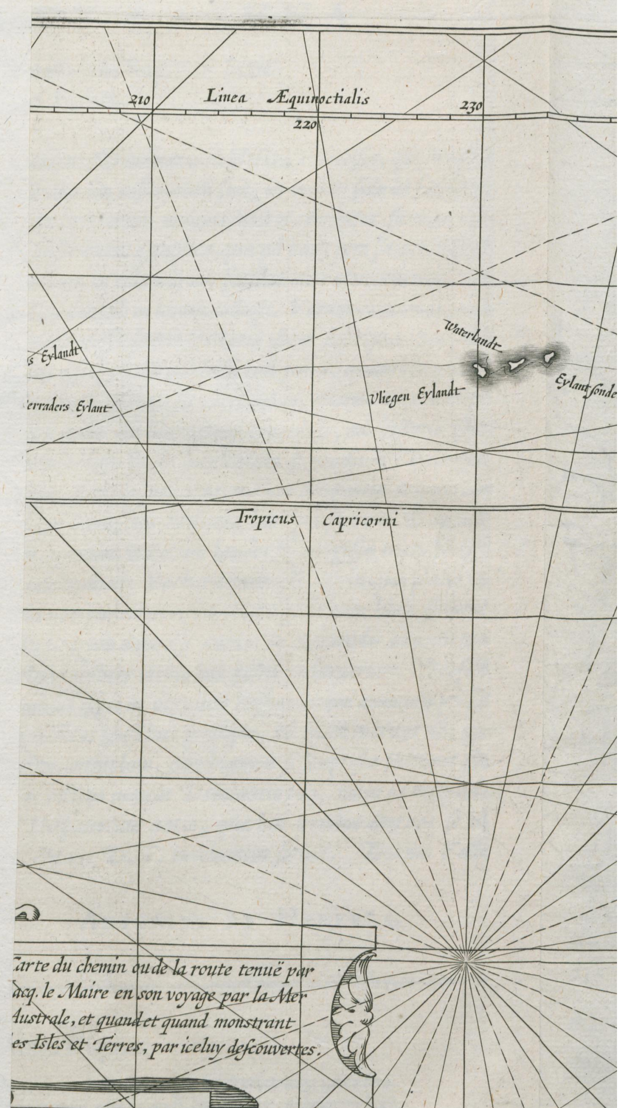
Errata aliquot.

Pag. 1. verſa lin. 2. pro *à quibus* lege *per quos*. ibid. lin. 3. pro *longitudinis* lege *latitudinis*. pag. 24. verſâ lin. 3. pro *ſacellis* lege *macellis*. pag. 9. verſ. lin. 31. pro *medullarum* lege *medullarem*. Reliqua minoris ſunt momenti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

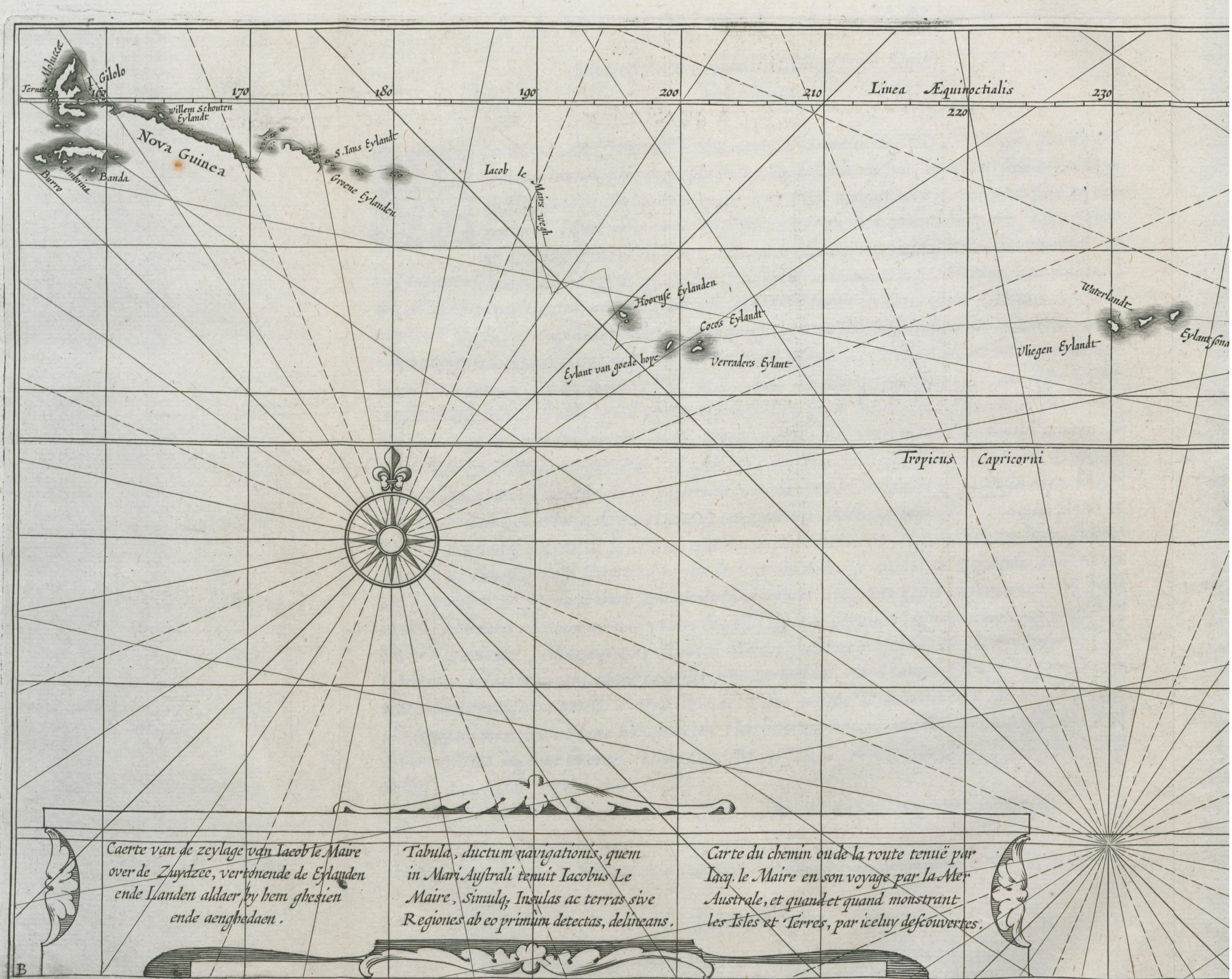
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

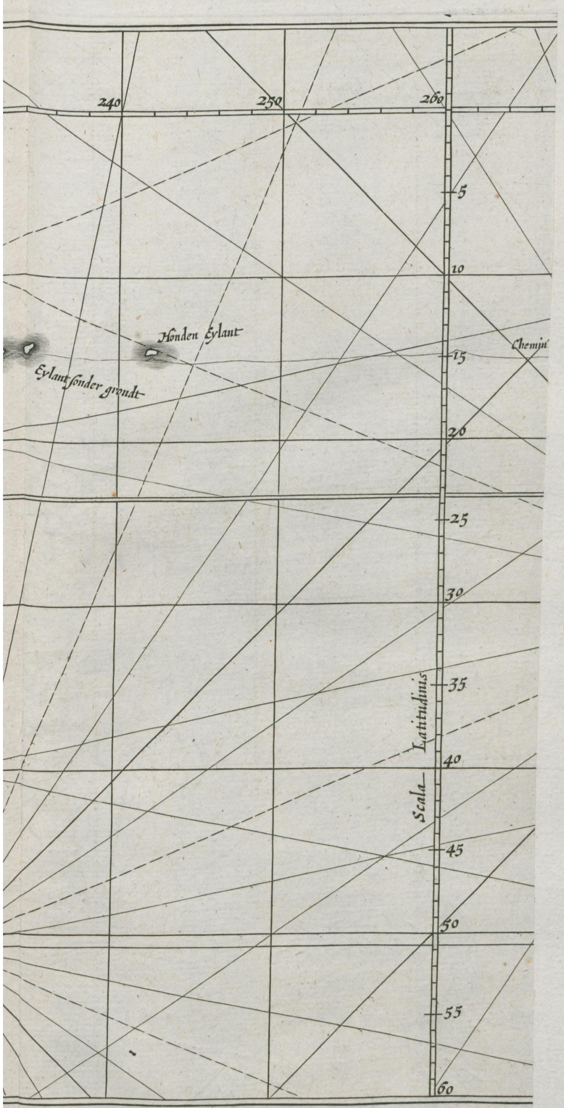
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

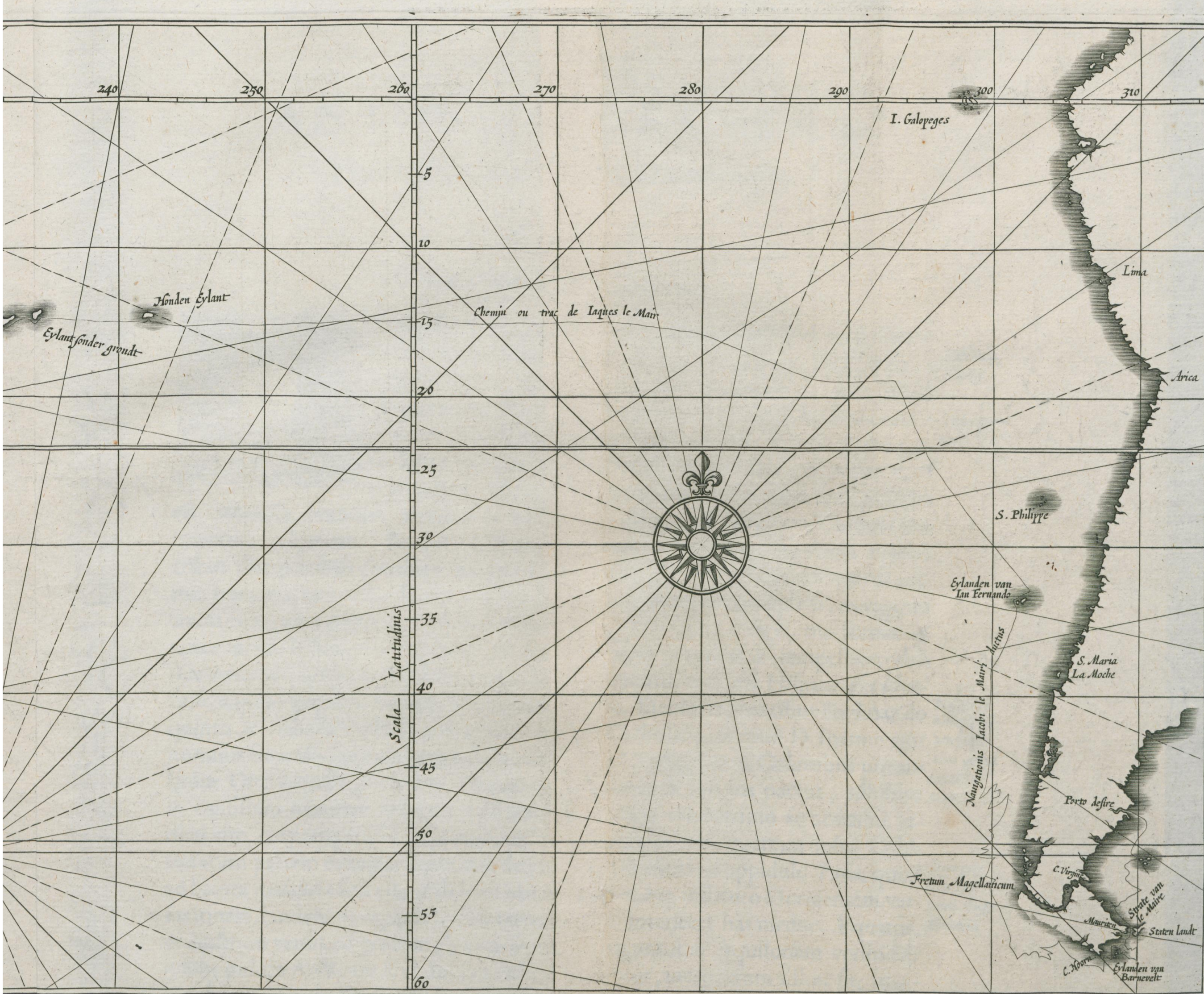
TIS

S

ſecun-
Terram *Ambitus Terræ.*
juncta
exa ſu- *Terræ partes.*
es par-
e parti
a dicta
nſium
opinio
us ani-
igandi
næ ac
s abſ-
celluе-
nando *Hiſpani navigandi arte ſupra alias gentes excelluerunt.*
e ejus
rimus
nibito
ni ju-
Orbis
quod *Quis primus Indiam hanc detexerit.*
n ver-
uator,
us ſub
mag-
hujus
tis ac
ſitæ,
uunt,
quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPTIO

INSVLARVM & CONTINENTIS maris Oceani, quæ vulgò India Occidentalis vocantur,

AVTHORE

ANTONIO de HERRERA

magno Indiarum & Caſtellæ Chronographo.

Cap. I.

De Indiæ Occidentalis diviſione.

VNniverſus Terræ ambitus 360. gradibus abſolvitur, qui ſecundum Caſtellanorum menſuram leucas conficiunt 6300. Terram cum dicimus, mare quoque ipſum includimus, quæ juncta Sphæram terreſtrem conſtituunt, cujus hinc inde convexa ſuperficies partim mari partim terra conſtat. Veteres in tres partes Terræ globum diſpeſcuerunt, inditis ſuis unicuique parti nominibus. Prima eaque omnium celeberrima Europa dicta eſt. Secunda, omnium maxima & vaſtiſſima, Aſia, quæ magnum Chinenſium imperium continet. Tertiam Africam vocarunt. Invaluerat ſiquidem opinio tribus iſtis partibus contineri quicquid eſſet terrarum. Verum non contentus animus humanus tam arctis ſpatijs, aliumque adhuc orbem præconcipiens, navigandi artem excogitare cœpit, & dum in exſtruendis navibus aciem defigit, ejus formæ ac tantæ magnitudinis navigia fabricavit, quæ irati maris procellas ac tempeſtates abſque noxa tutò ſuſtinere poſſent. Atque hac quidem arte maximè Hiſpani excelluerunt, alijſque gentibus laudem iſtam præripuerunt. Etenim regnantibus Ferdinando quinto & Iſabella Caſtellæ ac Legionis regibus Catholicis, necnon D. Ioanne ejus nominis ſecundo, Luſitanorum rege laudatiſſimo; Chriſtophorus Columbus primus Indiæ Occidentalis præfectus, Hiſpanam conjugem & ſoli jus nactus, adhibito in conſilium Martino Bohemo Luſitano, Aſtrologo celeberrimo ac acerrimi judicij viro, cui patria erat Inſula *Fayal*, alijſque quam plurimis, quartam nobis Orbis terrarum partem eamque maximam detexit. Solvens enim ab oppidulo *Palos*, quod ad littora *Andaluſiæ* ſitū eſt, ac Comiti Mirandæ paret, atq; inſtituto Occidentem verſus itinere, tandem navigando ad has terras appulit. Interſecat has medius Æquator, & Auſtrum verſus, ad gradum 52 cum ſemiſſe porriguntur, at Aquilonem verſus ſub ipſum polum Arcticum ſe abdunt, ut ubi terminentur, incognitum adhuc ſit; magnitudine verò ac vaſtitate tanta, ut neminem non in admirationem rapiant. Ac hujus quidem terræ deſcriptionem perſequi in animo habemus, idque titulo *Continentis ac Inſularum Oceani*, quæ mari undique cinctæ ac in Occidentali mundi parte ſitæ, vulgo *India Occidentalis* ac *Novus orbis* vocantur, eamque terræ portionem conſtituunt,

Ambitus Terræ.

Terræ partes.

Hiſpani navigandi arte ſupra alias gentes excelluerunt.

Quis primus Indiam hanc detexerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

quæ regibus Caſtellæ ac Legionis eſt adjudicata. Hæmiſphærio ac dimidia orbis parte deſcribitur, hoc eſt gradibus 180, idque à Meridiani Toletani grad. 39 aut 40, à quibus ducta linea Occidentalis longitudinis tranſit per oſtia fluminis *Maranion*, & ad Orientalem plagam per civitatem *Malaccam*. Atque hæc mundi portio ab Occidente in Orientem extenſa, leucas Caſtellanorum conficit 3900, aſſignatis unicuique gradui leucis 20, unicuique verò leucæ paſsibus 3000. qui ipſi paſſus quinque Geometricis pedibus apud Caſtellanos receptis menſurantur, ita ut ſinguli gradus miliaria Italica 60. conſtituere credantur. Iſta verò menſurandi ratio, quæ gradibus ſingulis 20 attribuit leucas, cum Ptolomaica menſura convenit, multorumque hæc curioſius examinantium calculo comprobatur. Nonnullis videtur 70. miliaria Italica gradum unum facere, eaque nonniſi 17. leucas cum dimidia conſtituere, quæ ipſis optima videtur menſurandi ratio.

Gradus longitudinis, qui in linea Æquinoctiali numerari ſolent, ab Oriente nempe Occidentem verſus, per mediam Sphæram, non ita facile fuit obſervare, quia nullo hic certo ac fixo cœli ſigno juvamur. Gradus altitudinis ij ſunt, qui ab ipſis polis deſcribuntur, ſuntque certi ac definiti, propter poli immobilitatem. Atque ad hos gradus nobis in hac deſcriptione reſpiciendum erit.

Indiæ cognitæ longitudo & latitudo.

Navigatum eſt, ac detectæ ſunt hæ terræ, à Septentrione Meridiem verſus, à gradu 60 Septentrionalis latitudinis ad 53 Auſtralis, qui gradus conficiunt terræ leucas 1977, quæ harum regionum ac continentis ipſius eſt longitudo. Qua verò parte latiſsima eſt 1300 leucas habet, quâ anguſtiſsima 18. Eſtque hæc anguſtia ſive Iſthmus interjectus inter urbes *Nombre de Dios*, ſive *Porto belo* ac *Panamam*, & in duas ferè partes æquales Orbem hunc dividit, quarum altera Septentrionem, altera Meridiem ſpectat. Tertiam partem conſtituunt Inſulæ & ea continentis pars, quæ ad Orientalem *Malaccæ* plagam vergit, per quam abit linea inſtitutæ inter Reges Caſtellæ & Luſitaniæ diſtributionis; ſuntque pars Jndiæ Orientalis, licet Caſtellæ reſpectu Jndia Occidentalis vocentur, uti videre eſt in tabula ſequenti.

Magneti adſcribitur regionum harum detectio.

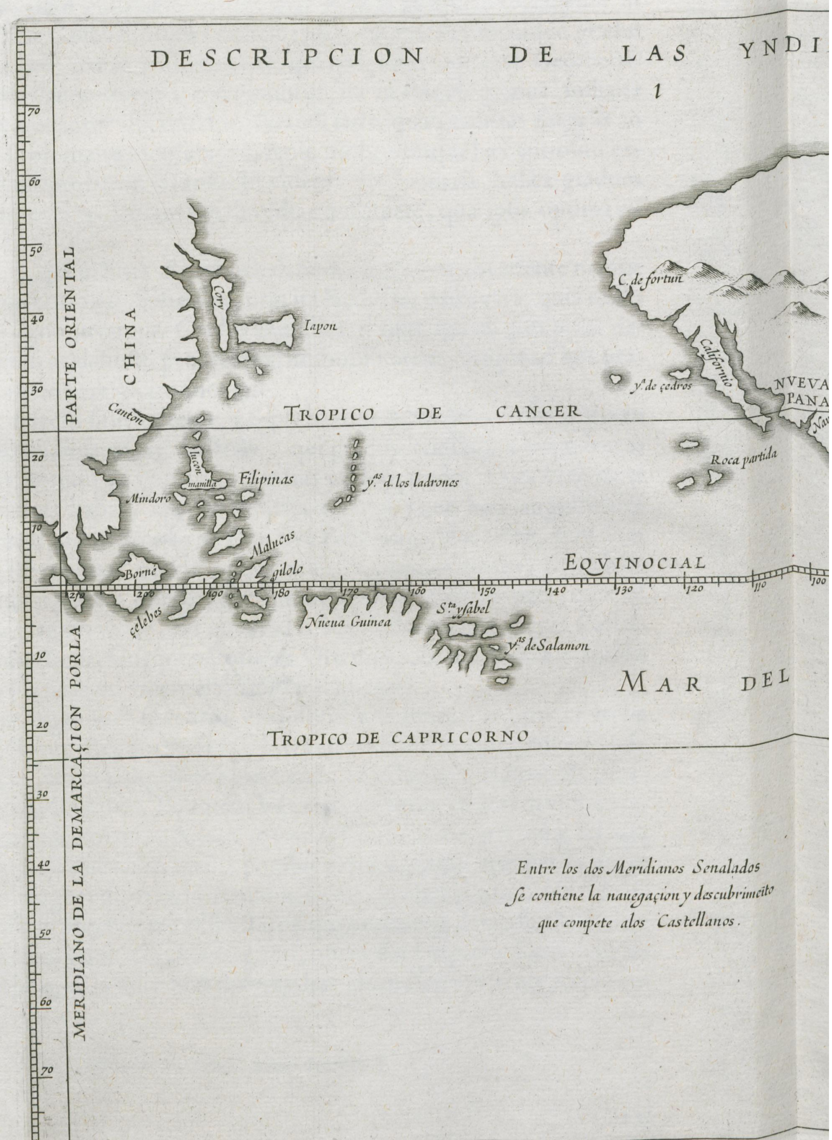
Et harum quidem regionum inventio, ex quibus tam immenſæ opes advectæ ſunt, tantaque ad dictorum Regum theſauros facta eſt acceſsio, magneti adſcribenda eſt, cujus admirabilem vim ea tempeſtate deprehendit ac in lucem produxit *D. Antonius Oſſorius*, Eques Valladolitanus. Ea autem hæc erat, videlicet, majorem vim attrahendi ferrum à magnete ferro communicari, quam ipſe habeat magnes; cum ferrum admotum magnetis parti efficaciori majus pondus attollat, quam ipſe per ſe poſsit magnes. Qui enim magnes duarum librarum ac unius quadrantis, non niſi ſex unciarum pondus attollere poterat, me adſpectante, quatuordecim libras ferri attollere potis fuit. Sed non eſt ea vis ac efficacia magneti, quem dat Hiſpania. Certè hæc res crucem fixit Philoſophis, ac luculentum penitius hæc arcana ſcrutandi argumentum præbuit.

Inſeratur hic Tabula notata Numero I.

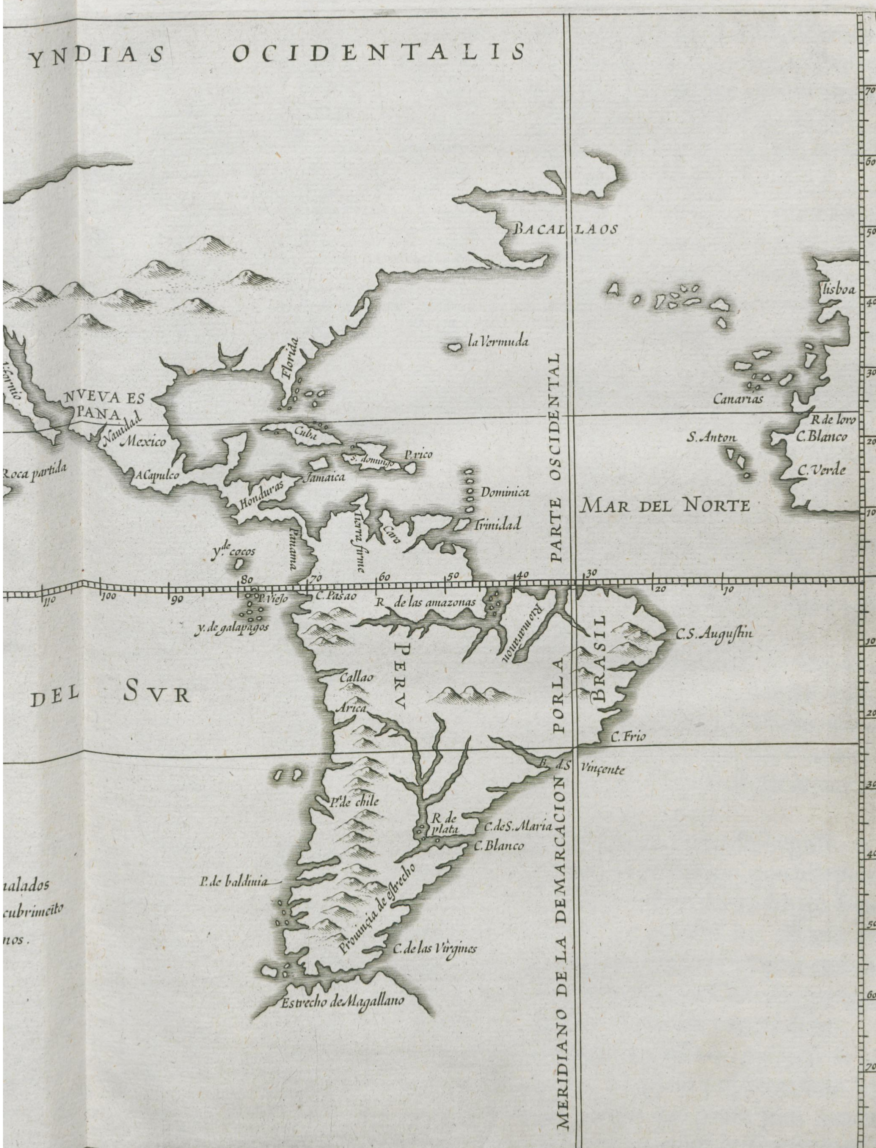
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cap. II.

De inſtitutis in Indiam Navigationibus.

MAre, quod in Orientem excurrit, *Mar del Norte*, quod in Occidentem *Mar del Sur* vocatur. Hoc novam Hiſpaniam & Peruanam regionem, illud eas regiones alluit, quæ ad Auſtrale Braſiliæ latus verſus fretum Magellanicum ſitæ ſunt, potiſſimum verò ad Septentrionalem Braſiliæ plagam Caſtellam verſus, alioſque Boreales tractus. Hæc duo maria vaſta alioquin, in minora maria ac ſinus diſtribuuntur, ac quatuor ad ſummum diverſorum terminorum navigationibus navigantur. Prima eaque omnium celebratiſſima eſt ea, quæ à *Caſtella* in *Terram firmam* ac *Novam* vergit *Hiſpaniam*. Secunda à *Caſtella* ad *Rio* (fluvium) *de la Plata* & fretum Magellanicum abit. Tertia à finibus novæ Hiſpaniæ, à *Guatamala* & *Pamana*, in *Peru*, *Chili* & fretum ſupradictum tendit. Quarta eaque noviſſima à nova Hiſpania ad Inſulas Occidentales & Chinenſium mercatui dicata loca inſtituitur, uti tabula præſens indicat. *Diverſi navigationum in Indiam tractus.*

Prima navigatio, quia maximè viget, *Carrera de las Indias* appellatur, partimque in portum S. Ioannis de Vlua in nova Hiſpania ſitum abit, & Hiſpali ſi ſolvas, 1700 habet leucas, ac duorum menſium ſpatio cum dimidio conficitur: partim ad *Nombre de Dios*, & *Porto belo* tendit, loca ſita in regno, quod *Terram firmam* vocant. atque hæc navigatio leucas continet 1400, ac duobus menſibus conficitur. utraque uno curſu ac recto tramite pergit, uſque dum ad inſulas maris Septentrionalis ventum ſit, ſolvendo à portu *S. Lucæ de Barræmada*; unde æquor tutò non conſcenditur, abſque Palinuro, nec niſi ſecundo vento, & pleno maris æſtu, ac de die, aut prævio lucernarum lumine, ad deprehendendas Syrtes & vada. *Tempora navigationibus idonea.*

Tempora his navigationibus oportuna (Latini *tempeſtivitates* vocant) diverſa ſunt. In novam Hiſpaniam itur exacta jam hyeme, ineunte Aprili ad finem uſque menſis Maij, nec ſolvendum ſeriùs, cum poſt menſem Auguſtum ad Inſulas uſque Oceani Septentrionalis pervenire non detur, propter ventos Aquilonares & *Vracanos*, qui tunc flare incipiunt. Sunt autem Vracani tempeſtates ortæ ex conflictu & concurſu contrariorum ventorum. *Quid ſint Vracani.*

In *Terram firmam* itur, priuſquam adventet bruma, toto menſe Auguſto ac Septembri, quia finito Novembri commodè ad *Porto Belo* pervenitur, quo tempore iſtarum regionum littora Aquilonibus flare incipientibus minus valetudinem frangunt. A portu *S. Lucæ* in inſulas *Canarias* decem dierum aut octidui iter eſt 200 leucarum, idque per ſinum *de las Yeguas*, quæ navigatio brumali tempore propter crebras tempeſtates periculoſiſſima eſt. Quod ſi verò ad portum magnæ Canariæ pertingere ipſis detur, in eum ſe recipiunt, ſin minus, ad inſulam *Gomeram* contendunt. *Navigatio in Terram Firmam.*

A Canarijs inſulis porrò navigatur in inſulam *la Deſſeada*, poſitam in latitudine grad. 15. paulo altius, aut in inſulam *la Dominica*, ad quam per Oceanum leucæ 700 numerari ſolent. Hîc loci viginti quinque diebus aut paulo plus morari ſolent, nec hinc regredi licet, propter ſtatos ventos contrarios, quos *Briſones* vocant. Innuuntur hac appellatione omnes ſupradicti venti orientales, & cauſa, propter quam ſtati hi ſint ac fixi, hæc eſt, quòd rapidiſſimus motus primi mobilis etiam ipſum aeris Elementum ſecum in orbem raptet, uti alios quoque ſupra aërem poſitos orbes. Hinc *Quid ſint Briſones venti.*

ſit, ut, dum aër motum ſequitur primi mobilis ſive diurnum ab Oriente in Occidentem, qui perpetuus eſt, etiam ſecum rapiat eodem motu exhalationes ac vapores è mari ſublatos, qui iſtorum ventorum materies ſunt & alimentum. Hæc navigatio à *Canarijs* in inſulam *S. Domingo*, primum inſtituta eſt Anno M. D. XIV. à *Pedraria Davila*, cognomine *Gentil*, qui deſignatus Gubernator & præfectus regni *Caſtellæ de l'oro*, quod nunc *Terra firma* dicitur, inſtructa navium claſſe eò contendit. Nec diſſimilis omninò eſt hæc navigatio illi, quæ hactenus obſervata fuit.

Quia verò edicto cautum eſt, ne vel ligna, vel recentiores aquæ ex inſulis *Deſſeada* & *S. Domingo* petantur, hinc in portum Inſulæ *Hiſpaniolæ Ocoa* dictum abit Hiſpanica claſſis, idque refectionis ergò. Cur verò iſtic aliquamdiu ſubſiſtat, hæc eſt cauſa, quod Vracanos ventos hoc in tractu à *Cuba* & *Nova Hiſpania* flantes nanciſcatur. Etiam de recentibus ſibi aquis proſpiciunt in Inſula *Guadalupa*, atque hic ad iter denuò ſe apparant. A nova Hiſpania abit claſſis ad promontorium *Santanton*, ſitum in finibus & Occidentali parte Inſulæ *Cubæ*, unde ut plurimum viginti diebus 500 leucas navigando conficit, in conſpectum ſe dantibus inſulis *S. Iohannis de Porto Rico*, & *Hiſpaniola*, duorum miliarium à portu de *S. Domingo* diſtantia, lectaque orâ juxta promontorium *Nizao*, medio inter inſulas *Cubam* & *Iamaycam* itinere contendit, quo loci vitandi ſunt ſcopuli *Iardines* dicti, poſiti in medio littore *Cubæ*, in quos plurimæ naves illiſæ naufragium fecere. Hinc porrò in altum vehuntur in conſpectu Inſularum *Pinos* & promontorij *Corrientes*, duodecim à promontorio *Santanton* leucis; unde duplex via patet ad portum *Veracruz*, utraque decem aut duodecim dierum itinere. Et prior quidem via mediterranea 250 leucarum eſt, & æſtivo tempore à menſe Maio ad Septembrem uſq; navigatur, cum nulli flant Aquilonares, qui in littus *Iucatam*, quod præternavigatur naves protrudunt: poſterior verò per Oceanum & vaſtum mare ante hyemis adventum navigatur, eſtque penè 280, leucarum, ſi altitudinem poli metiaris. Optima verò & commodiſſima navigatio ad portum *S. Iohannis de Vlva* inſtituitur, lecto littore *Floridæ*, & *Almeriæ*, hoc conſilio, ne ab adverſis ventis retardemur, utque portum S. Iohannis de Vlva ſuperare tempeſtivè poſſimus. Claſſes, quæ antea ab inſula *la Dominica*, nunc verò à *Guadalupa Terram firmam* petunt, ſpacio 400 leucarum, itinere vero quindecim dierum, ut Cartagenam perveniant, Terræ firmæ oram radunt, ubi perpetuò ferè flant adverſi navigantibus *Briſones*, & æſtivo tempore Zephyronoti, brumali verò Septentrionales, qui ex obliquo littus feriunt. Deprehenditur via ex promontorio *de la Vela* interjecto inter S. Martham & Venezuelam, & ex promontorio *del Aquia*, propè *Cartagenam*, ubi exonerari ſolent merces adſportandæ in *Novum regnum*, quæ verò in *Peru* abituræ ſunt, in *Porto Belo* deferuntur, quæ *Cartagena* diſtat leucis propemodum 90 itinere quatuor aut ſex dierum, obſervato promontorio *Catina*. à Canarijs vero inſulis diſtat *Cartagena*, quantum triginta quinque diebus adnavigari poteſt.

Quæ commodatiſſima ſit à Promont. Santanton in inſulam S. Iohannis de Vlva, navigatio.

Quæ verò ad *Honduras* & *Guatemalam* abeunt, una cum navibus novæ Hiſpaniæ promontorium *de Tiburon* petunt, maxime Occidentalem *Hiſpaniolæ* partem, à quâ abeuntes juxta inſulæ *Jamaycæ* latus Boreale ad extremitates promontorij *Nigrello*, ad promontorium de *Cameron* contendunt, & provinciam *Honduras*, unde navibus ſtatio quæritur in *Truxillo*, 15 leucis Occidentem uerſus, ubi merces iſtic manſuræ exonerantur, reliquæ verò ad portum de *Cavallos* deferuntur, aut in ſinum dulcem (*Golfo Dulce*) juxta oram ſinus de *Honduras*, ut in *Guatemalam* hac via devehantur.

Iter in provinciam Honduras & Guatemalam.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cap. III.

In quo reliqua, quæ ad navigationes haſce attinent, pertexuntur.

NEc verò eadem, qua iſtuc commeant, in Hiſpaniam remeant viâ, verum altius polum verſus dirigendus curſus, ultrà Tropicos, ad captandos ventos Septentrionales. Conveniunt claſſes in portu *Havanæ*, circa medium menſis Iunij, ut hinc ante adventum hyemis in Caſtellam navigent. Etenim Apeliotes adverſus eſt, ac rectà in proram flat, ex obliquo verò in Canali ipſo; uti & Auſter ex obliquò ferit littora promontorij *S. Vincentij* uſque ad S. Lucæ portum. Claſſis *Terræ firmæ* in Maio à *Porto Belo* ſolvit, ceſſantibus Aquilonibus, mox Cartagenam revertitur, partim ad convaſandum quicquid auri ac argenti è novo regno *Granadæ* advectum eſt, partim ut declinet tum littora *Veraguæ*, tum impetuoſos defluxus aquarum de *Nicharachua*, ex quibus difficulter ſe expediunt naves, ſi quando in hos à Briſonibus ventis, qui circa hos tractus periculoſi ſunt navigantibus aut adverſo maris æſtu propellantur.

Aliâ viâ in Caſtellã remeant Claſſes.

Quo tempore ſolvere debeant Claſſes Caſtellam repetentes.

Cartagenâ diſcedentes ad promontorium *Santanton* contendunt, Occidentalem Cubæ partem, itinere 200. penè leucarum, quod, propter vada occurrentia circa *Serranam*, *Serranillam*, & *Quitaſveno* decem diebus conficitur. Promontorium *Santanton* diſtat *Havanâ* 50. circiter leucis: Naves quoque è provincia *Honduras* ſolventes hac iter ſuum inſtituunt ad obſervandum promontorium *de Santanton*.

Quò claſſes Cartagenâ ſolventes contendant.

E *Novâ* verò *Hiſpania* abeunt naves ineunte Maio, flante Aparctia, qui *Havanam* redeuntibus inſervit, inſtituto altius curſu uſque ad *Sondam*, quam *las Tortugas* vocant. in quem uſque locum 300. penè leucæ 15. dierum ſpatio decurruntur. Naves, quæ à *S. Martha* & *Venezuela Caſtellam* petunt, inter *Cubam*, & *Hiſpaniolam* vela faciunt, ad deprehendendum promontorium *S. Nicolai*, [*Cabo S. Nicolas*,] in Auſtrali inſulæ iſtius parte. unde per medias inſulas *de los Lucayos* iter dirigunt, ut eundem, quem Claſſes, curſum teneant, moxque viſo promontorio *Santanton*, ad *Avanam* contendunt, ne in piratas incidant. Hinc deinceps Caſtellam proficiſcuntur, & egreſſi è Canali *de Bahama*, quà primum navigaſſe perhibetur navarchus *Antonius de Alaminos* anno 1519, mare trajiciunt, quod *Mar del Norte* aut de *Sargas* vocant, ſpatio 800 penè leucarum, itinere 25. aut 30. dierum. Ventis feruntur ordinarijs ac ſtatis, ac duplicem ſervant curſum. Vnum æſtate ineunt ad altitudinem grad. 38. aut 39. aut paulò altius, in qua altitud. ſitæ ſunt *Azores*, vel *Flandricæ* inſulæ: alterum brumali tempore tenent, non ultra 39. gradus altitud. propter frequentes imbres, qui iſtuc decidere ſolent, in qua altitudine poſita eſt inſula *S. Mariæ*, una ex *Azorum* numero. Vno verò gradu altius *Terceram* itur, ubi Claſſes refectionis cauſa convenire ſolent, nec ulli hic exſcendere conceſſum. Ab his autem *Azorum* inſulis uſque ad *S. Lucas de Parrameda* leucæ à nautis conſtituuntur 300. quas quindecim diebus, alij verò triginta confici poſſe credunt, propter crebros ventos Orientales, qui in iſto Azorum mari imperium tenent. Atque hinc navigant uſque dum ad littora Portugalliæ perveniant, ac prætervectæ promontorium *S. Vincentij*, ac ſervatis ſemper in conſpectu Hiſpaniæ littoribus in portum tandem *S. Lucar* ſe recipiunt.

Quo anni tempore è Novâ Hiſpania diſcedant claſſes.

Navigatio è portu Havanæ in Caſtellam.

Claſſium iter a Canarijs uſq; ad S. Lucar

Navigatio quæ è *Caſtella* inſtituitur verſus *Rio de Plata* diſtantiâ 1600 leucarum, aut in fretum *Magellanicum*, diſtantia leucarum 2000 longius tempus requirit, quam viæ longi-

Navigatio verſus fluvium de Plata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

longitudo exigere videtur,quia in iſtas regiones non niſi æſtate deveniendum eſt,quæ iſtic à menſe Septembri inicium ſumit. Nequaquam circa ea tempora ſolvendum Caſtellâ eſt, quibus ſi ſolvamus, futurum ſit,ut Iunio aut Auguſto menſibus tranſeunda ſit linea æquinoctialis, qua anni tempeſtate maxima illic eſt aëris tranquillitas ac placidum ventis ſtat mare. quæ cauſa eſt, cur quinque menſes depoſcat hæc navigatio, quæ alias duobus aut tribus conficitur, ſi Hiſpali ſolvamus menſe Auguſto aut citius, & ſuperatis Canarijs inſulis, ubi Auſtrales ac Septentrionales flant venti, octo aut novem trans Æquatorem gradus navigemus; unde quidam curſum inſtituunt Occidentem verſus,ad deprehendendum promontorium *S. Auguſtini in Braſilia*, & ſervato terræ conſpectu in *Rio de la Plata*, & fretum *Magellanicum* pergunt. Alij rectâ per medium mare ad gradus octo navigarunt, deflectentes ad Auſtrum verſus fretum Magellanicum, quanquam pauci ante exactam æſtatem hac via Oceanum trajicere potuerint, cum breviſſima hic ſit æſtas, & frigida ſubinde, propter ſitus altitudinem, quæ hanc navigationem difficiliorem reddunt.

Navigatio per mare Auſtrale inſtituta fuit lecto littore, partim propter perpetuos Auſtros, partim propter ordinarios maris æſtus à Freto Magellanico verſus Septentrionem. Navigatio è *Panama* in *Cuidad de los Reyes* duobus menſibus abſolvi ſolet, reditus verò minus triginta diebus, & ſimiliter à *Cuidad de los Reyes* uſque ad *Chile*, unde ad *Panamam* numerantur leucæ 900, navigatur minus duobus menſibus, cum eò abeuntes octo exigant menſes, quæ tamen navigatio nunc ſolito compendioſior eſt, quia mare altius conſcendentes magis idoneos & faventes ventos conſequuntur.

Navigatio in inſulas Moluccas & Philippinas.

Navigatio in inſulas Occidentales, *Moluccas* & *Philippinas* à Caſtella per fretum Magellanicum leucas habet 4000. eſtque moleſtiſſima, partim propter viæ longitudinem, partim propter freti Magellanici diſcrimina. E *Nova Hiſpania* ante navigatum fuit per mare Occidentale, quod mari Auſtrali continetur,idque è portu de *Natividad* ſiti ad littora Novæ Hiſpaniæ, nunc verò è portu *Acapulco* navigatur, & hinc porrò in Moluccas ac Philippinas itur, diſtantiâ 1600. aut 1700. leucarum, quæ duobus menſibus, aut duobus & dimidio conficiuntur, ſi menſe Novembri ſoluas, quo tempore maxima eſt malacia. Reditus verò in Novam Hiſpaniam diutius durat; cum enim eadem via redire non detur, ad gradus triginta novem contendendum eſt, & ſolvendum menſibus Maio & Iunio, quibus rari flant *Briſones* venti. Habetque hæc via 200. leucas, & quatuor menſes huic conficiendæ impenduntur.

Inſeratur hic Tabula 2.

CAP. IV.

De India Septentrionali.

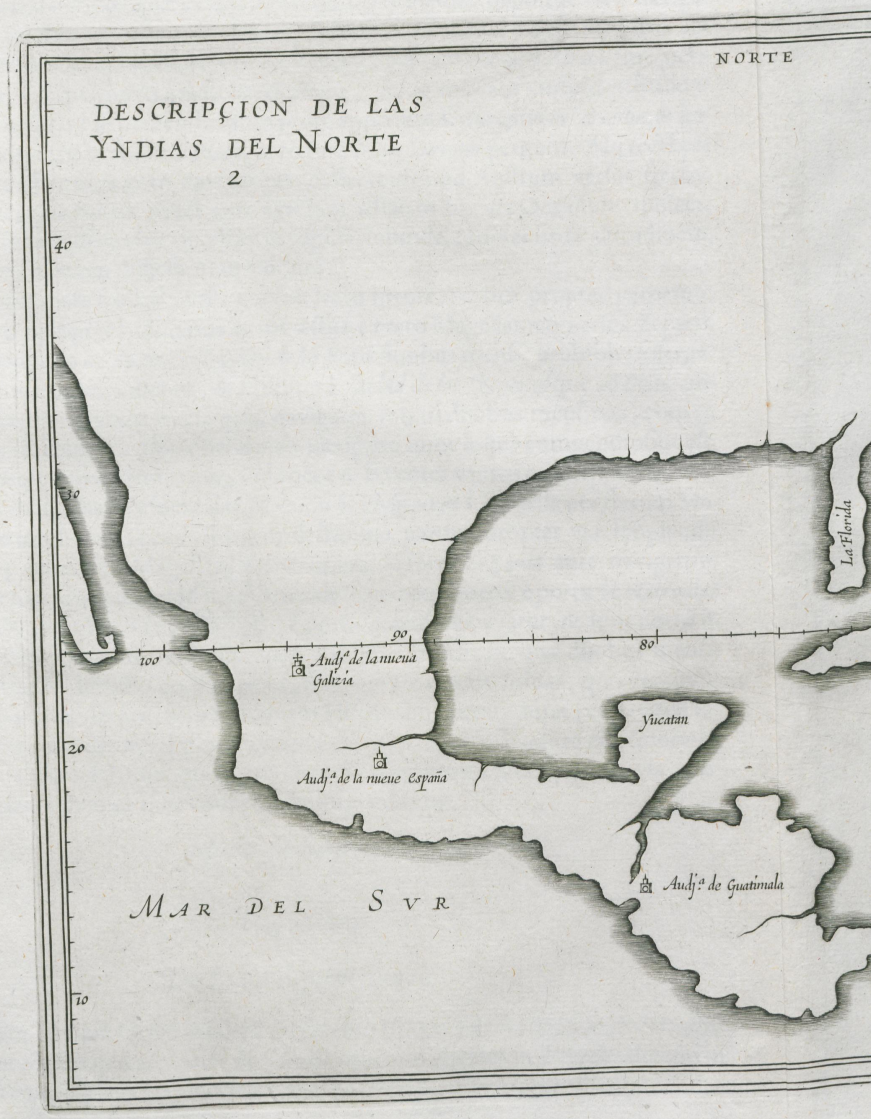
POſtquam Indiam Occidentalem interventu Iſthmi ſui interjecti inter *Porto Belo* & *Panama* idem in duas partes diviſimus, quarum alteram in Boreali, alteram in Auſtrali mundi plaga collocavimus, eam porrò Septentrionalis & Auſtralis Indiæ nominibus indigetabimus.

Reges Caſtellæ ac Legionis ſuffragante ſupremo rerum Indicarum Concilio, decreverunt, ut utraque Indiæ pars ſuum haberet Pro-Regem, una cum Cameris, Hiſpani *Audientias* vocant, præfecturis, ac Epiſcopatibus ſuis. Primùm autem dicendum nobis

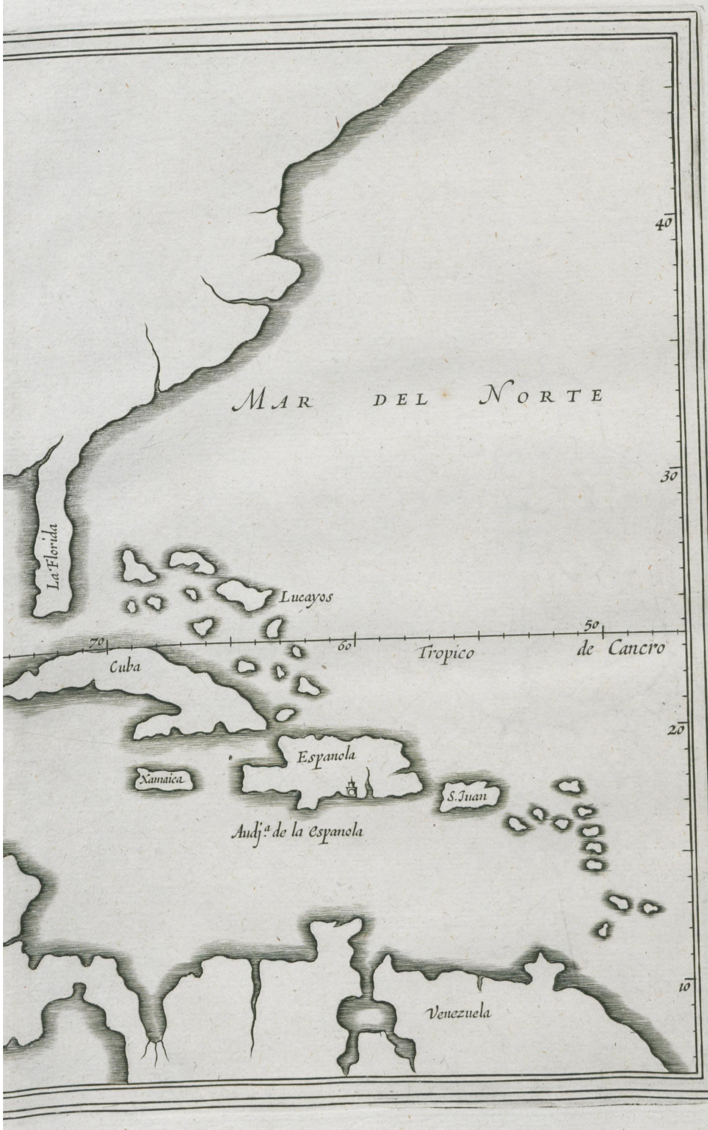
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

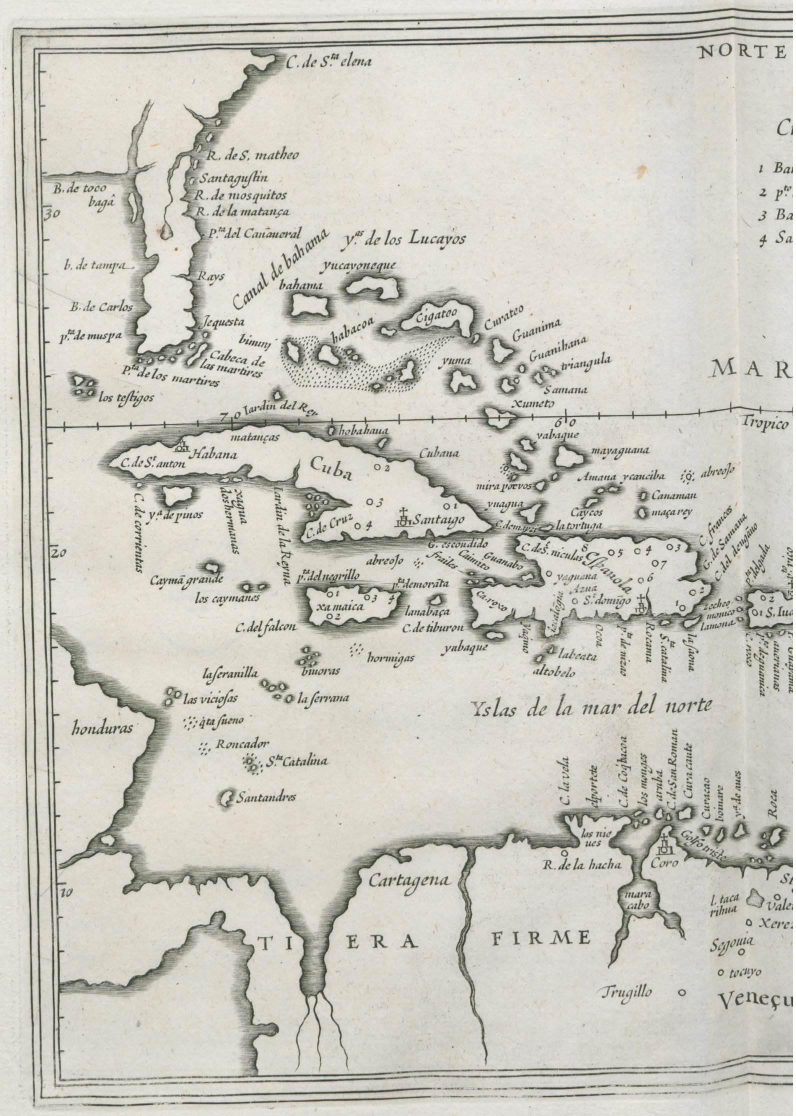

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

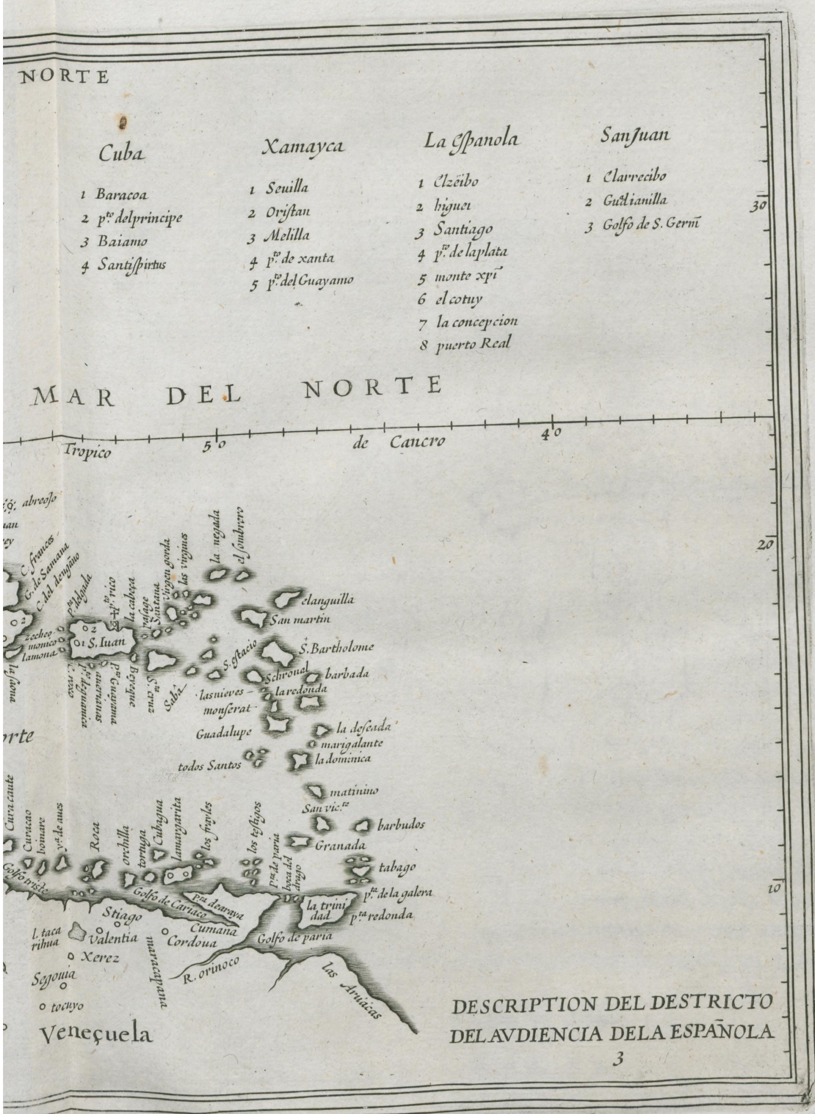
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPTION DEL DESTRICTO DEL AVDIENCIA DELA ESPAÑOLA

3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

nobis de India Septentrionali, quæ vulgo *Nova Hiſpania* vocatur, hanc ob cauſam, quod qui primi eam detexerunt, (fuere autem hi *Iohannes de Gryalva* alijque expeditionis iſtius ſocij) in inſulis nullas vidiſſent domos lateritias, aliaque plurima, quæ in Hiſpaniâ obtinent, in hoc autem Continentis tractu illa ipſa reperiviſſent, uti & amictam veſtibus gentem moribuſque ad civilitatem & humanitatem compoſitis præditam. Hinc *Novam Hiſpaniam* appellare libuit. Præcellit hæc reliquis Indiæ climatibus pratorum ac paſcuorum abundantia, ideoque innumerabilem hic omnis generis beſtiarum multitudinem invenias. Præſtat adhæc agricultura, & fructuum ubertate. Nulla hic colliguntur vina, quæ ob creberrimos per Iulium & Auguſtum imbres matureſcere nequeunt. Inſulæ de *Barlovento* paſcua quoque habent vaſtiſſima, & aſpectu amæniſſima, utpote quæ toto anno virent ac florent, ventiſque perflantur plurimis. Sylvas & lucos habent incredibilis magnitudinis, denſis undique arboribus veluti circumſeptos, in planitie lacus ſunt ac paludes maximæ. Nulla hic Cerealium frugum meſſis, nulla vindemia, propter nativa ſoli hujus vitia, quæ maturitatem illis invident. Fluvij magna parte auriferi ſunt. *Florida, Nicaragua*, & *Guatemala* ferè ejuſdem ſunt genij ac indolis, uti omnes penè reliquæ; de quibus ſpeciatim ſuis locis agetur. Sequens verò tabella ob oculos nobis ponet Indiæ Septentrionalis tractus & ſitum.

Cur Nova Hiſpania dicta.

Cap. V.

In quo fines ac termini Cameræ ſive Supremæ Curiæ S. Domingo *delineantur.*

Camera ſive Curia Inſulæ Hiſpaniolæ [Eſpagnola] quæ & tempore, & quia Caſtellæ reliquis inſulis vicinior eſt, ſitu prima eſt, juriſdictioni ſuæ ab Oriente in Occidentem ſubditas habet leucas 550. & à Septentrione in Meridiem plus quam 300. quo ambitu continentur inſulæ & præfecturę Inſularum *Eſpagnola, S. Juan, Iamayca*, & *de Margarite*, necnon margaritarum piſcatura, provincia *Venezuela*, & confines provinciæ *Nova Andaluſia, Guyana* & *Florida*, unâ cum omnibus inſulis maris Septentrionalis, quarum plus quam centum nominibus ſuis proprijs diſcriminantur, ſexcentæ verò & plures numero ſunt, partim minores, partim majores. quæ verò ſitæ ſunt ad littora *Terræ firmæ*, à nautis *Sotavento* appellantur, reliquæ *Barlovento*. Omnes temperie cœli ſunt humidiore ac ſupra modum calida. & quanquam fertilitate pratorum ac arborum excellant, nequaquam tamen à ſeminum Caſtellanorum fæcunditate commendantur, uti nec à tritico, hordeo, vino, olivis. Vaccis tamen, equis, porcis, ovibus abundant, & præcipuam mercaturam exercent corijs ac ſaccharo. & quanquam illarum plurimæ aurum ferant, tamen in publicum uſum hic loci non convertitur.

Deſtrictus Cameræ de S. Domingo.

Inſeratur hic Tabula 3.

Cap. VI.

De Inſulis Hiſpaniola & Cuba.

INſulam *Eſpagnola* indigenæ *Ayti* & *Quiſqueya* vocarunt, hoc eſt, ſi interpreteris, *aſperitatem*, aut *terram magnam*. figuram habet inſtar nuclei caſtaneæ. poſita eſt in altitud.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

grad. 19. cum dimidio. ambitus 400. circiter leucis circumſcribitur, & in latum ab Oriente in Occidentem ferè ad 150 leucas porrigitur; à Septentrione in Meridiem ad leucas 30. & qua parte latiſſima eſt ad 60. Sacchari, pecudum, & *yucæ* feraciſſima eſt, ex cujus radicibus conficitur *Cazabi*, indigenarum panis. Nec Mayzum (leguminis hoc genus eſt) nec triticum fert, quanquam nunc in intimis ac frigidioribus partibus has fruges proferre incipiat. Ditiſſima eſt æris aliorumque metallorum fodinis, necnon auri mineris, quanquam, propter foſſorum inopiam, raro hic eruatur. Pagos habet Caſtellanorum decem.

S. Domingo. Civitas *de S. Domingo* ſita eſt ad mare plagæ Auſtralis, ad ripam fluvij *Ozanæ* in altitudine grad. 19. cum ſemiſſe, & longitudine Occidentali grad. 70. à Meridiano Toletano, unde in hanc ducta linea recta leucas habebit 1247. Incolas habet plus quam 600. In hac civitate Camera eſt, ſive ſuprema Curia & Officiales ærarij regij, officina monetaria, & templum Cathedrale. Habet Archi-epiſcopatus hic ſuffraganeos Epiſcopos, *de Conception de la Vega*, quæ ſociata eſt cum *S. Domingo* incolis, nec non cum incolis *S. Iuan, Cuba, Venezuela*, & Abbatiâ *Iamaycæ*. Habet Cœnobia ordinis Francanorum, Dominicanorum, Mercenariorum, & duo Monialium, Collegium Grammaticorum reditus habens annuos peſorum 4000, & Xenodochium cum reditibus 2000 peſorum. Portus ampliſſimus eſt & multarum navium capax, poſitus in oſtio fluvij *Ozanæ*, ad civitatis latus Orientale. Quam anno 1494. condidit præfectus *D. Bartholomeus Columbus* in parte Orientali, ſitu meliore & ſalubriore, & magnus *Commendador de Alcantara Nicolaus de Ovando*, Gubernator Eſpagnolæ anno 1511, in eum, ubi nunc eſt, locum tranſtulit, in ulteriorem nempe ſupradicti fluminis ripam: idque hac occaſione, quod terræ motu concuſſa ac colliſa concidiſſet.

Peſos vox Hiſanica eſt.

Salvaleon. Vrbs *Salvaleon de Yguey* 28 leucis à S. Domingo Orientem verſus diſtans, parſque Archi-epiſcopatus, à duce *Juan de Eſquivel* Hiſpanorum colonia facta eſt.

Zeybo. Vrbs *Zeybo*, 20 à S. Domingo diſſita leucis ad Orientem, verſus inſulam *de la Saona* ab eodem duce *Juan de Eſquivel* Hiſpanis incolis donata fuit, quo tempore imperabat *Nicolaus de Ovando*.

Cotuy. Vrbs *Cotuy* 16 à S. Domingo remota leucis Septentrionem verſus, territorio ſuo ubertim profert herbam iſtam, quam *Collexo* vocant, à *Rodrigo Mexia de Trillo* Hiſpanorum facta eſt colonia.

Azua. Vrbs *Azua* in *Compoſtella* ad Auſtrale latus, 24 leucis à *S. Domingo* diſtat, & territorio ſuo multas habet ſacchari molas. Coloniam huc traduxit Admiralius *Dervo Velazquez*, qui *Compoſtellam* vocavit, in gratiam Gubernatoris *Gallego*, qui hæreditatem hic adijt. Eſt enim *Azua* pagi nomen ab Indis inhabitati. Qui primi in Indiam ſacchari cannas advexerunt, eaſque in uſum conferre didicerunt, fuere *Atienca* & quidam *Bacchiller Velloſa*.

Yaguana. Vrbs *Yaguana*, cui nomen inditum *Santa Maria del Puerto*, in Occidentaliore inſulæ littore ſita, 50 aut 60 leucis à *S. Domingo* diſtat, ferè inter Occidentem ac Septentrionem. Coloniam fecit magnus gubernator *Nicolaus de Ovando*.

La Conception. Civitas *de la Conception de la Vega*, in regno *de Guarinoix* ſita eſt. Condidit illam *Chriſtophorus Columbus* primus Indiarum Admiralius, & propè hanc memorabili illo prælio *de la Vega Real* victor fuit. viginti leucis à *S. Domingo* diſtat verſus Aparctiam Orientalem. Templum habet Cathedrale, ſed Prælato carens, quia in ſocietatem Eccleſiæ *de S. Domingo* ſe dedit. Cœnobium hic quoque Franciſcanorum viſitur, in quo Crucis lignum aſſervatur, quod nec igni exurere nec ferro diſſecare poterant Indi.

Palus Crucis de la

Indi. Hujus quoque virtute maxima hic edita ſunt miracula.

Sant Iago.

Sant Iago de los Cavalleros, 10. leucis à civitate *de la Vega* diſtans, rectà Aparctiam Orientalem ſpectat. primum arx fuit, exſtructa â primo Admiralio in ditione *del Cazique Guanaionel*, ad ſecuritatem civitatis *de la Vega*, & in majorem tutelam ac defenſionem propugnaculi *de la Madalena*, quod quatuor inde leucis diſtat.

Portus de Plata.

Portus *de Plata* dictus, in Septentrionali eſt inſulæ orâ 35. aut 40. leucis à *S. Domingo*. Coloniam huc traduxit magnus Gubernator *de Alcantara Nicolaus de Ovando*, Anno Domini 1502. ut tanto commodius hic negotiari poſſent naves Caſtellanorum, & quia decem ſolummodo leucarum intervallo à magnâ *Vega* abeſt, à quâ alijs inſuper 10. leucis ſita erat urbs *Sant Iago*; civitas verò *de Conception* 16. & opulentæ fodinæ *de Cibao* 12. Municipium eſt Epiſcopatus *de la Vega*. Ad altitud. grad. 20. aut paulò altius aſcendit.

Montechriſto.

Urbs *de Montechriſto*, ad Septentrionem 14. leucis verſus Occidentem à portu *de Plata*, & 40. à *S. Domingo* diſtans, ſubeſt Epiſcopatui *de la Vega*. Portum habet commodiſſimum, nec non ſalinas. Conditor fuit *Nicolaus de Ovando*.

Iſabella. La Verapaz.

Fuit olim in hac inſula civitas *Yſabela*, ſed alio nunc tranſlati incolæ. Condiderat illam primus Admiralius Anno Domini 1493. Vrbem *Verapaz* in *Xaragua* condidit *Diego Velazquez* Anno Domini 1503.

Salvatierra.

Eodem quoque anno incolas accepit *Salvatierro de la Zabana*, quod *planitiem* & *campum* Indica lingua ſignificat. Eſtque plana omnis hæc regio, nec montibus aut rupibus præruptis aſpera.

La Maguana.

Traducti ſunt etiam coloni in urbem *de S. Iuan de la Maguana* in medio inſulæ poſitam inter inſignes & celebratiſſimos fluvios *Neyba* & *Yaqui*, quo loco hodie adhuc Templum ſpectatur. Imperabat hic *Caonabo*, qui captivum abduxerat *Alonzo de Oieda*. Idem hic coloniam duxit in *Villaneuva de Yaquino* ſupra portum, ubi *Oieda* captus in navi & duobus compedum paribus vinctus natando evaſit. Sita eſt ad oram Auſtralem, quam Admiralius oram aut portum *Braſiliæ* vocavit. *Villaneuva*

Bonao.

Civitatem *Bonao* vicinam *Cotuy*, coloniam quoque fecit primus Admiralius, qui hic propugnaculum tuendis fodinis, quas primas in hac Inſula invenerunt, exſtruxit.

Buenaventura. Hiſpaniola 14000. Caſtellanorũ habuit.

Urbs *Buenaventura* 8. leucis à *S. Domingo* diſtat, ad Septentrionem ſita, & *Lares de Guahaba*, in quam colonos deduxit *Nicolaus de Ovando*. Adeò floruit hæc Inſula, ut incolas Caſtellanos habuerit quatuordecim mille, magnam partem nobilitate claros. Verum detectis ac inventis alijs Americæ partibus, factum fuit, ut confluente eò ex hac inſula & *Cuba* incolarum multitudine, hæc rariores habuerit.

Promontoria & portus huius Inſulæ.

Portus, promontoria, & navium ſtationes maximè celebres, nec non Iuſulæ quæ ad oram hujus Inſulæ ſitæ ſunt ad Meridionale littus promontorij *de Nizao* conſpiciuntur, 10. à *S. Domingo* leucis, Occidentem verſus. Portus *Ocao* 11. à *S. Domingo* leucis remotus fidam navibus ſtationem præbet, & de novo commeatu ijs proſpicit, qui in *Novam Hiſpaniam* abeunt, niſi fortè anchoram figant in vicino ſinu *Zepezepin*, aut in portu, qui *Puerto Hermoſo*, portus pulcher dicitur, duabus à portu *Ocao* leucis.

Aza portus, & pagus 24. leucis ad ulteriorem portus *de Ocao* ripam recedit. *la Calongia*, promontorium eſt latum leucas circiter 30. è regione inſularum *Boaca* & *Altobelo*, 5. à littore, & *la Beatados* leucis. *Yaquino* ferè 34. plus leucis Occidentem verſus abit, uti & *Abaque*, inſula propè promontorium *Tiburon*, maximè Occidentalem Hiſpaniolæ tractum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Nabaza inſula 10. leucis à promontorio *Tiburon* abeſt, verſus Zephyrum Orientalem, promontorium verò *Royo* 12. inde leucis diſſidet, Septentrionem verſus. *De Roques* ſive *Fratrum* Inſulæ circa eam littoris partem, quæ in Orientem recurrit, ſpectantur. Inter has & Inſulam *Guanabo* latam 8. leucas in ſinu *Yaguanæ* poſita eſt *Caymiro* inſula. Portus & promontorium *de S. Nicolas* in maximè Occidentali parte inſulæ eſt, verſus Septentrionalem plagam. Ulterius ſi tendas, occurrit portus de *Moſquitos* ad littus Boreale, & 20. adhuc leucis ulterius portus eſt *Valparayſo* ſive *de la Conception*, ad Septentrionem & Meridiem vergens, necnon *Tortuga* Inſula, ſub ipſum littus poſita, latitudinem habens 5. leucarum. *Porto Real* 12. leucis verſus Occidentem a *Montechriſto* diſtat, quæ ipſa 24. leucis aut paulò amplius ab *Iſabella* abeſt, nec non 12. inſuper leucis à portu de *Plata*.. Promontorium *Frances* & *de Cabron* redeuntibus occurrunt, circa littora inſulæ orientalia, ante ſinum *de Hamana*, qui ad 5. aut 6. leucas in ipſam inſulam excurrit, ad eum uſque locum; in quo pagus de *Santa Cruz* fuit. In hoc fluvio *Hamana* primum cum indigenis Indis hoſtiliter agi cœptum eſt, poſtquam vi adorti eſſent Admiralium *Columbum*. Promontorium *del Engano* ad maximè occidentalem Inſulæ partem eſt, ubi littus in ſe redit ab Auſtro verſus Occidentem, circa cujus initium inſula jacet *la Saona*, quam obſervant claſſes diſcedentes. paulò longius à *S. Domingo* abeſt, quam à promontorio *del Engano*.

Vbi primum contra Indos arma ſumſerint Hiſpani.

Conſpicitur quoque circa hæc littora inſula *S. Catalina*. Atque hæc quidem nomina omnia primus indidit Admiralius.

Cuba.

In Inſulam *Cubam*, quæ antè *Iuana* dicta fuit, de nomine patris *Don Iuan*, & poſtmodum mandato ſuperiorum *Fernandina* appellata fuit, mutuato à patre ipſius nomine navigari cœptum anno 1508. Peragravit hanc Capitaneus *Sebaſtianus de Ocampo*, anno 1511, iuſſu *Nicolai de Ovando*, qui adduci nunquam potuerat, ut crederet undequaque inſulam hanc eſſe, ac mari cingi. Admiralius *Diego Velazquez* comitatus 300. Caſtellanis juſſu ſecundi Admiralij hanc quoque adijt, ut ad obſequium flecteret. Promontorium *Sant Anton* à promontorio *Mayzi*, terreſtri itinere 230. leucis abeſt, quanquam reſpectu ſolis & maris tanta non ſit ejus latitudo. A promontorio *de Cruzes* uſque ad portum *Manati* 45. leucarum diſtantia eſt, à quo loco in anguſtum cogi incipit ac ad ultimum uſque promontorium occidentale vagatur, ubi 12. leucarum latitudinem habet, paulò plus minus, nempe à *Matamana* uſque ad *Avana*. Situs ejus eſt intra Tropicum Cancri à gradibus 20. uſque ad 21. Tota ferè planâ & æquali eſt ſuperficie multis ſaltibus ac ſylvis iiſque denſis admodum umbroſa. Triginta à promontorio *Mayzi* leucis montes ſpectantur altiſſimi, etiam in meditullio Inſulę, qui in Septentrionem excurrunt. Ad Meridiem verò fluvios habet permultos & lacus piſcoſos. Ad Auſtrale quoque latus inſulas videre eſt, quas primus Admiralius vocavit *el Iardin de la Reyna, reginæ hortum*, aliaſque ad Septentrionem ſitas, quas *Diego Velazquez el Iardin del Rey* vocavit, *hortum regis*. Varij generis arbores habet, necnon vineas agreſtes, craſſitudine humani corporis. Triticum non fert. nec Caſtellana ſemina, verum pecore abundat. æris ac auri fodinas habet maximas, quod ipſum in fluminibus quoque reperitur, licet parvi admodum valoris.

Sant Iago.

Don Diego Velazquez primus in civitatem *Sant Iago* colonos miſit. Sita eſt ad littus Meridionale 40 leucis à promontorio *de Tiburon*, 2. verò à mari leucis, non longè à portu quodam, quo neque vehendis navibus tutiorem nec majorem videt orbis. Incolas quondam hæc civitas habuit bis mille, at nunc rariores habet. Præeſt urbi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

quidam Vice-gubernator, ſedemque hic fixit Cathedralis Suffraganeus de *S. Domingo.* Cœnobium hic quoque eſt Franciſcanorum.

Baracoa vicus eſt ad Orientalem *Cubæ* partem, ad littus Inſulæ Septentrionalis, 60 ab urbe *Sant Iago* leucis, penè ad Cæciam, atque hanc coloniam fecit Admiralius *Diego Velazquez.* *Baracoa.*

Vrbs *Bayamo*, ab eodem *Diego Velazquez* condita, 20. à *Sant Jago* leucis ad Thraciozephyrum ſita eſt, tractu totius Inſulæ ſaluberrimo, agro fertili, & laudatæ indolis. *Bayamo.*

Urbs & portus *del Principe*, ad littus Septentrionale 40. ferè leucis à *Sant Iago*, Thraciozephyrum quoque ſpectat. *Portus del Principe.*

Vrbs *Santi Spiritus*, portus eſt ad Meridiem, inter *Trinitad* & *Cayo de Baſco*, *Porcallo de Figueroa*, 50 penè leucis à *Sant Iago.* Coloniam fecit *Diego Velazquez.* *Santi Spiritus.*

Vrbs & portus *de Sinte Chriſtoffel de Abana* in littore Septentrionali, ferè è regione *Floridæ* in altitudine 22 grad. cum ſemiſſe, plus quam ſexcentos habet incolas. Sedem hic fixit Inſulæ gubernator alijque officiales Regij. Portus cum propter amplitudinem, tum propter ſecuritatem ſuam admirabilis eſt, præcipuè ab eo tempore, quo cò miſſi fuerunt à Rege *Philippo* ſecundo, *Meſſe de Campo*, *Juan de Texeda*, & *Baptiſta Antoneli*, ad muniendum propugnaculis locum, quò tutò iſtic convenire poſſent claſſes Indicæ, & ſalvæ in *Caſtellam* trajicere. Vocata fuit ante portus de *Carenias.* Hæc, uti & aliæ omnes Inſulæ hujus urbes, à *Diego Velazquez* exſtructa eſt, commodante ad hanc rem operam ſuam *Bartholomæo de las Caſas*, poſtmodum Dominicano religioſo & Epiſcopo *de Chiapa.* *Habana.*

Portus, & promontoria littorum *Cubæ*, nec non vicinæ inſulæ, præter jam memoratas, maxima ſui parte ad Meridionale latus ſitæ ſunt, nempe urbs *Sant Iago* ad grad. 20. & 25. leucis occidentem verſus: *de Santi Spiritus*, *Cabo de Cruz* 12. leucis ulterius, necnon *Iardines de la Reyna*, Inſulæ iſtius ſcopuli ac Syrtes: Portus *de la Trinidad* ad grad. 31. evehitur; 30. circiter leucis à promontorio *de Cruz*, & 10. magis verſus Occidentem. Occurrit hic ſinus de *Xagua*, maximum maris diverticulum, una cum inſulis aliquot in medio ejus poſitis, nec non inſulæ *las dos Hermanas* circa initia Syrtium quas *Camarco* vocant, inter littora & Inſulam *Pinos*, quæ longa leucas 10. lata verò 7. 12. à *Cabo de Corrientes* leucis, uti & aliæ, abeſt. reſpectu verò promontorij *Sant Anton*, ad maximè occidentalem Inſulæ partem ſita eſt.

Ad Septentrionalem oram portus eſt *del Abana*, & 30. verſus Orientem leucis portus de *Matanças*, ubi colonia fuit. Dicta fuit *Matancas*, ob cæſos iſtic ab Indis Caſtellanos aliquot, cymbulis ſuis ac lintribus, quos *Canoas* vocant in ulteriorem ripam avectos, ſalvis evadentibus viro uno, & duabus fœminis, quas aliquandiu apud ſe detinebant. A *Matancas* ad portum uſque *Yucanaca* leucæ ſunt 50. uſque ad *Iardin del Rey* inſulæ iſtius vada, & uſque ad Inſulam *Obahaba* 8. leucæ, ante portum *del Principe*, 4. aut 6. ab *Hernando Alonſo*, & hinc Orientem verſus 6. leucæ numerantur. *Cubana* promontorium eſt. Portus de *Varacoa* 20. ferè leucis à promontorio *Mayzi* maximè Occidentali parte *Cubæ*, necnon à *Puerto*, & ſinu *Eſcondida* abeſt, propè promontorium *Royo*, ferè 20. à portu de *Palomas* leucis, qui 10. ferè à *Sant-Iago* leucis diſſidet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cap. VII.

De Inſulis, Jamayca, S. Iuan, los Lucayos, & los Canibales.

INſula Iamayca ab annonæ & commeatus ubertate celebratur. ſufficit hæc magnâ abundantia goſſypium, equos, porcos, & *Cazabi*. Primus Indiarum præfectus eam cum detegeret *Santiago* appellavit; primuſq; eò colonos deduxit *Iohannes de Eſquivel* militum dux, Anno reparatæ ſalutis 1509. auſpiciis ſecundi Admiralij *Don Diego Colon*. ſita eſt in altitudine grad. 17 cum dimidio, 20 à *Cuba* leucis Meridiem verſus, & totidem ab *Hiſpaniola* Occidentem verſus. Ambitus ejus eſt 150 leucarum, lata eſt leucas 20, longa ab Oriente verſus Occidentem 50. Vrbes continet tres; *Sevillam*, in qua Collegij ſedes eſt, verſus oram Borealem, in partem ſiquidem inſulæ Occidentalem incolas traduxit *Iohannes de Eſquivel*, eques Hiſpalenſis. Præterea *Melillam*, ad littus Septentrionale, 14 â *Sevilla* leucis verſus Orientem. Deniquè *Oriſtan*, ad Auſtralem oram, verſus Occidentalem partem, 14 à *Sevilla* leucis. Coloniæ ſunt gubernatoris *Franciſci de Garay*, qui iſtic jura dedit. Verum de urbe *de la Vega*, à qua Admiralij hujus Inſulæ titulum Ducum ſibi aſſumſere, nec non de alijs duabus colonijs, quæ in quibuſdam tabulis geographicis annotantur, nihil compertum habeo.

Sevilla, Melilla, Oreſtan urbes Iamaycæ.

Portus & promontoria huius Inſulæ,

Ad littus hujus Inſulæ promontorium ſive cuſpis (Latini Lingulam ac linguam terræ vocarent) de *Moranta* ſita eſt, maxime Orientalis earum, quæ ad Borealem oram conſpiciuntur. Decem verſus Occidentem leucis, portus de *Ianta* occurrit, & 10. ulterius portus de *Melilla*, ad quem primus præfectus appuliſſe perhibetur. qui illi nomen *Santa gloria* indidit, poſtquam aberrans à *Veragua* rediret. Atque hic loci oborta fuit ſeditio *de los Porras de Sevilla*, primum civile in India bellum. 10 leucis ulterius portus eſt de *Sevilla*, antè cuſpidem (ſic poſthac vocabo id, quod Hiſpanus *Puntam* vocant) de *Negrillo*, unde ad promontorium de *Falcon* reflectitur littus, propè urbem *Oreſtan*, & in Auſtrum abit uſque ad portum de *Guayano*. Quinque verò hinc leucis ſitæ ſunt *las Hormigas*, maris pulvini & ſcopuli periculoſiſſimi, & 7. inde leucis *las Viboras*, inſulæ Brevibus undique & vadis obſeſſæ, & qua parte hæ Meridiem ſpectant *la Serrana* jacet, inſula ſcopulis circumcirca horrens, necnon aliæ quatuor aut quinque numero; qua verò Caurum reſpiciunt, *la Serranilla* viſitur, & ad Occidentem alius ſcopulus *de Roncador*, & penè ad Zephyronotum *de Santandros* Inſula, ſcopulis cincta ad Auſtralem & Septentrionalem plagam. *Nombre de Dios* 40. ferè hinc leucis diſſidet. Eſt & alia, *Santa Catalina* dicta. *Caymanes* in Occidentali parte *Iamaycæ* ſunt, 25 leucis à Negrillo. Sunt autem *Caymanes*, inſulæ duæ, quarum altera ab altera 6 leucarum ſpatio abeſt. Magna vero inſula *Cayman* longa leucas 7, à dictis inſulis de *Caymanes* Occidentem verſus 15 leucis abeſt. Ad oram Borealem inter *Cubam* & *Hiſpaniolam* alius occurit ſcopulus, cui nomen *Abreio-jo*.

In Iamayca primæ civiles turbæ ſunt exortæ.

Inſula S. Iohannis de Puerto Rico.

Inſula *S. Iohannis de Puerto Rico*, Indis *Borriquen* dicta, à 12 ad 15 leucas ab *Hiſpaniola* abeſt, qua Orientem ſpectat, longa ab Oriente in occidentem leucas 45, à Borea in Meridiem à 20. ad 30. leucas extenditur. Fructuum, quos Hiſpaniola fert, feraciſſima eſt, nempe *Mayzi* & *Iucæ*. Auri fodinas habet plurimas; aërem temperatum, & eandem toto ferè anno cœli tempeſtatem, præterquam Decembri & Ianuario menſibus. Tres pagos habet Caſtellanorum, præfecturam, & Epiſcopatum. Hanc inſulam luſtravit gubernator *Johannes Ponce de Leon* anno 1508, præfectus provinciæ

Yguey

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Yguey, antè *Nicolaum de Ovando* Hiſpaniolæ gubernatorem, moxque juſſu *Regis* ad deducendam eò coloniam Anno ſalutis 1510 reverſus eſt.

Civitas S. Iohannis.

Civitas *S. Iohannis*, qua tractus Borealis inſulæ incipit, ſita eſt altitudine poli graduum 18. paulò plus. Nomen illi eſt *Puerto Rico*, propter portus excellentiam. Hic Epiſcopus, Gubernator, & redituum Regis adminiſtri ſedem fixere. Suffraganea eſt *S. Domingo*. *Arrecibo* à *Puerto Rico* occidentem verſus 30 leucis diſſidet. Vrbs *Guadianilla*, ſive *S. German el nuevo* ſita eſt ad littus occidentale 33 à *Puerto Rico* leucis verſus Zephyronotum. Fuit olim in hac Inſula pagus dictus *Guanica*, ad Meridiem ſitus, ubi nunc portus eſt de *Moſquitos*, perquam commodus; unde aliò translatus fuit, ad oram videlicet occidentalem, quæ *El, Aguada* dicitur, ſortitus appellationem *de Sotomayor*. In hac Inſula montium eſt tractus, à quo interſecatur, ab Oriente in Occidentem ad mare uſque; & territorium (*Comarca* Hiſpani vocant) *S. Germain*. Hic reperire eſt arborem *Tabernaculo*, è quâ alba reſina fluit inſtar *Anime* (ſpecies eſt gummi Indici odoriferi) inſervitque cum picandis navibus, tum foco. Facultatem habet attractivam, & ſanandis vulneribus proprietate quadam conducit.

Arrecibo. — *Arbor Tabernaculo.*

Portus huius Inſulæ

Paucos hæc Inſula portus habet, propter pulvinorum, (Virgilius dorſum maris vocat, Belgæ *Bancken*,) quibus totum Boreale latus cingitur, frequentiam; idque à *S. Iuan* Orientem verſus. Fluvium habet *Luyſam*, & alium nomine *Canobam*, & *la Cabeſa* cuſpidem inſulæ maximè Orientalem, prope ſcopulum *los Loquillos*, in qua portus eſt dictus *S. Iago*, & 3 ulterius leucis alius occurrit, cui nomen *Yabucoa*; & in eodem tractu tribus à littore leucis, Inſula *Paſſaye* conſpicitur, & in hujus inicio verſus Auſtrum alia, *Boyqui* dicta, & paulò ulterius Inſula *Santana*.. *Guaſana* portus eſt. Poſt hæc videre eſt fluvios *Neabon* & *Xavia*, 6 leucis à portu *de Guadianilla*, qui à flumine *de Moſquitos* Orientem verſus, 3 leucis removetur. In hujus oſtio eſt fluvius *Guanica*, & 4 inde leucis promontorium de *Roxo*, maximè Occidentale oræ Auſtralis. Ad Occidentem verſus *Hiſpaniolam* inſula *Mona* eſt, ad Septentrionem inſulæ *el Monico* & *Zecheo*. Sunt hic portus *de Pinos*, & *Mayaguez*, & *la Bahia de S. Germain el Viejo*, & oſtium fluminis *Guanabo* ſive *la Aguada*, & ulterius portus *de Guahataca*; atque inſuper, qua Boream adſpicit, portus de *Camay*, & portus *Cibuco* & *Zoa*, propè *Puerto Rico*, & circa mediam oram maris Auſtralis ſub ipſum littus 4. aut 5. inſulæ jacent *de Haberianas*. Multùm hic zingiberis colligitur. radix eſt ſimilis rubiæ aut croci radicibus, ex Oriente in hanc inſulam *de Barlovento* à Luſitanis tranſmiſſa.

Inſulæ de los Lucayos.

Inſulæ, quæ ad Borealem *S. Juan*, *Hiſpaniolæ* & *Cubæ* plagam jacent, quarum quaſdam Caſtellani inhabitant, *de los Lucayos* vocantur. Vna earum maximè ad Boream vergens ad grad. altitud. 27. elevatur, dictaque eſt *Lucayoneque* ſive *Yucayoneque*, ad cujus Occidentalem partem inſula *Bahama* ſita eſt altitud. grad. 26. longitudine 30. latitudine 8. unde nomen ſuum habet Canalis *Bahama* inter *Floridam* & ſcopulos *de los Nimbres*, ex quo perpetuò in mare verſus Boream tanto impetu aquarum æſtus erumpit, ut eum, ne quidem ſecundo vento actæ naves ſuperare poſſint, quæ tamen flante adverſum vento prono undarum alveo mare conſcendunt.

Canalis Bahama.

Scopuli *Bimini* ita dicti ſunt, propter inſulam in medio illorum poſitam, 5. leucarum longitudine. *Columbus* prima ſua in *Cubam* navigatione hoc illi nomen indidit. Eſtque hæc illa ipſa, in quam colonos deducere in animum induxerat *Iohannes Ponce de Leon*. *Abaco* inſula in ijſdem quoque jacet ſcopulis longa leucas 10. *Cigateo* 25. leucarum eſt. *Curateo* alia, ſed minor, Inſula in altitud. grad. 25. poſita eſt, uti & *Guanima* 15. leucarum longitudine, latitudine 10. & juxta eam *Guanahani*, quàm primam in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Novo orbe detexit *Columbus*, vocavitq; *S. Salvador. Yuma* 20. leucarum eſt, ſi longitudinē metiaris, ſi latitudinem 8. altitud. grad. $24\frac{1}{2}$. quam Admiralius *Iſabellam* appellavit, in gratiam Illuſtriſſ. Reginæ Iſabellæ patronæ ſuæ, cujus auſpicijs has terras detectum ibat.

Jumeto in altitud. grad. $23\frac{1}{2}$. poſita, lata eſt leucas 15. ad Borealem *Hiſpaniolæ* partem. *Sumana* leucas numerat 7. inter *Iumeto* & *Guanimam* ſita. *Triangulo* 8. leucas lata, ad gradus polares 24. elevatur. *Yabaque* 10. leucarum, altitudinem poli habet $22\frac{1}{2}$. grad. *Miraporvos* tres Inſulæ vocantur, formâ triangulari, vadis cinctæ ad Auſtrale latus inſulæ *Iumeto*. *Mayaguana* 20. leucarum longitudine eſt, latitudine 10. altitudine 23. grad. *Ynagua* 10. leucarum, altitudinem habet $20\frac{1}{2}$. grad. *Los Caycos*, inſula 5. leucarum, altitudine 21. grad. & ad hujus partem Borealem *Hamana* jacet, & *Conciva*. *Macarey* 20. grad. altitudine ſcopulis immerſa eſt. *Abreoio* ſcopulus eſt ad 15. leucas excurrens, cujus pars media altitudinem attingit 20. grad. Has inter hic illic complures jacent minoris magnitudinis inſulæ ἀνώνυμοι.

Inſulæ Canibales. Inſulæ, quæ ab Inſula *S. Iohannis de Puerto Rico* Orientem verſus, ad oram uſque *Terræ Firmæ* mari innatant, *los Canibales* vocantur, propter *Caribes* antropophagos, qui has incolunt. *Canibal* autem ipſorum lingua *hominem robuſtum* ſignificat, tales enim ab Indis alijs habebantur. Inſulæ ſunt vadoſæ omnes & Syrtibus formidabiles. Maximè vicinæ ſunt *S. Juan Santa Cruz*, ad Zephyronotum reſpectu *S. Iuan* poſita, altitud. grad. 16. longitudine leucarum 16. & *Saba las Virgines*, duæ inſulæ, ſcopulis obſeſſæ, aliæque inſuper 8. aut 10. inſulæ, leucarum 10. Adhæc *Virgen-Gorda*, & *Iſleos blancos* ad Occidentem *de Virgen-Gorda*. *La Anegada* longa eſt leucas 7. altitudine 18. graduum cum dimidio, itidem vadoſa, qualis etiam eſt *Sombreno*. Has verò Inſulas, *de Barlovento* dictas, aperuit primus Admiralius.

Indigenæ *Santa Cruz* aliarumque inſularum, in inſulam *S. Iuan* trajicere ſolebant, ad capiendos homines, quorum carnibus ferinam rabiem explebant, quod & hodie factitant incolæ *S. Dominicæ*. A mulierum eſu abſtinebant, verum ijs, tanquam mancipijs, utebantur. Perhibet fama, comeſtum aliquando ab ipſis fuiſſe Monachum, hoc eventu, ut quotquot carnes ipſius guſtaſſent diarrhæa ac alvi profluvio exſtinctæ fuerint; atque hanc ob cauſam ab humanarum carnium eſu ipſos abſtinuiſſe. Fidem huic rei hoc facit, quod, cum minori periculo homines poſſint, equos jam & vaccas mactent ijſque veſcantur.

Anguilla. *Anguilla* longitudinem habet 10. leucarum, altitudinem grad. 18. *S. Marten* altitudinem habet graduum $17\frac{1}{2}$. longa leucas 16, cincta ab omni parte inſulis minoribus. Propè hanc jacent Inſulæ *S. Euſtatij*, *S. Bartholomæi*, & *S. Chriſtophori*, quarum unaquæque longitudinem habet leucarum 10. *la Berbada* ad altitud. grad. 17. attollitur, vadoſa valdè, & vicina inſulæ *de la Redonda*, *de las Nieves*, & *de Monſerrate*, longitudinem habet 5. leucarum, altitudinem 15. graduum cum dimidio. *Antigua*, *Guadana*, & *Todos Santos*, poſitæ ſunt inter grad. 14. & 15. *La Deſeada*, ad orientale latus *Guadalupæ* penè 6. leucarum eſt. Fuitque hæc prima, quam *Columbus* ſecunda ſua in Indiam navigatione detexit. poſita eſt in altitudine grad. $14\frac{1}{2}$. adque ad hanc è Canarijs venientes claſſes contendunt *Marigalanta*, quod nomen navi fuit, quæ Columbum vexit, 5. leucis à *Deſeada* & *Dominica* verſus Zephyronotum abeſt, altitudine graduum 16. longitudine 12. in quam aquatum & lignatum abeunt naves, propter ſtationum commoditatem, quanquam periculum ſit, ne in *Caribes* incidant. Vicinæ *Dominicæ* ad Auſtrum ſunt, *Matinino*, *Santa* & *los Barbudos*, quas quoniam à læva ſui parte relinquunt Claſſes, inſulæ *de Sotavento* dictæ ſunt, pertinentque ad oram *Terræ Firmæ*. Harum autem

ampliſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

ampliſſima & maximè Orientalis eſt *la Trinidad,* 200. circiter ab *Hiſpaniola* leucis, è diametro oppoſita *Dominicæ*, & 60. ab ea diſtans leucis, longa leucas 50. ab Oriente in occidentem, lata ferè 30. Aperuit eam Columbus anno 1498, jam tertium in Indiam navigans, & *la Trinidad* vocavit, propterea, quod multum mari jactatus, & in ſummo diſcrimine poſitus, votum feciſſet Deo, ſe, quam primam deprehendiſſet terram, iſto nomine nuncupaturum. Moxque conſcenſo mali carcheſio nautarum aliquis tres hujus Inſulæ angulos vidit, cauſamque explendi voti tam ſacroſanctâ appellatione Columbo præbuit. Hac quoque tempeſtate oſtia *del Drago* detexit, uti & *Seirpe*, ſinum *de Paria*, & *Terram firmam*, *Cumanam* uſque. Verum non ferens tam inſignem facinoris gloriam *Americus Veſpucius*, laudem iſtam ſibi arrogavit, immeritoque ab ipſius nomine Americæ appellationem ſortita eſt peninſula Auſtralis ſive India Meridionalis. Conſtat populoſam hanc eſſe, ſed ſoli vitio laborare. Longa eſt leucas 15. lata 25. altitudinem attingens grad. 8. In Orientali ejus parte ad Septentrionem terræ angulus prominet, qui *la Galera* vocatur, & hinc Boream verſus inſula eſt inſulis undique cincta, quam *Tabago* vocant, & ad Meridionalem oram promontorium *Redondæ:* in orientali parte inſulæ, cuſpis *del Anguilla*, & in Occidentali parte, & in ſinu *de Paria*, qui mare eſt inſulam & *Terram firmam*, interfluens, latitudine leucarum 8. Semicirculum facit, coronæ inſtar, quà verò in Occidentem exit maximè anguſtum eſt & profundiſſimum. duæ inſulæ in fine oræ Borealis verſus Occidentem ſitæ ſunt, dictæ oſtia *del Drago*, & verſus Boream *S. Vincent*, & *Granade* inſulæ.

Detectio inſulæ S. Trinidad.

Arrogantia Americi Veſpucij.

Inſula quoque hic conſpicitur *Margarita*, à *Columbo*, uti & aliæ, nomen ſortita, quod certiſſima præbet documenta, à quo primum *Terra firma* detecta fuerit, cum manifeſta illorum, qui hanc ipſi laudem eripere ſtuduerunt, infamia. 20 à *la Trinidad* leucis diſtat Occidentem verſus, 170 ab *Hiſpaniolâ*. Longa eſt leucas 16 ab oriente in occidentem, aut, uti quibuſdam placet, 20. lata 10. Aquis non abundat, quanquam pabula pecori ſufficiat copioſiſſimè. Duo ſunt in ea pagi, alter mari vicinus propè arcem Gubernatoris ſedem, alter duabus à mari leucis, quem vallem *de S. Luzia* vocant. Habet hujus inſulæ ora commodum portum ac littus, magnamque oſtreorum margaritas proferentium frequentiam. Conceſſit ultrò huc margaritarum iſtarum piſcatura, quæ antea in *Cubagua* viguerat, à qua oſtrea fugiſſe perhibent, propter fragorem tormentorum bellicorum, qui crebrò iſtic è navibus ad margaritarum mercatum eò profectis audiebatur.

Margareta Inſula.

Qua de cauſa margaritarum piſcatio a Cubagua in Margaritam inſulam conceſſerit.

Cubagua leuca una à *Margarita* diſſidet Orientem verſus. Ne guttulam aquæ hic videas, nihilominus eò deducta fuit colonia, *Cadiz* dicta, cujus incolæ aquam 7. inde leucis è flumine *Cumana* petitum ibant. Ad orientalem *Cubaguæ* plagam quatuor inſulæ littori adjacent, á primo Admiralio *los Frayles* vocatæ, & Orientem verſus inter illas & *Granadam*, aliæ inſuper quatuor aut quinque ab eodem *los Teſtigos* appellatæ, Occidentem verò verſus, poſt *Cubaguam* alia inſula eſt *Tortuga* nomine, propè cuſpidem de *Araya*. Detexit idem Admiralius ſinum *Paria*, in animo habens univerſam *Terram Firmam* aperire, & hoc quoque fine in has oras eum profectum eſſe infrà docebitur, uti & inſulas *los Guanajos* ab ipſo obſervatas eſſe, atque hinc juxta *Veraguam, Nombre de Dios* prætervectum eſſe. In *Margarita* inſula ærarium eſt regium, necnon regij Officiales. Habet hæc, uti & *Cubagua*, altitud. grad. paulò plus 11.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

CAP. VIII.

De Venezuela, *fluvio* de la Hacha, Nova Andaluzia, Florida, *&* Novæ Hiſpaniæ ſinu, *quæ reliqua erant, ad Cameram iſtam ſive Audientiam pertinentia.*

Præfectura Venezuelæ. PRæfectura *de Venezuela* littore *Terræ Firmæ* Orientem verſus & *Novâ Andaluziâ* terminatur, unde ad fluvium uſque *de la Hacha* & præfecturam *de S. Marta*, cui ad Occidentem confinis eſt, leucas numerat 130. à mari in continentem & loca mediterranea ad leucas 80. abit, ad limites uſq; novi regni *de Granada*. Plurima in hac regione auri deprehenduntur veſtigia & notæ. Tritici feraciſſima eſt, & duplici meſſe quotannis agricolam beat, omnis generis pecora ubertim nutrit. Multum ex his locis farinæ, panis bis cocti, caſei, lardi, uti & lintea è goſſypio contexta in vicinos tractus portantur. In portu verò de *Guayra*, in regione *de Caracas* multis boum tergoribus onerantur naves, necnon ſarsâ parillâ. Octo in hac provincia ſunt pagi, dictaque eſt *Venezuela*, hac de cauſa, quod, cum *Belzares* Germani hanc provinciam invaſiſſent Anno 1528, *Cur Venezuela dicta.* regni & imperij ſedem hic quærentes, in rupe ſive præcipitio ipſis maris de *Maracaybo* faucibus imminente pagum condiderint. quem *Venezuelam* appellarunt, ſituſque erat altitud. grad, paulò plus 8. Ab hoc tota nomen accepit provincia. *Coro civitas.* Præcipuus ejus locus eſt civitas *Coro*, quam Indi *Corianam* vocant, nunc vulgò *Venezuelam*. Altitudinem habet grad. 11. & 79. gradibus, & tertia inſuper gradus unius parte abeſt à Meridiano Toletano, leucis nimirum 1500. Hic præfecti ſedes eſſe ſolebat. Cathedralem habet Eccleſiam ſuffraganeam Archiepiſcopatus de *S. Domingo*. Primum exſtructa fuit civitas à *Iohanne de Ampues* & in ea domicilium fixere Germani *Belzares*, quorum primus fuit *Ambroſius Alfinger*. Tam ſalubri fruitur aëre, ut Medicis hic opus non ſit.

Noſtra Segnora de Carvalleda. Alter locus celebrior eſt, *Noſtra Segnora de Carvalleda*, in provincia de *Carracas*, ad mare, 80. leucis verſus Orientalem plagam *de Coro*, portum habens commodum. Coloniam fecit *D. Franciſcus Faiardus* Anno 1560. qui à *Margarita* inſula eò ſe receperat.

Sant Iago de Leon. *Sant-Iago de Leon* in eadem regione eſt, 7. à mari leucis, 3. à *Carvalleda* verſus Auſtrum, à *Coro*, 70. in qua plurimum commoratur loci iſtius Gubernator.

Nova Valentia 60. à Coro leucis abeſt, 25. à *Sant-Iago de Leon*, 7. à portu *de Burbarata*, à Centurione *Villacinda* colonia facta eſt. *Xerez.* *Nova Xerez* pagus eſt novus leucarum penè 15. ad Meridionalem ferè *novæ Valentiæ* partem, à *Nova Segovia* 20. à *Coro* verſus Zephyronotum 60.

Segovia. *Nova Segovia* in provincia de *Bariquizimiro*, 20. â *Xeres* leucis abeſt Auſtrum verſus. 10. à *Tucuyo*, 80. à *Coro* verſus Zephyronotum, ubi ſedem fixere Regis officiales, unacum gubernatore & Vicario ejus pro tempore. Coloniam fecit *Johannes de Villogas* Anno 1552.

Tucuyo. *Tucuyo* civitas cæde tyranni *Lope de Aguirre* celebris, 10. leucis à *Segovia* abeſt verſus Zephyronotum, à *Coro* 85. Colonia eſt ducis *Carvayal*.

Truxillo. *Truxillo* ſive *Nueſtra Segnora de la Paz*, in provincia de *Cuycas*, leucis ferè 80. ad Auſtrum, paulò verſus Orientem à *Coro* abeſt, & à *Tucyo* 25. rectâ Occidentem verſus. Detecta fuit hæc regio Anno 1549. ejus loci Gubernatore *Licentiato Toloſa* Theſaurario. Anno autem 1559. colonos accepit *Truxillo*, idque à duce *Diego Guarcia de Paredes*.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Huic præfecturæ plus quam 1000. Indi tributum pendunt, excluſis tum ijs qui 18um ætatis ſuæ annum nondum attigerunt, tum ijs qui 50um. exceſſerunt. Vnicè enim hoc curat rerum Indicarum Curia, ne à talibus per univerſum Novum orbem tributa exigantur. Accreſcente autem ac decreſcente hominum multitudine certus tributariorum numerus definiri non poteſt. *De Indis Tributariis.*

Lacus *de Maracaybo*, quem Hiſpani *de nueſtra Senora* vocant, aquas habet dulces, & ab ipſa navium ſtatione in mediterranea loca ad leucas excurrit 40. latitudinem habet 10. leucar. ambitum 80. multis paſſim in ripa inſignitus pagis. Qua parte terminatur, fluvius quidam in illum excurrit è *novo Regno Granatenſi*, per quem, uti & per lacum ipſum, merces in *novam Caſtellam* alioſque tractus devehuntur. Quidã indigenarum in *Barbocas* habitãt, exſtructis in arborum ramis habitaculis aut ſupra aquam, aut ad lacus ripã, unde & nomen *Venezuelæ* ſortita eſt. In quibuſdam hujus lacus partibus, nulla uſquam navigantibus apparet terræ ripa. Alia in illam exonerantur flumina majora, ipſe in mare excurrit, oſtium habet latitudinis ſemileucæ, in quo rupes eſt edita, de qua ſupra. *Lacus de Maracaybo.*

Portus, promontoria & cuſpides circa oram hujus præfecturæ & vicina loca, ſunt ad Occaſum, *Marcapana, la Vrchila*, inſula ex adverſo fluminis *Oynare* poſita, propè aliam dictam *Roca de los Iſleos*; quam excipit promontorium *de la Cordera*, & portus *Flechado*, aliuſque *de Sardinas*. E regione verò inſulæ *de Aves*, ante *Burburatam*, excellẽs eſt portus, quem colonis auxit *Toloſa* licentiatus. In hoc exonerantur merces in *novum Regnum*, & provincias Peruanas adſportandæ. Poſt hunc ſequitur ſinus *Triſtis, Golfo Triſte*, & ad Borealem *Bonayre* plagam inſula occurrit 10. leucarum longitud. latitud. verò 8. Hinc cuſpis *Seca*, & è regione, *Curacao*, ac paulò ulterius *Curacaute*, 14. leucarum longitud. ex adverſo promontorij *S. Romain*, ad Auſtrale latus inſulæ *de Aruba. S. Roman* 20. leucis in mare protenditur, à *Coro* abeſt leucis 12. Indi *Paraguanam* vocant, eſtque peninſula. Peridromus 21. abſolvitur eucis, inque ejus medio mons eſt, eminus è mari conſpicuus. Circa initium *Venezuelæ*, oſtium eſt & canalis lacus de *Maracaybo*, inque ipſo fluvij aditu ſita eſt *Mitare*, ad Occaſum *los Monges* inſulæ tres propè promontorium de *Coquibocoa*, quo loci ſolum reperitur lapis lydius. Hæc poſt ſequitur *Bahia honda* & *de Portete*, & promõtorium *de la Vela*, quod nomen ſuum à duce *Alphonſo de Oieda* accepit, cum eo primum *Americus Veſpuſius* proficiſceretur; longè poſt ea tempora, quibus primus Admiralius ea littora aperuit, quæ in altit. 12. grad poſita ſunt. diſtat autem *Rico de la Hacha*, à promontorio *de la Vela* leucis 12, quo intervallo nec lapides invenias, nec aquam, ſolâ pluviali exceptâ. Ex quo Germani hic rerum potiti ſunt, nulla fuit hujus præfecturæ dignitas, nec enim colonos in eam deducebant, ſed indigenis pro mancipijs utentes, terram omnem fructibus ſuis orbatam depopulabantur. *Portus & promontoria præfecturæ Venezuelæ.*

Fluvius *de la Hacha*, primum *nueſtra Senora de los Nievas* vocatus fuit, poſteà *de los Remedios*, mari vicinus eſt, interque *Venezuelam* & *S. Martham* labitur, à qua ad Ortum leucas habet 30. à *Coro* verſus Occaſum 60. à Meridie verò in Septentrionem ad modum promontorij *de la Vela* excurrit, interjectis 18. inter *Venezuelam* & *S. Martham* leucis. Nulla in eo deprehenduntur auri veſtigia. Regunt eam prætores ſubordinati Cameræ *Hiſpaniolæ*, in ſpiritualibus ſubditi Epiſcopatui *S. Marthæ*. Situs eſt locus 1000. à mari paſſibus, in colle humili. Portus Boream verſus patet. Solum fertiliſſimum eſt, eoſdemque, quos Caſtella, fructus profert. Multas habet tigres, magnoſque *Moſquitos*, culices, flumina crocodilis ſcatent. Auro & gemmis precioſis abundat, quæ peculiari facultate, coli, renum, lienis affectus, uti & diarrhæam ſanant. Salinas inſuper habet. Ante *Belzares* Germanos colonos huc deduxit *Nicolaus Federman*. *Fluvius de la Hacha.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Nova Andaluſia.

Præfectura *de Serpa,* quam *Novam Andaluziam* vocant, & Indorum linguâ *Guayanam,* poſt factam limitum diſtinctionem, ab Inſula *Margarita* ad fluvium *Maranjon,* ad 300. leucas Orientem verſus extrahitur, totidemque à Meridie in Septentrionẽ verſus mediterraneos tractus, quibus concluduntur Indi *Omagues* & *Omigas,* una cum provincijs *de Dorado* in Auſtrali hujus præfecturæ plaga; in quam quoque ad littus incidit provincia *Marcapana,* in confinibus *Venezualæ;* quo loci habitata fuerunt oſtia *de Santa Fe,* quibus vicinus eſt *Morro de Vnare,* ad quem lacus piſcibus & ſale abundans terminatur. Pertinent quoq; ad hanc Indi *de Perito* 20. à mari leuc. & Indi *Palenques,* ita dicti, quod munimenta ex palis conficiant; necnon regio *Cumana, Margaritæ* ad Auſtrũ oppoſita, in qua unica eſt Caſtellanorũ colonia, dicta *nova Cordoua,* quam fundavit militum dux *Gonſalvus de Ocampo,* cum eò ad retundendam Indorum inſolentiam profectus eſſet, cauſa diruti & ſubverſi Cœnobij Franciſcanorum. Ad Orientale autem latus inſulæ *Trinidad,* & fluminis *S. Iuan de las Amazonas,* provincia jacet, quam Indi *Aruacas* incolunt, quorum pars ſunt *Caribes,* gens militiæ dedita, & ad bellum magis quam pacem facta.

Sequuntur poſtea, cuſpis *Paria,* in altitud. grad. 7. poſita, & oſtium *del Dragon*, non longe à *Trinidad,* hinc cuſpis *de Gallo* ſive *Anegada* ad Auſtrale latus *de Trinidad,* & fluvius *de Paria* ſive *Oronico,* quem quidã nominant *Yuyapari.* Sunt qui putant dictum fluvium & fluvium *S. Iuan* & *de Orellana,* quin & fluvium *Maranion* unum eundemq; eſſe, ſed hallucinantur. Alia adhuc ſunt in provincia *Aruacas* flumina, ſed minus cognita.

Quæ ſit origo fluminis Orellana.

Fluvius *S. Iuan,* ſive *Orellana,* originẽ ſuam deducit ex montibus *Andes* in *Peruvia,* in regione *Cuſco,* à quibus ad 1500 leucas exſpaciatur, per lineam Æquinoctialẽ regioneſq; populoſiſſimas, licet nondum ſatis detectas, donec ſe in mare *Atlanticum* exoneret. Oſtium amplum eſt leucas 50. & in ipſis faucibus mare verſus 500. ubi multæ jacent Inſulæ eæq; incolarum frequentia celebres. At 80. aut 100 ulterius leucis magis ad Occaſum fluvius eſt *Maranjon,* ferè in illis finibus, per quos tranſit linea inſtitutæ inter Caſtellam & Luſitaniam diſtributionis. Tam formidabilis eſt, ut oſtium habeat amplitudine leuc. 15. curſumque ſuum ab Auſtro & provincijs *Braſiliæ* inſtituit, facto initio, uti creditur, infra *Popayan* & juriſdictionem novi regni *Granatenſis.*

Inſula Cubagua.

Septem à *Cumana* leucis inſula jacet *Cubagua,* ubi ſiti fuere *novi Gadez*, è quâ tranſlati ſunt incolæ, propter incommoda & lites natas ex margaritarum piſcatione. Inſula hæc, quia ſolum habet nitroſum, nullam aquam habet potui idoneam, nullas arbores, nulla animalia, exceptis ſolummodo ſuibus, quibus ſupra ſpinam medullarũ umbilicus eſt, & cuniculis. Et quanquam habitatoribus ſit frequentiſſima, tamen ad 7. leucarũ diſtantiam ad flumen Cumanæ aquatum abeunt incolæ, licet quidam nebulas caliginemq; ab ea oculis induci credant. Circa hunc fluvium accidit Anno 1531, ipſis Calendis Septembris, ut ſumma aeris ſerenitate mare ſupra ſolitam altitudinẽ cubitis excreverit 4 & facta inundatione terram concuſſerit, dejecta ibidẽ arce, quam juſſu regis Hiſpaniarum exſtruxerat centurio *Jacomo de Caſtello.* fiſſa autẽ regione hiatibus varijs ebulliebat aqua

De terræ motu in littore Terræ firmæ.

ſalſa & nigra inſtar atramenti, fœtore ſulphureo. Mons in ſinu *de Cariaco* medius patebat, & mox refluens mare multas undarum impetu & violentia domos dejecit, hominum plurimis aut aqua abſorptis aut terræmotu exanimatis. *Margarita* unica à *Cubagua,* diſtans leuca, inſula eſt placidiſſima. coloniam fecit *Marcellus de Villalobos* licentiatus.

Margarita inſula.

Floridæ.

Provincia & præfectura *Floridæ* confinis Cameræ *S. Domingo*, omnem a fluvio de *las Palmas* tractum, qui præfecturæ *de Panuco* in nova Hiſpania ſub imperio Cameræ Mexicanæ conterminus eſt, propè Tropicum, altitud. 22. grad. complectitur, & uſque ad cuſpidem *Bacallaos* vadit, ſitam in altitudine graduum 48. cum dimidio, cujus ora in leucas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

leucas 1258 extenditur: Et hinc porrò uſque ad 73. grad. Boream verſus abit, omnemque terram habitabilem & cognitam ambitu ſuo claudit. Cognita verò & detecta eſt à fluvio de *las Palmas*, uſque ad cuſpidem *S. Helenæ* & fluvium *Iordan*, ad leucas 600. Continens optimo ſita eſt climate, fertilis, & multis locis populoſa, uti ijs notum, qui Annis 1536. & 1537. eò cum *Ferdinando de Soto*, profecti fuere. *Iohannes Pardo* indigena *de Cuenca* à *Florida* in *Novam Hiſpaniam* terreſtri itinere pervenit, annis minus duobus. Inter omnes Indiæ regiones maxime Europæ vicina eſt.

Ab eodem Iohanne Pardo ad *Terram* uſque *novam* detecta eſt. Ea verò telluris pars quam ſpeciatim *Floridam* vocant, eſt illa continentis lingua, ſive cuſpis, quæ extenditur ad leucas 100. è regione *Cubæ*, ab Oriente in Occidentem lata leucas 25. & qua parte latiſſima eſt leucas 50. Aperuit hanc *Iohannes Ponce de Leon*, Anno 1512. Feſto Paſchatis, reſurrectionis Dominicæ die, ac ob eandem cauſam *Floridam* vocavit. Poſtea Anno 1521. eò reverſus eſt, & in Cubam ſe recepit, ac ibidem fatis conceſſit. Increbuerat rumor, fontem aut fluvium ab illo quæri, cujus potu ſenibus juventutem reddi, fabulantur Indi. Eadem hic, quæ Caſtellæ, eſt aëris temperies, eadẽ fructuum abundantia. Tritico adhæc ferendo & paſcendo pecori idonea videtur. Aurum non fert, nec noviſſe illud creduntur Indi, multoq; minus argentum. quanquam in ejus littore deprehenſi ſint inveniſſe capſulas *de Barras*, hoc eſt, metalliferas, nec tamẽ æſtimaſſe. In intimis verò magni fluminis partibus magnam margaritarum copiam reperit *Ferdinandus de Soto*. Duo ſolummodo hæc regio habet Caſtella præſidiario milite munita, idq; in littore orientali. prius, *S. Matthæi* arx vocatur, ſitumq; eſt in cuſpide *S. Helenæ*, 100 pene ab *Havana* leucis; poſterius *S. Auguſtini*, eſtq; præcipuum hoc munimentũ, propter portus commoditatem, & vicinum canalem de *Bahama*. 50. penè à *los Martyres* abeſt leucis, inſulis compluribus, ijſq; populoſis, prope cuſpidẽ *Floridæ* ſitis, qua parte magis ad *Cubam* accedit. leuca una, aut unacum dimidia, aut minus à ſe invicem diſtãt, ſcopulis obſeſſæ ſunt, & oſtia habent 23. aut 24. leuc. Harum principium, qua Auſtrũ reſpiciunt, cuſpis *de los Martyres* vocatur, qua verò orientem ſpectant, caput *de los Martyres* dicitur. Eſt hic inſula long. 14. leucarum, ſed anguſta valde. Cuſpis *Floridæ* verſus orientem in altitud. 24. grad. cum ſemiſſe poſita eſt, in qua pagus fuit Caſtellanorum. & verſus Septentrionem, è regione cuſpidis flumen eſt *Ayz*. ulterius Boream verſus altitud. 28. grad. cuſpis jacet *de Canaiveral*, & ulterius adhuc fluvius *de Moſquites* ſive Cnlicum, quem ſequitur fluvius *de la Matanca*, ita dictus, quia hic loci cum duce *Iohanne Ribao*, &, quas ducebat, Gallorũ copijs, conflixit *Petrus Melendez*. Mox & cuſpis occurrit *S. Auguſtini* altitud. 29. grad. & amplius; à qua 10. leucis abeſt fluvius *S. Matthæi*, unde verſus Aquilonem recurrit ora, inſulis & ſinubus per totum littoris tractum conſperſa ad promontorium uſque *S. Helenæ*, ſitum in altitud. grad. 32 cum dimidio. quod non cura & ſtudio, ſed caſu deprehenſum eſt Anno 1520.

Propugnacula Floridæ.

De fonte, cujus aquæ juventutem reſtituere creduntur.

In reliquo oræ tractu, qui à cuſpide *S. Helenæ* præterit *Terram novam* & *Bacallaos*, & uſque ad *Terram de Labrador* excurrit, ſupra Angliæ altitudinem, nullus eſt pagus, nulla Caſtellanorum præfectura, quanquam diverſis temporibus à diverſis detectus fuerit. Hoc conſtat, plus mille eſſe terræ leucas, in quibus aurũ non reperitur, & quo altius ad Arctum abis, quo incultior minuſq; habitabilis eſt. Plurimos habet fluvios & portus, quos, quia minus noti ſunt, ſilentio involvunt ſcriptores. Fluvius *de los Gamos*, qui & *S. Mariæ* vocatur, vaſtus eſt & periculoſus, ferè in oræ ipſius medio, interq; *Bacallaos* curſum inſtituit, quo loci in mediterraneas regiones verſus Occaſum ſe recipit magnus fluvius *Ochelaga*, quem ſæpius exterorum naves conſcenderunt, arbitrantium tranſitum aliquem hic in Novam Hiſpaniam dari.

Ora Septentrionalis uſque ad Bacallaos.

Magnus S. Mariæ fluvius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Circa oram *Floridæ*, quæ Orientem reſpicit, occurrunt de *Tortugas*, inſulæ 2. aut 8. ad Borealem partem cuſpidis de *los Martyres* in Continente poſita eſt *la Muſpa*, pauloque ulterius 13. verſus Boream leucis ſinus eſt *de Carlos*, aliter dictus *Iuan Ponce de Leon*, totidemq; inſuper leucis ſinus *de Tampa*, 33. à *Tocobaga* leucis, & quæ *del Spiritu S.* ſive *de Mervelo* dicitur, altitud. 29, grad. cum dimidio; unde inicium ſnmit propriè dicta *Florida*. Verſus terram *Labrador* fretum quæritur, in quo mare pacificum & Boreale concurrant. uti enim verſus Meridiem fretum dari aiunt, ita ad Septentrionem ſimile quoque fretum dari conjectant. Verum nondum huius rei fidem probavit experientia. ita ut incertum adhuc ſit, num hic tranſitus detur, necne. Et quamquam tentata ſæpe ſit per dictas terras navigatio, nondum tamen in hunc uſque diem inventa eſt. Multum autem hac in re adlaboravit Thalaſſiarcha *Petrus Melendez* conjecturis quibuſdam fretus.

Sinus novæ Hiſpaniæ. Tota ora ac tractus Occidentalis uſque ad præfecturam *de Panuco*, intervallo 300. leucarum, ſinus *Novæ Hiſpaniæ* dicitur, in quo nulla eſt Caſtellanorum colonia, quanquam adjectus ſit ad præfecturam *Pamphili de Narvaez*, & *Ferdinandi de Soto*, atque ante hos *Franciſci de Garay*. Magna annonæ & commeatus inopia laborat, genſque eam incolit pauperrima & omnium egena. Et quanquam portus fluvioſque habeat plurimos, quia tamen cogniti ſatis non ſunt, ſilentio quoque hos præteribimus. Sinus duos habet aditus; per quorum alterum maris æſtus magno impetu irruit, inter *Yucatam* nempe & *Cubam*, per alterum verò majori rapiditate effluit, idq; inter *Cubam* & *Floridæ* cuſpidem; uterque fluxu ſuo Canalem de *Bahama* conſtituunt, tranſlata ad hunc Inſulæ appellatione.

CAP. IX.

De limitibus ſive territorio Cameræ, hoc eſt ſupremæ Curiæ Mexicanæ.

SEcunda Indiæ Occidentalis Camera, eſt *Mexicana*, in *Nova Hiſpania*, in qua primus Præſidem egit (inter tot qui illi gubernandæ operam ſuam obtulere) *Nunius Guzmannus* Eques *de Guadalaiara*. Verum cum animum tanto honore majorem gereret, alio imperio auctus eſt, & hujus Cameræ Præſes deſignatus eſt, *D. Sebaſtianus Ramirez de Fuenleal*, Auditor Cancellariæ Granatenſis factus poſtmodum Præſes *de S. Domingo* & Epiſcopus Civitatis *Conception de la Vega*, vir conſummatæ eruditionis, raræ virtutis & in ſummâ apud omnes exiſtimatione. Præfecturæ provinciam in ſe recepit, uti & adminiſtrandi Iuris, & ærarij regij curam, relicta armorum & militiæ cura Marchioni *del Valle*, ea tamen lege, ut conſilia quoque ſua cum Præſide conferret. Atque inter hos magna fuit & animorum & rerum gerendarum ſocietas. Hujus Cameræ limitibus non continetur illud, quod vulgo *Novam Hiſpaniam* vocant, tamen ab alia parte plus ijs includitur, cum *Nova Galicia*, cui ſua eſt Camera, pars ſit novæ Hiſpaniæ. Provincia *Iucatan*, quæ novæ Hiſpaniæ pars eſt, huic ſubeſt Cameræ, ab Oriente in Occidentem ad 400. ferè leucas porrigitur. Orientaliore ſui parte contermina eſt Cameræ *Novæ Galiciæ* ab Auſtro verò in Septentrionem penè 200 leucas numerat, inicio facto à finibus Imperij *de Panuco*, uſque ad mare Auſtrale. Partis Borealis præcipuæ provinciæ ſunt Archiepiſcopatus *de Mexico*, Epiſcopatus de *Mechoacan*, & *de los Angeles*, ſive *Tlaſcala*, & de *Guaxaca*, & de *Chiapa*, & præfecturæ de *Panuco* & *Jucatan*, necnon *Tabaſco*, *Inſulæ Philippinæ*, & tractus navigationis in *Chinam*.

Sebaſtianus Ramirez. Præſes S. Domingo.

Nova

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Nova Hiſpania nulli totius novi orbis regioni, ſoli bonitate & habitatorum frequentia cedit. Temperie aëris optima eſt, frugibus, tritico, mayzo, omni pecorum genere, alijſque ad humanam vitam neceſſarijs, abundans, excepto oleo & vino. Et quanquam in varijs ejus tractibus aurum reperiatur, tamen major argenti eſt copia, propter argenti fodinas plurimas.

Archiepiſcopatus de *Mexico* inter *los Angelos* & *Mechoacam* ſitus eſt, protenſus à Meridie in Auſtrum leucas 130. & latus 18. juxta oram maris Auſtralis, ad 60. uſque terræ leucas. quibus continentur, provincia *de Mexico*, & in ejus Aquilonari parte *la Teotlalpa*, *Meztitlan*, *Xilotepeque* & maximè remota *Panuco*, in Occidentali verò parte, *Catelzingo* propè Mexico, & *Cultepeque* longiſſime diſſita, & Orientem verſus, *Tezcuco*, valde vicina Mexico, ad Zephyronotum, *Chalco*, non longè à Mexico, & inde Auſtrum verſus *Suichimilco* proxima ſitu, mox *Tlaluc*, & inter Meridiem & Zephyronotum *Coyxca* & *Acapulco* ſitu remotiſſima Auſtrum verſus. In omnibus his regionibus non niſi quatuor ſunt Caſtellanorum pagi, quanquam in Mexico plurimi ſint Caſtellani, eaſdem, quas Indi quondam, ædes poſſidentes. Antiquis nominata fuit Mexico, *Tenoxtitlan*. altitudinem habet graduum 19 cum dimidio, longitudinem grad. 103. à Meridiano Toletano, unde recta linea diſtat 1740 leucis, ſive horis Solaribus 8. Poſita eſt in medio duorum lacuum, qui eam undique cingunt, quorum alter aquam habet ſalſam, propter fundum & vadum nitroſum, alter dulcem, & piſcoſam, qui ſe in lacum ſalſum exonerat. Singuli latitudinem habent leucarum 5. longitudinem 8. ambitum 33. leucarum. Triplici viâ latitudinē habente dimidiæ leucæ urbem permeant. Cives Caſtellanos habet 4000. & plus quam 30000. domos Jndorum, idq; in quatuor urbis vicis ac partibus, in quas vigente hic paganiſmo diſtributa fuit, quas hodie vocamus, *S. Juan*, *Santa Maria la redonda*, *Sant Paulo*, & *S. Sebaſtian*, præcipua autem pars eſt *Tlatelulco*, quam nos *Sant Iago* vocamus.

De Archi-Epiſcopatu Mexicano.

Mexico à Toleto abeſt 1740. leucis.

Vrbs *Mexico* ſedes eſt Cameræ proregis, trium Cameræ Prætorum, eorumque, qui regij ærarij curam habent. Sunt quoque in hac, domus fuſoria, & officina monetaria, necnon Archiepiſcopatus metropolitanus, qui ſuffraganeos habet Epiſcopos *de Tlaſcala*, *Guaxacæ*, Mechoacan, *novæ Galiciæ*, *Chiapæ*, *Iucatan*, *Guatemalæ*, *Verapaz* & *Philippinarum*. Baſilicæ fundamenta jecit *D. Ferdinandus Corteſius*, ad cujus columnas, ſtatuas lapideas, quæ hodie ſpectantur, erigi curavit, operiſque incœpti fabricam abſolvit Epiſcopus, Præſes, & *Novæ Hiſpaniæ* Gubernator *D. Sebaſtianus Ramirez de Fuenleal*. Primus verò Mexici Epiſcopus fuit Frater *Iohannes de Zumagarra* religioſus, Franciſcanus, eximiæ pietatis & inculpatæ vitæ vir, indigena *de Durango*, in ditione de *Vizcaya*. qui primus quoque ejus loci Archiepiſcopatum tenuit.

Habet *Mexico* cœnobia Dominicanorum, Franciſcanorum, Auguſtinianorum, Ieſuitarum, Carmelitarum, Diſcalceatorum, Mercenariorum, Trinitariorum, Monialium decem, Collegium adoleſcentium Indorum, & aliud Reſipiſcentium, & Reconciliatorum. Academiam quoque, in qua artes & liberales ſcientiæ accuratè & eruditè docentur, aliaque plura Collegia & Xenodochia. Habitant hic & in Indorum confinibus 3000. Caſtellani. Pagi in his provincijs, quos quidem incolunt Jndi, ſunt 250. quorum 150. ſcholas habent; Pecorum hic ſtabula ſupputantur 6000. Indorum tributariorum plus quinquies centena millia, Cœnobia plus quam 150. eaq; Franciſcanorum, Dominicanorum, Auguſtinianorum, necnon Clericorum & Sacerdotum, qui imbuendis & iniciandis fide Chriſtiana Indis præfecti ſunt, exceptis patribus Ieſuitis, & Religioſis Mercenarijs.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Sedes quoque hic eſt *Sanctæ Inquiſitionis*, de qua poſtea dicendum.

Portus maris del Sur.

Ad oram huic Epiſcopatui conterminam verſus mare pacificum & provinciam de *Acapulco*, fluvius eſt *Acapulco*; altitudine 17. graduum, 6. leucis à fluvio *de los Topes* diſtans; ubi Archiepiſcopatus cum Epiſcopatu *de Tlaſcala* concurrunt. Ulterius 4. leucis Occaſum verſus, fluvius eſt de *Citala*: 4. verò ulterius fluvius *Milta*. Ad Borealem oram fluvius eſt, qui provinciam *Tanuco* irrigat.

Fodinæ novæ Hiſpaniæ.

Ad hujus Cameræ territorium pertinent fodinæ *de Pachuca*, 14. ab urbe *Mexico* leucis, necnon fodinæ *de Taſco*, 22. à *Mexico* leucis. fodinæ de *Yſmiquilpo*, quæ plumbiferæ ſunt, ab eadem recedunt leucis 22: *de Talpuaiva*, 24: *de Temazcaltepeque* 18; *de Cultepeque* 22: *de Zacualpa* 20; *de Zupango* 40; *de Guanayato* 60: *de Comania* 7, *de Achichica* 18. In civitate *de los Angelos in Gautla*, ſive *Zumatlan*, & *S. Louys de la Paz*, aliiſq; locis plus quam 4000. ſunt Caſtellanorum, quorum induſtria & labore fodinæ effodiuntur, quæ unâ eaque plumbiferâ excepta argentiferæ omnes ſunt; & metus eſt, ne exemplo ipſorum Indi quoque aliquam politiæ formam meditari incipiant. Primus verò qui admirabili ſolertiâ aptiſſima conſervandis fodinis media excogitavit, fuit ſupradictus *Sebaſtianus Ramirez de Fuenleal*, cui & auſpicia & horum imperiorum incrementa debentur.

Præfectura de Panuco.

Provinciam de *Panuco* ad plagam urbis *Mexico* Septentrionalem rexit *Nunius de Guzman*. Lata & longa eſt leucas 50. Poſtea Cameræ Mexicanæ ſubjecta fuit. Quæ *Novam Hiſpaniam* reſpicit tellus, aliis regionibus cultior & fertilior eſt, commeatu & auro abundans. Quæ verſus *Floridam* excurrit, pauperrima eſt & ſterilis, à qua ad fines ſuos excurrit ad leucas 60. Habet præfectura hæc tres Caſtellanorum colonias. *Panuco* in altitud. paulò plus 23. grad. poſita eſt, alio nomine urbs *S. Stephani del Puerto*, dicta. Condidit eam *Gonſalvus de Sandoval*, juſſu Marchionis *Ferdinandi Corteſii*, quo tempore molitionibus *Franciſci de Garay* obviam ibant, & in tranquillandis Indis *Chiles* occupati erant Anno 1520. A Mexico 65. leucis abit verſus Aquilonem, 8. à mari leucis, propè fluvium, qui portui aditum præbet. Prætura magna eſt, cui de prætore proſpicit Vice-rex *Novæ Hiſpaniæ*. Urbs *Sant Iago de los Valles* 25. à *Panuco* leucis occidentē verſus abit. Vrbs *S. Lodovici de Tampico*, 8. à *Panuco* leucis ad *Mezen* poſita eſt, propè mare. Et quanquam plurimis hujus præfecturæ ora fluminibus & ſtationibus ſit inſignis, uſque ad fluvium *de las Palmas*, tamen minus cognita hæc ſunt in ſinu *Novæ Hiſpaniæ*, excepto ſolo fluvio *de Panuco* ejuſque portu perquam commodo.

Epiſcopatus Tlaſcalæ

Epiſcopatus *Tlaſcala*, aliter *de los Angelos*, inter Archiepiſcopatum *Mexici* & Epiſcopatum *Guaxacæ* ſitus eſt, longitudine 100. & ultrà leucarum, ab ora Auſtrali uſque ad Septentrionalem, interque limites Archiepiſcopatus & *Guaxacæ* 80. leucas numerat, totidemq; latitudo ejus habet ad oram maris *del Nort*, verum non niſi 18. aut 20. ad oram maris *del Sur*. Non niſi tres habet Caſtellanorum colonias. Prima eſt urbs *de los Angelos*, 22. à *Mexico* leucis verſus Orientem, nonnihil ad Auſtrum deflectendo, cives habens 1050. idque in quatuor vicis ac tribubus. Magna hic eſt prætura, reſidetque hic loci Cathedralis ſuffraganeus Archiepiſcopi Mexicani. Habet Cœnobia Dominicanorum, Franciſcanorum, & Auguſtinianorum, unumque Monialium, Collegium ad hæc plus 500. juvenum, natorum parentibus Indis, qui hic tum litterarum tum Chriſtianæ religionis pręceptis imbuendi educantur. donataque eſt hæc Schola reditibus peſorum 10000. Conditor hujus eſt *Sebaſtianus Ramirez*, uſus hac in re opera licentiati *Salmeron* Cameræ judicis. Et quanquā eam extrui conceſſiſſet in *Tlaſcala*, tamē à propoſito deſtitit, in gratiam Indorum, ne hæreditariis ipſorum bonis damni quicquam crearetur. Vnicè enim, quæ ad commodum Indorum ſpectabant, curabat, præcipuè *Tlaſcalenſium*,

quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

quia de Rege benè meriti erant. Exſtructa fuit urbs in finibus *Cholulæ*, è qua 25000. militum prodibant, ſedemque in planitie ponebant, quam *Cuetlaxcoapan* vocant, propè vallem *Atliſco*, ad oram amnis, prodeuntis à monte flammivomo. Vberrimus hic tritici, vini, omniumque fructuum Caſtellanorum, ſacchari, lini, herbarumque hortenſium eſt proventus, idque propter optimam cœli, quâ gaudet regio, temperiem, magis calidam quam frigidam. quod in vicinis urbi agris naſcitur triticum,, altius culmos attollit. Paulò remotius à *Tlaſcala*, fontes ſcaturiunt, qui rivis ſuis fluvium efficiunt, qui inter urbem *de los Angeles* & *Cholulam* tardiore labitur alveo, piſcium expers, & alluens limites Mechoacæ in mare Auſtrale propè *Zacatulam* ſe exonerat. Tanta in eo eſt crocodilorum copia, ut varijs locis, indigenæ, migrare coacti fuerint. *Tlaſcala.*

In *Tlaſcala*, ad plagam Borealem urbis *de los Angeles*, ſitæ in altitudine grad. 20. in qua fuit Eccleſia Cathedralis, ad annum uſque 1550. quo tempore ex urbe pagus facta eſt; primus Epiſcopatu functus eſt Frater *Iulianus Garces*, idque in valle *Atliſco*, quæ in latitudinem ſeſquileucâ extenditur. Nunquam hic inclementiâ frigoris exuritur triticum, quin inſuper modios ejus colligunt 100000. Plus quam centum agricolæ, Caſtellani omnes & rei ruſticæ peritiſſimi hic commorantur. Septem verò ab urbe leucis verſus Ortum vallis jacet *Ocumba*. In provinciâ *de Tepeaca*, pagum condere occœpit Marchio *de Valle*, cui nomen eſt *Segura*. In valle *S. Pauli* cives ſunt plus quam 1300. ijque Caſtellani, quibus ſua ſunt prædia, ſtabula, & villæ. Tanta hic eſt pecorum fœcunditas, ut ruſticorum uni ex duabus ovibus proſatas perhibeant 40000. *Vallis Ocumba.* *Vallis S. Pauli.*

Civitas *Veracruz*, unâ viâ 60. à *Mexico* leucis abeſt, & aliâ 65. Quartâ leucæ parte à mari diſtat. Cives Caſtellanos habet plus quam 200. Sedes hic eſt ærarij Regij & domus mercatorum. Portus nomen eſt *S. Iuan de Vlva*, cujus nomenclaturæ author fuit *Iohannes de Gryalva*, qui eundem Anno 1518 deprehendit. Hujus verò portus ſtructuram auſpicatus eſt prorex *D. Antonius Mendoza*. 5. leucis à fluminis *de la Veracruz* dicti oſtio abeſt, inter oram terræ, & inſulam, ambitu unius leucæ, quam undequaque vada & Syrtes obſidēt, adeò demiſſam, & humili loco ſitâ, ut maris eam fluxus inundet, è regione oſtij, fluminis *S. Iuan de Vlva*. In hunc portum per duos Canales ſive anguſtias itur, quarum ampliſſima frequentius navigatur, altera quam *Gallega* vocāt, alveum habet profundiſſimum. Firmantur hic ad littus naves retinaculis æneis, nec fida ſatis ijs eſt ſtatio flante fortiter Borea. Sita eſt *la Veracruz* in altitudine grad. 18. Atq; hic loci exonerare ſe ſolebant claſſes, & quatuor aut quinque menſibus morari, propterea, quod 4. à *S. Iuan de Vlva* leucis abeſſet. Ideoque nunc in eo loco exonerantur, quem *Buytron* vocant, qui locus 210. circiter paſſibus à *S. Iuan de Vlva* recedit: perficiturque hæc claſſium exoneratio, ſpacio unius menſis cum dimidio. *Buytron* dicitur, à diverſorio cujuſdam hoſpitis *Buytron* dicti, quo loci ſenſim accrevit colonia. *Civitas Veracruz.* *In Buytron exonerantur naves.*

In hoc Epiſcopatu 200. ſunt pagi Indorum primarij, ac mille minores, tributarij verò Indi bis centies & quinquaginta mille, diviſique ſunt pagi iſti in 36. claſſes, quibus ſingulis ſuus clericorum ordo præeſt. 30. adhæc habet Cœnobia Dominicanorum, Franciſcanorum, Auguſtinianorum. In littore verò contermino huic Epiſcopatui verſus mare Septentrionale fluvius eſt *Alvarado*, ubi fines Epiſcopatus de *Guaxaca* & fluvius *Almeriæ* concurrunt, propè fluvium *S. Iohannis de Vlva*, quo loci urbs fuit *de Medellin* colonia facta ab *Andrea de Tapia*, Anno 1522, quo tempore Marchio *Ferdinandus Corteſius* hunc *Andream de Tapia* una cum *Gonzalo de Sandeval* miſit, ad tranſigendum cum *Chriſtophoro de Tapia*, qui autoritate inſtructus erat, ut præfecturam à Marchione in ſe transferret. colonis eam privavit *Fator Salazar*, & *Veedor Peralmindez*, Fluvius *Almeriæ* *Portus & flumina oræ Borealis*

ortum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

ortum habet ex magno *Cordillera*, in provincijs *de Totonaques* & *Micantle*, atque ſinuato inter montes alveo in mare Septentrionale tendit. hunc fluvium contrà, jnſula jacet *de Sacrificios*, nomen ſortita a duce *Iohanne de Gryalva*. *Zempfloala* fluvius ad Borealem Veracruz plagam ſpectatur, & altius paulo fluvius eſt *S. Petri*, & *S. Pauli*, qui ex ijſdem montibus ortum ducunt, nec non flumina de *Caronez*, & *Tulpa*, & *Tamiagua*, vicina imperio *de Panuco*.

Inſeratur hic Tabula 4.

Cap. X.

De Epiſcopatibus Guaxacæ, Mechoacan, & Iucatan, *nec non de provincia* Tabaſco, *ſupradicta Juriſdictionis ac Territorÿ reliquâ parte.*

De Epiſcopatu Guaxacæ. EPiſcopatus *de Guaxaca* nomen ſuum ab ipſius Provinciæ in qua ſitus eſt nomine mutuatur. Etiam *Antequera* dictus eſt, à civitate in qua Cathredalis reſider, interque Epiſcopatum *de los Angeles*, & Cameræ *de Guatemala* Epiſcopatum jacet. A mari ad mare ad leucas 120. porrigitur, juxta limites & confinia Epiſcopatus *Tlaſcalæ*, & juxta fines *Chiapæ* 60. Latus eſt juxta littora maris Auſtralis leucas 100, 50 verò juxta oram Septentrionalem. Quarum ambitu continentur, provinciæ *de Miſtera* Superior & Inferior. Superior 40 ab *Antequera* diſtat leucis ad Occidentem. Inferior magis ad mare pacificum vergit. Primus in Antequeram coloniam deduxit *Iohannes Nuniez Sedonius*, & *Hernando de Badaioz*. Poſtea eodem coloni traducti à Cameræ Mexicanæ Iudicibus, nempe *Iohanne Ortez de Matuenzo* & *Delgadillo licentiatis*; quorum poſterior Granatenſis cum eſſet, primum in Mexico byſſum artificioſe tractare cœpit. Templi Cathedralis fundamenta jecit Præſes, præfectus & Epiſcopus *D. Sebaſtianus Ramirez*, cujus ductu & auſpicijs mirum quæ incrementa horum imperiorum fortuna ſumſerit. Omnes hujus templi columnæ ex ſolido conſtant marmore, eæque ingentes & craſſæ. Cives Caſtellanos civitas habet circiter 400.

Quis primus byſſum in Mexico tractare cœperit.

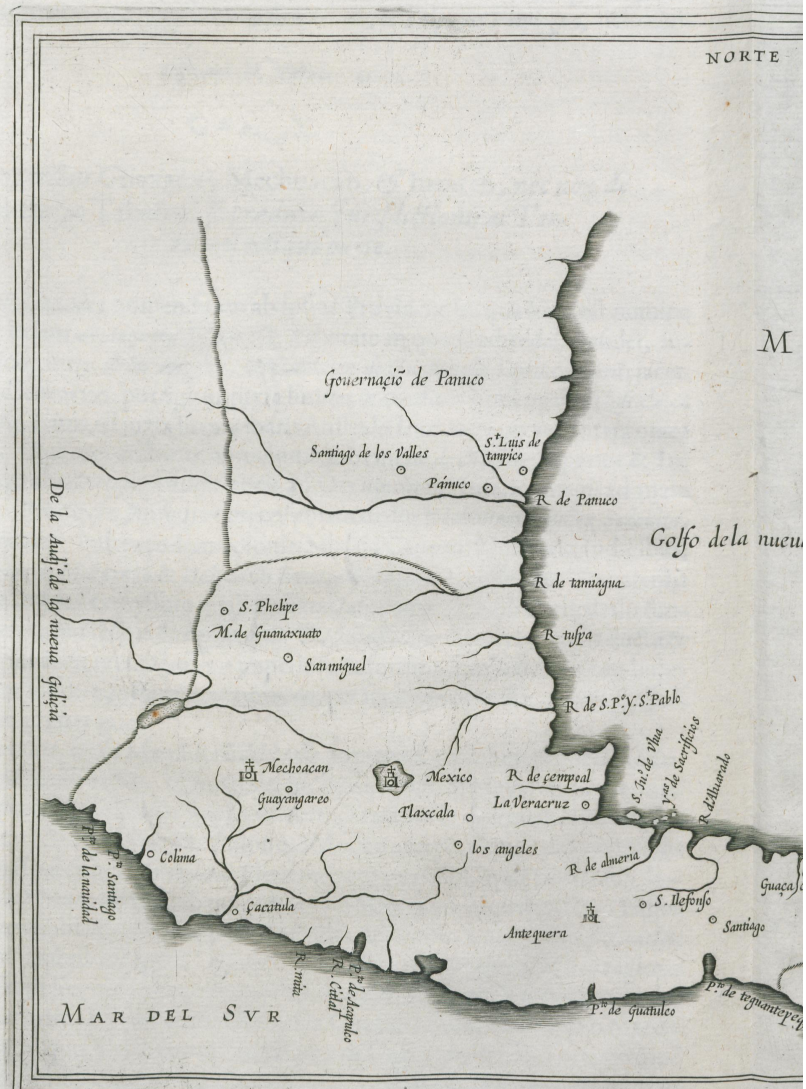
Vallis Guaxaca. Hæc Guaxacæ vallis, unde Marchioni *del Valle* nomen eſt, inicium ſumit a montibus *Cocola*, ad fines *Guaxolotitlan*. Vberrimus hic byſi, tritici, & Mayzi eſt proventus. Lingua utitur *Zapoteca*. Aurifodinas habuit celebres. Tractum & ditionem civitatis Antequeræ (uti dictum) *Guaxaca* vocant. Colonos à Mexico accepit, nempe ex præſidiarijs militibus, idque juſſu ſecundi *Motezuma*. Pleraque verò præſidia, quæ per totum imperium ſub regibus Mexicanis militabant, idiomate Mexicano loquebantur. Hujus civitatis fluvius à terra abſorbetur, è regione *Cimatlan*, & duobus à montibus *de Coatlan* ſe exerit leucis, & duabus inſuper a Guaxaca. Dimidia verò ab urbe leucâ, e regione montis verſus Arctum ſiti, cuſpidem efficit *de Setrezuela*, & qua brachij inſtar prominet, vallis ad 8 leucas excurrit. Eſt hæc amœniſſima illa Guaxacæ vallis, ſaluberrimo & temperato cœlo gaudens, quæ ubere cornu diverſi generis fruges profundit, ac præcipuè fructus Caſtellanos, ſed ſaporis optimi. Hæc verſus Zephyronotum provinciam adſpicit *Tutepecque*, multis juxta littus inſignitam pagis, longam leucas 60 & amplius. Qui fluvium *Alvarado* incolunt, ſiti ſunt inter Boream & Mezen vallis dictæ; Incolæ *de los Zapotecas* ad Mezen *Antequeræ* & *Guazacoalco* in finibus *Tabaſco*. Tota hæc aſpera eſt & *Antequera* inculta regio, nec minus tamen auri fodinis locuples, quod parcius tamen hic ob aſperitatem eruitur. Caſtellanorum pagos numerat 4. Sita eſt *Antequera* in via regia *Chiapæ*

&

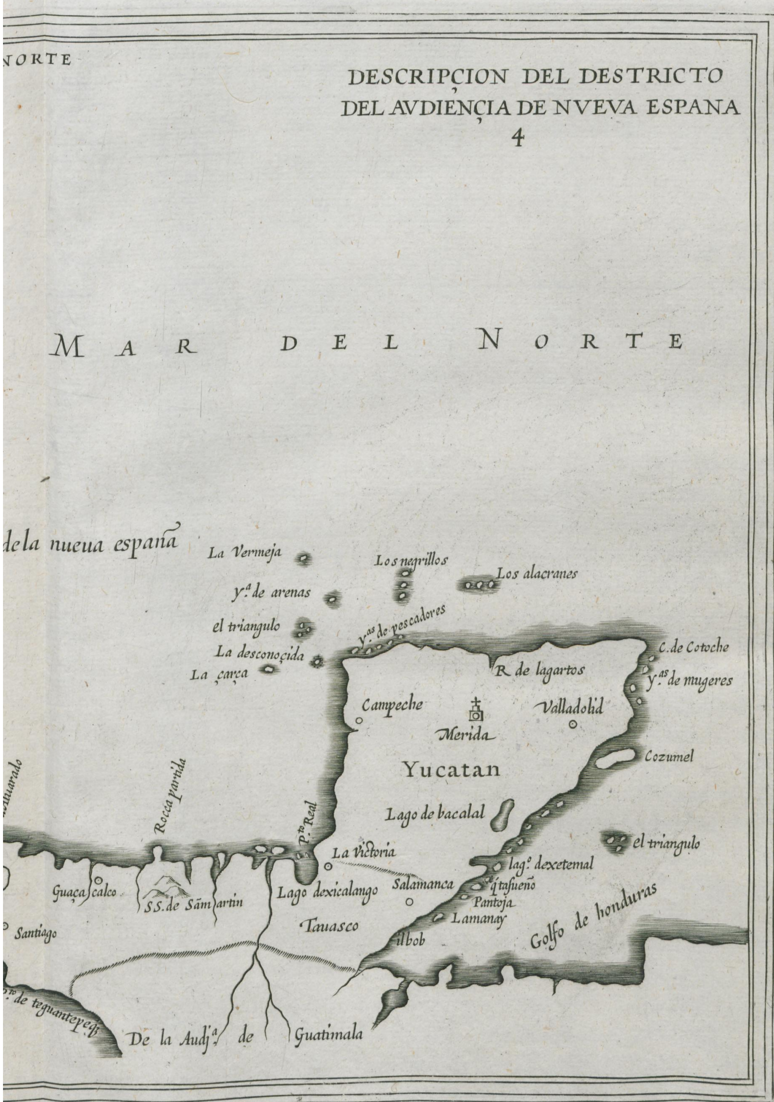
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

& *Guatemalæ*, 80. a Mexico leucis verſus Euronotum. Primus ad tranquillandos incolas eam adijt *Johannes Nuniez de Mercado*, Anno Domini 1522, mandato *D. Ferdinandi Corteſij*, Atque hinc miſſæ auxiliares copiæ in ſubſidium regis *Quantimoc*, ad defenſionem civitatis Mexici, in poteſtatem *D. Ferdinandi Corteſij* jam primitus redactæ. Theſaurarius *Alphonſus de Eſtrada*, quo tempore Mexici imperium tenebat, in urbem *S. Alphonſi de los Zapotecas* colonos deduxit. Abeſt ab Antequera leucis 20, verſus Mezen, altiſſimis cincta montibus. Ex goſſypio, Mayzo, aurique foſſione victum ſibi quæritant. Tributum ei pendunt plus quam 900. Indi. *Sant Jago de Nexapa* 20. ab Antequera leucis Ortum verſus, ad viam quoque Chiapæ & Guatamelæ ſita eſt. *Sant Iago de Nexapa*

Civitas *del Spiritu Sancto* in Provincia de *Guazacoalco*, ad oram Septentrionalis Oceani in finibus Tabaſco poſita eſt, 20. ab Antequera leucis. Coloniam fecit *Gonzalo de Sandoval*, Anno 1522. Pagos Indorum penè 50. numerat. Sita eſt ad ripam fluminis in parte Chiapæ, quod ex montibus *de los Mixes*, & *Chontales* labitur, propè *Tercoantepeque*, & una cum rivis alijs provinciarum ad Chiapæ territorium pertinentium in mare Septentrionale excurrit. Naves admittit centum vaſorum capaces.

Vniverſus hic Epiſcopatus nullum fluvium habet, qui aurum non ferat. nec ſolliciti de annona & commeatu ſunt Indi, modo labores non defugiant, cum quæ ad victum & amictum neceſſaria ſunt abundè ſuppetant. Fructum habent Cacao nomine, amygdalorum inſtar, qui pecuniæ ipſis officium præſtat.

Ex eodem fructu vinum colligunt, & eodem toſto veſcuntur. Cœli amœnitate, benignitate & ſalubritate gaudent. Olim hic ſericum tractabant indigenæ, artem à Caſtellanis edocti, ex quo papyrum quoque conficiebant. Tanta autem hujus in lolis hiſce colligitur copia, ut ſi decimas ejus ſolverent Indi, quinque Epiſcopatibus conſtituendis annuus earum reditus ſufficerent. Nunc ſoli eas pendunt Caſtellani, conceſſa earum indigenis immunitate. *Indi decimas non pendunt.*

In hoc Epiſcopatu pagi ſupputantur 350. quos primarij nominis Indi incolunt. Atque in his, uti & in 300. alijs habitaculis (Hiſpanus *Eſtancias* vocat) numerantur Indi tributarij plus quam 50000. adhæc 120. Cœnobia Dominicanorum, maxime verò Clericorum. Hujus Epiſcopatus oræ ad mare Septentrionale, inicium ſumunt à flumine *de Alvarado*, ex montibus *de los Zapotecas* ſcaturiente. Excurrit ad provinciam uſque *de Chinantla*, & reflexo in tranſverſum alveo in Oceanum Atlanticum inter flumina *de Guazcoalco* & *S. Iohannis de Vlva*. Occurrit quoque hic fluvius *Angualulco*, cujus oſtjum portus officium præbet: necnon bifido cacumine rupes, terræ cuſpis, è montibus *S. Martini* prominens, quam deprehenderunt naves tempeſtatibus vel viæ errore in latentes hic aras & littoris ſcopulos impactæ. E regione hujus rupis ad oram maris Pacifici fluvius eſt *Guatulco* ampliſſimus & commercijs frequens, altitudine grad. 15. cum dimidio. Hanc provinciam *Guatulco* ſubegit Admiralius *Petrus de Alverado* Eſtque que huic vicinus portus *Tecoantepeque*, commodus ſatis, cujus pagus celebris eſt cancrorum aliorumque piſcium capturâ, quos in *Guaxacam* deferunt.

In via quoque regia *Cuyztata* fodina eſt criſtalli berilli. *Tecoantepeque* 45 ab Antequera leucis diſſidet per medios montes *de los Chontales*, *Nixapa*, & *Mexalpeque* diffunditur, quò loci hic terminatur Epiſcopatus. Plurimos ſibi ſubditos habet pagos ad maris oram poſitos.

Epiſcopatus *de Mechoacan* (provincia eſt inter Archiepiſcopatum *Mexicanum*, & *Novam Galiciam* interjecta) juxta oram Oceani Auſtralis, latitudinem habet 80. penè leucarum, 60. verò verſus intimas terræ partes, comprehenſis unâ tractus Borealis fini- *Epiſcopatus Mechoacan.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

lis finibus. Referuntur ad hunc provinciæ *de Zacatula*, & *Colina* ad littus maris *del Sur* ſitæ.

Valladolid. *Zinzonza.*

Civitas *Mechoacan* alias *Pazcuazo*, poli elevationem habet ad gradus plus quam 19,& 47. a *Mexico* leucis ſita eſt, via plana & æquabili. In *Guayangareo*, dicta *Valladolid*, ſedem habet Cathedralis ſuffraganeus Mexici, necnon Cœnobia duo Franciſcanorũ & Auguſtinianorum. *Mechoacan* condidit *Maeſſe del Campo, Chriſtophorus de Olid*. Ac primum Cathedralis ſedes fuit *Zinzonzæ*, mox Anno 1544. in *Paſcuazo* commigravit. Habet in hac urbe Cœnobium Franciſcanorum, & alterum Auguſtinianorum Epiſcopus *D. Baſco de Quiroga*. A Mechoacan orientem verſus 6. leucis diſtat.

Guanaxuato.

Fodinæ de *Guanaxuato* 28. leucis a *Mechoacan* diſſident, qua Boream & *los Zacatecas* montes ſpectant, quibus continentur penè 600. Caſtellani, idque in duobus *Regalibus*, quæ incolunt ſub imperio Prætoris cujuſdam ſupremi. Regale, ſedes eſt & politiæ quædam forma inter minerarum foſſores conſtituta.

S. Michael *La Concecion de Salaya.* *Vrbs S. Philippi,*

Vrbs *S. Michaelis* in provincia Mechoacæ ſita eſt; 35. à Pazcuazo leucis, verſus mare, ſolo horrido & inculto: Necnon urbs *de la Concecion de Salaya*, exſtructa à *D. Martino Euriquez*, juſſu Vicarij regij; Anno 1570. ad ſecuritarem viæ *de los Chichimecas*.

Item urbs *S. Philippi*, 50. à Mechoacan leucis Arctum verſus, & à Mexico 62. Mezen verſus, Cœnobium habens Monachorum ordinis Auguſtinianorum. Sita eſt regione ſterili & frigida, conditaque eſt ad tutelam viæ *de los Zacatecas*.

Zacatula.

Provincia & urbs *Zacatula*, ad oram Maris pacifici altitud. habet grad. 18. paulò plus. A *Mechoacan* recedit leucis 40. verſus Zephyronotum, fundata â *Johanne Rodriges de Villafuerte* & *Simone de Cuenca*. à *Mexico* diſtat 90. leucis.

Colima.

Cacao fructus eſt nucis inſtar, nummi loco Indis inſerviens, ex quo potionem conficiunt dictã. Chocolate.

Provincia & urbs *Colima*, ad gradus 18. paulò altius, elevatur, ad littus quoque maris Auſtralis, & *Novæ Galiciæ* confinia, 50. à Mechoacan leucis verſus Zephyronotũ. Præturam habet ampliſſimam, Regionis tractus calidus eſt & copioſe *Cacao* profert, uti & *Cannam fiſtulam*, & aurum. Populus ab humanitate & morum civilitate commendatur. Condidit eam *Gonzalo de Sandoval* Anno ſalutis 1522.

Mexicana regio non tantum *Novæ Hiſpaniæ*, ſed univerſæ etiam *Americæ* fertilitate ſoli præſtat. Affluit tritico, Mayzo, & omni frugum fructuumque Caſtellanorum genere. Piſcibus quoque & omni animalium genere abundat, uti & grano tinctorum, & goſſypio. Incolæ induſtrij ſunt, ſolertes, & ad labores nati.

Sub hoc Epiſcopatu pagi numerantur 11. quorum 90. primarij ſcholas habent. Ad oram uſque Oceani Atlantici non excurrit . ad latus Auſtrale flumina habet plurima, maximè in Occidentali provinciæ parte. Penè in Novæ Galiciæ tractu portus eſt *Navidad*, altitudine graduum 90. commodus admodum & frequens navigationibus ! unde in Philippinas itur. Vlterius Orientem verſus propè portum *Sant Iago* plurimæ ſunt & laudatæ æris fodinæ, ex quo propter mollitiem, & flexibilitatem Indi vaſa fabricant. Alia quoque hic æris ſpecies eſt durior, qua terram ſcindunt, ſulcant, & ſubigunt, ferri loco; quam domandæ telluris rationem antea ipſis inuſitatam, à Caſtellanis acceperunt.

Provincia & Præfectura *Tucatan*, nomen hoc ſortita eſt, quo tempore eam detexit dux *Franciſcus Hernandez*: necnon *Nueſtra Senora de los Remedios*, quo tempore *Cozumel* aperuit *Iohannes de Gryalua*. primum inſula eſſe credita eſt, quia mari penè undique cingitur, ut peninſulam vocare liceat.

Perdromus ejus plus quam 250. eſt leucarum, longitudo ab Oriente in Occiden-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

cidentem penè centum leucarum, & tantundem quoque à Septentrione in Auſtrum patet, à littore Arctum reſpiciente, ad eam uſque partem, quæ provincijs *de Guatemala* eſt affinis. Vnde in obliquum ad 25. pene leucas excurrit.

Aëre fruitur calido, ſed humidiore. Fluvios & torrentes nullos habet. Verum putei aquâ ad ſummos penè margines repleti, & latentes hic illic conchæ, necnon depreſſa littoris ora, occaſionem præbuere ſuſpicandi mare hic aliquando fuiſſe. Montibus undequaque intercluſa eſt. Frumenti ſterilis eſt, aliorumque ſeminum Caſtellanorum, uti & auri omniſque prorſus metalli. Unde videre eſt hallucinari illos, qui aiebant ſe in his regionibus reperiſſe Cruces ex *laton*, (metalli ſpecies eſt) quod in nulla Indiarum parte invenitur. Uenatio hic feliciſſima eſt, præcipuè porcorum & ferarum agreſtium. Magnus gallinarum quoque proventus. Goſſypium & *Anil* copiosè ſufficit. Indigenæ fœcundi ſunt & longævi. Virum hic vixiſſe perhibent Neſtoris ætatem. Equos habent laudatiſſimos & diverſiſſimi generis pecora.

In hac Præfectura, excluſa præfectura de *Tabaſco* huic contermina, pagi ſunt à Caſtellanis habitati 4. Epiſcopatus unicus. quos pagos fundavit primus gubernator ſive Admiralius *D. Franciſcus de Montejo*. Civitas *Merida* in altitudine 20. graduum poſita eſt, ferè in totius provinciæ umbilico, propè mare *del Nort*, 12. tamen à mari leucis. Reſident hic Gubernator, alijque redituum & ærarij regij Officiales, necnon Cathedralis ſuffraganeus Mexici. Cœnobium habet Franciſcanorum. *La Merida* vocarunt, propter amplitudinē ſuam & priſcam ædificiorum faciem, ad ſimilitudinē Meridæ Caſtellanorum. Mirum meritò videri poteſt cum provincia hæc metallum nullū ferat, qua ratione tantæ molis ſaxa ædificijs aptari potuerint, in quibus inſuper nudas hominum formas inſculptas videre erat, aures annulis, quos inaures Latini vocāt, perforatas habentes. Ex quibus colligere eſt, templa hic fuiſſe, & regionem hanc aliquando floruiſſe. *Civitas Merida.*

Urbs *Valladolid* 31. pene leucis à *Merida* verſus Euronotum penè ſita eſt, Cœnobium habens Franciſcanorum ſumptuoſum & ſplendidum. Tributum illi ſolvunt 15000. Indi. Vrbs & portus *S. Franciſci de Campeche*, ad gradus 20. aſſurgit, ad oram quæ novam Hiſpaniam ſpectat, penè 50. à Merida leucis, Occidentem verſus, in Auſtrum nonnihil inclinans. Portus ſic ſatis idoneus eſt, quanquam minus profundus recipiendis navibus. *Valladolid* *Campeche.*

Vrbs *Salamanca*, ita dicta ab Admiralij patria, in provincia *Bacalaz* & *Chetemal*, 70. à Merida leucis ad Auſtrum & Aquilonem ſita eſt, prope Occaſum & inſuper 70 à *Valladolid*, non longè à littore ſinus *de Honduras*. Decem hæc provincia habet Franciſcanorum fratrum Cœnobia, & præterea ſcholas clericorum. *Salamanca*

Tam longè totius hujus provinciæ littus in mare excurrit, ut paucis in locis anchora minus quam 4. aut 5. à terra leucis, defigi poſſit. Portus non niſi minoribus navibus patent, cerſcitq; ac decreſcit circa hanc oram magis Oceanus, quam in ullo totius Novæ Hiſpaniæ tractu. Sunt autem portus hi: *Cicla*, *Telichaque*, *Cical* & *Cauquil*, fluvius geminū habens oſtium; adhæc *Campeche*, in littore, quod Novam Hiſpaniam reſpicit, promontorium habens *Delgado*; A quo loco littus Orientem verſus reflecti incipit. ac propè ejus cuſpidem Inſula eſt *la Deſconocida*, ſcopulis obſeſſa, & ad Occidentalem ejus plagam leucis penè ab ea 18. alia ſita eſt nomine *la Zarza*, & præterea ternæ inſulæ *el Triangulo* vocatæ, vicinæque alteri Syrtibus immerſæ. Inſuper 16. à *Cabo Delgado* leucis inſulæ *de Arenas* & *de Bermeja* jacent, & ab eodem promontorio 25. leucis Boream verſus alia inſula, uti & tres illæ quas *Negaillos* vocant, vadoſæ undique, ad Orientem 35. penè à *la Barmeja* leucis ſitæ, ad hæc *los Alacranes* viginti

 à litto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

à littore leucis ad Auſtrum & Septentrionem, reſpectu Meridæ & promontorij *de Cotoche*, Orientalioris cuſpidis prouinciæ *Yucatan*; ſequuntur 4. inſulæ quas de *Mugerez* appellant, vicinæ littori, propè quod etiam poſita eſt Inſula *de Cozumel*, celebris imaginis alicujus adoratione, quæ iſtic religiosè aſſervabatur, & ad quam omnes totius circumjacentis regionis indigenæ peregrinatum ibant. 4. leucis in mare excurrit, ubi incipit ſinus *de Honduras*, ſitu penè reſpectu civitatis *Valladolid* oppoſito. Vlterius in ſinu dicto tres inſulæ ſunt vadoſæ, in eadem ferè linea cum lacu mediterraneo *de Bacalal*, qui 30. à lacu *de Chetemal* leucis diſſidet, ad oram inſulis conſperſam *Salamancam* uſque, quarum prima *Pantoja*, vadis adjacet, quæ *Quitaſuenio* vocant, ſecunda verò *Zazatan*, tertia *Lamanan*, poſtrema *Ylbob* dicitur.

Cozumel locus adorationi dicatus.

Tabaſco.

Provincia de *Tabaſco*, pars præfecturæ *Yucatan*, ad oram Oceani Septentrionalis ſita, in Novæ Hiſpaniæ ſinu, ab Oriente in Occidentem porrigitur, 40. penè à limitibus *Iucatan* leucis, uſque ad limites de *Goazacoalco*, cui jungitur à parte Orientali, & totidem quoque á mari Septentrionali abeſt, ad fines *Chiapæ* excurrens. Scatet universa regio lacubus, ſtagnis, & ſinubus, per quos ſcaphis, quas *Canoas* vocant, diſcurrunt. Humida eſt & calida, ideoque copiosè pabula pecori ſufficit. Magna quoque *Mayzi* & *Cacao* hic eſt ubertas, ex quibus maximè rem faciunt indigenæ. Vnicus in hac provincia pagus eſt *Tabaſco*, alio nomine appellata urbs de *nueſtra Senora de la Vitoria*, propter inſignem quam hic de Indis victoriam reportavit *D. Ferdinandus Corteſius*, Anno 1519. Solvunt hic pro tributo Indi 2000. *Xiquipiles* (menſuræ genus eſt) *de Cacao*; habetque *Xiquipil* 8000. amygdalorum, una verò *Carga*, tres habet *Xiquipilez*, ſive *Tercios*. In ora hujus provinciæ præter alia flumina & lacus occurrit quoque lacus de *Xicalango* ſive *Regius* portus, amplus & patens, in cujus oſtio duæ jacent inſulæ. hujus provinciæ motus compoſuit dux *Ludovicus Marin* mandato & juſſu *D. Ferdinandi Corteſij*.

Inſeratur hic Tabula 5.

CAP. XI.

De territorio Præfecturæ de Guadalaiara.

TErritorium Præfecturæ *Novæ Galiciæ* ſive *de Xaliſco*, quam *Nunius de Guzman* a ſe detectam perhibet, ſed majori jure *Ferdinandus Corteſius*, aut ejus nomine *Gonzalvus de Sandoval* miſſus ad tranquillandos *las Colimas*, limitibus ſuis attingit no- Novæ Hiſpaniæ præfecturam, propè portum *de Navidad*, & lacum *Chiapalæ*, verſus *Mezen* tendens. Ad Boreales tractus & partim ad Occidentem, ubi tota detecta nondum eſt, patent ejus fines. Quicquid ejus cultum habitatumque eſt ab utraq; parte 100. circiter leucas conficit, quibus continentur provinciæ *Guadalajara*, *Xaliſco*, *los Zacatecas*, *Chiametla*, *Culiacan*, *Nova Biſquaya*. & *Cinaloa*, & tanquam vicinæ regiones *Cibola* & de *Quibira*.

Guadalaiara.

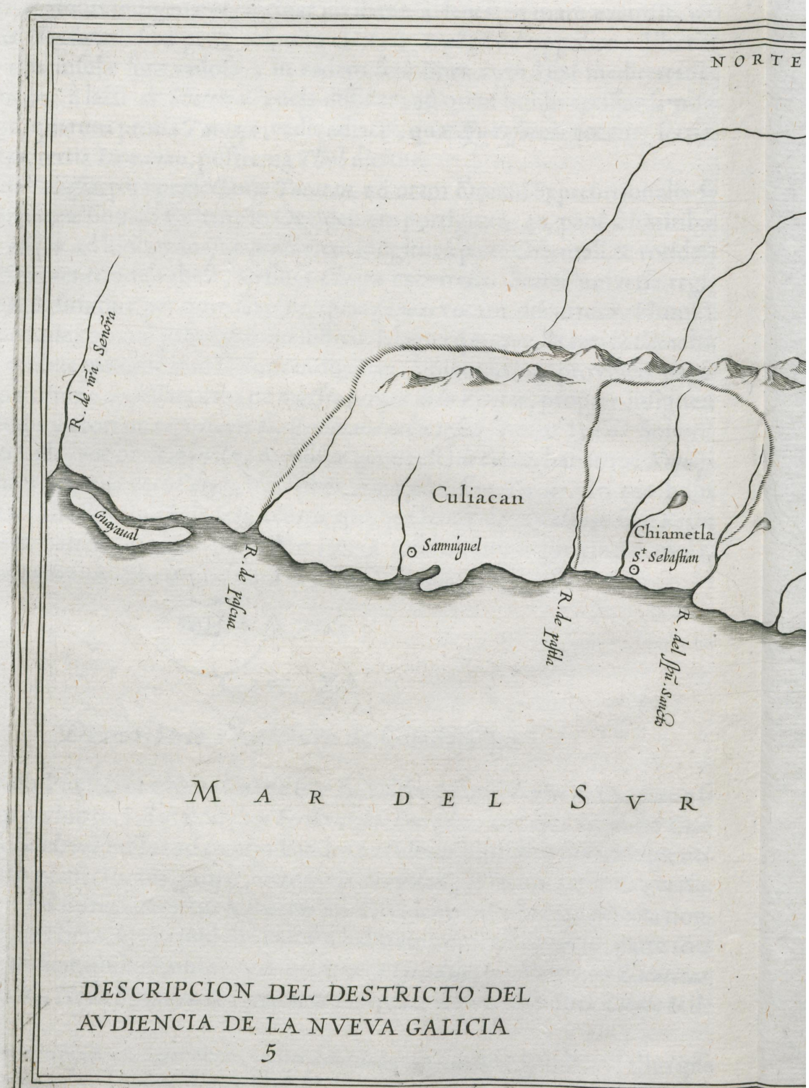
Aëre hæc Provincia & circumjacens regio *Guadalajara* optimo gaudet. Tellus ipſa tritici, Mayzi, aliorumqne leguminum Caſtellanorum ferax eſt. Multos habet Caſtellanorum pagos, & argenti foſſorum numerum maximum. Civitas totius regni caput eſt, in quam incolas deduxit *Nunius de Guzman* Anno 1531. eamque patriæ ſuæ nomine inſignivit. A Meridiano *Toletano* 106. gradibus cum dimidio abeſt, itinere 1780. leucarum. Ab Æquinoctiali polum verſus altitud. habet 20. graduum & tertiæ partis. 87. à *Mexico* leucis Meridiem & Occidentem inter, magi s tamen ad Occidentem vergens.

Cameræ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

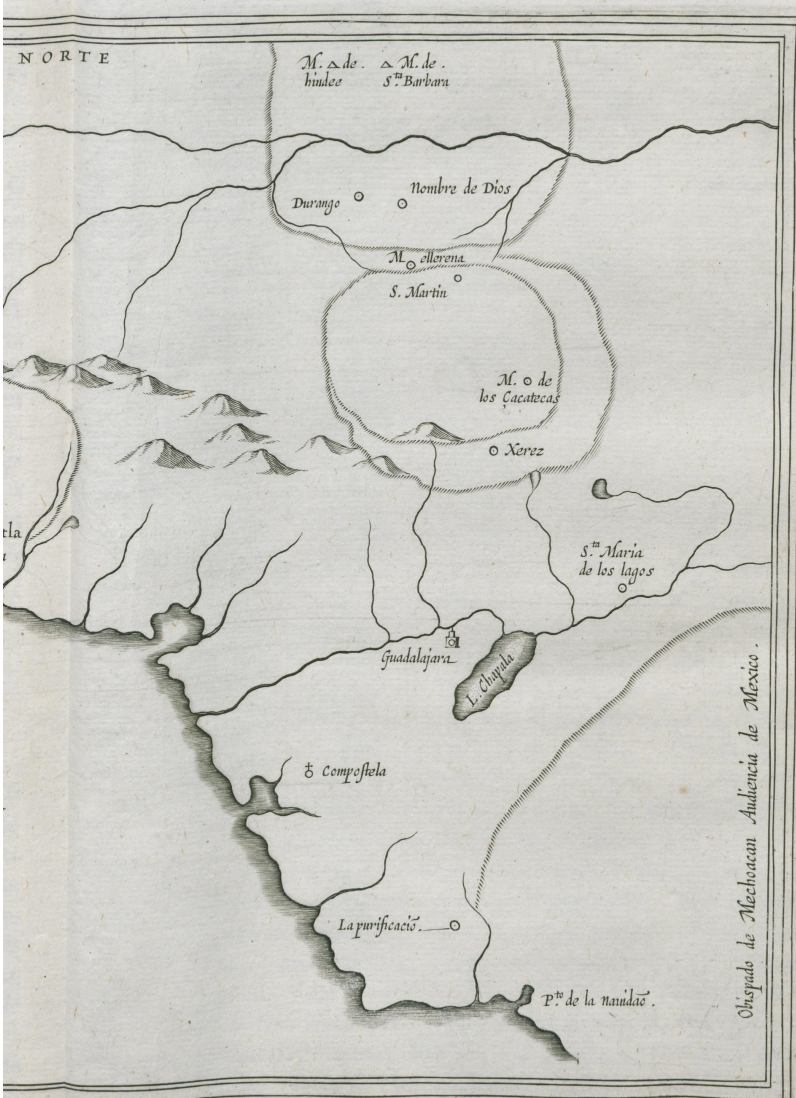
KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPCION DEL DESTRICTO DEL AVDIENCIA DE LA NVEVA GALICIA
5

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cameræ hic ſedes eſt, ac ærarij regij, eorumque, qui redituum regiorum curam habent: adhæc Cathedralis ſuffraganei civitatis Mexicanæ idque ab Anno 1570. cum ſtatutum prius eſſet ut Compoſtellæ reſideret. Cœnobium habet Franciſcanorum, & aliud Auguſtinianorum. Condidit quoque idem *Nunius de Guzman* urbem *S. Spiritus in Tepique*, & aliam *Sanctæ Mariæ de los lagos*. 30. ad Auſtrum leucis abeſt à *Guadalajara*. Prætorem ſupremum habet. Extructa eſt ad defendendos hos limites adverſus Indos *Chichimecas*, qui inter Septentrionem & Orientem habitant, gens barbara, ſparſim in agris, ſpeluncis, ac deſertis locis more ferarum degens, legum omnium ac humanitatis expers. Venationibus ſibi victum quæritant, & fructibus veſcuntur agreſtibus. Nulla illos opum cura, nulla voluptatum tenet. Nudi incedunt, quidam tamen pellibus ferarum induti. Arma ipſorum ſunt arcus & ſagittæ. Robuſto ſunt corpore, magni helluones. Vinum ex radicibus conficiunt, quo ſe ſtrenuè inebriare norunt. *El Spiritu S. Sancta Maria. Chichimeces Indi.*

Provincia *de Xaliſco* mayzi, quàm ovium, fertilior eſt, Equos nullos habet. Vnica in hac civitas eſt ad mare ſita *Compoſtella*, 33. à *Guadalajara* leucis Occidentem verſus, hic primum imperij fuit ſedes ad Annum uſque 60, mandatumque ut hic Cathedrale templum exſtrueretur. Sed poſtmodùm tranſlata ea fuit in *Guadalajaram*. Vnicum habet Cœnobium fratrum ordinis S. Franciſci. Colonos quoque accepit à *Nunio de Guzman* anno 1531, qui biennio eas regiones, quas magnam Hiſpaniam vocant, peragravit, idque æmulatione quadam D. Ferdinandi Cortezij, quo toto tempore nihil de illo in urbe Mexico auditum fuit. Vrbs *de la Purification* ad Zephyronotum *Guadalajaræ* 30. ab ea leucis, propè portùm *de Navidad*, in cònfinibus territorij iſtius Cameræ, regione ſita eſt calida, & inſalubri. Circa finem Anni 1531. leucas terræ 150. detexit *Nunius de Guzman* juxta littora *de Xaliſco*, ſita in altitud. grad. paulo plùs, 22. *Xaliſco.*

Provincia *de los Zacatecas* argenti fodinarum dives eſt, verum aquarum, tritici & Mayzi inopia laborat. Pagos Caſtellanorum habet tres, & quatuor ſedes celebres fodinarum. Præcipuæ ſunt eæ, quas *de los Zacatecas* vocant, 40. à *Guadalajara* leucis Arctum verſus, & 80. à Mexico. Caſtellani hic commorantur plus quàm 500. mancipia itidem 500, equi & muli 5000. Cœnobium habet Franciſcanorum, ſemperque in eâ reſidet aliquis miniſtrorum regiorum, *de Guadalajara*. In hac quoque regione fodinæ ſunt *de Avino*, & *S. Martini* 26. à *los Zacotecas* leucis, verſus *Mezen*, in quibus verſari ſolebant ferè 400. Caſtellani: adhæc *Xerez de la Frontera* 30. à *Guadalajara* leucis Septentrionem verſus, 10. verò à fodinis *de Zacatecas*. In harum viâ alia loca ſunt inferius poſita, quorum, cum nihil memoratu dignum habeant, non fit mentio. Vrbs *Erena* & fodinæ *del Sombrerete*, 25. à *Zacatecas* leucis verſus *Thraſciozephyrum* abeunt, vicinæ fodinis *S. Martini*, ad Septentrionem, alijſque iſtius territorij. Urbs *de Nombre de Dios*, 68. leucis à civitate *de Guadalajara* abeſt, 10. verò à fodinis *S. Martini* verſus Septentrionem. Cœnobium habet Franciſcanorum. Affluit tritico & Mayzo, & optimarum fodinarum dives eſt. Vrbs *Durango* in ditione fodinarum *S. Martini* & valle *S. Salvador* 8. à Nombre *de Dios* leucis diſtat. Regio ſaluberrima eſt, multiſque inſignis fluminibus, quorum inundatio tritici, Mayzi, aliarumque ad vitæ præſidium neceſſariarum frugum meſſem adauget. Huius territorio fodinæ continentur de *S. Lucas*, necnon laudatæ aliquot ſalinæ. Multis huius regni locis arma ſumpſerant *Indi*, & *Chichimicæ* & *Guachachiles* in viâ quæ *Guadalajaram* ducit, populabantur, infeſtique incolis *de las Zacatecas* hoſtiliter eos tractabant: quod bellum vehemens & magnis paratum impenſis confecit Vice-rex Marchio *de Villamaurique*. Diviſi ſunt huius territorij *Indi* in 100. & 4. ordines ſive tribus. *Los Zacatecas. Xerez. Nombre de Dios. Durango.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Nova Vizcaya. Provincia *Novæ Vizcayæ*, ad *Thraſciozephyrum* ferè *de los Zacatecas*, 50. ab his leucis, regio eſt commeatu omni abunde inſtructa, pecorum ad hæc multitudine & optimis argenti fodinis celebris. Continet incolas de *Hindeze*, *Santa Barbolà*, & de *S. Ivan* necnon provinciam *de Topia.* quas & detexit & colonis inſtruxit *Franciſcus de Ybarha*. Provincia *Chiametla*, longa & lata 20. leucas, ad oram Maris *del Sur*, 20. penè à *Xaliſco* leucis, fodinis argenteis ſcatet, ſitaque hic eſt *S. Sebaſtiani* civitas, à Caſtellanis inhabitata, quæ primum Mexicanis paruit, altitudinem habens paulò plus 22. grad. *Culiacan* Præfectura eſt ad littus Oceani Auſtralis verſus Orientem, ad Occidentalem *Chiametlæ* plagam, ſolo ſita uberi & frugum omnium feraci, necnon argenti fodinis conſperſo. *Regale* (Hiſpanus *Real* vocat) habet valde populoſum, quod *de las Virgines* vocant. Vrbem *S. Michaëlis*, 80. à Compoſtella leucis, & 103. à *Guadalajara* coloniam fecit *Nunius Guzmanus* Anno 1531.

Chiametla.

Culiacan.

Cinaola. Provincia *Cinaloa* poſtrema & maximè omnium ad Septentrionem vergens, 42. à *Culiacan* leucis, à *Guadalajara*, qua Arctum ſpectat, 150. colonos Caſtellanos accepit quadam ſui parte; quæ colonia *S. Iohannis de Cinaloa* dicta fuit, ſed ſervari hæc non potuit. Aperuit regionem primus *D. Antonius Mendoſa*, Novæ Hiſpaniæ pro-rex. Ferunt civitatem in ea eſſe ex ædificijs lateritijs & tabulata habentibus conſtructam, quàm *Granada* vocant, Indoſque hujus tractus bellicoſiſſimos eſſe, & magna regionem omnem annonæ copia affluere.

Quibira. Cibola. *Quibiræ* altitudo eſt grad. 40. ſita eſt regione temperatâ & fertili. *Cibola* à *Culiacan* Septentrionem verſus 30. leucis, contra *Quibira* à *Cibola* ortum verſus 200. abeſt. Indigenæ pauperrimi ſunt & inopiâ goſſypij, pellibus ferarum & ſuæ regionis vaccarum veſtiuntur. Habentque hæ naturæ proprietate gibboſum quid ſupra ſpinam medullarem, & promiſſos anteriore corporis parte pilos, ſed cornua ipſis noſtratibus breviora. Præcipua opum vis hoc pecorum genere æſtimatur, ex quorum tergoribus veſtes, calceos & funes conficiunt. Carne veſcuntur, & ex oſſibus inſtrumenta ſua formant. Et quia rariora ſunt horum populorum inter ſe commercia, accidit, ut varijs loquantur linguis.

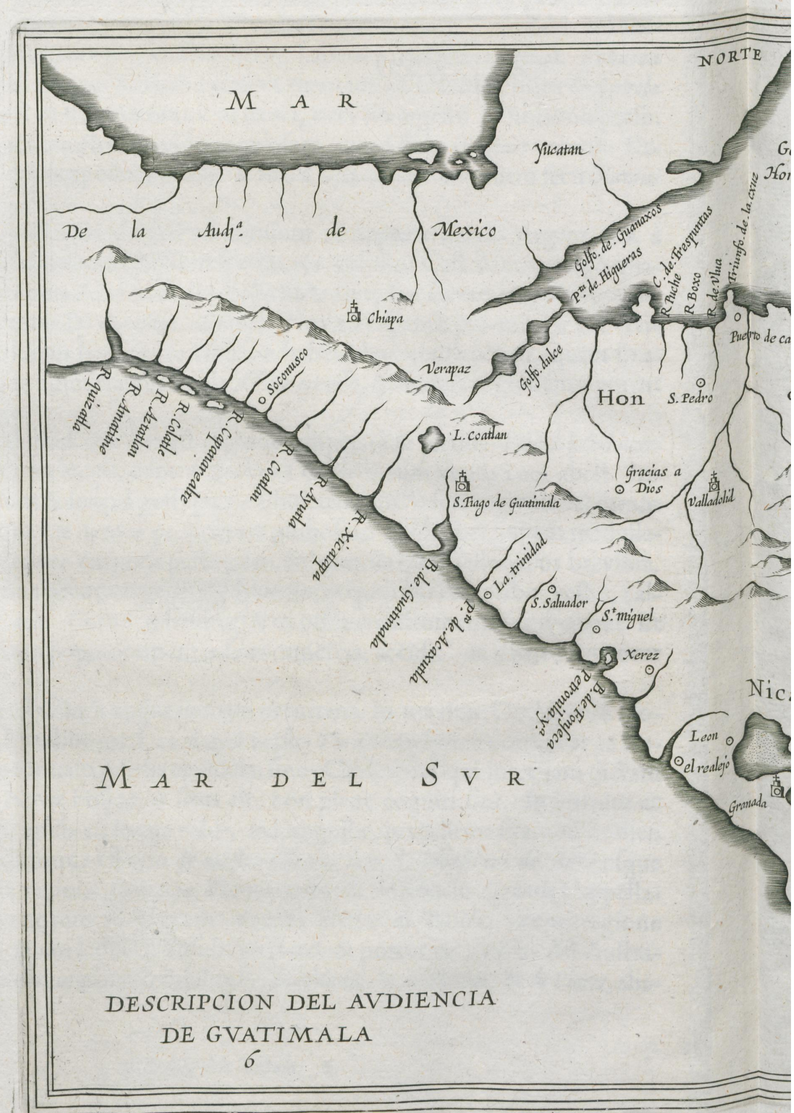
California. *California*, magna eſt telluris cuſpis in mare excurrens, in maxime Occidentali Novæ Hiſpaniæ parte, altitudine grad. 22. à quâ verſus *Thraſciozephyrum* porrigitur ad leucas circiter 200. quanquam portus & inſulæ ſinus Californiæ, qui inter jam dictam cuſpidem, & ſinum Novæ Hiſpaniæ ſitus eſt, non plenè cogniti ſint. In introitu ac ipſo ſinus hujus aditu inſula eſt longa valde, ſed anguſta, juxta littus ſita, cui nomen eſt *Guayaval*, extenditurque à fluvio *de nueſtra Señora*, ſive *S. Sebaſtiani de Bora* uſque ad fluvium *Paſcua*, in regione *Culiacan*. Fluvius urbis S. Michaëlis *Ciguatlan* appellatur, & ulterius verſus novam Hiſpaniam occurrit fluvius *de Paſtla*, è cujus regione Inſula jacet *Diſierta*, quam ſequitur Inſula *Spiritus S.* & portus *de Xaliſco*. Ad Auſtralem verò cuſpidis *Californiæ* plagam inſula eſt *Anjublada*, & *S. Thomæ*, & *de Flores*, aliaque *las Monias* dicta.

Inſeratur hic Tabula 6.

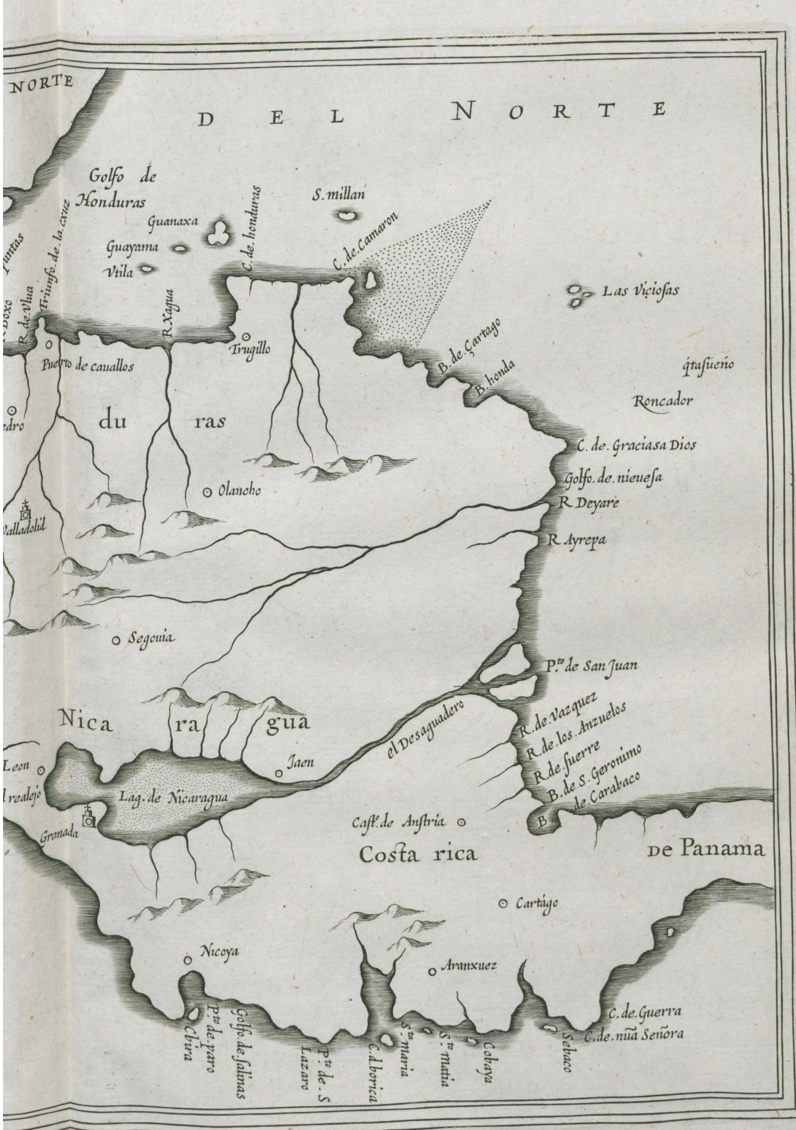
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cap. XII.

De territorio Cameræ de Santjago de Guatemala.

AVdientia ſive Camera *de Guatemala*, primitus dicta fuit *Camera confinium*, *de los Confines*, quia mandatum fuerat, ut ea in confinibus provinciarum *de Nicaragua* & *Guatemala* erigeretur, ſine certâ alicuius loci deſignatione. Ab Oriente in Occidentem 240. leucas continet, & à gradibus Meridiani 84. uſque ad 98. longitudo eius exporrigitur, à Septentrione verò in Auſtrum latitudo patet 180. leucis, à gradibus altitud. 9. aut 10. uſque ad 18. aut 19. Quibus quoque continentur Provinciæ *de Guatemala*, *Soconuſco*, *Chiapa*, *Suchitepeque*, *la Verapaz*, *Honduras*, *Ycalcos*, *San Salvador* & *San Miguel*, *Nicaragua*, *Chuluteca*, *Taguzgalpa* & *Coſtarica*. quæ ſingulæ propria utuntur lingua, quod, uti autumant Eccleſiaſtici, Sathanæ aſtu accidere videtur, quò perpetuæ inter illas vigerent diſcordiæ, nec coaleſcerent unquam ſanguinis avidi & vindictæ ſtudio flagrantes populi.

Provincia & præfectura *de Guatemala* ad oram maris Auſtralis longa eſt 70. circiter leucas, lata 30. Aër temperatus eſt, regio copioſe Mayzum, goſſypium, triticum aliaſque fruges profert, ſed ſemina prioris anni in ſequentem non aſſervantur. Magna aquarum eſt parcitas, quæ ab imbribus, qui Martium inter & Octobrem decidunt, ſupra modum augentur. Venti hic ſpirant Auſtrales & Boreales, ſed non ultra 15. aut 20. dies flat Aquilo, verum frigidiſſimus is & vehemens. Quinque pagos habet Caſtellanorum, fundatore *D. Petro de Alvarado* gubernatore, idque annis 1524. & 1525. Civitas *Sant Iago de Guatemala*, (cujus ditio *Cachequil* vocatur, quod *Aquilam* ſonat, quia nationis iſtius Generalis ad bellum profectus vertici criſtæ loco Aquilam impoſuit) totius imperij eſt metropolis, & Cameræ ſedes. Altitudo ejus eſt grad. 14. cum ſemiſſe, à Meridiano Toletano gradibus 93. abeſt. hoc eſt 1600. leucis, à mari 12. Incolunt eam Caſtellani 600. Sedem hic fixere redituum regiorum adminiſtri, & Cathedralis ſuffraganeus de Mexico. Cœnobium habet Dominicanorum & Mercenariorum, necnon Xenodochium, & domum fuſoriam. Subſunt ejus juriſdictioni Indi tributarij 25000. Situs ejus eſt in valle peramœna, omnis generis frugibus, & commeatu commendabili.

Præfectura Guatemalæ.

Sant-Iago de Guatemala.

Civitas *de S. Salvador*, quæ Indorum lingua *Cuzcatlan* vocatur, 40. à *S. Iago* leucis recedit verſus Euronotum. Cœnobium habet Dominicanorum. Vrbs *de la Trinidad*, quam Indi ſuo idiomate *Conzonate* appellant, 26. à *S. Iago* leucis verſus Zephyronotum diſtat, 4. à portu *de Axacutla* leucis. Prætura hic ſuprema eſt, titulo regiæ Majeſtatis inſignis, necnon Cœnobium Dominicanorum. Ager ejus peramœnus eſt, & *Cacao* magna copia proferens. Indi huius loci Juriſdictioni *de S. Iago* ſubditi ſunt. Locus eſt commercijs & vario mercatu celebris, portumque habet in quem ſe recipere ſolent naves è *Peru* & *Nova Hiſpania* advenientes. Vrbs *de S. Miguel* 62. à *S. Iago* leucis diſtat, à *S. Salvador* 22. verſus Zephyronotum, à mari duabus, & pari intervallo à ſinu *de Fonſeca*, qui portus loco illi eſt. Ditione ſua continet 80. pagos. Vrbs *Xerez de la Frontera*, Indis *Chuluteca* dicta, in confinibus *Guatemalæ*, & *Nicaraguæ*, 80. à *S. Iago* leucis, à *S. Miguel* 20. verſus Euronotum, territorio ſuo multum goſſypij & Mayzi colligit. Non procul ab hac mons eſt *Guatemalæ* flammivomus longè lateque celebris. Habet India plures iſtiuſmodi montes, ſed maxime nobiles ſunt ij, quos habet *Guatemala*, qui ſæpiſſimè magno accola-

S. Salvador.

S. Miguel.

Xeres de la Frontera.

accolarum & circumjacentium locorum damno, ignes, ſaxa, cineresq; evomunt. Habent iſtiuſmodi montes *Arequipa*, *Tlaſcala*, *Quito*, aliæq; regiones. Sunt & hic loci aquæ ferventes, variæque indolis, & coloris. Balſama inſuper optima ſuppeditat, ab ipſis Caſtellanis ſine Indorum ope obſervata, quanquam autor quidam ſecus ſentiat. Fert adhæc liquidam ambram, anime, *Copal*, & *Suchicopal*, alioſque ſuccos & gummi, nec non ea animalia in quibus lapis, Bezoar dictus, generatur. Multum hic *Cacao* colligitur, unde non leve rerum ſuarum compendium faciunt indigenæ. Arbor eſt mediocris magnitudinis, fructus caſtaneorum inſtar, ſed majores paulò. Singulis menſibus florem & fructum fert, magiſque humiditate quam Sole gaudet. quæ cauſa eſt, quod non niſi locis umbriferis plantari ſoleat. Fert quoque ſolum hoc mala aurantia.

Cacao fructus.

Hujus imperij portus ad mare Auſtrale, præter jam dictos, ſunt; ſinus *de Fonſeca*, vicinus urbi *S. Michaelis*, altitudine 12. graduum cum ſemiſſe. Nominis author fuit *Ægidius Gonzales Davila*, Anno 1522, juſſu Epiſcopi *Iohannis Rodriges de Fonſeca*, præſidis in ſupremo Indiarum Concilio. Interius in ipſo ſinu Inſula eſt *Petronila*, à nomine ſororis Epiſcopi ſic dicta. Portus *de Axacutla* propè *de Trinidad*, altitudine grad. 12. iſtius imperij nobiliſſimus eſt, maxime inſerviens ijs, qui è *Peru* & *Nova Hiſpania* ſolvunt. Hinc 12. leucis diſſidet ſinus *Guatemalæ*, & ab hoc 7. leucis Occaſum verſus abit fluvius de *Xicalapa*. Ad Septentrionem nulla littora attingit hæc provincia, cum non niſi 40. à mari leucis abeat, ad locum uſque, ubi naves exonerantur, qui portus *de golfo dulce* vocatur, ubi merces Caſtella advectæ per ſinum *de Honduras* in loca mediterranea in *Guatemalam*, *in Salvador* & *la Trinidad* tranſportantur. 12. à *Guatemala* leucis in via regia, quæ *Mexicum* ducit, magnus eſt lacus *Atitlan*, ambitu 10. leucarum, latitudine 4. profunditate immenſa.

Soconuſco.

Provincia ſive imperium *de Soconuſco* maxime Occidentalis *Guatemalæ* regio, ad littus jacet maris *del Sur*, longitudine & latitudine leucarum circiter 34. Celebris eſt mercatu *Cacao*, quem copioſè ſufficit, uti & alia quælibet ſata, tritico excepto. Vnicus in illa eſt Caſtellanorum vicus *Guevetlan*, fundatus à *D. Petro de Alvarado*, & Gubernatoris hoc tempore ſedes. Ora ejus ad mare Auſtrale poſita 7. à flumine de *Ayutla* leucis verſus Occidentem inicium ſumit, quod proximè ſequuntur *Coatlan*, *Capanaercalte*, *Celattel*, *Hartatlan*, *Amatituc* & *Quizatatlan*.

Chiapa provincia.

Epiſcopatus & provincia *de Chiapa* mediterranea eſt, medio inter *Soconiſco* Auſtrum verſus, & *Novam Hiſpaniam* Occaſum verſus, ſitu, ad Septentrionem verò & Orientem inter *Tabaſco* & *la Verapaz*, longa ab Oriente in Occidentē penè 40. leucas, & aliquot minus lata. Affluit tritici, Mayzi, aliorumque ſeminum, adhæc pecorum quoque copiâ, exceptis ovibus; quas pauciores nutrit. Pagus in ea eſt Caſtellanorum, quem *Ciudad Real* vocant, 70. à *S. Iago de Guatemala* leucis, verſus Mezen, quem certis privilegijs donatum ordinarij regunt prætores. Cathedrale templum habet, una cum Cœnobio Dominicanorum, & ditione ſua plurimos ab Indis inhabitatos pagos continet. Primarium vocant *Chiapa*, totius regionis nomine. Incolæ equorum cura excellunt, qui indolis generoſitate eos longè vincūt, quos *Nova Hiſpania* nutrit. Muſici ſunt & pictores, & idonei maximè addiſcendis artibus, ac iſtiuſmodi opificijs, quæ ingenij ſolertiam & induſtriam requirunt. Fuere olim *Nicaraguenſes*. Exſtructa eſt civitas iſta à *Diego de Mazariegos* Anno 1531, in planitie, figura rotunda, ſitu mirabili, Altitudo ejus eſt grad, 18 cum dimidio, diſtantia à mari Arctoo 60. leucarum, & totidem ab Auſtrali.

Porvincia de la Verapaz.

Provincia *de Verapaz* nomen accepit à religioſis Ordinis *S. Dominici*, propterea, quod eam concionibus ſuis pacaverint. Mediterranea quoque eſt interjecta inter fines

de *Soco-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

de *Soconuſco*, *Chiapæ*, *Yucatan*, *Honduras*, & *Guatemalæ*, diameter ejus 30. leucas habet, totidemque à *S. Iago* recedit. Regio humida eſt, ideoq; ferendo Mayzo magis idonea, quod duplici quotannis meſſe agricolam beat. Minus feliciter triticum fert & goſſypium & Cacao. Plurimæ hic aves ſunt, quarum plumæ pictoribus inſerviunt, ex quibus harum provinciarum incolæ quæſtum magnum faciunt, cujus emolumenta ad reges Mexicanos redeunt. Nihil iſtis precioſius habent, & nefas grande credunt, ſi quis iſtiuſmodi aves occidat, quanquam plumas ijs detrahere licitum ſit. Non niſi unicum hic cernitur Cœnobium Dominicanorum, cum pago Indorum, in quo adoleſcentes ſunt 17. qui eo convenerunt juſſu religioſorum, quo cõmodius inſtitui poſſent. Antea enim tanquam agreſtes & culturæ omnis humanioris expertes hic illic ſparſi vivebant, nunc verò ad Chriſtianam religionem vitam componunt, & in ſecularibus certum politiæ ordinem ſervant. Caret hæc regio Gubernatore, ſolo contenta Prætore ſummo, quem deſignat dicta Camera. Interſecat hanc medius fluvius *Zacatula*, & ad ſinum uſque dulcem, *Golfo dulce*, exſpaciatur, in quem omnes iſtius provinciæ fluvij ſe exonerant. quorum fluxu, uti & aquarum ex altiſſimis rupibus decidentium lapſu, nimia humiditate tellus perfuſa fuit, uſque adeò, ut per eam in agris computruerit Mayzum, verum ijs delapſis jam emendata eſt temperies. Leones, tigres, damas magnâ nutrit copiâ, quarum carnibus licet prædulces ſint & flaccidæ veſcuntur. Vocatur *Golfo dulce*, quia ab aquis fluviorum per illum ſinum in mare excurrentium edulcatur. Piſces habet magnos, præcipuè eos quos *Manati* vocant, Latini *Taurum* marinum. Tam leniter aquas ſecat, ut magnus quamvis nullum tamen in aquis edat ſtrepitum. inſequentes piſces dum fugit, in profundum ſe dat. Verum cum ſe quæri ſentit immani aquarum impulſu & agitatione contra luctatur. Caro ejus craſſitiem carnis vaccinæ adæquat.

CAP. XIII.

De Honduras, Nicaragua, *&* Coſtarica *provincijs*.

PRovincia & præfectura *de Honduras* juxta oram Septentrionalem exporrigitur ad leucas plus 150, latitudinem verò ſi ſpectes à mari excurrit uſque ad confinia *Coſtaricæ* & *Guatemalæ* leucas 80. Regio montoſa eſt & ferax Mayzi, tritici, omniſq; generis pecudum. Argenti & auri fodinas aliquot hic reperire eſt. Epiſcopatum habet & Caſtellanorum pagos 6. Primus in ea Epiſcopatum tenuit Frater *Johannes de Taravera* Prior *de Prado*, ordinis *S. Hieronymi* in Hiſpania. *Honduras.*

Civitas *de Valladolid* Indorum idiomate vocata *Comayagua*, elevationem habet grad. plus 16. & 60. leucis a *Sant Iago de Guatemala* abeſt, orientem verſus, & 40. penè à mari Septentrionali. Sedes hic eſt Gubernatoris & Eccleſiæ Cathedralis, quæ anno 1558 à *Truxillo* huc tranſlata eſt. Cœnobium unicum habet Mercenariorum. Dux *Alfonſus de Careres* juſſu *Petri de Alvarado* hanc regionem in provinciæ formam redegit. Inter duo maria ſita eſt, quæ 50. leucis à ſe invicem diſtant, à portu *de Cavallos*, qui ad mare *del Norte* eſt ad ſinum uſque *de Fonſeca*, qui ad mare eſt *del Zur*. Atque hanc viam mandato Regis exploravit *Baptiſta Antonelli*. Statuebant utique hac viâ facilius à mari Septentrionali ad Auſtrale tranſferri poſſe merces. Verum maximis hoc iter difficultatibus obſeſſum eſſe comperit. *Valladolid.*

Urbs *Gracias à Dios* 30. à *Valladolid* leucis penè ad Occidentem Anno 1530 colonia *Gratias à Dios.*

E facta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

facta eſt à duce *Gabriele de Roias*, idque propter auri fodinas, quæ in hoc erant tractu. Varios hic Indorum inſultus idem dux ſuſtinuit, qui ſæpius ipſum, etiam intra propugaculi mœnia, hoſtiliter adorti ſunt. Quod ipſum tandem, cum opem non ferrent gubernatores *de Honduras* & *Nicaragua* deſerere coactus fuit. Anno 1536. altera vice in urbem hanc colonos deduxit dux *Gonzalo de Alvarado*. Vrbs *S. Pedro* 30. à *Comayagua* leucis diſtat, Septentrionem verſus, nonnihil ad Occidentem declinando, 11. verò à portu *de Cavallos*
S. Pedro. in qua ſedem habent Officiales regij. hic propter portus incommoditatẽ expediuntur naves. Fundator hujus fuit *D. Petrus de Alvarado* claſſium præfectus, Anno 1536.

Urbs *S. Iuan* ſive portus *de Cavallos*, altitudinem attingit grad. 15. 11. à *S. Pedro* & *Co-*
S. Iuan. *mayagua* leucis. Colonos habet partim mercatorum procuratores & jnſtitores, partim Æthiopas ſive nigros. Vocatur portus *de Cavallos*, quia in illum demerſi ſunt equi aliquot nimia tempeſtatis ventorumque vehementia.

Civitas *Truxillo* 60. leucis à *Comayagua* diſſidet verſus ortum ſolſtitialem, Plinius *Me-*
Truxillo. *zen* vocat, & 40. à portu *de Cavallos* verſus Orientem. Fuit hic Cathedralis Eccleſiæ ſedes. Portum habet non incommodum, qui *Ian Gillis* vocatur, ad quem primum appellere ſolent claſſes, quæ *Guatemalam* abeunt. Colonos in hanc deducere occœpit *Franciſcus de las Caſas* Anno 1524, qui cum omnes eſſent *de Eſtremadura*, urbi nomen *Truxillo* fecit. *Ferdinandus* autem *Corteſius* poſtremum eò colonos deduxit, cum propè *Ybueras* eſſet. Vrbs *S. Iorge de Olancho* 40. à *Comayagua* leucis abeſt verſus Orientem, cives ha-
S. Iorge de Olancho. bet 40. territorij verò ſui ambitu Indos tributarios 16000. Multum adhæc auri fert, præcipuè in fluvio *Guayape*, qui 12. hinc leucis abeſt. Hæc convallis *de Blancho* amæniſſima eſt & aurifera, quæ cauſa fuit, quod ob hanc contentiones aliàs natæ ſint inter provinciarum *de Honduras* & *Nicaragua* gubernatores, dum quiſq; eam ſuæ juriſdictioni & præfecturæ addere ſtudet. Hac quoque de cauſa *Ægidius Gonzalez Davila* à *Ferdinando de Soto* accepit 120000. *peſos* auri, & populum, quem à *Pedraria Davila* in ſui defenſionem acceperat, miſſum fecit. Hic aditum *Gonſalo de Sandoval* præcluſit *Gabriel de Roias*, quem ab urbe *Truxillo Ferdinandus Corteſius* mittebat. Hic quoque ab Indis cæſus occidit *Iohannes de Gryalva*, dux celebris alijque complures. Hujus provinciæ ora tota mare Septentrionale ſpectat & ſinum *de Honduras*, qui inter hanc & provinciam *Yucatan* interjacet donec coeant in *la Verapaz*, circa quem tractum vocatur *Sinus* ſive *Golfo de Guanaios*. Prima cuſpis eſt illa, quam Hiſpani *punctam de Ybueras* vocant. Altitudinem habet grad. 16. nec longè abeſt à *Golfo dulce* portus *Guatemalæ*, quo loci colonos accepit *S. Gillis de Buenevi-ſta*, propè promontorium *de Tres puntas*, ad Orientale latus *Golfe dulce*, fundabatq; eam, Anno 1524 *Gillis Gonſalez Davila*. Vlterius verò Orientem verſus occurrunt fluvij *Piche* & *Baxo*, & *de Vlva*, qui alias *Balahama* dicitur, antè portum *de Cavallos*, cujus altitudo gradibus 15. menſuratur, quẽ excipit fluvius, & cuſpis *de la Sal* & *Triumfo de la Cruz* promontorium, tres habens cuſpides, quo loci *Chriſtoval de Olid* colonos accepit à *Maeſſe de Campo* Anno 1524. Poſt quos fluvius ſe offert *Hulma* ſive *de Xagua*, & ad oſtij partem Borealem inſula *Utila*, & verſus *Mezen* inſulæ *Guayata*, *Helen*, *Guanaya* & *S. Franciſci*, una cum cuſpide *de Truxillo*, quæ omnes inſulæ ſunt *de Guanajos*. Vocatur alio nomine dicta cuſpis *Cabo Delgado* ſive *de Honduras*, à quo uſque ad promontorium *del Camaron* fluvij ſunt 13. Exitque circa hoc promontorium maximus in mare pulvinus aut vadum, longitudine plus 20. leucarũ, in cujus medio non longè à littore inſula jacet magna ſatis, quam *de los Baxos* vocant. aliaq; ad latus Septentrionale nomine *San Millan*. Mox prætergreſſis hunc ſcopulum ſinus *de Cartago* conſpicitur & alius *Honda* dictus, antequam ad promontorium *Gracias à Dios* perveniatur.

quod

quod ad gradus 15. & tertiam gradus partem elevatur,ad cujus latus Septentrionale in-
ſulæ jacent tres *las Vitioſas* dictæ,necnon *Quitaſvenio* & *Roncador* ſcopuli periculoſiſſimi.
Promontorio huic proxime ſuccedit ſinus de *Nicueſa*,nomen habens à *Nicueſa* , qui hic
loci perijt, Anno 1510. Sinum excipit fluvius de *Yare* altitud. 13. graduum,ubi præfe-
cturæ *de Honduras* & *Nicaragua* concurrunt. Inſulas *de los Guanajos*, quarum jam ſtatim
facta fuit mentio,aperuit primus Admiralius *Chriſtophorus Columbus*, Anno 1502 poſtre-
ma ſua in Indiam hanc navigatione,cum *Terram firmam*,circa litrora Veraguæ detegeret.
Vnde videre eſt,quam infeliciter ei hæc navigatio ſucceſſerit.Nam ſi poſitus in Veragua
ab alia quoque fuiſſet parte Novam omnem Hiſpaniam aperuiſſet.

Provincia & præfectura *Nicaragua*,quam *D. Diego Lopez de Salzedo Novum Legionis* re- *Provincia*
gnum vocabat,ad Occidentem *Guatemalæ* jungitur,ad Arctum provinciæ de *Honduras*, *Nicaragua.*
ad Auſtrum *Coſtaricæ*,ab Oriente in Occidentem excurrit leucas 150.à Meridie in Auſtrũ,
80.Abunde fert Mayzum,cacao,goſſypium, & varij generis pecora.tritico & ovibus ca-
ret.Pagos habet Caſtellanorum 5.*Legio Nicaraguæ*,à *Santlago Guatemalæ* 104.leucis abeſt,
ferè ad Euronotum ſita,à mari auſtrali recedit leucis 12. vicina lacui *de Nicaragua*.Sedem
hic fixere provinciæ Gubernator,officiales regij,& Eccleſia Cathedralis. Primus hic E-
piſcopatu functus eſt *Diego de Alvarez Oſſorio*. Quinq; habet collegia Mercenariorum,
& Indos tributarios 20000.Vrbs *Granada* 16. à *Legione* leucis diſtat,à duce *Franciſco Her-* *Legio.*
nandez,uti & *Legio*, condita eſt Anno 1523. Sita eſt *Granada* ferè ad Zephyronotum ad ri-
pam magni lacus,à portu *Realejo* abeſt 24 leucis. Præterea in ora iſtius lacus eſt *Lindiri*,&
mons *Maſſayatan*,perpetuo ardens.In lacu hoc maris adfluvium & refluvium aquarum- *Granada.*
que incrementa& decrementa percipiuntur.Multis conſperſus eſt inſulis ad mare uſque
Septentrionale, ad fretum uſque dictum *el Deſaguadero*.Abundat piſcibus & *Caymannis*.
2. hinc leucis, à *Granada* verò 7. mons ſpectatur ardens *Mombacho* dictus, miræ altitudi-
nis,arboribus frugiferis,quibus tota luxuriat regio,conſitus.Iudicabat ſacerdos quidam
materiam ignis perpetuò in monte *Maſſaya* ardentis eſſe aurum.Ideoq; confecto artifi-
ciosè lebete & longiore catena ad exhauriendam auri maſſam eundem in intimas mon-
tis partes demittebat,verum priuſquam latentem ignis focum attigiſſet, flammæ vi li-
quefactus lebes inſtar plumbi diffluebat. Nova *Segovia* prima colonia *Pedrariæ* 30. à *Le-* *Nova Se-*
gione verſus Arctum leucis recedit,totidemque á *Granada*:Hujus ditio magnam auri co- *govia.*
piam ſuppeditat. *Jaen* urbecula 30. à mari Septenrrionali leucis diſtat,ſitaque eſt,qua *Iaen.*
parte lacus magnus *de Nicaragua* deſinit,ſeq; in eundem lacum exonerat fluvius *Deſa-*
guadero. Merces hac devehi ſolent lintribus, quos *Canoas* vocant,quas ex urbe *Nombre de*
Dios,nunc vero è *Porto Belo* aſportant.

Vrbs *Realeio* una leuca à portu *de Poſſeſſion* abit.Altitudo ei eſt graduum 11. cum ſe- *Realeio.*
miſſe. Portus eſt omnium, quos iſta ora habet,commodiſſimus & tutiſſimus.Naves hic
exſtruunt idoneas â lignorum copia & bonitate inſtructi.Multi in hac præfectura ſup-
putantur pagi Indorum, quos frequentes incolunt tributarij. In limitibus verò præfe-
cturæ & *Coſtaricæ* & *Nicoyæ* 48. à Granada leucis juris dicundi ſedes eſt,quæ uti & inſula
de la Chira iſtinc 8. in mare excurrens leucas,habet plurimos tributarios Indos,antea Ca-
meræ ſive Audientiæ *Panamaidis* ſubditos,uſq; ad annũ quo Caſtellanorũ Regis ſceptro
addita fuit *Coſtarica*. Hujus gubernator alium ſuo loco ſubſtituit.uti & Epiſcopus *Nicara-*
guæ vicarium.Portum habet ſic ſatis commodũ.ad oram quoq; maritimá, quæ mare *del*
Norte ſpectat,fluvius eſt *Yare*,quo interlabente à provincia *de Honduras* hæc regio ſepa-
ratur.Poſt hunc alius ſequitur *Yairepa* nomine , quem excipiunt in eadem orâ fluvius &
portus de *S. Iuan* ,quem de *Deſaguadero* vocant,alijque complures Coſtaricam irrigantes.

Ad oram Auſtralem verſus *el Realejo* portus eſt *S. Iago*, ante portum *de la Chira* & *de Paro*, è regione *Nicoyæ*, idque in ſinu dicto *Golſo de Salinas*, ante portum *de San Lazaro* & promontorium *de Borica*, ad cujus latus Orientale inſulæ occurrunt *S. Maria*, *S. Martha*, *Cobaya*, & *Sebaco*, propè fines *Veraguæ* Coſtaricæ finibus conterminos. Anno 1529. colonia facta eſt urbs *Bruſelas* ad oram *Nicaraguæ*, qua Meridiem reſpicit, verum *D. Diego Lopez de Salcedo* colonos eoſdem alio traduxit, propterea quod in eam recepiſſent *Petrum de los Rios* gubernatorem *Caſtellæ del Oro*, cum ad ſuſcipiendam *Nicaraguæ* præfecturam huc contenderet, cui ab eodem *Salcedo* præfectus fuit. Anno 1524, in eam colonos deduxerat dux *Franciſcus Hernandez*, ſitaque eſt, in regione de *Vritina*. ab una ſui parte mare adſpectabat, ab alterâ camporum planitiem, & aliqua ſui parte montes fodinis celebres. Nec ullus Novi orbis populus linguæ Caſtellanæ peritior eſt Nicaraguenſium gente.

Coſtarica. Provincia & præfectura *Coſtaricæ* regionum Indiæ Borealis maximè ad Orientē vergens, necnon Camera *Guatemalæ* longitud. habet ab Oriente in Occidentē 90. leucarum, à finibus *Veraguæ* uſque ad fines *Nicaraguæ*, cui ad Septentrionem & Occidentem jungitur. Pagi in hac ſunt bini. Regio eſt vaſta, multas habens auri arrugias, & nonnullas etiam argenti. Unus iſtorum locorum eſt urbs *Aranivez* 5. leucis ab Indis *Chomes* diſtans, qui populus ſunt ad juriſdictionem *Nicoyæ* pertinens.

Carthago. Civitas *Carthago* 40. à *Nicoya* leucis, 20. verò à maris littore penè in regionis umbilico eſt. Habet hæc portum, unde naves ſolvunt in mare Pacificum & *del Norte*, necnon flumina aliquot inter *Nicaraguam* & *Veraguam*, & ſinus aliquot, nempe ſinum de *S. Hieronymo* & *de Caribaco* in confinibus *Veraguæ*.

Inſeratur hic Tabula 7.

Cap. XIV.

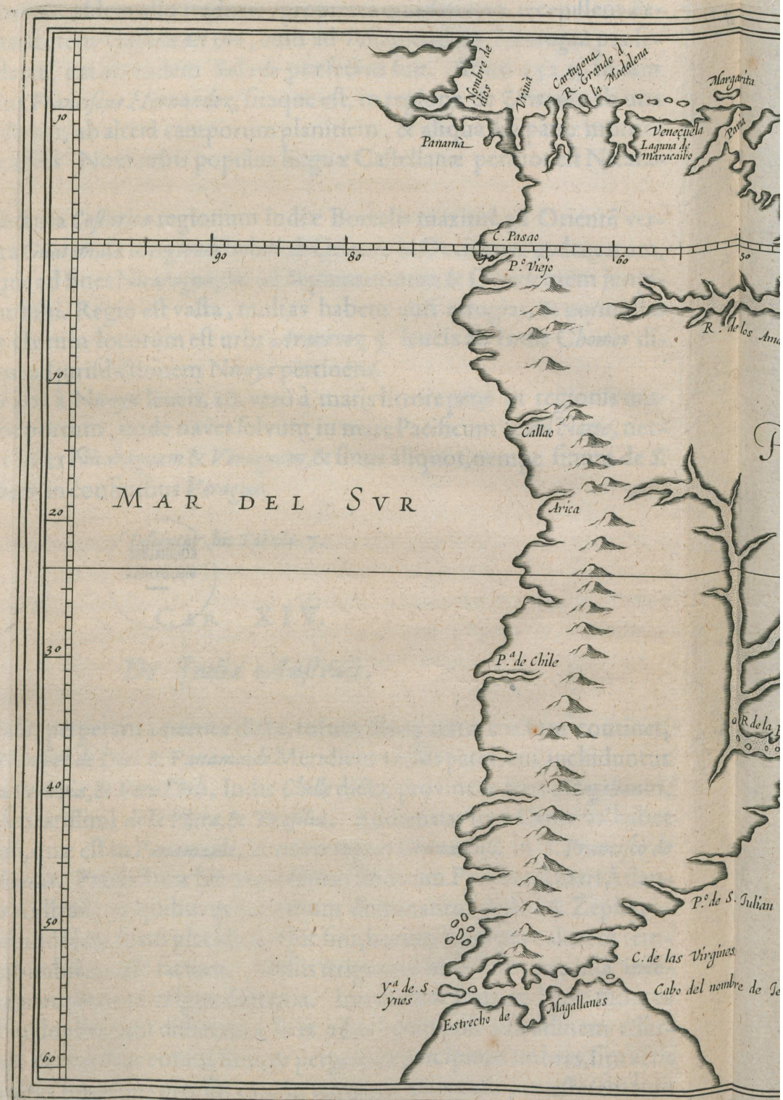
De Jndia Auſtrali.

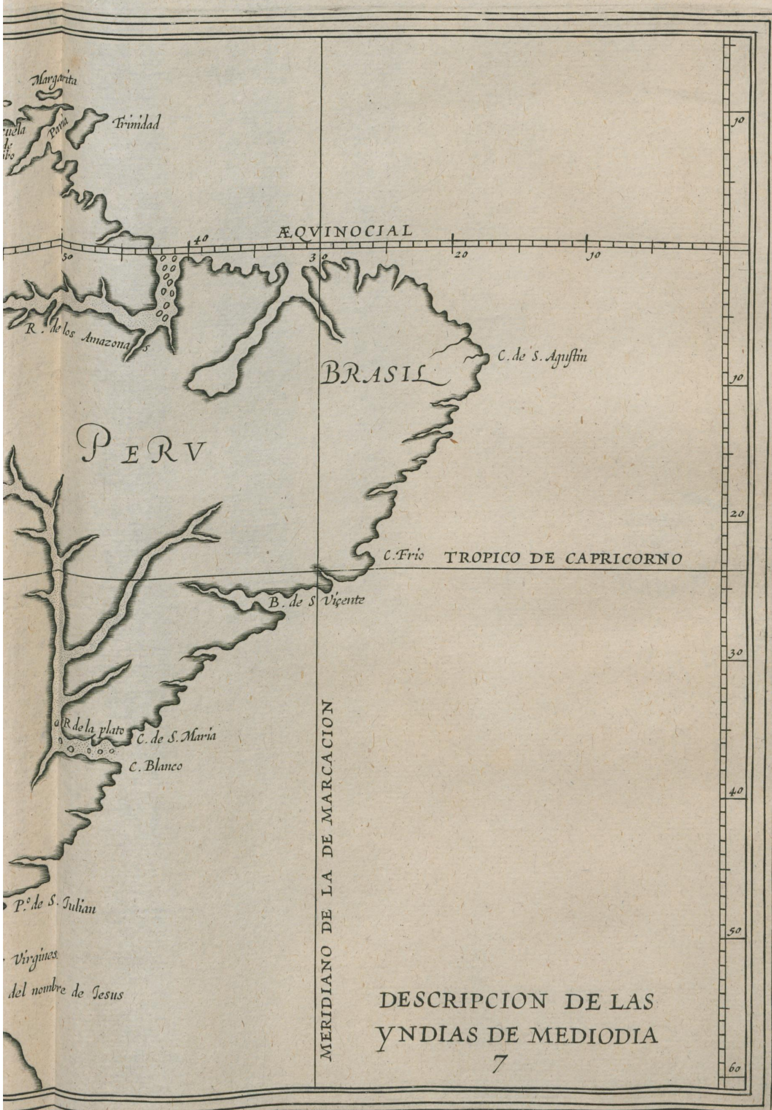
INdiæ pars *Auſtralis*, perperam *America* dicta, totum illum terræ tractum continet, qui ab urbibus *Nombre de Dios* & *Panamaide* Meridiem verſus patet, cui includuntur *Terra firma*, regna *Peruviæ*, & *Peru Chili*, Indis *Chille* dicta, provinciæ freti *Magellanici*, & fluminis iſtius celebratiſſimi *de la Plata*, & *Braſilia*. Audientias ſive Cameras habet quinque, nempe eam, quæ eſt in *Panamaide*, in novo regno *Granatenſi*, in *S. Franciſco de Quito*, *Lima*, & *los Charcas*. Præfecturæ hic recenſentur undecim. Pars oræ à mari Atlantico alluitur, pars ab Auſtrali, in quibus ut plurimum dominantur Auſtri & Zephyronoti, qui cum præter indolem ſuam placidiores hic ſint, horum locorum calorem temperant, & terram habitabilem eſſe faciunt. Nullis irrigantur imbribus, nec ullâ infeſtantur grandine, præterquam in exigua diſtantia. Interſecant Indiam hanc montes *Cordilleras* dicti; qui in duplici ſunt differentia, licet ad eandem poli altitudinem aſſurgant: quidam ſylvis & nemoribus conſiti ſunt, & perpetuos percipiunt imbres, ſitu aëris calidiore; alij arboribus omnibus prorſus carent, temperie aëris cum per æſtatem tum per hyemem frigida. Hi montes *Cordilleras* alio nomine *Andes* ſive *Sierra* vocantur, faſtigijs hic illic altiſſimis, parique tractu ac ſerie in 1000. leucas protenſi. Uarij generis animalia in his nutriuntur; quâ verò parte patent, convalles habent habitationi perquā idoneas, quales ſunt *Xauxa*, *Andaguaylas*, & *Tucau*. In montibus quoque *Andes* dictis, diverſæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Nombre de dios
Vraua
Cartagena
R. Grande d la Madalena
Margarita
Panamà
Veneçuela
Laguna de maracaibo
Paria
C. Pasao
P.o Viejo
R. de los Am
Callao
Mar del Sur
Arica
P.a de Chile
R. de la
P.o de S. Iulian
C. de las Virgines
Cabo del nombre de Je
Estrecho de Magallanes
10
20
30
40
50
60
90
80
70
60
50

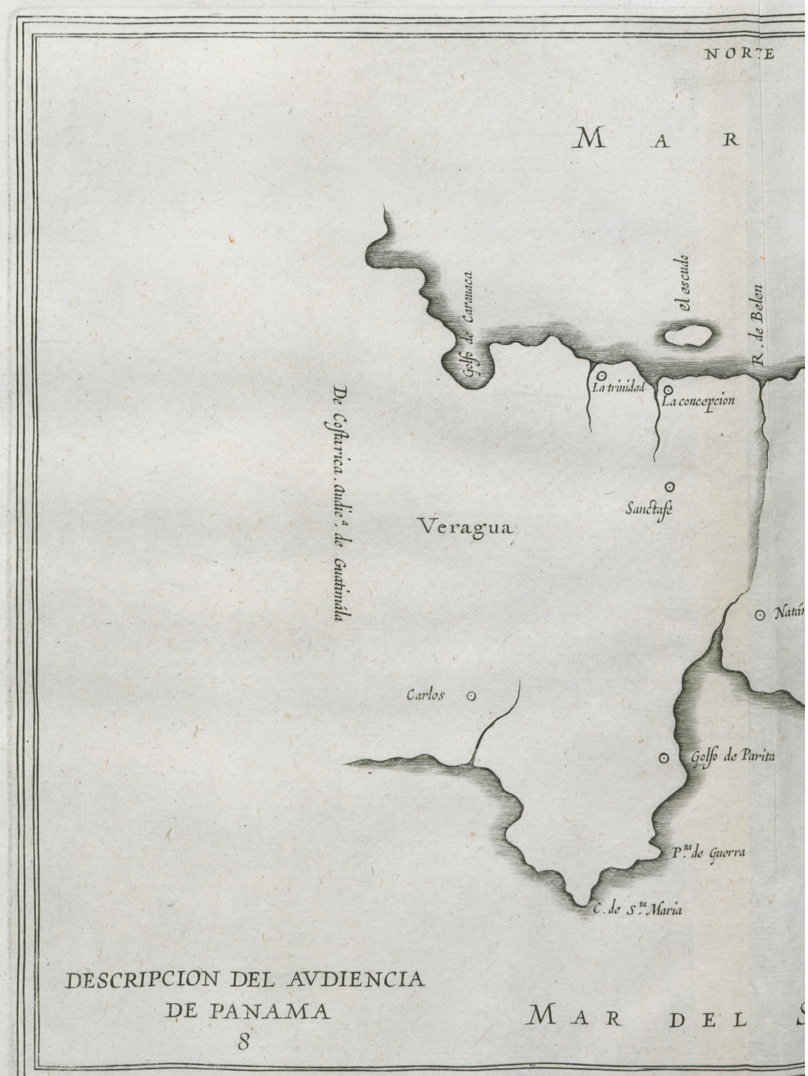
DESCRIPCION DE LAS
YNDIAS DE MEDIODIA
7

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

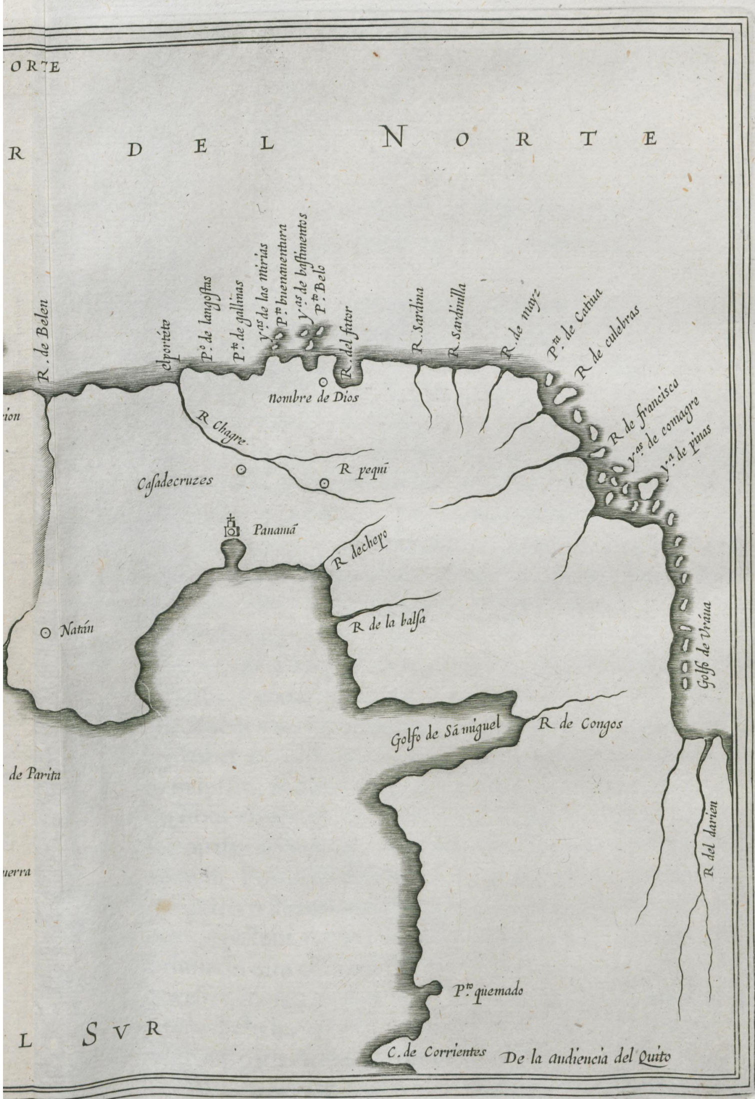
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

diverſæ ſpeciei pecora magnâ fœcunditate generantur, quà verò ſupra urbem *Cuſco* excurrunt, ampliſſima occurrit planities, quæ provinciam de *Collao* conſtituit, infinitis fluminibus irriguam, multiſque inſignem lacubus, & paſcuis, ſed ſoli vicio ſylvis & arboribus carentem, quantumvis aëre fruatur ſaluberrimo, & habitatorum abundet frequentia. Poſt hanc *de los Charcas* provinciam, *Sigue* jacet, miræ fertilitatis regio, cœli temperie calida, collibus & rupibus aſpera, auri-fodinis locuples. Figuram huius Indiæ præmiſſa exhibet Tabula.

Inſeratur hic Tabula 8.

Cap. XV.

De diſtrictu ac limitibus Audientiæ ſive ſupremæ curiæ urbis Panamaidis ſive Panamæ.

AVdientia ſive Camera *Panamæ*, quæ primum *Caſtella del Oro*, hoc eſt, *Caſtella aurea* dicta fuit, & poſtmodum *Terræ Firmæ* nomen accepit, anguſtis valdè limitibus coërcetur. Sedes hic eſt ipſius Cameræ ſive ſupremæ Curiæ, idque ad expediendas claſſes & mercès quaſlibet, quæ in *Peru* commeant & remeant. Longitudo ejus ab Ortu in occaſum leucarum penè eſt 90. à confinibus præfecturæ *Cartagenæ* & *Popayan*, ad uſque *Caſtillo de Veragua*. Latitudo vero à mari Pacifico ad mare uſque Septentrionale verſus occaſum leucarum eſt 60. & amplius. at inter *Nombre de Dios* ſive *Portobelo* & *Panamam* 18. Regio omnis montibus & rupibus præruptis aſpera eſt, paludoſa, temperie calida & humida, quæ multorum morborum à Majo ad Novembrem uſque graſſantium fœcunda eſt parens. Solum ſterile eſt, &, cum parcè admodum Mayzum ferat, multarum rerum inopiâ laborat. paſcua tamen vaccis aliiſque pecoribus lætiſſima præbet. Sub huius Cameræ diſtrictu præfectura *Veraguæ* continetur, & ad hanc, uti & ad præfecturam *Panamæ* ſequentes referuntur urbes.

Urbs *Panama* in ipſa ora maris Pacifici ſita eſt, latitudinem habens gradum 9. longitudinem verò à meridiano Toletano grad. 82. à quo rectâ lineâ abeſt leucis 1560. Cives habet 600. magna ex parte mercatores & negociatores. Reſident hic præter Curiam ipſam, redituum regiorum officiales, & gaza regia, quæ ſtatim ab advenientibus claſſibus excipitur. Cathedralem inſuper Eccleſiam habet, ſed ſuffraganeam Archiepiſcopatus *de los Reyes*, cœnobia tria, Dominicanorum, Franciſcanorum & Mercenariorum. Portus illi ſic ſatis opportunus eſt, hærentibus tamen ſubinde in vado ejus ſub maris refluxum navibus, quæ æſtatis tempore ad ipſam portus actam ſive crepidinem appellunt, rigente verò brumâ in portum *Perico* duabus ab urbe leucis ſe recipiunt. Primus in eam colonos deduxit *Pedrarias Davila*, cum gubernatoris titulo *Caſtellæ aureæ* præeſſet, invitis civibus *veteris S. Mariæ del Darien* Anno 1519. poſt quæ ſtatim tempora Cathedralis hic eccleſia conſtituta fuit, loco non uſque adeo ſalubri & idoneo, idque propter maris Auſtralis commercia. *Panama.*

Urbs *Nombre de Dios* condita demum eſt Anno 1510. à *Diego de Nicueſſa*, & poſtmodum juſſu *Pedrariæ* à *Diego Albitez*. Portum ejus deprehendit primus Admiralius, poſteaque in *Portobelo* tranſlatus eſt, quod nomen illi indidit, propterea, quod ſalubrior & onerandis exonerandiſque claſſibus aptior eſſet futurus, magiſque navium ſtationi idoneus. *Nombre de Dios.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

idoneus. Ex nova urbe *S. Philippe* arcem & propugnaculum fecit Baptiſta Antoneli, & in ulteriore portus ripa aliud quoque munimentum ad aditus cuſtodiam & tutelam deſignavit. Duplici via merces à Portobelo in Panamam devehuntur, unâ terreſtri *Carouanibus* 18. leucarum intervallo, quæ facilior eſt eâ viâ quæ per *Nombre de Dios* inſtituitur: altera per mare & fluvium *de Chagre*, cuius oſtium 18. à Portobelo abeſt leucis Occaſum verſus, & hinc porrò *Carouanibus* itur *Panamam* uſque 5. leucarum itinere.

Nata. Urbs *Nata* 30. à Panamaide leucis verſus Occaſum recedit ad oram quoque maris *del Zur*. Colonis eam donavit *Franciſcus Compagnon*, ex mandato *Pedrariæ*, ut in bellis, quæ cum *Cazique Urraca* gerebantur, propugnaculi loco eſſet. *Acla* colonia fundari cœpta eſt à Duce *Gabriele de Roias* ejuſdem *Pedrariæ* juſſu, ad littus maris Atlantici & initium ſinus *de Uraba*, è regione inſulæ *de Pinos*. Verum huius memoria prorſus interijt, ex quo tempore diem ſuum hic obijt dux famâ celebris & maris præfectus *Baſco Nuniez à Balvoa*, cuius immortale erit apud poſteros nomen. In hiatibus ac fiſſuris montis *Almagro*, & circa fluminis *Chiepo* principia aurum reperitur, quod ſuperioribus temporibus copioſe hic eruebatur. Abundant flumina omnia *Caymannis* piſcibus, qui primis harum regionum detectoribus multum negocij faceſſiverunt, & homines aliquot devoraverunt. Accidit forte, ut, cum navem conſcendiſſet quidam prope aulam regis *Panamæ*, à *Caymanno* retractus fuerit à navis puppi, qui cum prædam in rupem ſubvexiſſet & jam ad diſcerpendam eam ſe comparaſſet ſclopeto ictus concidit, & morituro jam jam homini hoc reliquum fecit, ut non niſi accepto Eccleſiæ Sacramento è vivis excederet.

Veragua. Provincia *Veraguæ* altitudine grad. 10. Coſtaricæ ad Occidentem contermina eſt, longitudine ab ortu in occaſum leucurum 50. latitudine 25. Regio omnis montoſa eſt vaſtiſſimis cincta nemoribus & vepretis; verum hortis, pecore, tritico, & hordeo carens. Parum habet Mayzi & herbarum hortenſium. Mineris auri paſſim perfuſa eſt. auri fodinas habet in fluvijs & montium fiſſuris prædivites, necnon Indos armis & bellis exercitatos. *La conception.* Eſt in eâ urbs *de la Conception*, 40. à *Nombre de Dios* leucis Occidentem verſus, in qua ſedem habent gubernator & officiales, qui hodie à Curia Panamenſi deſignantur. Urbs *Trinidad* 6. à *la Conception* leucis à mari tribus recedit. Ad eam, cum terra iter neget, non niſi per mare pervenire datur. Vicinus urbi *la Conception* eſt fluvius *Belen*.

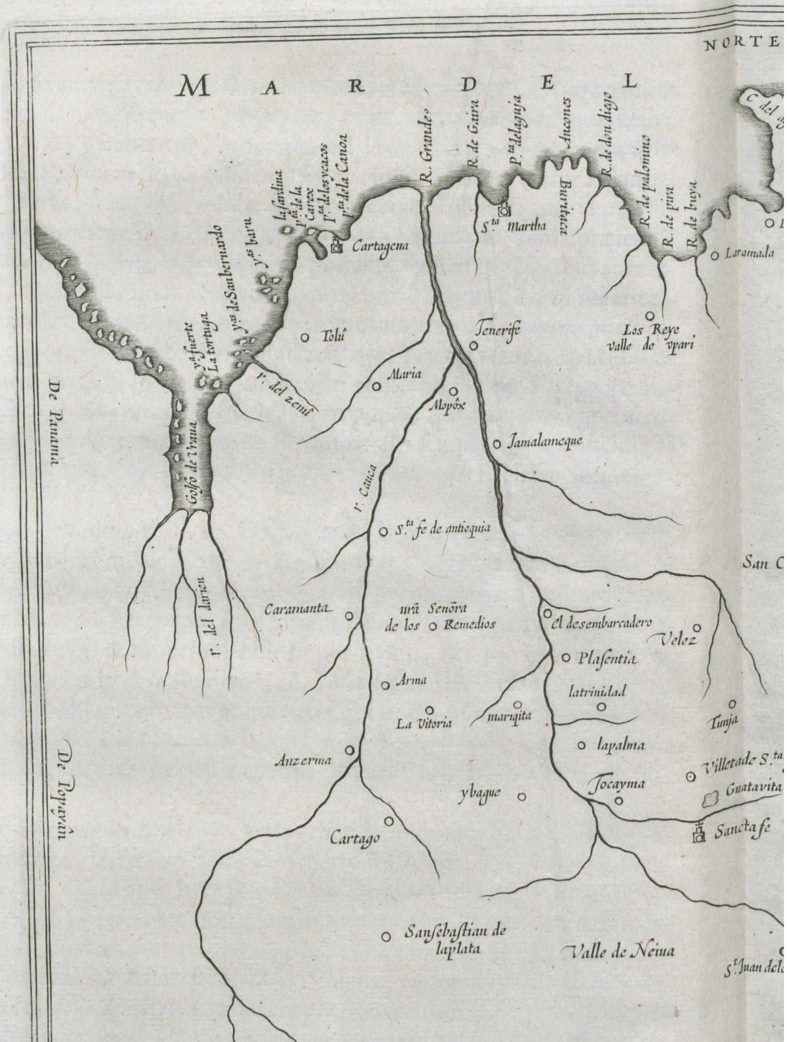
Santa-Fe. *Carlos.* Urbs *Santa Fe* 12. à *Conception* ſita leucis verſus meridiem domos habet fuſorias, & Officialium procuratores. Urbs *Carlos* ad oram maris Auſtralis 30. à *Santa-Fe* leucis verſus occaſum ſita eſt. Quotquot huic præfecturæ ſubſunt Indi cum Hiſpanis bellum gerunt. Nullum inſignem habet portum tum Septentrionalis tum Meridionalis hujus præfecturæ ora. Fluvios, portus & promontoria hæc habet: Sinum *de Carabaco* ſive *S. Hieronymi* ad oram maris Atlantici & fines Veraguæ, verſus latus ejus Orientale: fluvium *de la Trinidad* & *de la Conception*, & jam ſupra nominatum *Belen*; quò loci primus Admiralius colonos primum deduxit in *Terram Firmam*, Anno 1503. ſed non ita diu poſt aliò tranſlatos; inſulam *de Eſcudo* imminentem urbi *la Conception*: fluvium *de Chagre* & una leuca ulterius verſus Orientem *de Portete*, quouſque in hujus oræ detectione pervenerat eodem anno Columbus: portum *Langoſtas* 12. à Nombre de Dios leucis ad occaſum; portum *de Gallinas* grad. 9. portum *Buenaventura* 6. grad. Portum *Belo* 5. grad. altit. è regione vero inſulas *de las Miras* & *de Baſtimentos*; hæc poſt duabus à Nombre de Dios leucis Orientem verſus fluvium de *Sardinilla*, quatuor vero leucis

fluvium

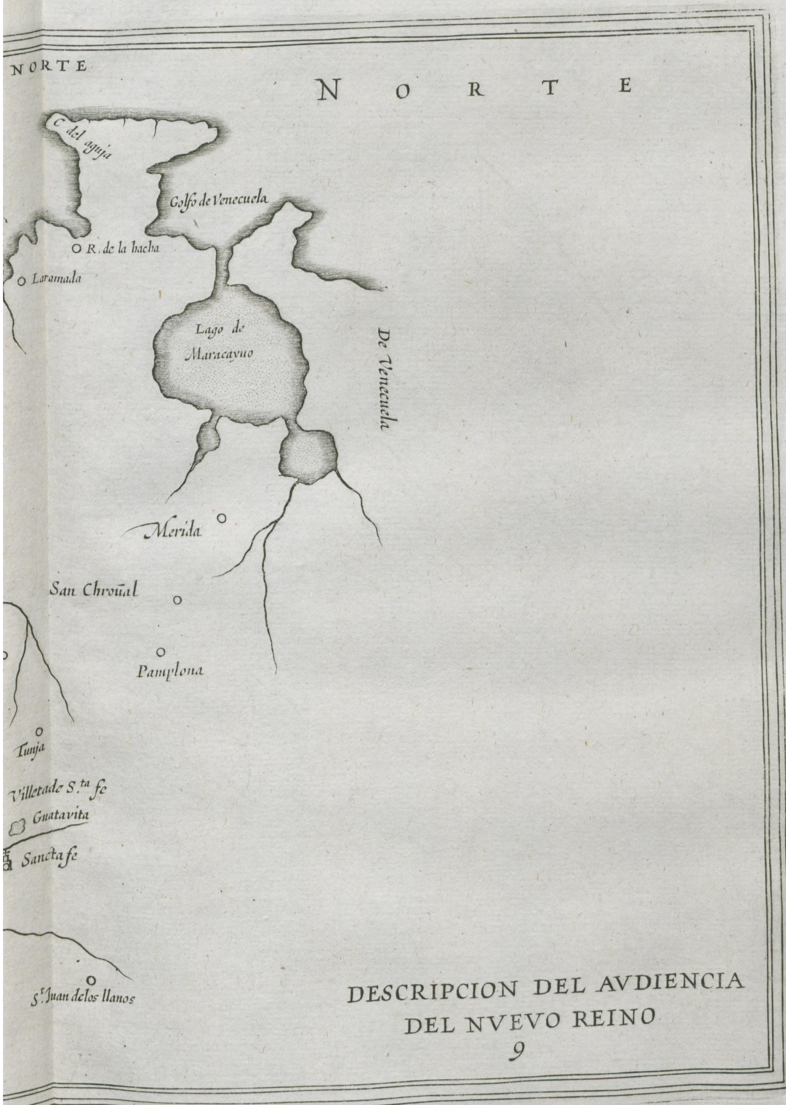
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DEL NVEVO REINO
9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

fluuium *de Sardinilla*, quatuor vero leucis fluvium *de Sardina*, necnon fluvium *de Mayz*, & *de Culebras*; octo leucis fluvium *de Franciſco*: & Sinum de Vraba, in quo *Bacchiller Enciſo* Anno 1509. condidit urbem *de Sancta Maria* ſive veterem *del Darien*. Fuit autem hic *Bachiller Enciſo* idem iſte, qui perhibebat in *Caſtella aurea* loca eſſe & tractus, in quibus aurum retibus captum exciperetur, quæ res plurimos movit ut in Indiam proficiſcerentur ſub ductu *Pedrariæ Davila* Anno 1514. Verum Anno 1513. diſceſſit ex urbe *Darien* maris præfectus (*Adelantado* vocant Hiſpani) *Baſco Nuniez de Balboa*, quæſiturus mare Auſtrale, quod & ipſius ſtudio & inquiſitione detectum eſt. Cuſpis inſulæ *Cativæ* poſita eſt antè ſcopulum de *S. Blas*, & inſulam *Comagre*, & *de Pinos*, ulterius in ipſo ſinu *de Vraba* jacentem. In intimis verò ſinus hujus partibus portus eſt *de Nilcos*, propè oſtium fluminis *del Darien*; quo limites hujus præfecturæ à limitibus præfecturæ *de Cartagenâ* ſeparantur. Eſtque hic *Culata de Vraba*, quo loci *Alphonſus de Oieda* coloniam fecit *S. Sebaſtiaen de Vraba*. Sinus hic altitudinem habet gradum 8. 14. verò leucis intra terras ſe abdit. qua incipit 6. leucarum habet latitudinem, ulterius progrediendo 5. quà vero terminatur 4. At 5. leucis à ſinus ripa quondam fuit urbs *S. Mariæ*, ſive vetus *del Darien*.

Ad oram Meridionalem promontorium ſpectatur *S. Mariæ*, & Cuſpis *de Guerra*, & priuſquam Panamam venias, ſinus *de Parita* ſive *Paris*, ubi urbs *Nata* ſita eſt; Cuſpis adhæc *de Chiame*, regio de *Carique Chiapes*, amiciſſimi præfecto *Baſco Nuniez de Balboa*, cujus opera in terrarum harum detectione uſus fuit. Panamam ſi prætereas fluvius occurrit *Coquira* ſive *Chepo*, & alius *de la Blaſa*, ſive *cogos*, in intimis ac profundiſſimis partibus ſinus *de S. Miguel* ad plagam Auſtralem & Borealem inſulæ *de Perlas*; cuſpis inſuper & portus *de Pinias*, in ipſo ſinus introitu eſt ad meridiem, qui 50. à Panama leucis abeſt, ab Vraba vero 20; denique portus *Quemado* propè promontorium *de Corientes* altitudine graduum 50.

Inſeratur hic Tabula 9.

CAP. XVI.

De diſtrictu ac finibus Cameræ Santa-Fe de Bogota, *ſive* novo regno Granatenſi.

TErritorium Cameræ *Novæ Granadæ* ab Oriente in Occidentem 300. leucis protenditur, & totidem à Meridie in Septentrionem, quibus includuntur Provinciæ Novi regni, præfecturæ *S. Martæ* & *Cartagenæ*, necnon pars regionis *Popayan*, & in confinibus Provinciæ *del Dorado*, ſive *novæ Eſtremaduræ*. Provincia *novi Regni*, quæ Cameræ imperio ſubeſt 14. leucas longitudinis ſuæ numerat, 80. latitudinis. Regio eſt plana, maximamque ejus partem valles & montes conſtituunt. A paſcuorum bonitate commendatur, ut & à pecorum omnis generis multitudine. Varijs tractibus Mayzum triticum, fructuſque alios Caſtellanos profert. Aurum quoque ſuppeditat, idque puriſſimum, æris inſuper & coloris cœrulei fodinis celebrata. Indigenæ agiles ſunt, negociatores ſtrenui, veſtibus ex goſſypio contextis induti. Urbes hæ ferè in eâ ſupputantur: Urbs *Santa-Fe de Bogota*, condita ad montis Bogotæ radicem, ita dicta à *Carique*, cui nomen erat Bogotæ, in quam colonos deduxit *Gonzalo Ximenez de Queſada* *Santa-Fe de Bogota.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

ſada Thalaſſiarcha, qui cum natione eſſet Granatenſis nomen quoque & urbi & regno dedit; licet partem quoque ejus detexiſſent Thalaſſiarcha *Belalcazar* & *Nicolaus Federman*. Longitudinem habet grad. 72. cum dimidio, à Meridiano Toletano, hoc eſt leucarum 1440. & quatuor verſus Arctum ab Æquinoctiali gradibus abit. Cives habet plus quam 600. Reſidentque hic Camera, Officiales redituum regiorum, ærarium, domus fuſoria, Cathedralis & Metropolitana Eccleſia, cui ſuffraganeæ ſunt, *Popayan*, *Cartagena*, & *S. Martha*. Cœnobium habet Dominicanorum & Franciſcanorum, & Indos tributarios plus quam 50000. lacum adhæc *de Guatavita*, quo in loco Idolis honorem divinum exhibebant Indi, magnaſque auri gazas in ſacrificium ijſdem obtuliſſe creduntur.

S. Miguel. Urbs *S. Michaëlis in Santa-Fe* territorio 12. ab eâ leucis ad Septentrionem ſita, hoc conſilio condita eſt, ut ex eâ commode commerciorum ſocietas iniri poſſet cum Indis *Panches* dictis, qui climate viventes calidiore non ſine valetudinis manifeſtâ noxâ in urbem *Santam-Fe* climate ſitam frigido negotiatum ibant. Urbem *Tocayma* 15. à *Santa-Fe* leucis diſſitam verſus Occidentem declinando nonnihil ad Septentrionem coloniam fecit Dux *Ferdinandus Vanegas*. Sita eſt ad ripam præſtantiſſimi fluminis *Pati*, qui in fluvium *de la Magdalena* ſe exonerat. Cœnobium habet unicum Dominicanorum. Aurum non fert, nec rore nocturno adſpergitur, omniumq; eſt calidiſſima. Nullo communi idiomate utuntur hujus *Novi regni* incolæ, quamquam maximè vigeat illud, quo Indi *Panches* utuntur in Provinciâ *los Muſos* & *Colimas*, quam alio nomine *Canapes* vocant, longitudine leucarum 25. & latitudine quæ verſus Mezem extenditur 13. Regio eſt inculta, ſalubris, paſcuis dives, auro & ſmaragdis abundans. *Trinidad.* Urbs *Trinidad* duplicem coloniam conſtituit, & 20. à *S. Fe* leucis diſtat verſus Thraſciozephyrum. Incolas accepit à Duce *Lodouico Lanchero* Anno 1582. quo tempore cum Indis *Moſcas* dictis bellum gereret, hominibus vafris ac timidis. Hæc juriſdictio locupletem habet fodinam ſmaragdorum, plurimoſque Indos nondum ſceptris regis Hiſpaniarum ſubditos.

La Palma. Urbs *de la Palma* in *los Colimas* calidæ magis quam frigidæ temperiei 15. à *S. Fe* leucis verſus Thraſciozephyrum, condita eſt Anno 1572. à Duce *D. Gutiere de Ovalle* in Provincia *de Tunia*, quæ nomen habet à ſuo *Cazique*, rectâ ferè ad Septentrionalem *Bogotæ* plagam, & 22. uti & *Tunia* urbs à *S. Fe* leucis remota. Exſtructa hæc fuit in altiſſimo monte, ut in bello, quod adverſus Indos gerebatur, propugnaculi loco eſſet. Ducentos hæc urbs ad bellum mittit equites, & commeatus omniumque rerum ad vitæ humanæ ſuſtentationem neceſſariarum abundantiâ alijs regionibus longè præcellit. Nulla totius hujus regni parte magis fervent mercaturæ ſtudia, quàm hac ipſa in urbe. Cœnobia habet duo, Dominicanorum unum, Franciſcanorum alterum. Colonos in eam deduxit Dux *Gonzala Xuarez Rondon* auſpicijs *Gonzali Ximenez de Pulſada* Thalaſſiarchæ. *Pamplona.* Urbs *Pamplona* 60. à *Santa-Fe* leucis verſus Meſen ſita cœnobium unum habet Dominicanorum. Auri & pecorum eſt feraciſſima. Exſtructa eſt juſſu *Michaëlis Diaz de Armendariz* licentiati. Urbem de *S. Chriſtoval* 13. à *Pampelona* leucis Septentrionem verſus coloniam fecit Dux *Franciſcus de Cacires*, in confinibus regionis *de la Grita*, cujus nominis origo hæc eſt: quod his in locis Indi ex montibus proſilientes impetum in Caſtellanos feciſſent, magno in eos irruentes clamore & ſtrepitu. Alendo pecori perquam eſt idonea, licet aurum ferat parcius.

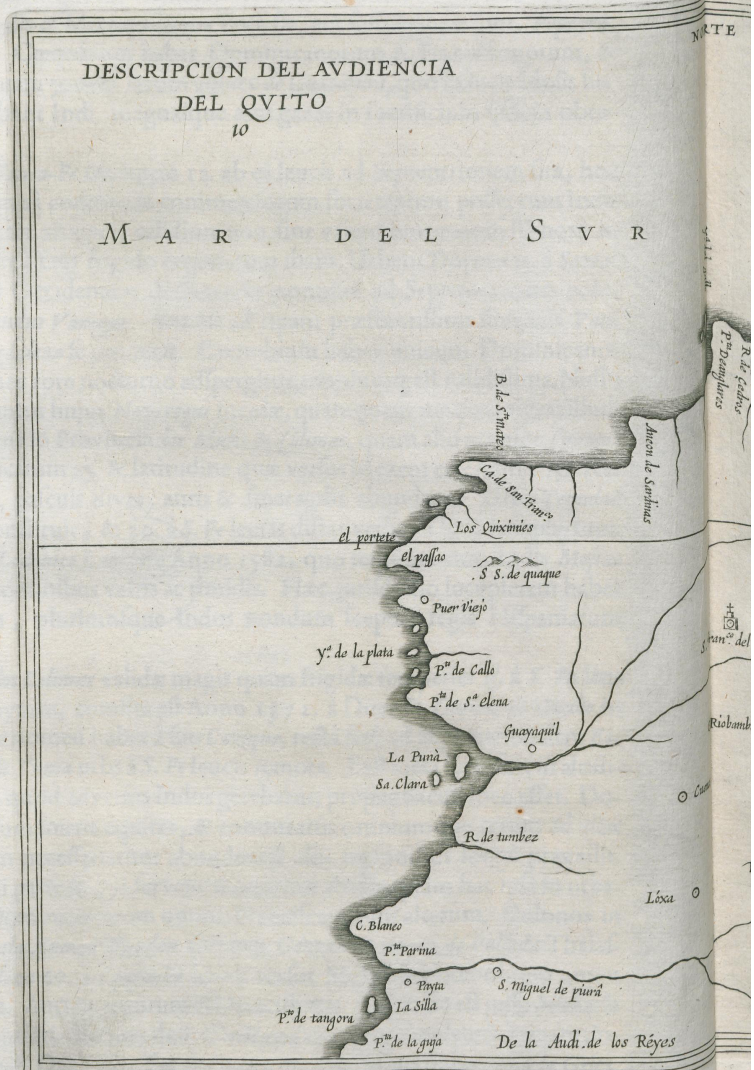
Belez. *Merida.* Urbs *Merida* in finibus ſita eſt præfecturæ Venezuelæ & Novi regni, regione fœcundâ tum auri tum tritici proventu. Urbs *Belez* 13. à *Santa-Fe* leucis ad Boream & 15. à

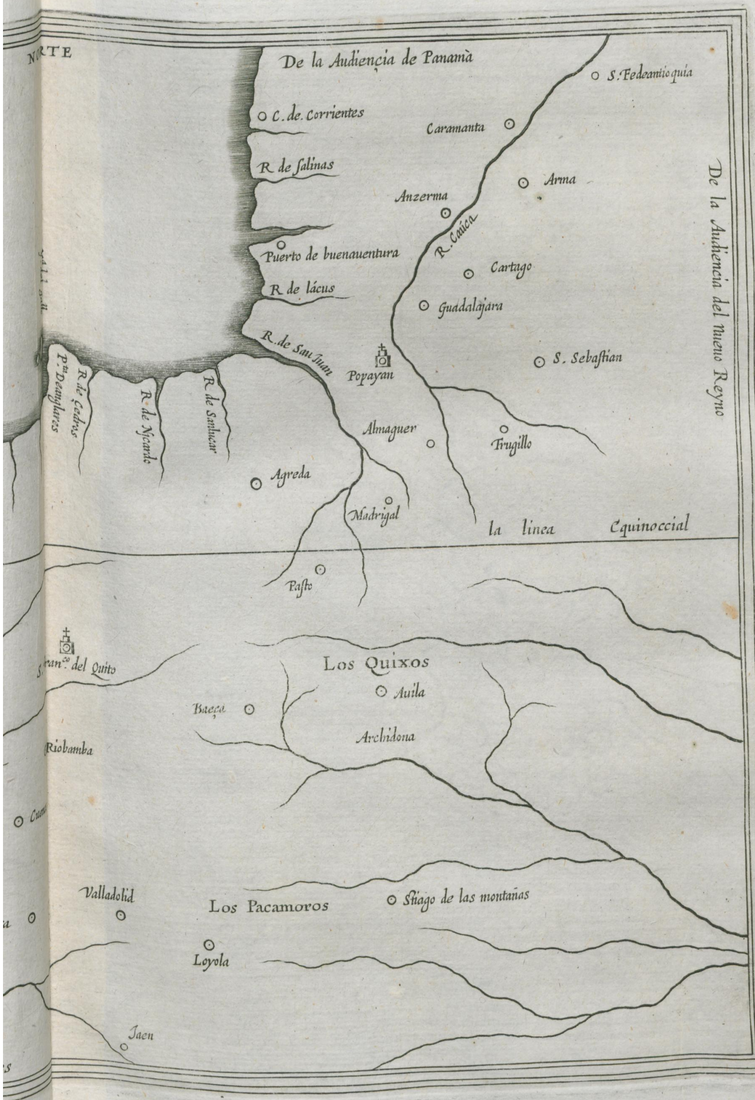
Tunia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DEL QVITO
10
MAR DEL SVR
NORTE
Ancon de Sardinas
Ca. de San Fran.co
Los Quixinies
el portete
el paſſao
S S. de quaque
Puer Viejo
Y.a de la plata
P.to de Callo
P.ta de S.a elena
Guayaquil
La Punà
Sa. Clara
R. de tumbez
Lóxa
C. Blanco
P.ta Parina
Payta
S. Miguel de piurã
La Silla
P.to de tangora
P.ta de la guja
De la Audi. de los Réyos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Tunia, cœnobium unum habet Franciſcanorum. Colonos accepit à Duce *Gonzalo Ximenez Rondon*. Olim tonitruorum hic ſtrepitus & fragor audiebatur frequens, ſed nunc infrequentius, quia huic naturæ malo peculiari virtute occurrit Sacramentum altaris. Mons hic eſt perpetuo ardens lapideſque & ſaxa evomens.

S. Sebaſtiaen del Oro.

Urbs *de Mariquita de Ybague*, alias *S. Sebaſtiaen del Oro* dicta, 40. à *S. Fe* leucis verſus Thraſciozephyrum, colonos accepit anno 1551. à Duce *Pedroſo*, ſitaque eſt in campi planitie ad montium radicem, temperie aëris calidiſſima.

Ybague.

Urbs *Ybague* 30. à *S. Fe* leucis pene ad Occidentem, prima eſt Novi regni colonia, contermina *Popayan*. Colonos in eam deduxit *Andreas Lopez de Galarza* anno 1551. juſſu Supremæ Curiæ, ad occurrendum excurſionibus Indorum, quibus cives *Tocaymæ* & *Cartaginis* infeſtabant, utque tutus pateret aditus in præfecturam *Popayan*. Cœnobium in eâ unicum eſt Dominicanorum.

La Vitoria de los Remedios.

Urbs *de la Victoria de los Remedios* 50. leucis à *Santa-Fe*, verſus Thraſciozephyrum, auri fodinis ditiſſima eſt.

S. Ivan de los llanos. *Tudela.*

Urbs *de S. Iuan de los Llanos* 50. à *Santa Fe* leucis verſus Meridiem auro locuples eſt. Colonos ex urbe *Tudela*, quæ in hac quoque præfectura eſt ſita, abduxit Dux *Petrus de Urſua*, juſſu *Michaëlis Diaz de Armendariz* licentiati, hac de cauſa, quod hoſtiliter agerent cum Indis *Moſchas* dictis. Septem ad hanc Novi regni Cameram pertinent loca præfecturæ *de Popayan, Santa-Fe del Antiochia, Caramanta, Arma, Anzerma, Cartago, S. Sebaſtiaen de la Plata, & S. Vincent de los Pazes.*

Fluvius la Magdalena.

Devehuntur in Novum hoc regnum merces per flumen maximum *de la Magdalena*, à *Malambo*, juriſdictionis Cartagenæ. Detectum fuit hoc flumen auſpicijs *Garciæ de Lerma* gubernatoris *de Santa Martha* Anno 1531. Tanta aquarum rapiditate & fluxus impetu in mare excurrit, ut niſi longius ab ejus oſtio receſſerint prætereuntes naves, maximum diſcrimen incurrant. Sita eſt in ejus faucibus inſula. Navigabile eſt ad leucas 150. & amplius, & plus quam 300. leucis in loca mediterranea diffunditur. Ex duobus fontibus ſupra *Popayan* originem ducit, qui 40. à ſe invicem leucis diſtant, moxque coëuntes flumen hoc faciunt. *Madalenæ* nomen accepit hac occaſione, quod feſto *S. Magdalenæ* detectus ſit ejus aditus, altitudine grad. 12. A Cartagenâ abeſt 26. leucis.

Præfectura S. Martæ.

Provincia & præfectura *S. Martæ* ad oram *Terræ Firmæ*, inter *Cartagenam* & fluvium *de la Hache* ad leucas 20. extenditur. Ferax eſt mayzi, & *Batatas*. aurum & æs copioſe ſuppeditat, necnon ſmaragdos alioſque pretioſos lapides. Quinque habet Caſtellanorum pagos, indigenas plurimos, eoſque belli ſtudijs exercitatos.

Urbs S. Marta.

Urbem maritimam *S. Marthæ* coloniam fecit *Baſtidas* claſſium præfectus, Anno 1525. altitudine grad. 10. longitudine 74. à meridiano Toletano 1420. leucis abit. Sedes eſt gubernatoris & Officialium regiorum, & Eccleſiæ Cathedralis ſuffraganeæ Novi regni. Portum ſic ſatis commodum habet. Quatuor hæc præfectura habet provincias, *Poziguam, Beronam, Chimicam, & Tayronam*, quod, ſi interpreteris, *fornacem* ſignificat, quia in hac provinciâ incredibilis eſt copia metallorum, & maximi precij lapidum.

Tenerife. *Tamalameque.* *De los Reyes.*

Tenerife propè fluvium *la Madalena* ſita eſt, 40. à *S. Martha* leucis penè ad Zephyronotum. Colonos in eam deduxit *Franciſcus Henrici*, juſſu *Gonzalvi Perez* qui ex mandato Thalaſſiarchæ *Lugo*, Santæ Martæ imperium tenebat. *Tamalameque* ſive civitas *de las Palmas*, 65. à *Santa Martha* verſus meridiem leucis à *Tenerife* 25. duobus ferè à fluvio Magno colonos accepit Anno 1561. à Duce *Bartholomæo Dalva*. Urbs *de los Reyes*, in valle *Upari* ſita reſpectu S. Marthæ ad *Euro-notum* 50. ab ea leucis, 30. verò a fluvio *la Hacha*, ferax

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Mayzi pecorum, & omnis generis commeatus, etiam æris. colonia facta eſt à Duce *Santana*, juſſu *Michaëlis Diaz* licentiati. Antè hanc *la Ramada* colonos acceperat, primum dicta *Nova Salamanca*, 40. à *Santa Martha* leucis Orientem verſus, 8. à fluvio *La Plata* leucis, ad torrentes montium *Nevada*, in valle *Vpari*. Tanta hic æris, quanta lapidum eſt copia. Merces hujus præfecturæ in Novum regnum deferuntur per lacum hujus urbis 8. ab eadem leucis verſus mare & 12. à *Melambo*.

Ocania. Sita quoque in hac præfectura eſt *Ocania*, anteà dicta *Santa Ana*, in quam anno 1572. colonos deduxit *Franciſcus Hernandez* militum dux. In ora quoque hujus præfecturæ fluvius eſt *Buhia*, propè *Ramadam*, aliuſque *Piras* dictus, uti & fluvius *de Palamino*, in quo merſus perijt dux quidam ejuſdem nominis. Sunt in eadem promontoria *los Ancones de Buritaca* & *del Aguia*, propè *Santam Martam* ex adverſo montis *Bondæ*, & fluminis *de Gayra* verſus Occidentem.

Cartagena. Provincia & præfectura *Cartagenæ* ad oram Terræ Firmæ & maris Atlantici longitudine ſua ab Oriente in Occidentem excurrit, à fluvio *la Madalena* ad fluvium *del Darien*, 80. verò leucis à Meridie in Septentrionem, totidemque ad confinia uſque *Novi Regni*, quanquam diſtantia hæc adhuc major eſſe credatur. Regio montoſa eſt, & rupibus aſpera. Valles habet altis arboribus conſitas. Aërem habet pluvium & humidum. Sata Caſtellana ſemen non ferunt. Nec tritici nec auri ferax eſt, niſi in quibuſdam tractibus. Magna hic reſinæ & aromatici gummi, nec non aliorum ſuccorum copia ex arboribus colligitur. Adhæc ſanguis draconis, balſama fragrantiſſimi odoris, maximarumque facultatum.

Civitas Cartagena mari vicina duabus à cuſpide *de la Canoa* verſus Occidentem leucis abeſt, latitudine grad 10. longitudine 76. à Toleto leucis 1470. Cives habet plus quam 500. interque eos muliebris ſexus ſupra 200. Sedes eſt Gubernatoris, eorumque qui reditibus regijs præfecti ſunt, nec non gazophylacij, & Eccleſiæ Cathedralis ſuffraganeæ novi Regni. Cœnobium habet Dominicanorum. Sita eſt in planicie ac peninſulâ Septentrionem contra. Littus eſt vaſtum & vadoſum valde, & parte quadam brachij inſtar in mare excurrit, ita ut lacum efficiat *de Canapote*, qui uti maris æſtus ijſdem horis adfluit & refluit. E civitate per pontem itur in ipſam continentē, qui inſtar viæ ſtratæ aditum & exitum prębet, longitudine 250. circiter paſſuum. Fundata eſt loco arenoſo, ſinuſq; habet & maris diverticula, in quibus dulces aquas reperire eſt. Temperies aëris ſubinde inſalubrior eſt, quanquam minus, quam ora urbis *Nombre de Dios*, idque propter fœdos ſtagnorum & lacuum halitus, qui dolorum morborumque cauſa ſunt. Portum habet cum alijs Indiæ totius portubus commoditate certantem, quanquam majorum navium ſtatio paulò ab ipſa urbe remotior ſit. In ipſo urbis aditu inſulam adſpectat ſimilem inſulæ *Eſcombreræ* in Cartagenâ Caſtellanorum. quæ cauſa fuit, quod urbem hanc *Cartagenam* quoque vocaverint, inſulam verò, *de Codege*, hodie *de Carex*. Longitudo duarum eſt leucarum, latitudo unius aut paulò amplius. Sedem hic olim piſcatores Indi fixerant. Aqua caret. Primus Carthagenam detexit *Rodrigo de Baſtidas* Anno 1502. & anno 1504. terram conſcendit *Iohannes de la Coſa*, reperitque ibidem *Lodouicum Guerra*. qui primi bella geſſerunt cum Indis, hominibus ſuperbis ac audacibus. Pugnabant hic non viri ſolum, ſed & fœminæ, quibus arma erant venenatæ ſagittæ, quibus læſos crudeliter enecabant. Poſtea huc reverſus eſt *Alphonſus de Oieda* comitatus *Ioanne de la Coſa* ſupremo navium ductore, & *Americo Veſpuſio* nauta, & paucis poſt annis colonos in eam deduci curavit *Gregorius Hernandez de Obiedo*. Anno 1532. colonis hos tractus auxit *Petrus de Heredia* natus Madritij, magnamque harum regionum partem ſubdidit, quanquam magnis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

magnis laboribus & non ſine aſtu & vario ſtratagemate. Negocium ſiquidem illi erat cum gente bellicoſa, in quâ fœmina erat 18. circiter annorum, quæ, antequam ſe in manus hoſtis ſui dabat octo Caſtellanos arcu ſuo ſtraverat.

Urbs *Sant-Jago de Tolu* ſex à mari leucis jacet verſus Zephyronotum ſi Cartagenam reſpicias, à qua leucis recedit 12. Ad eam partim mari itur, partim per loca paludoſa & montes. Regio eſt aëre gaudens ſaluberrimo, ab agrorum cultura, pecorum fœcundâ propagatione & ſeminum Caſtellanorum ubere proventu laudata. Colonos accepit à Thalaſſiarcha *D. Petro de Heredia.* Urbs *Maria* 32. à Carhtagena leucis verſus Auſtrum colonis inſtructa eſt Anno 1534. ab eodem *Petro de Heredia.* Urbs *Santa Cruz de Mopox* 70. à Cartagena leucis ad ripam fluminis *de la Madalena,* ſita eſt, tractu minus ſalubri, idque propter ſtagna & paludes, quibus undequaque cingitur. Colonos in eam deducebat dux quidam *Petrus de Heredia* Anno 15 5. *Bachiller Enciſo* colonos deduxit in *Santam Mariam veterem del Darien* in eadem ſitam præfecturâ Anno 1599. abductis è *Sinte Sebaſtiaen de Buena Viſta* colonis, quos eo deduxerat eodem anno Dux *Alphonſus de Oieda,* in ſinu *de Uraba,* eoſdem reducente in *Sinte Sebaſtiaen,* Duce *Alphonſo de Heredia,* ſitaq; erat hæc urbecula *S. Sebaſtiani* in parvo colle dimidia penè à mari leucâ. Anno verò 1537. magnam militum manum ex eadem deducebat *Ioannes de Vadillo Licentiatus* & graviſſima paſſus, dum per præruptas rupes & longos montium tractus tranſit, in urbem *Antiochiam* venit ſitam in præfecturâ *Popayan.* Militum unus ab hac pedeſtri itinere in urbem *de la Plata & los Charcas* pervenit, ſpatio 1200. leucarum. *Sant-Iago de Tolu.*

La Barranca de Melambo domus eſt, ad quam exonerantur naves ad ſolvendum portorium, Iuriſdictioni Cartagenæ ſubeſt, ad ripam Magni fluvij, (Rio *Grande*) 30. à *Carthagena* leucis, 20. à *Santa Marta,* à mari 6. ubi naves merces ſuas exponunt, quæ terrâ in Novum regnum adſportantur. A *Baranca* in fluvium ipſum vehuntur lintribus *Canoas* dictis. Infrà *Mopox* flumen *Cauca* in fluvium *de la Madalena* excurrit, cujus origo ſupra *Popayan* eſt. Ulterius Cartagenam & Occidentem verſus *Morro* occurrit & Cuſpis *Zamba,* & *Buhio el Gato,* ſive *Arboleda* & 7. *Buhios,* necnon cuſpis *Canoa* duabus à Cartagenâ leucis, & in ipſo portus aditu cuſpis *de los Ycacos,* è regione inſulæ *Carex,* adhæc cuſpis *de la Nao* oram Terræ firmæ. Ad aliud portus latus pene ad Boream inſula eſt *Sardina.* Circa littora *Tolu* inſulæ *de Baro* jacent, numero 6: atque in ipſo oſtio ſinus *de Uraba* ſex aliæ de *San Bernardo* è regione fluminis *Zenu*; penitius in ipſo ſinu inſula jacet *Fuerte,* & *la Tortuga.* Portus *Zenu* 25. à Cartagena leucis diſſidet. Sinus eſt amplus ſatis, in quem aditus patet ad plagam Orientalem, iſque tutus & periculi expers. Multum hic ſalis conficitur, nomenque habet à pago *Zenu,* qui in ipſa fluminis ripa ſitus fuit. *Barranca de Melambo.*

Provincias *del Dorado* ſive novæ Eſtremaduræ, quæ ob vicinitatem ad diſtrictû Cameræ Novi Regni pertinent, ingreſſi ſunt militum Duces plurimi allecti vana magnarum opum & theſaurorum ſpe. Sitæ hæ ſunt ad ulteriorem ripam fluminis *S. Iuan de las Amazonas,* aliter dicti *Orellana,* quod quidam perperam credunt eſſe *Maranjon* flumen. Irrigant has fluvius *Oronico* aliaque majora flumina, necnon ſinus *de Paria.* Quin ſpectare hic eſt inſulam *de la Trinidad,* & oſtia *de la Sierpe* ac *Drago,* quorum nominum author fuit primus Admiralius, cum ſe iſtic loci in maximo diſcrimine ac præſenti periculo verſari videret, propter conflictum & arcanas inimicitias aquarum dulcium & ſalſarum, quæ anteà incognitæ fuerant. Circa hos verò tractus æſtus maris creſcere & aſſurgere altius incipit ad fretum uſque Magellanicum & porrò per oras *Peruanas* & *Novæ Hiſpaniæ.* *Del Dorado.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Peru *ſive* Peruana *regio.*

PRovinciæ *Peru,* quarum nomen latius nunc, quam ſolebat, patet, totum Imperium *de Jngas,* & amplius, ambitu ſuo continent. Cum primum debellatum eſſet, in duas Præfecturas diviſum fuit, nempe in eam cui præerat *Franciſcus Pizardus,* dictaque *Nova Caſtella, à Quito* ad uſque *Cuſco* excurrens 60. infra *Chincam* leucis: & eam quæ *D. Diego de Almagro* ceſſit, dictaque eſt *Nova Toletana* à *Chinca* ad fretum uſque Magell. ad 200. leucarum longitudinem extenſa. Ac diſtinctæ quidem fuere hæ præfecturæ, donec *Camera de los Reyes* conſtitueretur, eique præficeretur pro-Rex regnorum *Peru.* Continentur hoc Imperio Camera *S. Franciſci del Quito,* Camera *de Lima,* ſive *de los Reyes,* aliaque *de los Charcas,* præfectura *Chile,* & ad fretum Magellanicum ſitæ regiones: inſulæ inſuper *Salomonis* ad Occidentem ſitæ, & propter vicinitatem Provinciæ *del Rio de la Plata,* aliaque loca, quæ ex certa limitum definitione ad imperium Vice-regis pertinent. Longitudo ejus à Septentrione in Meridiem leucis plus 1000. menſuratur, ab Oriente verò in Occidentem abit per eos omnes tractus, qui inter mare Atlanticum & Pacificum detecti ſunt. Omnes *Peruani* imperij Provinciæ à montibus *Cordilleras* interſecantur, quique *Andes* dicuntur ab Auſtro in Boream excurrunt, à Provincia *Popayan,* aut, uti quibuſdam placet, à *Terra Firma* & *Nova Hiſpania* ad Fretum uſque Magellanicum: alij verò montes à *Quito* ad *Chile* uſque juxta maris littus porriguntur, quanquam 12. adhuc ab eodem diſtent leucis, paulò plus minus.

Duo Cordilleras Indiæ Auſtralis.

Per montes ipſos duplex abit via. Prior *de los Yngas* appellatur, tranſitque per *Andes* à *Paſto* ad *Chilen* uſque, longitudine 900. leucarum, ſtrataque eſt lapide pedes 25. & ſingulis quatuor leucis ædificia occurrunt ſplendida, quæ *Tambos* vocant, in quibus ea quæ ad victum & amictum pertinent reperire eſt, quin ſingulis ſemileucis veredarios offendas, mandata litteraſque ſibi invicem perferendas tradentes. Poſterior verò per ipſam abit planitiem juxta oræ longitudinem extenſa, lataque 25. pedes.

Duplex, Peruviæ via.

Notandum eſt ſub nomine *Peru* non comprehendi omnes Indiæ Auſtralis regiones, quia, uti jam dictum, eas ſolummodo terras complectitur, quæ à *S. Franciſco del Quito* initium ſumunt, idque infra æquatorem, juxta *Chilen,* ultra Tropicos ad leucas 600. excurrentes, latitudine leucarum 50. & ad *de Chachapoyas* uſque pertingunt. In tres partes dividitur; in *planitiem,* quæ 10. leucarum habet latitudinem, licet minorem quibuſdam in locis ad maris oram; in *Montes,* 20. leucarum latitudine, interjectis hic illic vallibus, & in *Andes* ſimiliter 20. leucarum, qui montes ſunt & ſylvæ denſiſſimæ, & in tam exigua diſtantia penè 50. leucis pari ferè intervallo ab Æquatore & Polo abſunt. Tanta eſt in his partibus aëris diverſitas, ut in quibuſdam ſemper ferè, in alijs raro aut nunquam pluat, quod circa maris oram accidere ſolet. In tertiâ verò parte, hoc eſt, in montibus interjectis inter alias duas extremas quibuſdam anni temporibus pluit, quibuſdam non, quia eadem hic, quæ Caſtellæ, æſtatis & hyemis eſt ratio. Cauſam hujus rei, cur nempe in *Andibus* pluat, circa oram verò minimè in hiſtoriæ hujus limine expoſuimus.

Peruvia omnem Jndiam Auſtralem non complectitur.

Inſeratur hic Tabula 10.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cap. XVII.

De diſtrictu Cameræ S. Franciſci del Quito.

TErritorium ac Iuriſ-dictio Cameræ, quæ in *Quito* ſedem fixit, ad Boream contermina eſt Cameræ *Panamaidis* in portu *de la Buenaventura*, ad Mezen *Novo Regno*, ad Meridiem Cameræ de *Lima*. Longitudine ſua extenditur juxta oram Auſtralem penè ad 200. leucas, à portu *de Buenaventura* in ſinu Panamæ, uſque ad *S. Michaëlis* ſive *Paytæ* portum ad littora *Peru*, atque hinc obliquo ductu uſque ad fines *Popayan* 200. inſuper leucis exporrigitur, excluſis limitibus Orientalibus. Continet præfecturas tres excepta Camerâ, præfecturam nempe *Popayan*, *los Quixos* & *la Canella*, unamque *S. Iohannis de Salinas*, *de los Pacamoros*, & *Gualſongo*, diviſam in duos Epiſcopatus.

Provincia & Præfectura *del Quito*, cui Camera imperat, longa eſt leucas 80. vicina Æquatori. Quamquam autem ſub ipſa linea Æquinoctiali ſita ſit, tamen eadem hic ferè eſt aëris temperies, quæ Caſtellæ. Eſt enim is ſerenus, purgatus minimeque nebuloſus, magis frigidus quam calidus; ac quibuſdam in locis perpetuæ toto anno deprehenduntur nives. Ab Octobri ad Martium uſque, quod tempus ipſis hyemis eſt, pluvius eſt aër, reliquis menſibus graminis meſſem colligunt, quæ quamquam non uſque adeò ſit luculenta & opima, tamen ſufficit in pabulum pecori, cujus magna ſatis hic eſt copia. Tritici, hordei, & quibuſdam in tractibus, auri quoque eſt ferax. Vivitur hic pancraticè & placidè, cum nihil homini volupe ſit magis, quàm aëre frui temperato & ſalubri. Nulla hos tractus affligit, aut frigoris per hyemem, aut caloris per æſtatem inclementia. Coloniæ hæ ſunt: *El Quito.*

Civitas *S. Franciſci del Quito*, quæ *Athavalpæ* Cæſari Peruviæ natales præbuit, ſita eſt altitudine gradus dimidij ab Æquatore, à Meridiano Toletano gradibus abeſt 82. ſive 1686 leucis, à mari *del Sur* 60. Cives habet 500. Sedes hic eſt Cameræ ad forenrenſium controverſiarum deciſionem, præfectura ſiquidem ipſa ad Proregem pertinet. Reſident ibidem quoque Officiales redituum, gazophylacium regium, & Eccleſia Cathedralis Epiſcopatus, ſuffraganea Archiepiſcopatus *de los Reyes*: tria Cœnobia, Dominicanorum, Franciſcanorum, & Mercenariorum. Iuriſdictioni ejus parent pagi Indorum 87. Eo ipſo, in quo civitas hæc loco èſt conſtructa, diverſorium fuit amplum ſatis, ædificatum à rege *Topaynga*, & à filio exornatum, qui nomen illi *Quito* impoſuit, unde appellationem urbs ipſa ſortita eſt. Colonos in eam deduxit Thalaſſiarcha (Hiſpani *Adelantadum* vocant) *Sebaſtianus de Belalcazar*, qui ſub *D. Franciſco Pizardo* ſtipendia meruit, fidemque ſuam Regi probavit; factumque id mandato *D. Diego de Almagro*, maris præfecti, qui poſt ſopitas cum *Adelantado D. Petro de Alvarado* lites eundem *Sebaſtianum* gubernatorem huic Provinciæ præfecit.

Riobamba in Provincia *de Purvaes* ſita eſt. Caſtellæ ſimilis eſt regio, ſi aëris temperiem, ſi graminis, florum aliarumque rerum indolem ſpectes. Pagum habet unicum paſtorum, ab urbe *S. Franciſci del Quito* 25. leucis verſus Zephyronotum abeſt, in viâ qua ad *los Reyes* itur. Magna hic pecorum frequentia eſt, quæ 40000. hic ſupputantur, ſed oves potiſſimum. Habuerunt ibidem *Inges* hoſpitium regale, & feliciter hic cum Indis conflixit *Adelantadus Belalcazar*, victoriâ potitus. Eodem quoque in loco *Riobamba.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

prælio decertarunt. *D. Diego Almagro*, & *D. Petrus de Alvarado*, ibidemque prima urbis *Quito* fundamenta jacta ſunt.

Cuenca. Urbs *Cuenca*, condita juſſu Marchionis *de Caniete*, Peruviæ proregis, alio nomine dicta fuit *Bamba*, & 51. leucis à *Quito* Auſtrum verſus diſtat. Prætorium hic eſt ad curam Proregis pertinens. Cœnobium habet Dominicanorũ, & Franciſcanorum. Sunt in hujus territorio opulentiſſimæ auri fodinæ, nonnullæ argenti, complures argentivivi, æris, ferri & lapidis *Azufre*.

Loxa. Urbs *Loxa* alias *Zarca* dicta 80. à *Quito* leucis verſus Meridiem, à *Cuenca* 30. abeſt. Locus eſt judicialis Vice-regis. Cœnobia habet Dominicanorum & Franciſcanorum, & in via, qua à *Curco* ad *Quito* itur, poſita eſt, idque in valle amœniſſima *Guxibamba* inter duos fluvios. Condidit eam Anno 1546. *Antonius de Mercadillo*, ad indigenarum tranquillitatem.

Zamora. Urbs *Zamora*, quam *de los Alcaydes*, vocant, 90. à *Quito* leucis penè ad Euconotum ſita eſt, prætereundo *la Cordillera de los Andes*. Locus eſt judicialis ad curam pertinens Vice-regis. Unicum habet Franciſcanorũ Cœnobium. Nulla hic tritici colligitur meſſis, propter nimiam ſoli humiditatem. Auri fodinis locuples eſt, in quibus auri grana particulæq; quatuor librarum reperiuntur. Dux *Mercadillo* coloniam eam fecit Anno 1549. conſentiente Duce *Benavente*. A *Loxa* 20. abeſt leucis ultra montes *Cordilleras*, qui torrentes & fluenta in mare Auſtrale excurrentia, ab ijs ſeparant, quæ in mare Atlanticum ſe exonerant. Indi *Zamoram* vocabant. Loci ſitus & regio *Poronuca* vocatur, quod *Indos Bellicoſos* ſignificat. Copioſè hic aurum eruitur, ita ut oblata aliquando fuerint Regi grana 12. librarum. Salinas adhæc habet aquæ ſalſæ.

Iaen. Urbs *Iaen* à *Loxa* 55. leucis, à *los Chacapayas* 30. condita eſt à Duce *Diego Palamino* Anno 1549 in provincijs *de Chuquimayo*, in *Charaynga*.

S. Michael de Piuvra. Urbs *S. Michaelis de Piuvra* in provincia *Chiles* 120 à *Quito* leucis penè ad Euronotum, 25. verò à portu *de Payta*, in quo juriſdictio Cameræ iſtius terminatur. Locus eſt juridicialis, ad curam Proregis pertinens. Cœnobium habet Mercenariorum. & quanquam pluvijs non irrigetur, rore tamen copioſo humectatur, qui in cauſa eſt, quod ſolum hoc ubertim triticum, Mayzum, ſeminaq; & fructus Caſtellanos fundat. Sub hujus urbis juriſdictione eſt portus de *Payta*, altitudine grad. 5. ad Auſtralem æquatoris plagam, qui ab amplitudine, commoditate & ſecuritate commendatur. In hunc ſe recipere ſolent naves, quæ â *Guatemala* in *Peru* abeunt. *Franciſcus Pizardus* hujus conditor fuit Anno 1531, fuitque omnium coloniarum in his regnis prima. In qua primum quoque honori Dei Opt. Max. & Eccleſiæ Romanæ dicatum fuit Templum.

Tota Provincia & Iuriſdictio vallium *de Tumbez* ſiccâ eſt temperie, viaque regia ab *Ingas* per valles *de Piura* tranſit, arboribus hinc inde conſitas. In præcipua verò planitie ac valle duo aut tres concurrunt fluvij. Primitus fundata fuerat urbs in *Tangazala*, unde propter tractus intemperiem alio traducta eſt, interq; duas valles poſita. Via omnis inſalubris eſt, & oculos potiſſimùm afficit, propter ventorum vehementiam, æſtatis fervorem, nimiamque hyemis humiditatem.

Guayaquil. Urbs *Sant Iago de Guayaquil*, alias *Culata*, 60. à *Quito* leucis, à mari 15. recedit, verſus Zephyronotum. Iuris dicundi locus eſt ad curam Proregis pertinens. Condidit eam *Adelentadus Belalcazar*. Molientibus autem defectionem Indis, multiſque hic exſtinctis Hiſpanis, novis colonis eam auxit Dux *Franciſcus d'Orellana*. Regio eſt placidiſſima, nulli fertilitate cedens, paſſimque in arborum cavitatibus mellis favos habens. Fluvij iſtius aquæ, quæ ab ipſa ferè æquinoctiali linea initium ſumunt adverſus morbum Gallicum ſimi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

ſimileſque affectus conducunt. Magna hominum ad hunc fluvium valetudinis recuperandæ cauſa confluit multitudo, propter radices *Sarſæparillæ*, quas copiosè hic reperias. Nec tamen uſque adeò magnus eſt fluvius. Quæ verò in mare Pacificum ſe exonerant fluenta, minora ſunt ijs, quæ in mare Atlanticum excurrunt, quia minus ſpatij conficiunt; ſed ea ipſa majori undarum rapiditate & aquarum defluxu propter labentes ex montibus aquas feruntur. Varijs modis ac artibus Indi hos fluvios trajiciunt. Quibuſdam in locis tranſmiſſo per flumen fune, viatorem impoſitum corbi, quem funi alligant, per ipſas aquas ad ſe trahunt. Alijs locis videre eſt, Indum nobilem rate ac ſchediâ ſtramineâ viatorem divaricatis tibijs coxis ſuis impoſitum transvectare. Alijs in locis viatores ſarcinaſque excavatæ cucurbitæ imponunt, ipſique Indi alligati funi more equorum natando flumen traijciunt. Vicinus eſt urbi portus, propter fluvij amplitudinem, quem ſuperato mari conſcendunt naves, ad tranſportandas poſtmodum in *Quito* terreſtri via merces. Anno 1568 colonos in urbem *Caſtro* introduxit Dux *Contero*, ſitam in planicie ac valle *de Vili*, quo tempore regnorum *Peru* imperium habebat *Lope Garcia de Caſtro* licentiatus.

Vili in Provincia de *Bunigando, Imdinono* & *Gualaya* jacet, quam provintiam ſmaragdorum vocant. Gubernator ſupra dictus profectus in *Guayaquil*, terras omnes à *Paſſao* ad flumen uſque *S. Johannis* in mare Auſtrale ſe exonerans, aperuit. *Vili.*

Urbs *de Porto viejo*, 80. pene à *S. Franciſco del Quito* leucis abeſt, ad Occidentem, verum via non planâ ſed aſpera & præruptâ, alijſque inſuper 50. à *Sant Iago de Guayaquil* ad quam à *Quito* urbe itur. In hujus ditione eſt *Paſſao*, primus *Peruviæ* portus. A fluvio verò *Sant Iago* inicium ſumit præfectura *Franciſci Piſardi*.. Cum autem tam vicina ſit Æquatori hæc regio, utpote à quo unico gradu recedit, multorum judicio inſalubrior creditur. Verum in alijs regionibus pari ab Æquinoctiali diſtantia diſſitis, magna eſt aëris ſalubritas, terræ ubertas, omniumq; rerum ad humanæ vitæ uſum neceſſariarum abundantia, contra quam opinati ſunt veteres. Minus longævi ſunt in hoc tractu Indi, multiſque in facie, naſo, alijſque corporis partibus rubræ naſcuntur verrucæ, faciem deturpantes. Ex piſcium quorundam eſu eas contrahi autumant. In hoc diſtrictu eſt *Munta*, cujus coloni magnam opum vim ex locis mediterraneis corraſerunt. Certo conſtare creditur, eſſe hic loci fodinam optimorum quos mittit India ſmaragdorum. In ipſis lapidibus criſtalli inſtar creſcunt, &, uti marmor, tractari ſe ſinunt ac ſubigi; ſenſimque expoliendo perficiuntur. Colonos in eam deduxit *Franciſcus Pacheco* Anno 1535, juſſu *D. Diego de Almagro*. Multos habet Indos bello ac militiæ aptos. Cœnobium quoque Mercenariorum. Nulla hic tritici colligitur meſſis, propter perpetuas eaſque octomeſtres pluvias, ſed mineras habet auri laudabiles. *Puerto viejo.*

Ad oram hujus præfecturæ hi ſequentes ſunt portus, inſulæ, promontoria: *de Ancon de Sardinas*, antè ſinum *de Sant Iago*, qui 15. à cuſpide *de Manglares* verſus Auſtrum leucis ſitus eſt; quem proximè ſequitur ſinus *S. Matthæi*. Hunc verò promontorium *S. Franciſci* excipit, & poſt *los Quiximies* quatuor occurrunt flumina, antequam ad *Portete* perveniatur, quo loci Æthiopes aliquot & nigri è navi naufraga ſervati, Indis ſe junxere, unaque cum ipſis pagum conſtituere. Hinc *Paſſao* cuſpis ac portus Indorum conſpicitur, per quem lineam Æquinoctialem tranſire aiunt, in confinijs montium *Queaque*: poſt hanc ſinus *Cara* eſt, antè *Puerto Viejo*, uno ab Æquatore verſus Auſtrum gradu, ac quinque hinc leucis promontorium ſe offert *S. Laurentij*, propè quam inſula eſt *de Plata*; hinc portum *Callo* & *Calango* cernere eſt, ante cuſpidem *S. Helenæ*, altitudine grad. 2. & poſt hanc fluvium *Tumbes* 4. grad. altitud. Inſulæ adhæc *la Pruna*, & *Santa Clara*, quarum hæc *Promontoria & portus hujus præfecturæ.*

rum hæc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

rum hæc quam prior longius à littore recedit. Promontorium quoque *Blanco* 15. à *Tumbez* verſus Meridiem leucis, uti & cuſpis *Parina*, occurrit. Ad Auſtrum inſula *Lobos* jacet 4. à portu *Payta* leucis. Moxque *la Silla*, ante cuſpidem *Aguia* & portum *Tangoræ* conſpicitur.

Gigantes cuſpidis S. Helenæ. Narrant hujus regionis indigenæ, ſuperioribus ſeculis in eam trans mare veniſſe, cratibus ex lignorum & trabium ſtrue arte quadam contextis, homines, tam monſtroſæ magnitudinis, ut ſolius tibiæ ad genu uſque longitudo hominum aliorum ſtaturam adæquaret, eoſque effodiſſe ingentem, in rupe quadam, puteum, qui hodie adhuc aqua recenti & dul i plenus viſitur, in c uſpide *S Helenæ*: verùm propter ſcelerum immanitatem delapſo cœlitus igne perijſſe. Ad hujus rei fidem hoc facere videtur, quod in his locis portentoſæ magnitudinis oſſa reperiantur, denteſque humani ponderis 14. unciarum. In *Nova Hiſpania* quoque, & *Tlaſcalæ* territorio ejuſdem quantitatis oſſa reperiuntur. Habet cuſpis *S. Helenæ* mineras & ſcrobes picis, idoneæ picandis navibus, quæ fervens adhuc ex ſcrobibus iſtis extrahitur.

Cap. XVIII.

De provincijs Popayan, los Quixos, en la Canela, Pacamoros, & Gualſongo, *quæ reliqua erant ad diſtrictum Audientiæ* del Quito *pertinentia*.

Popayan. PRæfectura *de Popayan* 120. leucis à finibus pſovinciæ *del Quito* abeſt, eique rectà à Septentrione Auſtrum verſus opponitur. Subeſt Æquinoctiali & ad *Cartagenam* uſque verſus Septentrionem extenditur, alijſque inſuper leucis 100. à *Novi-Regni* limitibus Orientem ſpectantibus ad mare uſque Pacificum excurrit. Pagos aliquot habet Caſtellanorum, ea parte, quæ ad Cameram *del Quito* pertinet. Quæ verò regio *Novi Regni* pars eſt, aſpera & horrida eſt, ideoque parcè mayzum, parcius triticum fert. Raræ hic pecudes ſunt, ſed opulentiſſimæ auri fodinæ. Vrbes continet ſequentes.

Civitas Popayan. Ciuitas *Popayan* ad Borealem Æquatoris plagam, altitudinem attingit graduum $2\frac{1}{2}$. longitudinem habet á Meridiano *Toletano* grad. 68, ſive leucarum 1580. Reſidet in ea Vicarius gubernatoris, Eccleſia Cathedralis, & Cœnobium Mercenariorum. *Sebaſtianus de Belalcazar* Thalaſſiarcha colonos in eam deduxit Anno 1537. Indoles incolarum hujus Provinciæ multum diverſa eſt ab eorum indole, qui *Peruviam* incolunt, ſive ingenij dotes, ſive morum civilitatem humanitatemqne reſpicias. His enim alijſque virtutibus Peruvianos ſuperant. Habitant in *Caravanibus*. *Popayan* vocatur, de nomine *Caziques*, Domini ſui. Pars ejus ad oram Auſtralem jacet, monteſque habet verſus Orientem protenſos, & parte alia *la Cordillera de los Andes*. Atque ex his partibus fluvij funduntur, inter quos eſt *la Magdalena*, qui in mare Septentrionale ſe exonerat. Hujus præfecturæ incolæ aërem habent frigidum ſaluberrimumque, qui in alijs tractibus calidus eſt & morborum ferax.

Cali. *Cali* urbs in altitudine 4 graduum eſt poſita, 22. à *Popayan* leucis, à mari Pacifico 18. Colonia facta eſt Anno 1537. à Duce *Michaele Munioz*. ſed antè ipſum in pagos *los Gorrones* colonos deduxit *Sebaſtianus Belalcazar*. In vallis planitie ſita eſt, ad montis radicem, aëreque fervido torretur. Sedes eſt Gubernatoris, Officialium redituum Regis, domus fuſoriæ, Gazophylacij ſive ærarij Regij, Cœnobiumque habet Mercenariorum, & Augu-

& Auguſtinianorum. In hujus ditione portus *de Buenaventura* jacet, altitudine grad. 3. cum dimidio, in quo ad excipiendas merces cives nonnulli commorantur. Indi hujus urbis *Cali* bonæ indolis ſunt, & Chriſtianiſmo addicti. Quem olim habuit Dominum, *Liſupete* dictus fuit.

Urbs *Santa Fe del Antiochia* plus 100. leucis à *Popayan* diſtat, verſus *Mezen*, in littore fluminis *Cauca*, & ſub diſtrictu Cameræ *Novi Regni*, & Epiſcopatu *Popayan*. Dives eſt auri fodinis, propè colliculum *Buritaca*, ſic dictum, quod aurum haberet. Sita eſt in planitie. Indigenæ indolis ſunt laudatæ, corpore vegeto & candido, aëris ea temperies, ut extra ædes ſub dio ſecuri, ſine valetudinis noxâ, dormiant. Pecorum & fructuum læta fœcunditate gaudet, lacuſque habet piſcibus refertos. *Caſpar de Rodas* militum dux, colonos in eam deduxit juſſu *Adelantadi Belalcazar*, Anno 1541. *S. Fe del Antiochia.*

Urbs *Caramanta* 60. aut 70. à *Popayan* leucis verſus *Mezen*, propè fluvium *Cauca* jacet, ſub territorio ac diſtrictu *Novi-Regni*. Abundat præfectura & Epiſcopatus *Popayan* mayzo, aliiſque fructibus, tritico excepto. pecorum quoque inopia laborat, exceptis ſuibus, quarum magna hic eſt copia. *Antiochiam* ſpacio 5. aut 6. horarum, juxta fluminis ripam, itur, quo tempore ob fluminis rapiditatem 50. leucæ conficiuntur. Colonia eſt *Adelantadi Belalcazar*. *Caramanta*

Urbs *Sant Iago de Arma* plurimas habet auri fodinas, & 50. à *Popayan* leucis diſſidet, verſus *Mezen*, nonnihil ad Orientem declinando. Ad Cameram *Novi Regni* pertinet, & præfecturam *Popayan*. Triticum nec ſemina Caſtellana fert, licet ſua & quæ regionibus hiſce propria ſunt & nativa abundanter ferat. Idem *Belalcazar* huc colonos deduxit, & in hac urbe decollari juſſit *Georgium Rebledo*. ab *Anzarma* 60. abeſt leucis. Tanta eſt indigenarum immanitas & crudelitas, ut vivi mortuorum eſſe ſepulchra non horreant, & maritus conjugem, frater ſororem, filius patrem voret. Quin accidit hic, ut juſſu Domini ſaginatum captivum & cantu multo ac trepudiis in lucem productum, membratim diſſecuerit Indorum aliquis, cujus membris calidis adhuc & ſpirantibus ingluviem ferinam explebant. Ex quo tempore verò colonos accepit *Arma*, plus octo mille Indos voraverunt; & manſit hæc quoque ſors Caſtellanorum nonnullos. *Sant Iago de Arma.*

Urbs de *Sant Ana de Ancerma* quinquaginta à *Popayan* leucis verſus *Mezen*, ad ripam *Caucæ* fluminis jacet. Ad præfecturam & Epiſcopatum *Popayan* pertinens. Tritici & pecorum expers eſt, ſed tonitrubus quam maximè infeſtatur. Conditor ejus fuit *Georgius Robledo*, juſſu *Lorenzo de Aldano*. Hujus quoque indigenæ antropophagi ſunt, & nudi incedunt, nulla habentes ſimulacra, nullas, quas adorent, imagines. Auri fodinas optimas habet hæc juriſdictio, aëra calidum, ſed tonitruum ictibus frequenter turbatum. *Ancerma.*

Urbs *Carthago* viginti quinque à *Popayan* leucis, ferè ad *Mezen*, ad Cameram *Novi Regni*, ad præfecturam verò ac Epiſcopatum *Popayan* pertinet. Nulla hic tritici, nulla ſeminum Caſtellanorum meſſis. Regio eſt temperata, parum habens auri, ſed quam frequentes irrigant pluviæ. Nullum pecudum genus præter vaccas & hircos nutrit. Montes habet plurimos, in quibus leones, tigres, boves, damæ paſcuntur. Vnicum habet Franciſcanorum Collegium. Colonos accepit à Duce *Georgio Robledo*, qui *Carthaginem* vocavit, hanc ob cauſam, quod coloni omnes eſſent *Carthagenâ* oriundi. *Carthago.*

Urbs *Timana* 40. à *Popayan* leucis verſus Euronotum diſtat, 60. à *Santa Fe de Bogota*, *Timana.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

gota, 30. à provincijs *del Dorado*. Imperat hic Vice-gubernator aliquis, qui idem oppido *S. Sebaſtiani de la Plata* præeſt. Indi hujus loci barbara crudelitate infames ſunt, utpote qui captorum hominum carnes in ſacellis publicis precio divendant. Sita eſt, ubi initium ſumit vallis de *Neyva*, aëreque fruitur calido. Habet ditio hæc collem è quo

Vbi magnes reperiatur.

Magnes eruitur. Accolæ ejus ſunt Indi *Paezes* & *Pixaos*, de *Caribum* gente.

Urbs *Guadalajara de Buga* 15. à *Popayan* verſus *Mezen* leucis, in territorio Cameræ *del Quito* ſita eſt, ſub prætura *de Popayan*.

S. Sebaſtiaen de la Plata.

Urbs *S. Sebaſtiani de la Plata*, in finibus iſtius præfecturæ, 25. à *Popayan* leucis recedit, á *Santa Fe* 30. verſus Zephyronotum. In Eccleſiaſticis ſubeſt Hierarchiæ urbis *Popayan*. Auri fodinas habet plurimas, & territorio ſuo viginti quatuor continet Indorum claſſes ac tribus. A portu *Onda* 3. abeſt leucis ad fluvium magnum *do la Madalena* poſita, ubi *Cartagenâ* advectæ naves exonerantur. Sita eſt in planitie propè fluvium *Guali*. Terræ motibus obnoxia eſt regio hæc, & de hyeme, plus calet quam friget. Decreſcit indies hominum numerus, qui à Caribis antropophagis, quos *de Rincon* vocant, vorantur. Hi ipſi quoque vendundis carnibus humanis ſacella aperiunt, cui gentis feritati occurri nulla ratione poteſt. Colonos in urbem hanc deduxit Thalaſſiarcha *Belalcazár*.

Almaguer.

Urbs *Almaguer* 20. à *Popayan* verſus Euronotum leucis, mayzi, tritici, aliorumque ſatorum, pecudum quoque & auri ubertate commendatur. Colonos accepit ab *Alphonſo de Fuenmaior*, juſſu licentiati *Brizenij* gubernatoris & judicis in *Popayan*. In monte Zabana ſita eſt, aëris temperie frigidiore, incolæ togis ex goſſypio confectis induti incedunt.

Truxillo.

S. Juan de Truxillo, aliter dicta *Yſcance*, triginta à *Popayan* leucis jacet verſus Euronotum.

Madrigal.

Urbs *Madrigal* ſive *Chapanchica* 35. â *Popayan* leucis penè ad Auſtrum poſita eſt. Regio inculta eſt & horrida, in qua nulla tritici meſſis colligitur, licet mayzum bis quotannis ferat, & quia gens inconditis eſt moribus difficulter in ordinem cogi poteſt. Pecora non nutrit.

Agreda.

Vrbs *Agreda* & *Almaguer* auri fodinas habent. *Agreda*, alio nomine *Malaga* dicta, 45. à *Popayan* leucis verſus Zephyronotum ſita eſt.

S. Iuan de de Paſto.

Urbs *S. Johannis de Paſto*, ita dicta eſt, quod pratorum & paſcuorum copia luxuriet. A *Popayan* verſus Zephyronotum 50. leucis diſſidet, à *Quito* 100. agro ſita eſt laudabili, aëre fruitur ſalubri, mayzum, aliaque, quæ ad commeatum faciunt, abundanter profert. Auri fodinas quoque habet, & 24000. ſub unicâ præfecturâ Indos, ſed non de *Caribum* gente, verùm oculorum vitio laborantes, ſordidos & incomptos. Cum ſub paganiſmo viverent, nullas habebant imagines, quin exacto hujus vitæ tempore, ſe in locis quibuſdam amœnioribus ac Elyſijs campis ſuaviter victuros credunt. Fluvius *Caliente*, qui inter *Paſto* & *Popayan* labitur, aquas habet dulciſſimas, & in ulteriore ejus ripa mons eſt, ad quem uſque *Gonſales Pizardus* ſequutus eſt Vice-Regem *Blaſco Nuniez Vela*, & ad fluvium uſque *Angaſmayo*, qui provinciam iſtam permeat, perveniſſe dicitur Rex *Guaynacapa*.

Cauſa montium ardentium.

Vltra fluvium *Caliente* in rupe excelsâ mons eſt ignivomus, qui uti perhibent indigenæ, jam à multis retro annis exhalationes & fumos copioſè eructavit. Philoſophi, dum in cauſas hujus arcani inquirunt, affirmant, uti terra certis locis vapores attrahit & colligit, eoſque in aquam mutat, quæ fontium perennium eſt materia: ita loca quædam eſſe, quæ nativa quadam proprietate fumos exhalationeſque calidas & ſiccas attrahunt,

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

quæ mutatæ in ignem & flammam vi ſua craſſiorem materiam eructant, quæ ipſa in cineres ac ſaxa abit. Atque hanc montium perpetuò ardentium cauſſam eſſe volunt. Habet urbs dicta Cœnobia Dominicanorum, Franciſcanorum & Mercenariorum. Sita eſt cœli climate frigdo, commeatu omni ac annona abundãs, uti & fructibus ſoli nativis. Sacchari habet varias ſpecies, necnon ſeminum ac leguminum Caſtellanorum copiam. Colonos accepit à Duce *Lorenzo de Aldana* Anno 1539, qui eam *Villam Viciosam de Paſto* vocabat. A mari Pacifico 50. abeſt leucis verſus Inſulam *Gorgona*. Abrogatæ ſunt in hac provinciâ urbs *Antioquia*, urbs *Neyva* in valle *Neyva*, 20. à *Tumana* leucis, idque propter crudelitatem Indorum *Paezes* & *Pixaos*, & *Manipos* in valle *Saldania*: necnon oppidum *S. Vincentij de los Parzes*, 60. à *S. Iuan de los Llanos*, in finibus *Popayan*, cujus conditor fuit *Dominicus Lozanus*; denique urbs *S. Angelorum*, (*de los Angeles*) 22. à *Tocayma* leucis, 9. verò à *Neyva*. *Neyva.*

Ad oram Auſtralem hujus præfecturæ, à promontorio *de Corrientes*, poſito in altitudine grad. 5. verſus Boreale Æquatoris latus; fluvius eſt *de Salinas*, inter promontorium *de Corrientes* & inſulam *de las Palmas*, in altitudine graduum 4. & tertiæ gradus partis. Ad oram verò quæ ad *Gorgonam* uſque ſe extendit, fluvius eſt *S. Iohannis*, qui una cum alijs pingui illuvie ac limo agros fæcundat, cujus oſtium adſpicit ex adverſo inſulam *Gorgonam*. Hujus autem ambitus duarum eſt leucarum, & in hac *Franciſcum Pizardum* alioſque tredecim deſeruerunt ſocij ſui. Fluvius *S. Lucar*, & *de Nicardo* antè fluvium *de Zedros* duabus ab Æquinoctiali leucis recedit, ad quem inſula jacet *de Gallo*, & poſt hanc portus *de Cruz*, & cuſpis *de Manglares*, à qua initium ſumit ora *del Quito*. *Flumina & promontoria circa oram huius præfecturæ.*

De præfectura *de los Quixos* & *la Canela*, nihil aliud conſtat, quam quod principium ſumat ex Orientali parte provinciæ *del Quito*, & ex parte Auſtrali verſus præfecturam *S. Iohannis de Salinas*. Tres habet Caſtellanorum pagos, & Gubernatorem à Vice-Rege *Peruviæ* creatum, ac in ſpiritualibus ad Epiſcopatum pertinet *del Quito*. Regio eſt aſpera & montoſa, tritico carens, mayzum parcè ferens, arboribus hic illic cinnamomo non diſſimilibus conſita. Primum oppidulum eſt *Baeza* 18. à *S. Franciſco del Quito* leucis penè ad Zephyronotum, in quo reſidet Gubernator. *Los Quixos & la Canela.*

Urbs *Archidona* 20. leucis longius à *Quito* abit. Urbs *d'Avila* ad Borealem plagam *Archidonæ* jacet.

Præfectura & provincia *de Pacamoros* & *Ygualſongo*, ſive *S. Iohannis de Salinas* limitibus ſuis 300. continet leucas, qui partim in Orientem excurrunt, partim 20. leucis ulterius ab urbe *Zamora* in montibus *Cordillera de los Andes*, totidemque in Auſtrum & Meridiem. Regio eſt, à ſoli bonitate, ab aëris temperie, à tritici, aliorumque ſeminum, à pecorum inſuper fœcunditate laudata. Auri fodinis ditiſſima eſt, in quibus grana magna reperiuntur. Quatuor habet Colonias ad Epiſcopatum *del Quito* pertinentes, quas condidit Dux *Iohannes de Salinas*. *Pacamoros & Ygualſongo.*

Urbs *Valladolid* altitudine grad. 7. à *Loxa* 20. leucis diſtat, verſus Zephyronotum, è regione montium *Cordillera de Peru*. *Valladolid.*

Urbs *Loyala* ſive *Cunbinania* 16. leucis à *Valladolid* verſus Orientem ſita eſt.

Urbs *de Sant Iago de las Montanas* quinquaginta à *Loyola* leucis abeſt, penè ad Ortum. In diſtrictu ſuo multum habet auri, & quidem maximi valoris. Quantum verò hoc metallum attinet, certè de ejus precio & excellentia agere neceſſum non eſt, quum ſummas in hoc Vniverſo vires exerceat: tribus modis in India eruitur. Primus eſt in *Pepite*, hoc eſt, cum ſolidæ auri maſſæ effoditur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Quot modis aurum eruatur. abſque alterius metalli commixtione, ita ut igne purgari ac ſecerni opus non ſit. Grana ejus magnitudinem adæquant nuclei *de Calabaſſe*, interdum majora ſunt. Sed parcius hæc auri ſpecies datur. Secundus modus eſt, cum è lapide eruitur, quales lapides reperiuntur in præfecturâ *S. Johannis de Salinas*, magnæ molis, auri fibris conſperſæ: quidam etiam dimidia ſui parte purum putum aurum ſunt, qui in puteis & fodinis reperiuntur, ac non niſi magno labore ſubigi ſe patiuntur. Tertius modus eſt, cum è pulvere ac arena eruitur, & quidem majore, quam duobus alijs modis, copia. Invenitur in fluminibus, aut torrentibus, præcipuè verò in regnis *Chiles* & *Quito*, & Novo regno *Granatenſi*. Et cum primum detectæ eſſent hæ terræ, copioſè in inſulis *de Barlovento* inveniebatur. Precioſiſſimum aurum dat *Carabaya* in *Peruvia*, & *Baldavia* ac *Chile*, quod 23. cum dimidio *quilaten* ac amplius valet.

Inſeratur hic Tabula 11.

Cap. XIX.

De diſtrictu ſupremæ Curiæ ſive Audientiæ de los Reyes.

DIſtrictus Cameræ *de los Reyes* propriè & ſpeciatim *Peruvia* dicitur, & ab Æquatore verſus Auſtrum ad 7 gradus altitud. exporrigitur, hoc eſt 220. leucas, quanquam, ſi iter faciendum ſit, terræ leucas 300. numerent. A cuſpide *Aguya* incipit, quo loci confinis eſt Cameræ *del Quito*, uſque dum urbem *Arequipam* ſuperaveris, ubi initium eſt regionis *de los Charcas*. Pars Cameræ habitata ad leucas 100. extenditur, ab ora Auſtrali Orientem verſus, ubi limites patent ad provincias uſque fluminis *de la Plata* & *Braſiliam*, quæ à *Cordilleras* incipit, ubi in perpetuos imbres diſſolvitur aër. Ab his ad mare uſque planicies *Peruviæ* vocatur, quam nulla irrigat pluvia, nullum infeſtat tonitru. Cujus rei cauſa eſt montium altitudo, qui planitiem ipſam quaſi operiunt, nec eam à ventis mediterraneis perflari ſinunt, atq; hinc fit, ut è mari flantes venti imperium hic teneant; & cum aliorum ventorum occurſu, non repellantur, exprimuntur ſublati in altum vapores, pluviæ futura materies, ita ut montes oppoſiti impediant vaporum condenſationem, & defectu materiæ tanta eſt vaporum raritas circa hanc oram, ut præter nebulam humidiorem nihil gignat, quæ ſata & frugum fœcunditatem promovet, quæ ſine nebula hac propter nimium roris madorem caſſæ ſunt & inanes. Regio omnis arenoſa eſt, exceptis, quæ ad fluminum è montibus labentium ripas jacent, vallibus. Magnus hic roris beneficio eſt proventus panis, vini, olei, ſacchari, ſatorum, & tum nativorum, tum Caſtellanorum fructuum. In montium præcipitijs paſcua ſunt lætiſſima. Aëris temperies alia atque alia eſt, quia ſummæ partes frigent, infimæ calent, mediæ de natura extremorum ſuorum plus minusve participant. Hujus Cameræ præfectura, uti & *del Quito* & *los Charchas* ad curam Pro-Regis pertinet. Sub hujus Cameræ diſtrictu hæ ſunt urbes:

Civitas de los Reyes. Urbs *de los Reyes* ſive *Lima*, à nomine vallis ſic dicta, quæ à ſuo *Cazique* nomen habuit. Eſt hæc omnium vallium inter *Tumbez* ad hunc uſque locum maxima & lætiſſima. Propè mare Auſtrale jacet 12. ab Æquatore Meridiem verſus gradibus, & à Meridiano *Toletano* 82, ſive leucis 1820. Cives habet plus quam 300. fundavitque eam Marchio *Franciſcus Pizardus* Anno 1533. quia futurũ ſuſpicabatur, ut ad oram Auſtralem ſe reci-

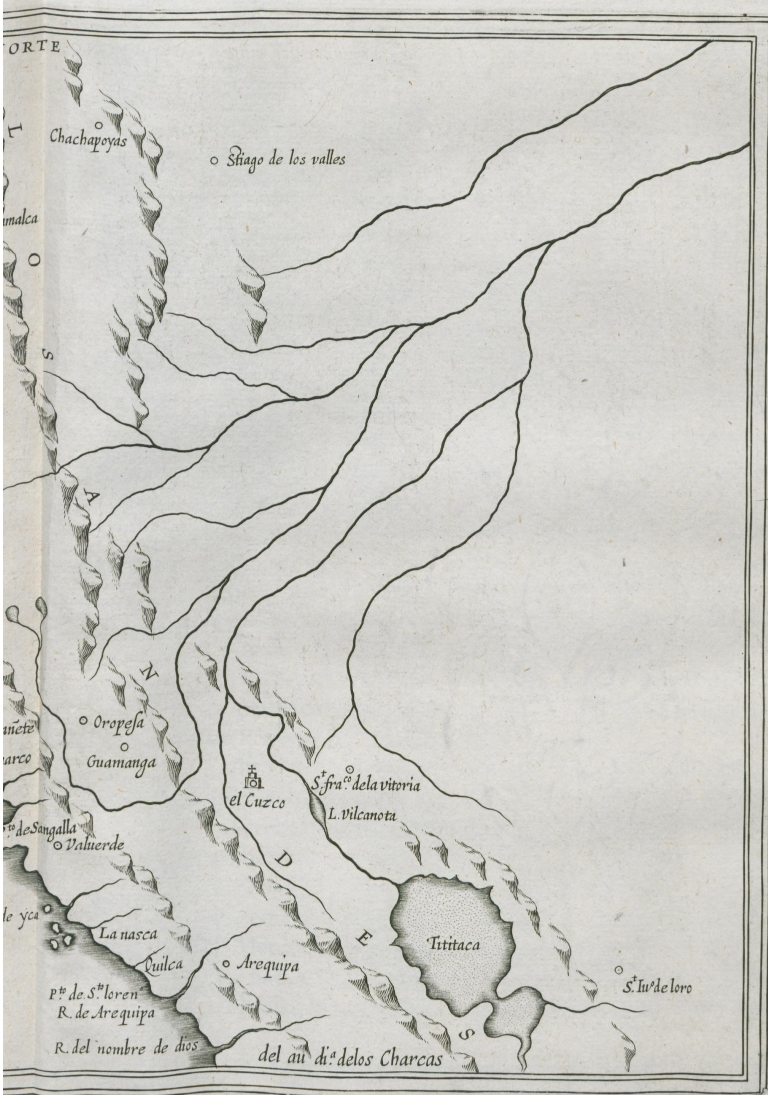
KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPCION DEL DESTRIETO
DEL AVDIENCIA DE LIMA
11

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

ſe reciperet Adelantadus *Petrus de Alvarado*, cum Guatemalæ eſſet una cum exercitu. Propè urbem ad Orientalem ejus partem fluvius labitur, qui & incolis aquam ſufficit, & hortos ipſorum irrigat, in quibus eximij fructus Caſtellani naſcuntur, alijque regionis proprij & domeſtici. Aëris bonitate nullis orbis terrarum tractibus cedit, neque enim aut fames ulla terram hanc premit, aut peſtis affligit, aut pluvia, aut tonitru, aut fulmen, verum perpetuâ ſemper ſerenitate nitet cœlum, nullis vicibus ac alterationibus obnoxium. Reſidet hic pro-Rex, aula, officiales regij & regis gazophylacium, curia S. Inquiſitionis, eodem conſtituta tempore cum curia Inquiſitionis in novâ Hiſpania. Eratque in iſtis regnis Inquiſitor generalis, Cardinalis *D. Diego de Eſpinoſa* Epiſcopus *de Siguenza*, qui ordinem iſtum, uti & alia ad promotionem ſanctæ & Catholicæ fidei & religionis Chriſtianæ ſpectantia conſtituit. In eadem urbe Academia eſt, in qua & humaniores diſciplinæ, & variæ Indorum linguæ traduntur, idque præcipue cura & induſtriâ patrum Ieſuitarum, qui Evangelij propagationi non ſegniter his in locis incumbunt. Sedes quoque eſt Metropolitani Archiepiſcopi, cujus ſuffraganei ſunt Epiſcopi *de Chiles, Charcas, Cuzco, Quito, Panama, Nicaragua*, & fluminis *de la Plata*. Tres habet parochias, & quinque Cœnobia quatuor Ordinum, & Ieſuitarum, duo verò monialium. Portus ejus *Callao* eſt, duabus ab eâ remotus leucis, amplitudine & commoditate ſuâ laudabilis, necnon ædificiorum multitudine. Prætorem habet & Telonium, templum adhæc & Cœnobium Dominicanorum. Hic loci aqua ac vinum lagenis & utribus incluſum ad refrigerium aquis marinis exponuntur; unde colligitur, Oceano ineſſe vim ac virtutem temperandi immodicum calorem. Affirmant multi eſſe in hac civitate 12000. mulieres omnis nationis, & 2000. Æthiopas ſive nigros.

Urbs *Arnedo* in Valle *Chancai*, 10. à *los Reyes* leucis, à mari ſemileucâ, Cœnobium habet unicum Dominicanorum, vineiſque abundat. Conditor ejus eſt *Conde de Nieva*. *Arnedo.*

Urbs *de la Parzilla* ſive *Santa*, ſic dicta eſt propter vallem, in qua ſita eſt, 55. à *los Reyes* leucis, & 15. à *Truxillo* diſtat, propè mare, non longè à fluvio quodam inſigni. portum habet commodum, in altitudine 9. graduum, in quem ſe recipiunt naves circa oram Peruviæ navigantes. *Santa.*

Urbs *Truxillo* in Valle *de Chimo* poſita eſt, cujus primum ichnographiam concepit *D. Diego de Almagro*, poſteà vero condita eſt à marchione *Franciſco Pizardo* Anno 1533. Vinetis luxuriat, fructuſq; Caſtellanos & triticum fert abundanter. Rore humectatur regio, & ſaluberrimo cœli tractu gaudet. Poma fert aurantia juſtæ magnitudinis, & gallinas nutrit copioſe. Altitudinem attingit graduum 7½. & à *Limâ* 80. abit leucis, mari vicina eſt, cœnobiaque habet Dominicanorum, Franciſcanorum, & Auguſtinianorum, & aliud Mercenariorum, Officiales regios curæ Vice-Regis commiſſos. Sub juriſdictione ſua habet Indos tributum pendentes 50000. in vicis ac tribubus 42. Portus duabus hinc leucis abeſt, ſitus in ſinu ac maris diverticulo, quod non ſine periculo adire licet. *Truxillo.*

Urbs *Miraflores* in Valle *Zana* jacet, 95. à civitate *los Reyes* leucis, ad plagam Borealem propè mare. *Miraflores.*

Urbs *de Chachapoyas*, ſive *S. Iuan de Frontera*, 120. penè leucis ab urbe *los Reyes* verſus Mezen ſita eſt. Cœnobium habet Mercenariorum, aliudque Franciſcanorum. *Chachapoyas.*

Territorio ſuo triticum, mayzum, & linum fert. Auri fodinis locuples eſt, ſibique ſubditos habet Indos tributarios 20000. qui longo tempore fortiter ac animoſe ſe opponebant *Ingis*, libertatis tuendæ ſtudio, à quibus tandem victi in urbem *Cuſco*

 translati

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

tranſlati ſunt, collemq; inhabitarunt dictum *Carmenga.* Sunt *Inges* Indorum gens vultu candidiore, magiſque humanitate & civilitate exculta, quin & à forma & venuſtate, ſupra alias, commendantur mulieres. Provinciam hanc invaſit *Alphonſus de Alvarado,* Anno 1536. juſſu marchionis *Franciſci Pizardi,* eamque ſub poteſtatem ſuam redegit, quin & colonos in urbem jam dictam deduxit, loco ſitu munito, quem *Levanto* vocant. Hinc porrò in provinciam *de los Guancas* perrexit.

Sant-Iago de los Valles. Urbs *Sant Iago de los Valles* ſive *Moyobamba,* plus 100. à *los Reyes* leucis recedit, ferè ad Mezen, & 25. à *S. Iuan de la Frontera*, loco ſita pluvio, & pecorum fœcunditate nobili.

Leon del Guanuco. Urbs *de Leon del Guanuco* 500. à civitate *de los Reyes* leucis ad Septentrionem jacet, propè viam regiam *de los Ingas,* nonnihil ad Orientem declinando. Cœnobijs plurimis inſignis eſt, nempe Dominicanorum, Franciſcanorum, & Mercenariorum, ac juriſdictione ſua 30000. tributarios Indos continet. Anno 1539. miſſus huc eſt à *Franciſco Pizardo* Dux *Gomez de Alvarado,* ad retundendam vim tyranni *Yllotopæ*, qui bellis hos tractus infeſtabat. Idem dux colonos in eam deduxit, & poſteà abduxit. Verum reſtauravit eam *Petrus Barroſus,* & poſt conflictum *de Chupas,* Licentiatus *Vaca de Caſtro* miſit Ducem *Petrum de Puelles*, qui factæ tranſactionis articulos exequeretur. Situs ejus loco eſt commodo & peroportuno, aëre ſalubri, commeatu omni & pecorum copia affluente. Argenti fodinas habet, incolas civiles & perhumanos. tritici uberem meſſem colligit, quia agriculturæ artem edocti ſunt indigenæ, cum antea vix triticum, hordeum, panicum, milium, aliaque ſemina, e quibus panis conficitur Europæus, haberet. Nullum ipſis granorum genus notum præter radices Mayzi, quæ per univerſam fere Indiam reperiuntur. Veſcuntur ijs indigenæ. non ea eſt vis ac efficacia mayzo, quæ tritico, quanquam & craſſius & calidius ſit. ſanguinem gignit, & in arundinum cannis creſcit, quæ modo unam, modo geminam ariſtam protrudunt. Veſcuntur etiam illo Caſtellani, aliarum frugum penuriâ.

Guamanga. Urbs *Guamanga* ſive *S. Iuan de la Victoria* 60. à *Lima* leucis, verſus Euronotum, in viâ, quæ ad *Ingas* ducit, ſita eſt. Epiſcopatus eſt *de Cuzco,* cœnobiaque habet Dominicanorum, Franciſcanorum & Mercenariorum, & unicum monialium, Indos verò tributarios plus quam 30000. Tritici ac vini fœcunditate gaudet, necnon argenti fodinis. Fundavit urbem *Franciſcus Pizardus* Anno 1539. ac primum in vico quodam Indorum *Guamanga* eam conſtituit, propè magnos *Cordilleras de los Andes,* vicariumque ſibi delegit *Franciſcum de Cardenas,* poſteà verò in eum, in quo nunc eſt, locum tranſlata eſt, in planiciem nempe, propè loca montoſa ad Auſtralem plagam, non longè à rivulo ac torrente. In hac urbe ædes cernas lateritias, quibus ſplendidiores non habet Peruvia. Loco ſita eſt ſalubri, cui neque Solis radij, nec aëris intemperies, nec frigus, nec æſtus, nec humiditas quicquam incommodant. Reperiuntur in ejus ditione magnæ molis ſtructuræ ac ædificia, quæ Indi ab hominibus candidi coloris & hirſutis, qui antè *Ingas* hæc loca incolebant, conſtructa affirmant, formâ planè diverſâ ab ijs ædificijs, quæ *Inges* fabricant. Præcipuam indigenarum partem faciunt, *Mitimaes,* hoc eſt, ſi interpreteris, *tranſplantati*. Morem enim hunc habebant *Inges,* transferendi de loco in locum incolas, de quorum in patriam fide dubitabant, idque ad majorem regnorum ſuorum ac imperij ſecuritatem. *Guamanga* 60. à *Cuzco* leucis diſtat, & circa hanc viam in planitie *de Chupas* tauros venari ſolebant, quo loci inter ſe conflixerant *Vaca de Caſtro,* & *D. Diego de Almagro* junior. Ulteriùs paulò in via regiâ occurrunt ædificia de *Vilcaſ* in *Andabaylas*, 11. à *Guamangâ* leucis, qui locus medi

tullium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

tallium eſt Novi regni *de Ingas.* Fuit hic magnum templum Solis. Provincia hæc *de los Andabaylos* opulenta eſt & proventu dives. Armenta & greges alit magna copiâ, adhæc ædificia & domos habet plurimas. Hinc ad fluvium *Abancay* pervenire datur, 9. propius ad *Cuzco* leucis, quo loci *Adalantadus D. Diego de Almagro* ſenior prælio vicit & captivum abduxit *Alphonſum de Alvarado,* præfectum Marchionis *Franciſci Pizardi.* *de los Andabaylas.*

Hæc poſt magnus fluvius *Apurima* ſequitur 8. à jam dicto flumine diſtans leucis. Quem proximè ſitu excipit mons *de Vilcaconga,* quo loci inſignem de Indis victoriam reportavit *Adalantadus* ſive Thalaſſiarcha *Almagro,* idque ante expugnatam civitatem *Cuzco.* Huic vicina eſt vallis *de Xaquixaguana* inter ipſos *Cordilleras* jacens, nec longa valde nec lata. Hic loci præſes *Pedro la Caſca* adjutus fortitudine & militari prudentiâ præſtantiſſimorum Ducum *Ynoioſæ, Petri de Valdivia, Gabrielis de Royas, Alphonſi de Alvarado,* aliorumque, de quibus ſuo loco dicetur, prælio fudit & captivum abduxit *Gonzalum Pizardum.* Diſtat ab urbe *Cuzco* vallis hæc leucis 5. Pecudum multitudine & tritici proventu celebris eſt.

Cap. XX.

In quo reliqua, quæ ad Cameram de los Reyes *pertinent loca, recenſentur.*

OCto aut decem circiter ab urbe *Guamangâ* leucis ferè ad Thraſciozephyrum celebres fodinæ *Guancabeiica* occurrunt, quas *el Aſſiento de Oropeſa* vocant, prope quas plus quam 300. habitant Caſtellani. Eruuntur ex ijs lapides, quorum coloribus Indi ſub paganiſmo ad bellum profecturi corpora ſua pingere & inungere ſolebant. Sunt autem lapides coloris ſubrufi, Hiſpanus *Bermellon* vocat, nos *Cinnabarin.* Accidit autem, ut imperante in Peruviâ Licentiato *Lope Garcia de Caſtro* Anno 1566. Luſitanus quidam *Henricus Garces,* obſervaverit ex illo lapide argentum vivum extrahi, qui facto experimento rem ita ſe habere comperit. Romani metallum hoc è Caſtella lapide ſupradicto contentum Romam avexerunt, extracto inde argento vivo. Magnum inde faciebant quæſtum, verum Indos latuit hæc res, qui non aliud quam ipſum Cinnabarem quærebant. Præcipuus argenti vivi uſus hic eſt, quod ejus virtute argentum à terræ, plumbi, æris, aliorumque, quibus connaſcitur, metallorum admiſtione vindicetur & purgetur, uti & à ſtanno, ferro, & plumbo. Sunt & aliæ ejus vires, præter quas, ſuas quoque ad faciendam medicinam partes confert. Pellibus aut lapideis vaſis incluſum aſſervant. *Fortè minium intelligit.*

In tractu *de Guania Velica* fons eſt, cujus aqua ſcaturiens in petram aut ſaxi mollioris duriciem rigeſcit, è quibus petris domos exſtruunt. Quotquot verò de hac aquâ bibunt, emori neceſſe eſt, quia in ipſo quoque corpore humano lapideſcit. In balneis, quæ de *Inga* vocant, propè *Cuzco,* duo ſunt canales ſibi invicem vicini, quorum alter fervet, alter friget, quos ad mutuam temperiem divina providentia hic conjunxit. Eſt quoq; in eodem imperio fons, cujus aqua inter fluendum in ſalem candidum mutatur. Prope hunc locum, relictâ in medio planicie, *Cordilleras* montes divelluntur & hiatum faciunt. Iſta autem planicies provincia *Callao* dicta eſt, in quâ multi ſunt fluvij & magnus lacus *Titicaca,* agrorumque & paſcuorum vaſta ſpatia. Quanquam verò æquabile ſit ſolum, tamen hic illic collibus ſuis & clivis aſſurgit, eadem qua loca montana intemperie *Fons mirabilis.* *Titicaca lacus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

temperie laborans. Nec ſylvas nec ligna habet. Pro pane incolis ſunt radices, quas *Papas* vocant, qui per univerſam Peruviam creſcunt. Regio eſt populoſiſſima & mira aëris ſalubritate gaudens. Pecorum adhæc fœtu & paſtu nobilitata. Lacus *Titicaca* peridromum habet 80. leucarum, & quibuſdã in locis profundus eſt cubitos 80. ideoque propter fluctus ventis ſublatos maris ſinus eſſe videtur, à quo 60. abeſt leucis. In hunc 12. aut 13. excurrunt fluvij, ac torrentes plurimi. Vnus verò ex eo originem ducit fluvius, qui in alium lacum, quem *los Aulagas* vocant ſe exonerat. Et quia ſub terris aquarum meatus deprehenſi ſunt, autumant lacuum iſtorum aquas per ſubterranea loca, viam in Oceanum affectare. Sunt in lacu hoc inſulæ, & ad ripam ejus pagi plurimi & agrorum vaſti tractus. Atque hic loci, quæ pretioſiſſima habebant Indi, majoris ſecuritatis gratia aſſervare ſolebant.

Cuzco. Magna civitas *Cuzco* regia eſt ſedes *Ingarum*, & regni metropolis, nunc vero regnorum Peruviæ, quem titulum à regibus Caſtellæ ac Legionis habet. Ad altitudinem grad. 13. & ½ adſcendit, & longitudinis gradus 78. ſupputat, à civitate *de los Reyes* verſus Euronotum 125. abit leucis. Cives Caſtellanos plus mille habet. Fundata fuit à Marchione *Franciſco Pizardo*. Parochias habet 8. quatuor monaſteria Dominicanorum, Auguſtinianorum, Franciſcanorum, & Mercenariorum, nec non unum Ieſuitarum & Monialium. Reſidet hic Cathedralis Eccleſia ſuffraganea Archiepiſcopatus *de los Reyes*. Hæc urbs jam inde ab Ingarum tempore in quatuor excurrit vias regias ſecundum quatuor mundi plagas diſtinctas. Primam vocant *Chinchaſuyo*, quæ Septentrionem verſus ad planiciem & provinciam *Quito* abit. Secundam *Condeſuyo* vocant, quæ Occidentem & mare ſpectat. Tertiam *Collaoſuyo*, quæ Meridiem & *Chilem* ſpectat. Quartam *Andeſuyo*, quæ ad *Andes* abit, & montium declivia. Aëris hic ſumma eſt temperies, moderatè frigida, ſalubris adhæc & corporibus conveniens. nulli hic venenati vermes ac inſecta noxia. Quin omnium fructuum Caſtellanorum, florum fragrantiſſimorum & herbarum quavis anni tempeſtate abundantia affluit. In hujus diſtrictu vallis eſt *Toyma*, aliæque, quæ *Cocao* copioſe ferunt, & auri, argenti ac argenti vivi arrugijs abundant. Indos habet tributarios 100000. Familiare eſt per univerſam Indiam indigenis mandere radices, ac herbas has vel illas. Maximus autem in Peruviâ uſus eſt *Coca*, quam dentibus attritam & manſam famem profligare ajunt, & vires ſpiritusque agilitate quadam & vigore perfundere, quanquam ob inveteratam potius conſuetudinem ac receptum cacoethes hoc ab illis factitari perhibeant. Hæc herba *Coca* plantata in fruticem aſſurgit, ſtudioſe & tenerè colitur, baccaſque, quales Myrtus habet, profert, quæ mox exſiccatæ corbibus ac calathis in foro magno precio divenduntur.

S. Franciſco de la Vitoria. In valle *Vilcabamba* ſita eſt urbs *S. Franciſci de la Vitoria*, in *Andeſuyo*, inter *Cordilleras de los Andes*, 20. ferè à Cuſco leucis Orientem verſus. Gubernatorem habet, à Vice-rege deſignatum. Ad Epiſcopatum Cuſco pertinet, tractu horrido ac montibus altiſſimis aſpero poſita.

S. Iuan del Oro. Urbs *S. Iuan del Oro* in provincia eſt *de Carabaya*, 80. â *Cuzco* leucis verſus Vulturnum, & 30. Orientem verſus à lacu *Collao*. *Del Oro* vocatur, quia magna in hujus territorio auri copia reperitur.

Arequipa. Urbs *Arequipa* in altitud. 16. graduum ſita eſt, 130. à *los Reyes* leucis, ferè ad Euronotum ſecundum tractum littoralem, 60. à *Cuzco* abeſt Ad Epiſcopatum *del Cuzco* pertinet. Monaſteria hic ſunt Dominicanorum, Franciſcanorum, & Mercenariorum. Indos habet tributarios 50000. Aëris temperie omnibus alijs Peruviæ locis antefertur.

Multum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Multum hic vini colligitur, multum tritici. Portus eſt in ipſo fluminis *Chile* aditu, qui propè urbem ipſam labitur, quo loco naves merces ſuas reddere & in terram exponere ſolent.

Sita eſt *Arequipa* in valle *Quilca* 14. à mari leucis, & juriſdictionis ſuæ limitibus continet provinciam *de Condeſuyo* & vicos *de los Hubinas*, *Collaguas*, *Chiquiguanita*, & *Quimiſtaca*. Condidit eam Anno 1534. Marchio *Franciſcus Pizardus*. Terræ motibus ſubinde, uti omnes Indiæ tractus, præcipuè maritimi, concutitur. Anno 1582 tam vehemens accidit terræ-motus, ut ipſam ferè urbem ſubverterit; & hac tempeſtate alius quidam accidit, uti & montis cujuſdam fiſſio ac diſruptio, de qua mira narrant. Anno 1586, 9. Iulij in urbe *de los Reyes* terræ motus fuit, qui juxta oram maris ad leucas 160 percipiebatur, & 50. verſus tractus mediterraneos. Urbem omnem ſubvertit funditus, ſed nullo hominum, qui in agros confugerant, periculo. Ceſſante autem terræ motu mare ad 14. ulnarum altitudinē intumeſcens terras omnes operuit. Similis fuit terræ motus ſequenti Anno 1581 in *Quito*, in urbe *la Paz*. Rupes excelſa obruit Indos quam plurimos præſtigiatores, & ad ſeſquileucam ſubverſum fuit terræ ipſius ſolum. Etiam in *Chile* accidit terræ motus, cujus vi & montes & valles ſubverſæ, occluſi fluminum rivi & fontes, & laxatæ maris ad leucas aliquot habenæ, diruti pagi, magnaque hominum exſtincta fuit multitudo. Tradunt philoſophi terræ motum accidere vi Solis aliorumque corporum cœleſtium, attrahentium ad ſe non ſolum exhalationes è terræ ſuperficie, ſed & intimis terræ locis ac viſceribus, quæ exhalationes dum propter terræ incumbentis craſſitiem ac denſitatem penetrare nequeunt, hac illac viam affectant, & tandem, uti accenſus in cuniculis pulvis tormentarius, qua data porta ruunt, & terræ molem concutiunt; idque tanto vehementius, quo major eſt exhalationum & ventorum in occultis terræ meatibus ac cavitatibus copia.

Urbs *S. Michaelis de la Ribera* 6. à mari abeſt leucis in valle *de Camana*, à *los Reyes* 113. ab *Arequipa*, 22. ad plagam Æquatoris Auſtralem, ad Epiſcopatum *del Cuzco* pertinens. *S. Michael de Ribera.*

Urbs *Valverde* in valle *Yca*, 35. à *los Reyes* leucis diſtans, 10. verò à portu *de Sangalla*, ſub juriſdictione eſt *de los Reyes*, & Archiepiſcopatus. Territorium ejus triticum, mayzum, alioſque fructus, uti & vina, copioſè profundit. *Valverde.*

Urbs *Canjete* ſive *de Guarco* in valle quoque poſita, 25. à *los Reyes* leucis verſus Auſtrum abeſt, à mari ſeſquileuca. Optimum fert panem, quem in farinas redactum magna copia in *Terram Firmam* mittunt. *Caniete.*

Priuſquam ad hanc vallem perveniatur, aliæ valles occurrunt *de Chilca* & *Mala*. Prior nec imbribus, nec fluvio aut rivulis ullis rigatur. Aquam quam bibunt ex puteis hauriunt. Solo cœli rore adſpergitur, qui fœcunditatem pratis agriſque largitur. Copioſa hic eſt piſcium, quos Sardinas vocant, piſcatio, quos una cum granulo mayzi ſulcis abdunt, atque hac humiditate gaudent ſata. *Vallis Chilca.*

In valle *Mala* ad dirimendum obortas controverſias convenerant *Diego de Almagro*, *Franciſcus Piſardus* & Pater *Bovadilla* ordinis Mercenariorum, ſequeſter & arbiter litis. Magnus eam interſecat fluvius, è quo multa ad commeatum & victum petuntur. Quinque verò ulterius leucis fluvius eſt *Guarco*, cujus hinc inde vallis fructuum omnis generis feraciſſima eſt. Hujus etiam indigenæ quadriennium totum cum Ingis bella geſſerunt, & ad tutelam majorem ſui ac dictæ vallis, urbem condiderunt, *Cuzco* vocatam, quin in victoriæ æternum monumentum in colle arcem exſtruxerunt, cujus gradus & fundamenta fluctibus ſuis ferit Neptunus. Sex à *Guarco* leucis vallis occurrit *Chincha* amœnitate ſua & rerum omnium proventu celebris. *Vallis Mala.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

In locum templi Solis Indis ſacri, Cœnobium exſtructum eſt Dominicanorum, necnon alterum *de las Virgines*.

Vallis Yca. Hanc proximè ſequitur *Vallis Yca*, quæ nec magnitudine nec fœcunditate prioribus cedit. Hæc valles & fluvios *de la Naſca* de ſe fundit. Illarum præcipua eſt *Caxamalca*, quæ optima vina profert. A vallibus his ad vallem *Hacari* itur, ſuntque hic *Ocania*, *Camana*, & *Quilca*, portus urbis *Arequipæ*. Has ſequuntur valles *de Chuli* & *Tampobolla*, & *Deylo*, uti & *Tarapaca*, fluvij argenti fodinis opulenti, propè mare. Indi, qui inſulas *de Lobos Marinos* inhabitant, avium fimo ac excrementis agros ſtercorant, & hac ratione ſterilitati ipſorum medentur.

Portus, promontoria & fluvij. Quas jam recenſebo Inſulas, cuſpides, portus, ad oram hujus Cameræ ſive Audientiæ conſpiciuntur, facto initio à cuſpide *de Aguia*, quo loci confinis eſt Camera hæc Audientiæ *del Quito*, in altitudine graduum 6. ad Auſtralem Æquinoctialis lineæ plagam. Duæ hic inſulæ jacent, *Lobos Marinos* appellatæ, altitud. grad. ſeptem, quarum altera quatuor à littore abeſt leucis, altera longius. Poſt has alia ſequitur, dicta *San Roque*, verſus Zephyronotum, non longe à *Pazcamayo*; quam in littore excipit portus de *mal-Abrigo*, 10. ante *Truxillo* poſitus leucis altitudine graduum 7½. Septem verò leucis ulterius portus *Guanape* occurrit, necnon portus *de Santa* altitudine 9. graduum. At quinque inde leucis verſus Meridiem portus de *Caſma*, octo leucis ulterius portus *Guarmay* ſe offert, in oſtio fluminis, & 20. ab illo leucis verſus Meridiem portus eſt *la Barranca*, & *de Gaura*, propè quem ſalinæ ſunt nobiles. Hunc ſi prætereas, inſula *de Lima* occurrit, in ipſo portus *Collao* aditu, & 20 ulterius Auſtrum verſus cuſpis *de Guarco* prominet, & è regione ejus inſula *de lobos Marinos*. Mox cuſpis *de Chica* ſequitur in altitud. 15. grad. poſita, & huic vicinus fluvius *la Naſca*. Hinc cuſpis *S. Laurentij* in valle *de Quilca*, non longè à fluvio *Arequipa*, & *de Caleta de Chulien*. Quæ poſt ſequitur fluvius *Nombre de Dios*, ubi fines concurrunt diſtrictus Audientiæ *de los Reyes* & *de los Charcas*.

Inſeratur hic Tabula 12.

Cap. XXI.

De diſtrictu Cameræ, & Audientiæ de la Plata, *ſive* de los Charcas.

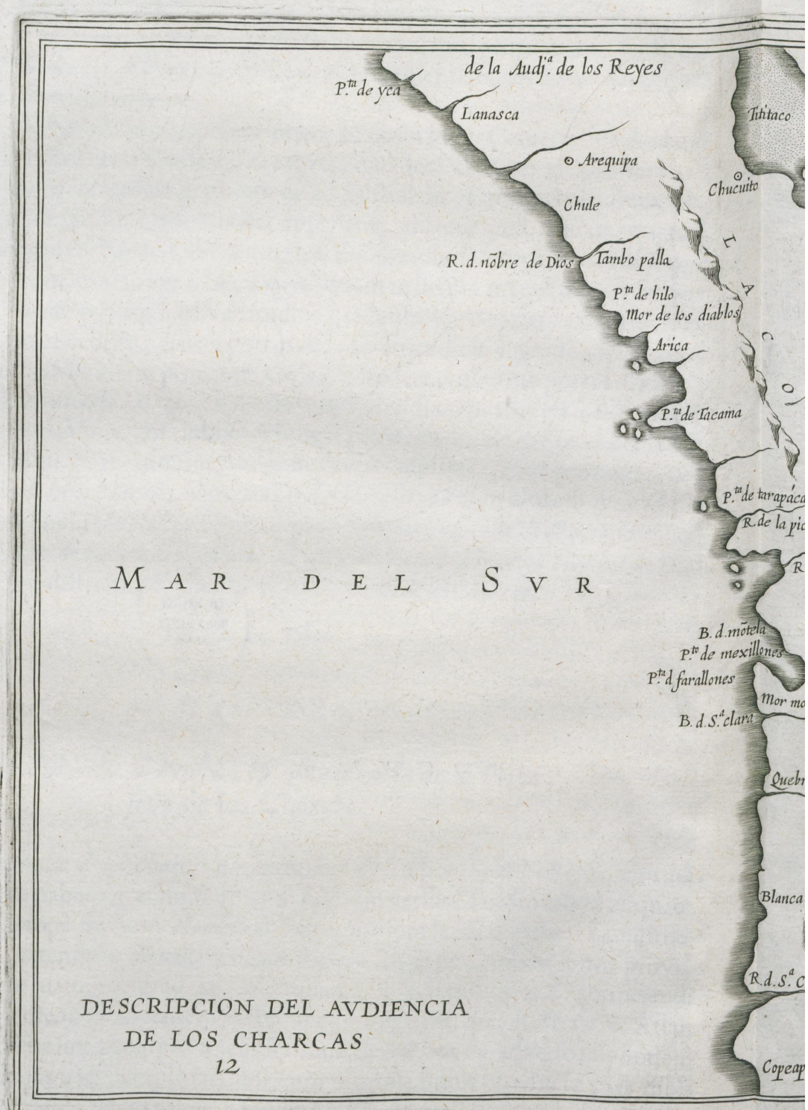
Diſtrictus Cameræ *de los Charcas* conterminus eſt Audientiæ *de los Reyes*, altitudinem polarem habens graduum 17 cum dimidio verſus Meridionalem Æquatoris plagam, propè fluvium *Nombre de Dios* & initium lacus *de Collao*. Longitudo ejus ad leucas 300 extenditur ad vallem uſque *Copiapo*, à qua principium ſumit provincia *Chile* altitudinem attingens grad. 28, quanquam iter facientibus 400. conficiendæ ſint leucæ. Ab Oriente in Occidentem eas terras complectitur, quæ Auſtrale & Atlanticum mare interjectæ ſunt, quæ provincijs fluminis de *la Plata* ex adverſo reſpondent. Nec tamen omnes ejus tractus explorati ſunt, cum maxima hujus provinciæ pars montoſa ſit, magiſque frigida quam calida. Hujus Audientiæ præfecturam habet Pro-rex *Peruviæ*, uti & *del Quito*, & *de los Reyes*. Duos habet Gubernatores, duos quoque Epiſcopatus, unum *de los Charcas*, alterum *de Tucuman*. Provincia *de los Charcas* ea vocatur, quæ confinis eſt Cameræ de *los Reyes* & ſupra *Potoſi* excurrit, longitudine ab Auſtro in Boream penè 150. leucarum, & totidem inſuper ab Oriente in Occidentem.

Regio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

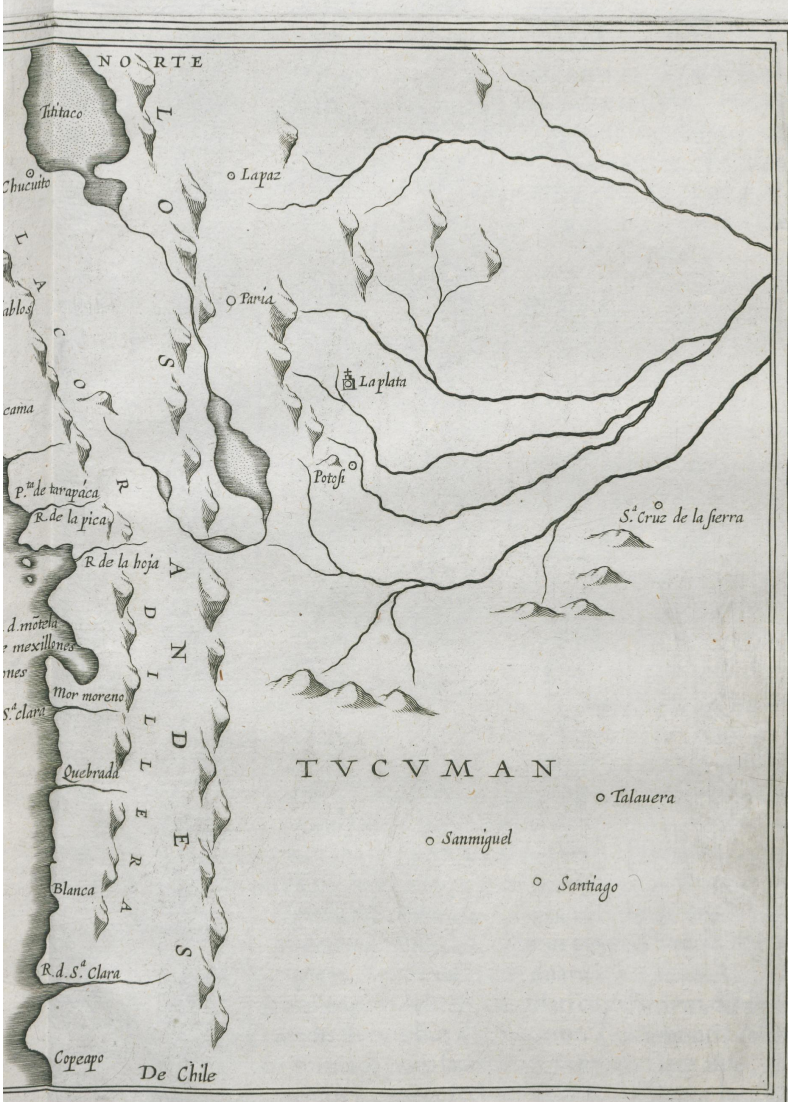
KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DE LOS CHARCAS
12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Regio frugum minus ferax eſt, licet armenta & greges alat copioſiſſimè, præcipue in *Collao*, hoc eſt, à *Titicaca* ad uſque *Charcas*,, quo loci planè contrario ac in Europa modo ſe habent æſtas & hyems. Affluit & ſcatet animalium frequentia, præcipuæ ovium, quarum lana à ſubtilioribus filis commendatur.

In hac provincia quatuor ſunt Caſtellanorum oppida, ad eundem pertinentia Epiſcopatum: nempe vrbs *de le Plata*, quæ a Duce *Peranzurez* colonos accepit Anno 1583, juſſu Marchionis *Franciſci Pizardi*. Longitudinem habet grad. 72. à Meridiano *Toletano*, hoc eſt leucarum 1780, latitudinem verò 19. A *Cuſco* 75 abit leucis verſum polum Antarcticum, intra Tropicos, ad finem zonæ torridæ. Habet hujus urbis Iuriſdictio in *Charcaras*, 800. cives Caſtellanos. Regio eſt frigidiſſima, cum habita ratione altitudinis polaris, cui ſubjecta eſt, temperata eſſe deberet. Reſident hic Camera, Eccleſia Cathedralis & Cœnobia Dominicanorum, Franciſcanorum, & Mercenariorum, ſubditoſque ſibi habet Indos tributarios 60000, in 29. diviſos claſſes ſive tribus. Argenti fodinis locuples eſt, & Caſtellana ſemina liberaliter fert. *De la Plata.*

Urbs *de Nueſtra Senjora de la Paz*, alio nomine *Pueblo nuevo*, & *Chuquiabo* dicta, in medio provinciæ *de Collao* jacet, 100. à *Cuſco* leucis, & à *la Plata* 80. Cœnobia habet Franciſcanorum, Auguſtinianorum & Mercenariorum, uberemq; & vini & animalium proventum. Fundavit eam Dux *Alphonſus de Mendoza* Anno 1549, quo tempore Præſidis officio fungebatur Gubernator *Peruviæ* Licentiatus *Petrus de la Gaſca*, Epiſcopus poſtmodum *de Siguenca*. Provinciam de *Chicuito* in regione *Collao* penè ad *Mezen* reſpectu urbis *de la Plata*, à qua plus 100. diſtat leucis, Indi incolunt, ſub Iudice Caſtellano. Ad Epiſcopatum *de los Charcas* pertinet. Cœnobium habet unicum Dominicanorum, ſed pecorum infinitam multitudinem. Ad ripam lacus *Titicacæ* jacet. *Nueſtra Senoira de la Paz.*

Oropeſa colonia eſt Pro-regis *Franciſci de Toledo*, in valle de *Cochabamba*, 20. ab urbe *de la Plata* leucis. Magnum ejus incolæ ex tritico, mayzo & pecudum mercatu lucrũ faciunt. *Oropeſa.*

Civitas Imperialis *Potoſi* in altitudine grad. 19. poſita eſt, 18. ab urbe *de la Plata* leucis, & 8. ferè à lacu *Aullagas* Orientem verſus, ad radicem montis *Potoſi*, qui *Mezen* reſpicit. Domos Caſtellanorum 500. habet, quibus fodinarum commiſſa eſt cura, necnon mercatorum, & 50. millia Indorum ad argenti mercatum quotidie commeantium & remeantium. Quanquam verò civitas hæc ſui ſit juris, tamen politicum judicem alium non habet, quam judicem *de la Plata*. Sedes eſt ærarij regij, & Officialium regiorum, propter divites montis *Potoſi* fodinas, quas primum deprehendit Caſtellanus quidam *Villaroel*, non tamen abſque Indorum operâ, Anno 1545. *Potoſſi* appellatur, quia hoc nomine montes & loca edita ſignificare ſolent Indi. Tanta hic argenti fuit copia, ut Anno 1549 ſingulis diebus Sabbathi á 25. ad 30. mille peſos Realium excuderint. Mons æquabilem habet ſuperficiem, habitationis loca ſicciora, & frigida, totus ſterilis, nec fruges nec gramen proferens. Nullus Indiæ locus populis frequentior eſt, ob argenti, quod hic reperire eſt, copiam. Ambitum habet duarum leucarum, in quo nihil, quod ad cõmeatum faciat, & explendam delicatioris palati cupiditatem, deſideratur, quæ omnia tamen aliunde huc rhedis & curribus deportantur. Terra montis colorem refert ſubrufum, figura verò ejus formam panis ſaccharicei in pyramidem aſcendentis. Longè verò ſupra alios omnes vicinos montes excellit. Qua ad faſtigium itur, aſper eſt & horridus, & tamen equo vitam dat, ambitu unius leucæ. A faſtigio ad radicem uſque quartæ partis leucæ diſtantia eſt. Vndequaque argenti venis perfuſus eſt. Portus *Arica*, è quo merces omnes, & extracta è monte argenti pondera aliò mittuntur nonaginta hinc diſtat leucis verſus Occidentem. Sex à monte dicto leucis, ad viam, qua *Potoſi.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

ad portum de *Arica* itur, mons *de Porco* conſpicitur, antiquis argenti fodinis celebris. Ex hoc Indos Ingas argentum illud omne exſtraxiſſe ferunt, quod ornando templo Solis *de Curianche* conſecratum fuit. Erutum hoc fuit iuxta viam magna copia, ubi & hodie adhuc abundanter eruitur.

S. Cruz de la Sierra. *Santa Cruz de Sierra* 100. à *los Charcas* abeſt leucis, verſus Orientem, ad viam quæ à *los Charcas* ad *Aſſumtion* in provinciam *del Rio de la Plata* ducit, quod intervallum 300. menſuratur leucis. Gubernatorem habet à Pro-Rege conſtitutum, necnon juriſdictionem Eccleſiaſticam *de los Charcas*, & Cœnobium Mercenariorum. Aquæ penuria laborat, & tamen tritici, mayzi & vini ubertate gaudet. Confinis undique eſt varijs regionibus Indorum ſub paganiſmo adhuc viventium, & propter commercia vitæque ſocietatem accidit, ut plurimi Indorum ſacro baptiſmate tincti Chriſtianam religionem amplexi ſint. Primus autem ritus ſacros hic introduxit miles quidam Caſtellanus, qui ſupplicij metu huc confugerat. Is, cum magna aquarũ inopia laborarent Indi, crucis eos ſigno ſignabat, & ut humili eam animi demiſſione ac cordis devotione adorarent, hortabatur. Quod dum facerent & precibus inſuper pluviam à Deo poſcerent, diſſolutus eſt in imbres æther & incolarum vota explevit. Anno 1560 relicta urbe *Aſcenſionis* ad fluvium *de la Plata* contendit Dux *Nufflo de Chaves*, ut regiones haſce exploraret detegeretque. Poſtquam verò in urbem *Santa Cruz de la Sierra* veniſſet, varioſque harum regionum tractus patefeciſſet, à ſuis deſertus eſt, & cum ſe propè *Peru* eſſe putaret, in urbem *de los Reyes* profectus eſt, quò loci Pro-regis munere fungebatur Marchio *de Canjete*, qui ipſum Vice-gubernatorem filij ſui *D. Garcia de Mendoza* conſtituit, eique imperavit, ut reverſus coloniam in iſtam urbem deduceret: quanquam à fluvio *de la Plata* diſceſſiſſet alio fine, nempe ut provincias *de Dorado* detegeret.

Ad hujus Cameræ oram, quæ ad gradus polares 17½ elevatur, in ipſo fluvio *de la Plata* ſive *Tampoballa*, portus eſt *de Hilo*, non longè à fluvio, in altitudine 18. grad. cum ſemiſſe, & ulterius Meridiem verſus, occurrit *Morro de los diabolos*. Portus verò *Arica* in altitud. graduum 19 cum dimidio, portus *Tacama*, in altitud. grad. 21. uti & cuſpis *Tarapaca* ad Meridiem. Ulterius fluvius eſt *de la Pica* & alius *de la Hoia*, uti & ſinus *de Montela*, & magis ad Auſtrum Cuſpis *de Farollones*, ſive *Morro Moreno* occurrit, antequam ad ſinum & fluvium *S. Claræ* perveniatur. Amplius ad Meridiem fluvius *la Quebrada*, & cuſpis *Blanca* & *Quebrada honda*, & fluvius *S. Clara* 30. penè à fluvio *Copiago* leucis, ubi deſinunt limites *de los Charcas*, & initium ſumit provincia *Chiles*.

Tucuman. Provincia & præfectura *Tucuman*, in mediterraneis terræ partibus ſita eſt. Extenditurque ejus diſtrictus à provincia *de los Chicas*, qui juriſdictioni Imperialis urbis *Potoſſi* parent, in eadem poſita altitudine cum civitate *Aſſumcion*, 100. penè à *Rio de la Plata* leucis, ad oram maris Pacifici contermina provinciæ *Chiles*. Regio temperata eſt, ſic ſatis fœcunda, & auri ac argenti fodinarum, quod quidem conſtet, in hunc diem expers. Loca Caſtellanorum habet ſub uno Epiſcopatu hæc, nempe civitatem *Sant Iago del Eſtero*, quam primùm *del Varco* appellarunt, altitudine grad. 28. à *Potoſſi* verſus Meridiem 85. leucis, nonnihil ad Orientem vergens. Sedes eſt Gubernatoris, Officialium regiorum, ac ærarij regij, necnon Epiſcopatus & Cathedralis Eccleſiæ.

S. Maria de Talavera. Urbs *Santa Maria de Talavera*, 45. à *Sant Iago* verſus Boream leucis diſſidet, à *Potoſſi* 40, altitudinem habens graduum 26.

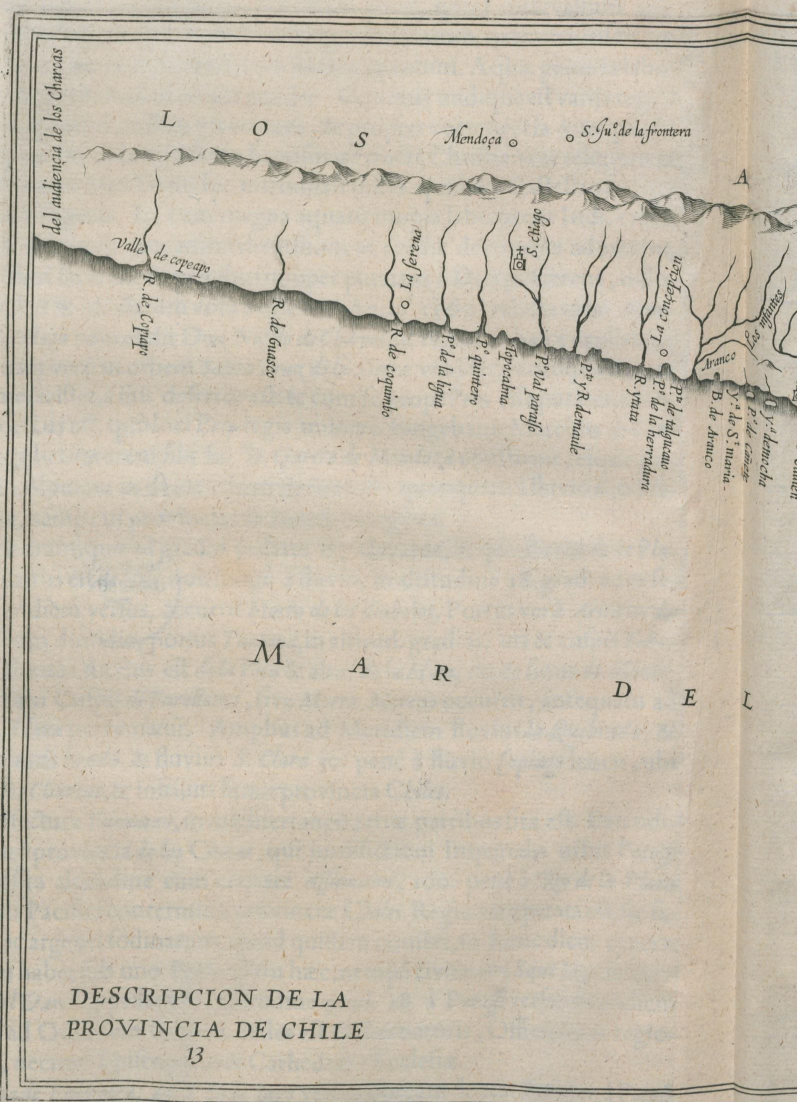
S. Michael Urbs *S. Michaelis de Tucuman*, 28. à *Sant Iago* abit leucis verſus Occidentem, juxta viam *de los Charcas* poſita, altitudine grad. 27. Colonos accepit, quo tempore pater *Don Garciæ de Mendoza* Marchio *de Caniete* Vice-regis titulo imperabat. Sunt etiam hic alia

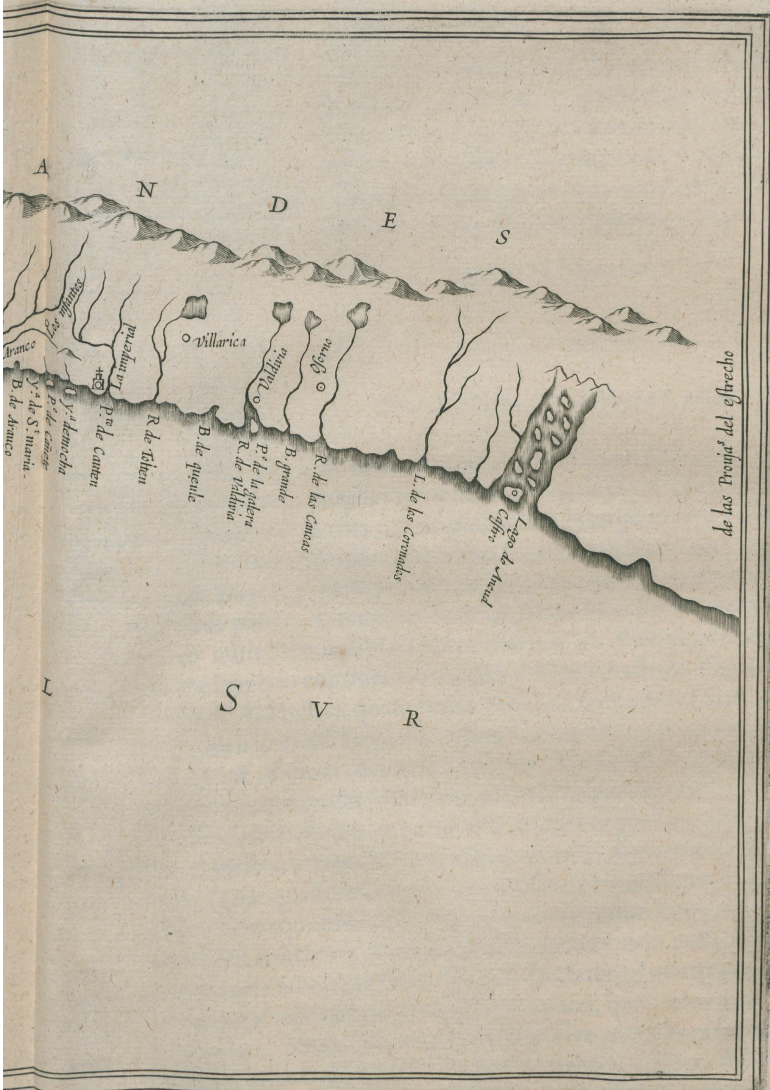
loca,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

del audiençia de los Charcas
L O S
Mendoça
S. Juº de la frontera
Valle de copeapo
R. de Copiapo
R. de Guasco
La serena
R de coquimbo
Pº de la ligua
Pº quintero
Topocalma
Pº Val paraiso
Pº y R de maule
R. ytata
La concepcion
Pº de talcauano
Pº de la herradura
Arauco
B. de Arauco
M A R D E L
DESCRIPCION DE LA
PROVINCIA DE CHILE
13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

loca, nova *Londres*, & *Chalcaque*, quam novam *Corduram* vocabant, in provincia *de los Iurias & Draguitas*, quorum incolæ paucis retrò annis aliò tranſlati ſunt. Indigenæ hujus tractus laneas veſtes gerunt, & interjecto corio affabrè elaboratas, ad modum tapetorum Caſtellanorum. Magnam alit pecorum frequentiam, propter lanæ uſum, ex qua quæſtum uberrimum faciunt. Habitacula ſua arctè conjungunt, nec ſparſim, ſed vicatim habitant, quanquam minores ſint pagi, nec uſque adeo frequentes. Cum verò ſinguli ſingulæ ferè familiæ contineantur, rubis ac ſentibus vepretiſque cinguntur, propter perpetua, quæ inter ipſos vigent, bella & ſimultates. Gens eſt indefeſſi laboris, nec ebrietati, uti aliæ Indorum nationes, dedita. Septem flumina eaque majora provinciam iſtam irrigant, & torrentes plus quam 80, ab aquarũ bonitate laudati. Paſcua inſigni hic amœnitate nitent, eaq; magnitudine vaſta. Eadem hic, quæ Caſtellæ, eſt æſtatis & hyemis tempeſtas. Tractu jacet jacet ſalubri & temperato. Primi in eam ingreſſi ſunt Duces militum *Diego de Rojas*, *Philippus Gutierraz & Nicolaus de Heredia*, qui eam aperuerunt ab iſtâ parte fluminis *de la Plata*, ad propugnaculum uſque *de Gaboto*.

Inſeratur hic Tabula 13.

Cap. XXII.

De diſtrictu Præfecturæ Chiles.

ANno 1534 in urbe *Toletanâ* demandatum eſt *D. Diego de Almagro*, ut Gubernatoris titulo præeſſet terræ tractui magnitudinis leucarum 200. quæ longius & remotius eſſet ſita, quam præfectura *Franciſci Pizardi*, verſus fretum *Magellanicum*. Atque hic terræ diſtrictus Imperium *Toletanum* dictum fuit. Poſtquam verò huc conceſſiſſet *Diego* iſte, ut in provinciæ formam eam redigeret, nec tamen perficere negotium hoc poſſet, demandatæ ſunt eæ partes Marchioni *Franciſco Pizardo* Anno 1537. qui eò miſit *Petrum de Valdivia* comitatum 50. Caſtellanis Anno 1540. Quotquot ſub hoc Imperio continentur regiones ad latus Auſtrale Æquatoris, majorem altitud. habẽt poli Antarctici, quam regna *Peruviæ*, ſitæque ſunt intra zonam torridam, ab Æquinoctiali linea ad Tropicum uſque Capricorni, qui per locum tranſit, è quo ablati ſunt coloni, dictum *Atacama*. Situs ejus eſt à 23, ad 26. gradus altitudinis polaris, ubi initium ſumit regnum *Chiles*, ſive, uti Indi loquuntur, *Chilles*. Antequam verò ad terras habitâtas venias, fluvius occurrit *de la Sal*, altitud. grad. 23. ad Orientalem plagam montium *Cordillera*, verſus Occidentem & mare *del Zur* excurrens, per vallem profundiſſimam. Quanquam verò aquas limpidiſſimas & puriſſimas habeat, tamen ea adſperſa & adhæreſcens equorum pilis, qui eo ſe ad bibendum conferunt, in ſalis conſiſtentiam calore ſolis concreſcit, tamque eſt ſalſa, ut bibi non poſſit. Priuſquam verò primam provinciam *Chiles* ingrediaris, fluvius ſpectatur ad maris littus longus leucas 22. quo loci *Xaguyes* reperiuntur, ſive aquarum putei, quos ſolos toto hoc 22. leucarum tractu invenies. Situm eſt imperium hoc ſive præfectura ſub Zona, veteribus *Deſerta* appellata, & ab Indis candidi coloris frequenter colitur. Ad littora maris Pacifici ſive magni jacet, quod ipſum mare hujus provinciæ & *Chinenſis* imperij littoribus intercluditur.

Præfectura hæc longa eſt à Septentrione in Auſtrum leucas 500. & ad fretum uſque *Magellanicum* excurrit, à valle *Copiapo* incipiens, quæ altitudinem grad. 27. habet, ab Oriente

Oriente verò in Occidentem ſive à mari Pacifico ad mare uſque Atlanticum latitudinis ſuæ leucas, numerat à 400. ad 500. quæ tamen in anguſtum deſinit, uſque dum â freto recurrat ad leucas 90. aut 100. Pars hujus præfecturæ culta & οἰκουμένη 300. numerat leucas, juxta oram maris Borealis, latitudinem verò numerat 200. leucarum, quæ ad *Cordilleras de los Andes* minor eſt. Deſinunt hi propè fretum, & in profundiſſimas intimaſque Americæ partes excurrunt, perpetuis ferè nivibus operti. Regio eſt plana, nec ulla terrarum aſperitate horrida, niſi qua parte *Cordillera de Peru* initium ſumunt, qui ad 2 aut 3 leucas juxta littus ipſum extenduntur.

Quanquam verò harum provinciarum temperies varia ſit, & vices ſuas ac viciſſitudines experiatur, propter altitudinis polaris, quibus coextendũtur, varios tractus, tamen nulli Indiarum parti aëris ac cœli clementia cedunt, nulli habitatorum frequentia, & in eadem ferè cum Caſtella ex oppoſito grad. altitudine jacent. Quin commeatus omnis copiâ, rerumque omnium fœcunditate, fodinarum aliorumque metallorum opulentiâ, indigenarum robore & agilitate cum alijs Indiæ tractibus certat. Gens bellis aſſueta difficulter ſe in ordinem cogi paſſa eſt. Quin & hodie bella gerunt, qui montes, & ea loca inhabitant, ubi *Cordilleras* terminantur, in provincijs de *Arauco, Tucapel*, & valle *de Puren*, interjectâ inter urbem *Concecion* & *los Confines* & *la Jmperial* civitatem.

Quinque hæc Præfectura pagos Caſtellanorum numerat. Gubernatorem illi præficit Pro-rex *Peruviæ*, poſt abrogatam, quæ in ea fuit, Audientiam & Curiam. Epiſcopatum habet geminum, ſuffraganeos Archiepiſcopatus *de los Reyes*.

Sant Iago. Habet Epiſcopatus *de Sant Iago* oppida quatuor. Quorum primum eſt *Sant Iago*, prima *Chiles* colonia, quam condidit Dux *Petrus de Valdivia* Anno 1541. Poſita eſt in altitud. grad. $34\frac{1}{2}$, ac in longitudine grad. 77. leucis à Meridiano Toletano diſtans 1980, à mari 15, & 10 inſuper à valle *Chiles*, quæ primùm *Neuvo-ſtreno* dicta fuit. Sedes eſt Eccleſiæ Cathedralis, & Cœnobiorum ordinis Dominicanorum, Franciſcanorũ, & Mercenariorum. Loco ſita eſt tritici, vini, aliarumque rerum feraciſſimo, necnon auri fodinis opulentis celebri. Indos tributarios habet plus quam 10000, in 26. vicos ac tribus diſtinctos. Inſervit civitati huic portus *de Valparayſo*, in oſtio fluminis *Topocalma*, qui urbem ipſam præterlabitur. Colonos quoque in *Serenam* oppidum deduxit ſupradictus *Valdivia* Anno 1544, propè portum commodiſſimum. Primus eſt Caſtellanorum locus, ea parte quâ in *Chilen* itur, 60. à *Sant Jago* leucis diſſidens, penè ad Septentrionem, verſus Occidentem nonnihil deflectendo, non longè à mari in valle *de Coquimbo*. Cœnobia hic ſunt Franciſcanorum, & Mercenariorum. Rari eam irrigant imbres, nec niſi ter quaterve in anno hic pluit, & in regionibus cis eam poſitis nulla percipitur pluvia. Portus *Coquimbo* in altitud. grad. 32. poſitus, in quem à *Peruvia* venientes naves ſe recipere ſolent.

In provincia *de Chucuito* ultra *Cordilleras de les Andes*, tractu frigido & ſterili ſita ſunt
De Mendoza. oppida *de Mendoza* & *S. Juan de la Frontera*, in quæ colonos deduxit *Don Garcia de Mendoza*. Oppidum de *Mendoza* in eadem eſt cum *Sant Iago* altitud. 40. ab ea diſtans leucis, ad quam via patet per ipſos *Andes*, ſed propter objectam perpetuò nivem moleſtiſſi-
S. Iuan de la Frontera. ma. Urbs *S. Iuan de la Frontera* ad plagam Auſtralem urbis *de Mendoſa* ſita eſt.

La Conception. In Epiſcopatu *de la Imperial* ſeptem numerantur oppida Caſtellanorum. Urbs *la Conception*, altitudine graduum 37. à *Sant Iago* verſus Auſtrum 70. diſtat leucis, in ipſo maris poſita litrore. Colonos accepit Duce *Petro de Valdivia* Anno 1550. Reſident hic Gubernatores, ex quo tempore abrogata eſt ſuprema Curia ſive Audientia, quæ hic ab Anno 1567 ad Annum uſque 1574 obtinuit. Cœnobia habet Dominicanorum,

Franciſca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Franciſcanorum, & Mercenariorum. Portus urbis ſinus eſt ac maris diverticulum, cui inſula ad arcendas maris tempeſtates veluti pro vallo objecta eſt.

Vrbem *Villaneuvam de los Infantes,* ſive *de los Confines*, coloniam fecit *Garcia de Mendoza*, quæ juſſu Gubernatoris *Villagran, de los Confines* dicta fuit. Ab urbe *Conception* 16. abeſt leucis verſus fretum Magallanicum, 8 verò à *Cordillera de los Andes.* Cœnobium habet Dominicanorum, & Franciſcanorum. Contermini hujus urbis finibus ſunt Indi, qui bello ac armis ditiones ſuas tuentur. Per mediam urbem labitur fluvius præſtantiſſimus *Biobio*, alijque in hunc effuſi, uti & fluvius *Nivequeten*. *Villaneuva.*

In civitatem *la Imperial* colonos deduxit *Petrus de Valdivia*, Anno 1551. Altitudinem attingit graduum 39, & à *Conception* 39 abeſt leucis, verſus fretum *Magellanicum*, tribus à mari leucis, quò loci Cathedralis Eccleſiæ ſedes eſt, uti & Cœnobij Franciſcanorum & Mercenariorum. Ditionis ſuæ ambitu plus quam 80000 Indos habet, alioſque in his tractibus militiæ operam dantes. Præterfluit eam fluvius *Cauten*, per quem in ipſum mare navigatur, licet portum habeat minus commodum & ſecurum. Colonos quoque in urbem *Villaricam* deduxit *Valdivia*, quæ ab urbe *la Imperial* 16 diſtat leucis, penè ad Euronotum, ab urbe verò *Conception* 44, vicina *Cordillera Nevada.* Cœnobium hic ſpectatur Franciſcanorum & Mercenariorum. Regio frigida eſt, panis & vini ſterilitate ingrata. *la Imperial.*

Urbs *Valdivia* duabus à mari diſtat leucis, ab urbe *de la Conception* 50, verſus fretum *Magellanicum.* Coloniam eò deduxit dux *Valdivia*, uti & Cœnobia Franciſcanorum, Dominicanorum & Mercenariorum. Tractu ſita eſt fertili, & tritici aliorumque leguminum feraciſſima eſt. Paſcuis inſuper luxuriat, ſed vino caret. Merces per fluvium *Valdiviam* devehuntur, qui propè eam labitur, in cujus oſtio ac faucibus portus eſt, altitudine graduum 40. *Valdivia.*

Vrbs de *O ſorno* colonia Garciæ de Mendoza 70. aut amplius à *la Conception* leucis recedit, verſus fretum *Magellanicum*. 7 a mari leucis. Cœnobium habet Dominicanorum & Franciſcanorum, necnon Monialium. clima frigidum eſt, nec commeatu abundans, ſed auri feraciſſimum. Territorio ſuo continet Indos 200000. *O ſorno.*

In urbem *Caſtro* deducti ſunt coloni, quo tempore regnorum *Peruviæ* imperium habebat licentiatus *Lope Garcia de Caſtro*. Indica lingua *Chilue* vocatur, eſtque poſtrema provinciæ Chiles colonia, exſtructa in una ex inſulis, quæ in lacu aut ſinu de *Ancud* ſive *Chilue* jacent. *Caſtro.*

Archipelagus altitudinem habet 43 graduum, ab *O ſorno* verſus Meridiem abiens leucas 41. Cœnobium habet Franciſcanorum, & in confinibus 12000 Indos. Inſula longa eſt leucas 50, & lata à 2 ad 9 leucas, quam aliæ ſequuntur longâ ſerie uſque ad *Cordillera de los Andes*. Regio eſt montibus & collibus aſpera, tritici, mayzique ferax, &, quod rarum eſt, in ipſo littore auri & ceræ fodinas habet. *Archipelagus.*

Gubernator *Villagran* abrogato nomine urbis *Canjete*, quàm coloniam fecerat *don Garcia de Mendoza*, *Tucapel* eam appellari voluit, ſed & poſtea abducti hinc coloni. *Tucapel.*

In hac præfectura poſitâ in altitud. grad. 22 portus eſt & fluvius *de Copeago*, à quo 8 leucis Meridiem verſus fluvius *Guaſco* abeſt, necnon fluvius *Coquimbo* altitud. grad. 32. quem excipit portus *de la Ligua* & *de Quintero* in oſtio fluminis *de Concagua*, ante portum de *S. Iago* ſive *Valparayſo*: adhæc portus *Topocalma* in fluvio de *Maypa*. Poſt fluvium *Maule* portus ſequitur de *la Herradura* in oſtio fluminis *Itata*, ante portum *de la Conception*. In magno flumine *Bobio*, verſus Boream inſula eſt *Santa Maria*, e regione ſinus *de Arauco*, quem portus excipit *Canjete* & inſula *de Mocha* verſus Auſtrum: portus inſuper *Portus & flumina.*

de Cau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

de Cauten, qui urbis *la Imperial* portus eſt, necnon locus, in quo naves exonerantur, fluviuſque *de Tolten*, ante portum *de Valdivia*, quem prætervectis occurrit Cuſpis *de la Galera*: magis verò ad Auſtrum ſinus eſt magnus ſive portus *de Oſorno*, in flumine *de los Canoas*, 30 verò ab eo leucis verſus Meridiem lacus *de los Coranados* occurrit, omnium hujus imperij fluviorum ampliſſimus. Præfecturam denique hanc claudit lacus *Ancud*.

Cap. XXIII.

De Provincijs Freti Magellanici.

PRovinciarum *Freti Magellanici* nomine eæ regiones continentur, quæ a fluvio *de la Plata*, ad mare uſque Auſtrale porriguntur, inter limites præfecturæ *Chiles* & fretum ipſum, a gradibus altitud. 42 aut 43 ad gradus 52 & ultrà. Quanquam verò hæ ab utriuſq; maris littore frequentatæ fuerint ſæpius, deprehenſumq; ſit eas inhabitari, in hunc tamen uſque diem in provinciarum formas redactæ non ſunt, nec ulla in has deducta colonia, præter eam, quam huc deduxit *Diego de Valdes*, in ipſius Freti oſtio ad latus ejus Septentrionale Anno 1582; vocaturque colonia iſta urbs *S. Philippi*, quæ tamen hic loci propter nimium, ob poli vicinitatem, frigus, ſervari non potuit. Eſtque periculoſiſſima in has terras navigatio, propter perpetuas, quibus hi tractus infeſtantur, ventorum tempeſtates.

S. Philippi urbs.

Quanquam verò magnus ad utrumque freti latus portuum, cuſpidum & promontoriorum ſit numerus, quorum aliqua quoque in ipſis tabulis notata reperias, tamen quibus fluminibus hæc littora hinc inde irrigentur, nondum exploratum plenè eſt. Maximè verò nota Promontoria, quæ inter oram *Chiles* & fretum ipſum occurrunt, 100 à *Valdivia* leucis verſus Africum, hæc ſunt: Promontorium *S. Andreæ* altitud. 47. graduum, a quo ora rectà in Auſtrum reflectitur, verſus fretum, uſque ad promontorium *S. Roman* altitud. 48 grad. Et propè inſulam *S. Catalinæ* non longè a ſinu magno, quem *Alcarchoſada* vocant, in quo ſinus eſt *de Nueſtra Senora* & inſula *S. Barbaræ*. Vlterius paulò altitudine grad. 48 portus *de Hernangallego* occurrit, necnon ſinus *de los Reyes*, 18 a portu *Hernangallego* leucis, ſinus adhæc *S. Iuan*, altitud. grad. 50 & $\frac{1}{3}$, mox promontorium *S. Franciſci* altitud. grad. 51, quo loci in mediterranea loca excurrunt Canales aliquot; poſt hoc inſula ſequitur *de la Campana* 15 à *S. Franciſci* urbe leucis, ſuos quoque habens canales, & Sinus *S. Lazari* altitud. 52 grad. ſex inſignis canalibus, ijſque amplis ſatis & in penitiores terræ partes excurrentibus, ſed nondum navigatis; necnon *Archipelagus* inſularum, qui vulgo ad Auſtrale latus Freti eſſe creditur, quod tamen *D. Richardus Aquinas* inficias it, qui in Meridionali orâ Freti nihil eſſe vult, præter inſulas minores quatuor, unamque in medio poſitam, quæ ab oſtio ipſius freti 6 ad minimum leucis recedant: ipſum verò Archipelagum ad harum latus eſſe. Aſſeverat idem ad plagam freti Meridionalem continentem non eſſe, idque contra receptam opinionem.

Promontoria & portus.

Fretum hoc tranſijt juſſu pro-regis *D. Franciſci de Toledo*, *Petrus Sarmiento*, & *Antonius Pablo Corſo*, altitudine à 52 ad 53 gradus, in qua pars ejus Auſtralior poſita eſt, longitudine leucarum a 110. ad 115. latitudine modo unius, modo 10. leucarum. E mari Pacifico in Atlanticum per fretum primò navigatum non fuit. Piratas verò, qui ex Atlantico mari hac in Pacificum tranſiverunt, hac via remeaſſe non conſtat. Affirmat Ri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

chardus Aquines ſe per multos dies in hoc freto oberraſſe, nec ab Auſtrali parte continentem eſſe, ſed inſulas complures, quæ ad gradus 56. excurrunt. Ad hanc enim uſque altitudinem navigando pervenerat, inſtituto per medias inſulas curſu. Cum verò nihil præter mare occurreret, in fretum reverſus eſt. Comprobant hujus rei veritatem varij maris æſtus & fluxus, quorum cauſa ſunt Canales aditusque inſularum quamplurimi. Populus inſuper hic degens è Boreali tractu huc ſe ad piſcandū conferre ſolet, & certis anni temporibus domum remeare. Ait idem, fixas ſe hic domos non inveniſſe, ſed caſas ſolummodo levi ab Indis exſtructas brachio. Quod ipſum & *Franciſcus Draco* affirmat, qui Anno 1579 ſuperato Freto eadem rurſus via remeavit, vectus navi, cui *Fortuna* nomen erat, & circumnavigato Archipelago ad oſtia uſque freti denuò verſus mare Pacificum curſum inſtituit, anguſtiaſque iſtas feliciter emenſus eſt.

Præcipua, quæ occurrunt circa oſtium freti Auſtrale, ſunt: promontorium *Deſſeado*, altitudine grad. quinquaginta trium; Canalis *de Todos Santos* viginti duo ab ipſo oſtio leucis, amplus is & longus; portus *de la Trajicion*: necnon alius Canalis verſus Thraſcio-Zephyrum excurrens: adhæc rupes vaſta in medio oſtio Canalis, dicta *la Campana de Roldam*, nomen ſortita à quodam expeditionis *Magellanicæ* ſocio, qui hunc Canalem deprehendiſſe creditur. Quam ſequitur Cuſpis *de la Poſſeſſion*, quatuor à promontorio *de las Virgines* leucis, in ipſo maris Septentrionali aditu altitudine 52 cum dimidio grad. *Petrus Sarmjento* & *Antonius Pauli Torſo*, cum in mandatis haberent, hujus uti Freti ſitum, loca, tranſitumque explorarent, & ſpeciatim quidem, num facilius & commodius daretur iter in mare Auſtrale, quam quod terreſtri itinere in *Panamam* inſtituitur, duas ad latus Freti Boreale deprehenderunt anguſtias; quarum altera tam arcta viſa fuit *Petro Sarmjento*, ut tormentis bellicis eam defendi poſſe judicaret, quod cum perſuaſiſſet, refragante licet Duce *Albano*, irrito eventu eò miſſa fuit claſſis ductu *D. Diego Flores*. Obſervavit idem formidabilem hic eſſe maris fluxum, tantoque aquarum impetu in mèdio Freto maria hinc inde concurrere, ut quibuſdam in locis ad altitudinem ſex cubitorum attollantur, uſque adeò ut, ni firmis anchoris defigantur naves, anguſtias iſtas ſuperare non poſſint, quantumlibet gravi ſaburrâ onuſtæ.

Quæ in oſtio Freti occurrunt.

Ad oram *Americæ*, quæ à Freto ad fluvium uſque *de la Plata* 400. leucis extenditur, idque verſus *Mezen* & Thraſcio-Zephyrum, fluvij occurrunt *de S. Ileſonſo*, duodecim à promontorio *de las Virgines* leucis; fluvius *Gallego*; ſinus de *Sant Jago*, quadraginta à fluvio *de Santa Cruz* leucis, altitudine quinquaginta grad. Propè cujus oſtium inſula eſt *de los Leones* dicta: Portus *de Sant Iulian*, altitudine quadraginta graduum: fluvius *de Iuan Serrano* verſus Auſtralem plagam inſularum *de los Patro*, altitudine quadraginta ſeptem grad. fluvius *Cananor* altitud. quadraginta quinque grad. promontorium *de S. Domingo*, & promontorium *de tres Puntas*: necnon terra *de los Humos* altitudine triginta octo grad. Adhæc Cuſpis *de Sant Helena*, & *Sant Apollonia* altitudine grad. triginta ſeptem, ante promontorium *Blanco*, in ipſo aditu & oſtio fluminis *de la Plata*, ad latus ejus Meridionale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cap. XXIV.

De Provincijs de Rio de la Plata, *&* Braſilia.

FLuvium *de la Plata* aperuit *Iohannes Diaz de Solis* Anno 1515, & *Sebaſtianus Gaboto* Anglus, cum Cæſaris mandato ac auſpicijs claſſem Fratris *Garciæ de Loayſa* in inſulas *Moluccas* tendentem inſequeretur. Quam cum aſſequi non poſſet, aliquod regi ſuo officium præſtare conſtituit, & has tandem provincias flumenq; *de la Plata* detexit, Anno 1529, per triennium ferè hic hærens. Verum cum reſcriptum non reciperet, quid ſibi agendum eſſet, in Caſtellam reverſus eſt. Hic poſtquam ad aliquot leucas flumẽ conſcendiſſet, argentum apud Indos in hoc diſtrictu repperit, quod bellis cum *Peruviæ* incolis geſtis partum erat. Atque hac de cauſa fluvio nomen *de la Plata* inditum, qui antea fluvius *Solis* dictus fuit. Provinciæ hæ limites ſuos *Braſiliæ* finibus jungunt, non longè à linea ac meta inſtitutæ diviſionis, nec certis circumſcribuntur limitibus, niſi ora maris Septentrionalis, & flumine *de la Plata*, à quo & nomen ſuum habet vicina regio. Abeſt oſtium hoc à portu *S. Lucar de Barrameda* penè 1600 leucis. Maxima in his provincijs eſt tritici, vini, ſacchari, omniumq; ſatorum & fructuum Caſtellanorum ubertas. Paſcua adhæc pecorum paſtui peridonea & præcipuè equorum vaſtiſſima habet. Et quanquam antehac nullæ hic deprehenſę ſint auri aut argenti fodinæ, hac tamen tempeſtate auri, argẽti, ferri, æris hic arrugiæ obſervatæ ſunt, necnon fodina, e qua lapis amethyſtus eruitur. Ad unam eandemque præfecturam referuntur hæ regiones, pro-regi *Peruviæ* propter ſuam vicinitatem ſubditæ. Epiſcopatum habet, in quo tres ſunt Caſtellanorum pagi. Magna quoque in his eſt indigenarum frequentia, quibus corpora ſunt vaſta & vegeta. Loca hæc ſunt: Urbs *de Nueſtra Senora del Aſſumcion*, prima colonia & provinciæ metropolis, in altitud. 25½ grad. poſita, fundata à Duce *Iohanne de Salazar* juſſu gubernatoris *D. Petri de Mendoza*. Territorium ejus primum *Guranbare* dictũ. Ad hujus latus dextrũ 280 ab eâ leucis *Braſilia* jacet, & in hujus diſtrictu 80 ab ea leucis recedit *Cividareal*, quã Indi *Guayram* vocant: ad latus verò *Peruviam* ſpectans, 480. leucis ab ea abeſt urbs *de la Plata*. 280 verò leucis urbs *S. Cruz de Sierra*, in quam colonos deduxit *Nuflo de Chaves*, ad plagam Meridionalẽ verſus fretum *Magellanicum*. Regio vaſta eſt & locuples. Abeſt urbs 300. leucis à flumine *de la Plata*, propè fluvium *Paraguay* condita, ad latus Orientale, cives habens Caſtellanos 400, & plus quam 3000 juvenes ex Indo & Caſtellano parente natos, quos *Meſtizos* vocant. Reſidet in hac Gubernator, Officiales regij, Eccleſia Cathedralis, quam Epiſcopatum *de la Plata* vocant, ſuffraganeum Archiepiſcopatus *de los Reyes*. Indos tributarios habet 400000, quorum numerus indies accreſcit.

Nueſtra Senora del Aſſumcion

Braſil.

Urbs de la Plata.

Urbs S. Cruz de la Sierra.

Cuidadreal

Urbs *Cuidadreal* aliter *Ontiveras* dicta, colonos accepit à *Ruidiaz* à *Melgarejo*, ab urbe *Aſſumcion* 80 ſita eſt leucis verſus *Mezen* & *Braſiliam*, non longè à fluvio *Parana*, regione fertili & commeatu omni affluente, quæ & vina & æs copiosè fert. Frequentes eam incolunt Indi, quorum de die in diem augetur numerus. In fluvio *Parana* propè urbem *Cuidadreal* tantus eſt aquarum delapſus, ut non, niſi ducentis ab eo paſſibus, accedere audeant indigenæ, idque propter immanem ſtrepitum, & aquarum vortices. Integrâ quoque leuca ab eo recedunt *Canoæ* ſive ſcaphulæ Indorum, quæ ſi propius accederent, undarum impetu & rapiditate ſubverſæ mergerentur. Locus è quo præceps fertur aqua, altus eſt cubitos ducentos, tantaque velocitate labitur, ut non poſſet velocius torqueri telum.

Buenos Ayres.

Buenos Ayres, civitas eſt, quæ propè eum locum, in quo olim colonis orbata fuit, fundata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

data eſt, in provincia *de los Morocotes*, ad littora fluvij *de la Plata*, ſolo ubere, & fructuum omnium Caſtellanorũ feraci. Colonos in eam deduxit *D. Petrus de Mendoza* Anno 1535. qui, ceſſante à terrarũ ulteriore inquiſitione *Gaboto*, eam aperuit. Regio omnis plana eſt, exceptis montibus *Cordilleras*, qui juxta maris littus ad *Braſiliam* uſque ad 20. leucas continua ſerie extenduntur, & hinc excurrẽtes totam regionem ambiunt, uſque ad fluvium *Maranjon*, & *Cordilleras* regnorum *Peru*.

Circa littora iſtarum provinciarum, quæ à *Braſilia* ad fluvium uſque *de la Plata* expanduntur, quinque aut ſex occurrunt portus, commodi ſatis: nempe portus *Sancti Vincentij* altitud. grad. 33. è regione Inſulæ *Buenabrigo*: & 6. ulterius leucis verſus Meridiem fluvius *Ubay*, necnon portus *de la Cananea* altitud. 35: portus *de la Barca*, antè portum ſive fluvium *S. Franciſci*, & inſula *Santa Catalina*, aliter dicta portus *de Vera*, ſive portus *de Patos*; portus adhæc *de Don Rodrigo* 20. à *S. Catalina* leucis Meridiem verſus, 5. verò leucis portus *Cerrado*, 50. portus *Riopoblado*, totidemque à *Bahia Onda*: fluvius *Tiraqueri* altitud. eſt grad. 32 cum dimidio, antè promontorium *Santæ Mariæ*, altitudinem habens 35. grad. in ipſo fluminis *de la Plata* aditu. Indi fluvium hunc lingua ſua *Paranaguazu* vocant, aut *Parana* vulgò. Oſtium ejus eſt ad mare Meridionale inter gradus 35 & 36 altitudinis, inter promontorium *S. Mariæ* & promontorium *Blanco*, intervallo 30. leucarum. Ulterius verò in ipſo flumine latitudo ejus eſt leucarum 10, multæque in medio ejus poſitæ ſunt Inſulæ. Quin plurimi quoq; in eum hinc ab Oriente hinc ab Occidente excurrunt fluvij magni & celebres, ad portũm uſque *de los Reyes*, qui lacus eſt vaſtus, quem communiter *de los Xarayes* vocant, paulo minus 300. à fluvio *de la Plata* leucis, in quem quoque flumina non pauca excurrunt, quæ à rivis ac torrentibus *Andium* originem ducunt, aut è fluminibus provinciarum de *los Charcas* & *Cuzco*, verſus Boream. qua parte alius in lacum iſtum excurrit maris ſinus. quæ res occaſionem præbet ſuſpicandi, fluvium huncce um fluvio *S. Iuan de los Amazones* concurrere, quanquam alij opinentur eam oriri è lacu *del Dorado*, qui 50. dierum itinere à lacu *de los Xarayes* abeſt; licet quidam in ea ſint ſententia non eſſe lacum *Dorado*.

Quo tempore Dux *Salazar* mortuo Petro *de Mendoza* harum provinciarum habebat imperium, Anno nempe 1545. accidit, ut de nocte irruens in ædes tigris hominem Caſtellanum in conclavi ſuo præſente uxore lethaliter læſerit; moxque avectum in arundineta voraverit. Summo autem mane egreſſus Dux *Salazar* 50. militibus ſtipatus tigrem quæſiturus, eam in diripienda præda occupatam deprehendit, cumq; hæc contra ipſum inſurgeret & jam ictum vibraret, Dux exploſo ſclopeto & vulnerato corde eam neci dedit. Facinus ſanè memorabile, magnique animi & dexteritatis.

Cap. XXV.

De Provincijs & Regione Braſiliæ.

PRovinciæ *Braſiliæ*, ad oram maris Atlantici & *Terræ Firmæ*, vocantur omnes illi terrarum tractus, qui ad Orientale latus lineæ ſive Meridiani terras haſce partientis ſiti ſunt, à gradibus longitudinis 29. ad grad. 39. à Meridiano *Toletano*, ſpacio leucarũ 200. ab Oriente in Occidentem: à Septentrione verò in Auſtrum 450, inter altitudinis Auſtralis gradus 2. ſive promontorium *de Humos*, & 25. gradus, ſive inſulam *de Buenabrigo*. A prima verò colonia *Braſiliæ* ad poſtremam leucæ numerantur 350.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Primus has Regiones auſpicijs Catholicorum Regum detexit *Vincentius Taniez Pinzon*, & poſt hunc *Diego de Lepe*, Anno 1500, ſeptemque poſt hunc menſibus in eas caſu delatus eſt *Peralvarez Cabral*, inſtructa Luſitanarum navium claſſe in Indiam cogitās. Dum enim littora *Guineæ* devitare longius vellet, & ab ijs declinaret, in has oras deflexit, quas *Santa Cruz* vocavit, quod eo die eas detexiſſet. Regio & brumali & æſtivo tempore calet, ac imbribus frequenter irrigatur. Nebuloſa eſt, multiſq; cincta ſaltibus. inſalubris adhæc, & plena animalium venenatorum. Paſcuis ad pecorū paſtum abundat, ſed mayzum ac triticum parcius fert. Multas hic auri & argenti arrugias invenias, quanquam eas non excolant Luſitani.

Ex *Cazabi* præcipuè rem faciunt incolæ, quod ex *Yuca* conficiunt, quin & ex ſaccharo, goſſypio, ac ligno Braſiliano victum quæritant. Habet provincia univerſa Præfecturas 9. in quibus pagi Luſitanorum ſunt 17. cives penè 3000, Indorum ingens multitudo bellis exercitata & militiæ ſtudijs, qui Luſitanos in interiores telluris tractus penetrare non permiſerunt, ſed circa littus ſubſiſtere coegerunt, ubi fluvij ſunt quam plurimi & portus idonei recipiendis navibus.

Colonia primæ præfecturæ & vetuſtiſſima eſt *Tamaraca*: ſecundæ *Pernambuco*, 5. a *Tamarica* leucis, altitudine graduum verſus Meridiem 8. ubi domus eſt ſocietatis Ieſu; tertiæ eſt *Todos los Santos* 100. à *Pernambuco* leucis, altitudine grad. 13. quæ ſedes eſt Gubernatoris, Epiſcopi, & Audientiarij Generalis totius hujus oræ. Collegium habet Societatis Ieſu. Quarta præfectura eſt *los Iſleos* 50. à ſinu *de Todos los Santos* leucis altitud. grad. $14\frac{1}{3}$. domo quoque Ieſuitarum inſignis. In hac quoque arbor reperitur, è qua precioſiſſimum ſtillat balſamum. Quinta eſt *de Portoſeguro* 30. à *los Iſleos* leucis, altitudine grad. $16\frac{1}{2}$, colonias habet tres, necnon collegium Ieſuitarum. Sexta eſt *del Spiritu ſanto* 50. à *Puerto ſeguro* leucis, altitudine grad. 20. Multum hic ligni Braſilienſis colligitur. domum quoque Ieſuitarum habet. Septima eſt præfectura fluminis *de Genero* leucis 60 à *Eſpiritu ſanto*, altitud. $23\frac{1}{2}$ grad. domum Ieſuitarum habet, & magnam ligni jam dicti copiam. Fluvius inſignis eſt, ripas habens amœnas & commodas. Poſtrema præfectura eſt *S. Vincentij* 60. à fluvio *de Genero* leucis, altitud. grad. 24. Habet hæc in inſula quadam propugnaculum, idque adverſus impetum Indorum & pyratarum, domum quoque Ieſuitarum, qui de Indorum ad Chriſti fidem converſione, eorumq; libertate optimè meriti ſunt. Pecorum hic numerus ſine numero eſt, præcipuè porcorum, uti & gallinarum. Copioſè hic in littus ambram effundit mare, ex qua quæſtum uberrimum plurimi fecere. Æſtatis hic tempus eſt à Septembri ad Februarium, hyemis à Martio uſque ad Auguſtum. Noctes diebus penè æquales ſunt, qui una ſolummodo hora creſcunt ac decreſcunt. Brumali tempore flant Auſtri & Euronoti: æſtivo verò Meſes & Cæcias.

Portus.

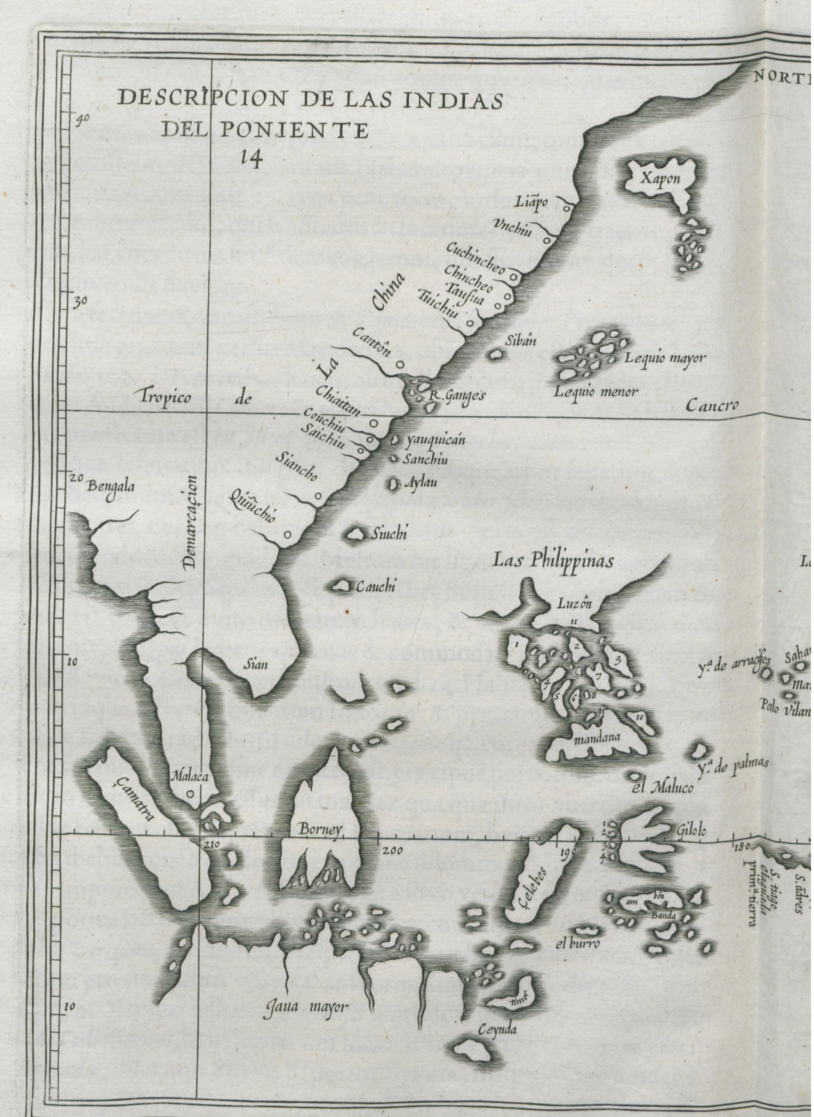
Iuxta oram hanc portus octo aut novem nobiliores occurrunt. Fluvius nempe de *Sant Domingo*, & de *las Virtudes*, verſus *Mezen* reſpectu *Pernambuco*, & *Tamaraca*, (inſula hæc eſt ac prima harum provinciarum colonia) antè promontorium *S. Auguſtini*, poſitum in altitudine grad. 9. Fluvius adhæc *S. Franciſci* altitudine grad. $10\frac{1}{2}$, magnus is & celebris. Mox ſinus *de Todos Santos*, latus leucas [illegible]. in intimas terræ partes ad leucas extenſus 13. uſque ad *S. Salvador*. Necnon fluvius & portus *Trenado*, in quem huc tendentes naves ſe recipiunt. Eſt in eadem ora fluvius *Canamum*, altitud. grad. $10\frac{1}{2}$ uti & fluvius de *las Cuentas* ſive *S. Auguſtini* altitud. grad. $14\frac{1}{4}$, fluvius *de las Virgines* altitud. grad. 16. *Puertoſeguro* altitud. grad. 17. fluvius *la Parayva* altitud. grad. 20. propè fluvium *Santi Spiritus*; fluvius *Genero*, non longè à *Sant Sebaſtiaen*, & *Cabo Frio* altitud. grad. 23. ante *S. Vincente*.

Inſeratur hic Tabula 12.

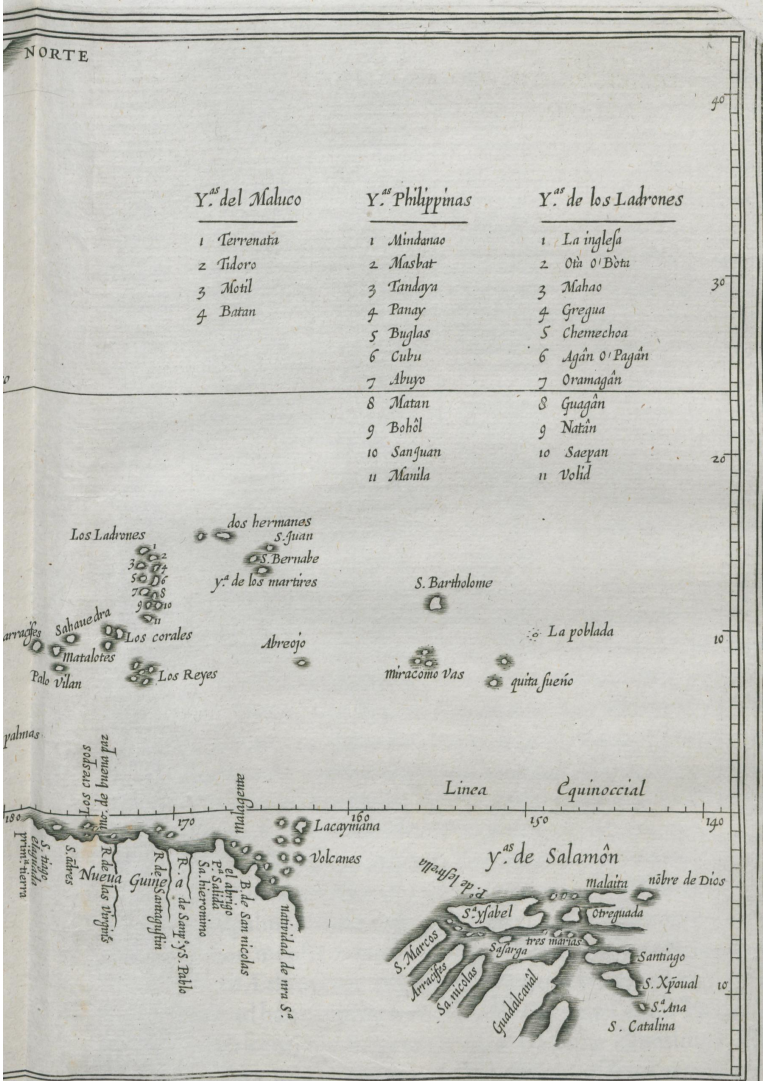
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cap. XXVI.

De India Occidentali, nempe, inſulis *aromatiferis,* Philippinis, Chinarum *tractu,* Iapan, *&* Los Lequios.

INdiam Occidentalem conſtituunt Inſulæ omnes & continens coërcita intra limites diſtributionis regum Caſtellæ & Legionis, poſitæ in Occidentali parte dictæ diſtributionis, cujus linea, uti dictum, per aliam Orbis partem, ſupra urbem *Malaccam* tranſit, à qua Orientem & Novam Hiſpaniam verſus mare eſt, inſulis infinitis tum magnis tum parvis veluti conſperſum, varijque littorum & continentis tractus. Dividuntur hæc in Inſulas aromaticas, ſive *los Molucos*: inſulas *Philippinas*: oram *Chinæ*: inſulas *de los Lequios* & *Iapones*: littora *Novæ Guineæ*: inſulas *Salomonis*, & inſulas *de los Ladrones*. Omnium harum inſularum & regionum, ſi communiter ſpectentur, temperies humida eſt, & moderatè calida. Commeatu & rebus ad humanæ vitæ præſidium neceſſarijs abundant, uti & pecorum multitudine. Aurum habent, ſed vilis precij. Argenti prorſus expertes ſunt, ſed ceram copioſè ſufficiunt. Populus eas inhabitans diuerſi color eſt, & vulgarem Indorum formam præferens. Quidam inter illos candidi, quidam nigri ſunt.

Inſulæ *aromatiferæ*, ſic dictæ ſunt, quod ex ijs aromatum ſpecies variæ, uti piper, caryophyllata, cinnamomum, zingiber, nux muſcata ſive odorata, & maſtyx petantur, quæ in Europæis potiſſimum regionibus diſtrahuntur. Sunt autem illæ frequentes, licet principales earum quinque ſolum ſint, eæque minores, ſitæ ſub Æquinoctiali, à meridiano Toletano gradibus 194, comprehenſæ ſub hypotheca, quam Cæſar Carolus V. regi Luſitaniæ pro 300000 ducatis oppignoravit. Prima eſt *Ternate* ambitu 8 aut 9 leucarum, portum habens *Talamgame* dictum. Imperavit hic *Corala*, qui titulum *Ternate.* ſibi tribuebat Vaſalli Regis Caſtellanorum, quo tempore naves è claſſe Magellani reliquæ inſulas has detegebant. Inſula *Tidore* leuca una verſus Auſtrum à *Terrenata* abeſt, *Tidore.* ambitu continens leucas 10. Inſulæ *Matil* ſive *Moutier* peridromus eſt leucarum 4. *Matil.* ſub ipſo Æquatore poſita eſt. *Maquian* inſula tribus leucis ad Meridiem jacet, ambitus cjus leucarum 7. a *Batan* ſive *Baquian*, quæ ambitu continet 20 leucas, verſus Auſtrum *Maquian.* 10 leucis recedit. Tidoræ imperium tenebat *Almanzor*, qui ſe quoque Regis Caſtellanorum *Baquian.* vaſallum profitebatur, qui, uti & *Corala*, litteras ad Regem dederunt per Iohannem *Sebaſtianum del Cano* oriundum è civitate *Guitarca* in provincia de *Guipuzcoa*, qui Anno 1522 Tidora ſolvens in inſulam *Zamatiam* propulſus eſt, & ad gradus poli Antarctici 42 prouectus in inſulam *de Santjago* pervenit, à promontorio Viridi, (*Caboverde*) & iſtinc Hiſpalim reverſus eſt, vectus navi, cui *Victoria* nomen erat, poſt exactos jam in itinere hoc menſes 7. paulo minus. *Patian* quinta eſt inſula, ejuſdem cum prioribus *Patian.* indolis, ab Æthiopibus & paganis culta, qui animæ immortalitatem ignorabant. Quo tempore ad hanc appulit navis è claſſe *Garciæ de Loyaſa* Tidoræ præerat *Rajami* 13 annorum adoleſcens, qui Regem quoque Caſtellæ Dominum ſuum agnoſcebat, quòd & fecit Rex inſulæ *Gilolo*, dictus *Sultan Abderra menjami*, idque interpoſito juramento.

Gilolo inſula eſt Æquatori ſubjecta, à prioribus 4 leucis recedens, cujus peridromus *Gilolo.* 200 leucis menſuratur. Aromata non fert. Inſula *Ambona*, altitud. grad. 3½ verſus me- *Ambona.* ridiem ab inſula *Gilolo* ſita eſt, aromatum quoque expers. Inſulæ *Banda* in altitud. grad. *Banda.*

Burzo. Timor. Zeind.ı. Celebes Borney. Zamatia,

4. verſus Meridiem jacent, quæ nuces muſcatas & macem ferunt. Inſula *Burzo* ad Occidentalem Ambonæ plagam jacet. *Timor* inſula ad Occidentale latus Bandæ 100 penè ab ea leucis recedit, aromatum ſterilis, verum ligni, quod ſantalum vocant, ferax. *Zeinda* 50 à *Timor* abeſt leucis verſus Thraſciozephyrum, ambitu ſuo leucas 40 habet, piper copioſe ſufficit. Inſula quoque hic eſt magna *Celebes*, & *Borney* major propè fretum Malaccæ, quod Continentem à *Zamatia* dirimit, quam olim *Taprobanam* vocabant: aliæque inſulæ complures majores minoreſve, ad plagam meridionalem, prope *Iavam* majorem & minorem, & circa littora Chinenſium ad plagam Borealem. Munimentum habent in *Terrenata* Luſitani, uti & in urbe *Malacca* in ipſo Archipelagi aditu.

Philippinæ

Inſulæ *Philippinæ* Archipelagum conſtituunt 30 aut 40. inſularum majorum, exceptis minoribus infinitis, quæ conjunctæ, longo tractu, leucarum nempe 200, exporriguntur, aliæ Boreales, aliæ Auſtrales, ad quas quoque referuntur centum aliæ, poſitæ in anguſtijs inter Novam Hiſpaniam, & ſinum *de Vengala*, 1700 pene leucis à portu *de Navidad* in Nova Hiſpania, in altitudine grad. 6, 15, & 16. ad Æquinoctialis partem borealem. Temperies illis optima eſt, annonæ fœrunditate gaudent, præcipue oryzæ. Aurum quædam habent, ſed vilius, aliæ arboribus, unde cinnamomum colligitur & piper oblongum celebres ſunt. Incolæ juſtæ ſunt magnitudinis; in quibuſdam locis nigri coloris: candidiores verò ſunt, qui in locis inſularum penitioribus habitant,

Mindanao

quam qui ad littus. Portus præbent commodos navibus, uti & ligna. Præcipuarum inſularum nomina ſunt hæc: *Mindanao*, omnium maxima, & ad Auſtrum maximè vergens, longitudine leucarum 100, ambitu 300. Regio eſt aſpera, verum fertilitate mayzi, ceræ, oryzæ, zingiberis, cinnamomi commendata. Auri quoque fodinas habet, portuſque ac navium ſtationes commodiſſimas.

Buenas feniales. Behol.

Inſula *de Buenas feniales*, & *S. Iuan* vicina *Mindanao*, ad Orientalem partem longa eſt ab Auſtro in Boream leucas 20. *Behol* 10 a *Mindanao* leucis longa eſt ad plagam Borealem leucas 19.

Buglas.

Inſula *Buglas* ſive *de Nigros* una ex Archipelagi inſulis verſus Occidentem ab Auſtro in Septentrionem ad leucas 40 extenditur, lata leucas 14. Margaritas habet.

Zubu.

Inſula *Zubu* in medio poſita longa eſt ab Auſtro in Septentrionem leucas 30. locum habet à Caſtellanis inhabitatum, quem vocant urbem *de Ieſus*, ad inſulæ partem Orientalem, portu commodiſſimo nobilem. Detecta eſt à duce Ferdinando Magellano Anno 1520. & inſulæ rex titulum vaſalli regis Hiſpaniarum in ſe recepit. Detexerat idem

Velaslatinas.

antè inſulas *de las Velaslatinas*, quarum incolæ velis utuntur, ex palma arbore contextis, ad formam ſtraguli Hiſpanienſis. A *Zabou* una cum rege oppugnatum ibat Magellanus Regem *Matan* in inſula quadam parvula ad plagam Auſtralem poſita, quem, utpote animo & viribus ſuperiores, trucidarunt. Caſtellani verò iter ſuum perſe-

Quepindo, Pulvan & Burney.

quentes aperuerunt inſulas *Quepindo*, *Pulvan*, & *Burney*, quæ poſtrema non magna ſolum eſt, ſed & multarum rerum proventu, uti oryzæ, & ſacchari affluit. Caprarum hic, & porcorum & Camelorum magna frequentia, ſed tritici, aſinorum & ovium inopia laborat. Zingiber, camphoram, & myrobalanum aliáque aromata profert. Detectæ quoque ſunt Philippinæ inſulæ ab *Alvaro de Saavadera*, qui eas nomine regis Caſtellæ occupavit. Solvebat iſte juſſu marchionis *de Valle* è portu *de Civatlanejo* in novâ Hiſpania, & potiſſimùm in inſula *Mindanao* hærebat, quæ excurſio non ſine gravi conſilio ac ratione inſtituta fuit.

Abuyo, ſive Babay.

Verum, ut ad inſularum Philippinarum hiſtoriam revertar, eſt inter eas *Abuyo* ſive *Babay*, inſula, longitudine ab Auſtro in Septentrionem leucarum 30, latitudine 10, fodinas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

dinas habens laudabiles, & circa oram ac littorum tractus, margaritas. Omnium celeberrima eſt *Tandaya*, quæ, quod prima omnium detecta eſſet, *Philippina* dicta fuit, quo nomine poſteà & aliæ omnes appellatæ ſunt, in memoriam invictiſſimi regis D. Philippi ſecundi, cognomine *Prudentis*. Parte ſui Boreali leucas numerat 40, uti & Orientem, Aquilonem, & Zephyronotum verſus, lata eſt leucas 12, quibuſdam in locis latior, portus habens & ſtationes idoneas. *Maſbat* mediocris magnitudinis inſula ad latus Occidentale *Tandapæ* longa eſt leucas 16. *Tandaya.* *Maſbat.*

Panay inſulæ longitudo eſt 40 leucarum, latitudo 15. *Mindoro* latitudinis leucas numerat 12½ longitudinis 25 ab Auſtro in Septentrionem. Piper habet & aurifodinas. *Panay.* *Mindoro.*

Inſula *Luzon*, nova Caſtella dicta, major eſt inſulâ *Mindanao*, inter Philippinas maximè ad Boream vergens, urbem habens *Manilam* à Caſtellanis cultam, in quâ ſedem fixit Gubernator, regiorum redituum officiales, ærarium regium & Eccleſia Cathedralis. Quæ ad victum faciunt abundanter profert, multiſque auri fodinis locuples eſt. Portus illi eſt incommodus valdè, & ex Chinenſium mercatu potiſſimum victitant incolæ, qui huc vaſa *porcellana*, lintea, & tinctum coloribus varijs ſericum aliaſque merces mittunt. Longitudo ejus eſt leucarum 200, amplitudo inſignis. *Luzon.*

Magna in his inſulis eſt Mahumetanorum frequentia, qui per Indiam Orientalem in has profecti facilè in tam craſſo paganiſmi errore ac tenebris religionis ſuæ deliria incolis perſuaſerunt. Aperuit has, uti dictum jam ante, dux Magellanus, Anno 1520, cum inſtructâ navium claſſe inſulas Moluccas detectum iret, idque auſpicijs regis Caſtellæ, qui has quoque ſceptris ſuis addidit. Poſt hunc, quæ reliqua erant, perluſtravit & detexit *Miguel Lopez, de Legarpi* Anno 1564, è *novâ Hiſpaniâ* ſolvens juſſu pro-regis *Lodovici de Velaſco*. Creditur inſula tum majores tum minores numerum excedere 1100. Earum plus quàm 40 Caſtellæ regi parent, multæque hominum myriades ad Catholicam fidem converſæ ſunt, magnis regis impenſis, qui in ſingulos Religioſos huc miſſos 1000 ducatos impendit, licet in hunc uſque diem nulla adhuc ex ijſdem inſulis ad Regem redierint commoda. Qui animarum hic curam habent, Dominicani ſunt, Franciſcani, diſcalceati, Auguſtiniani, & Ieſuitæ. Harum Inſularum ope Mahumetanorum vires frangi cœperunt, qui juxta littora Aſiæ, in inſulas haſce, imperium Chinenſium & Iapan dominationis ſuæ ac regni limites extendebant. Exacti jamdudum ab ijſdem fuiſſent inſulis Moluccis Luſitani, niſi promptam ipſis opem tuliſſent, qui inſuas Philippinas incolunt, Luſitani.

Exactius jam Chinarum imperium cognoſcitur, propter mutua cum inſulis Philippinis commercia: quæ nempe Chinenſium ſint opes, quæ regionum aliorumque regnorum indoles, fertilitas, & cœli temperies, A *Manila* ad littora uſque Chinæ intervallum eſt 300 leucarum, quantum octiduo velificando confici poteſt. Imperij iſtius ora penè ad Mezen leucas 700 extenditur, à gradibus 21 ad 22. facto à Boreali ejus tractu, ubi latiſſima eſt, initio. Autumant multi viam ex China ad limites uſque Tartariæ ſterni per mediam regionẽ, 6 aut 7 menſium itinere. Plurimas habet civitates majores, plurimos quoq; pagos, incolas per humanos & civiles, patriæ ſuæ ſtudioſiſſimos, quanquam bellis minus idoneos. Littora fluvijs & portibus eximijs celebrata ſunt. Ab Auſtro in Septentrionem abit regio hæc à gradibus 17 ad 50, ab Occidente verò in Orientem gradus numerat 22. Civitas *Paquin*, ſedes aulæ Regiæ in altitud. grad. 48 poſita eſt. Dividitur Imperium in provincias 15, quarum 6 maritimæ ſunt ac littorales, 9. verò mediterraneæ, quas diſiungunt intermedij montes, (uti Galliam & Hiſpaniam Pyrenæi) per quos non niſi duplex patet via. *China.* *Paquin.*

Thomas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Thomas Perez regis Luſitaniæ legatus, quatuor menſibus in viâ à *Cantan* ad *Nanqui* ſubſtitit, Boream verſus tendens. Accedit ad Imperij hujus vaſtitatem ac magnitudinem, terræ mira fertilitas, quam auget fluviorum præſtantiſſimorum, à quibus irrigatur, copia. Nemus dixeris eſſe amœniſſimum, aut roſetum pulcherrimum, omnium rerum proventu affluens; quam ſoli bonitatem multum promovet Regum cura, qui ne aquæ deſint, montes perfodiunt, valles æquant, quo facilius quoque Solis calore agri foveri poſſint. Sita enim eſt regio fere omnis ſub Zona temperata; nec ullus in ea eſt terræ angulus, quem non indefeſſa incolarum induſtria & ſolertia inſigni aliquo emolumento excolat.

Inter alia notatu digna hoc quoque memoratur, magnum eſſe in *Cantan* cœcorum numerum, qui ſinguli operi ſuo gnaviter incumbunt. Quoniam verò nulli incolarum extra hujus regni territorium ſe conferre licet, niſi impetratâ veniâ, quæ ipſa non niſi ad certum tempus conceditur, fit, ut mirum in modum indigenarum numerus accreſcat, præcipue cum plures quotidie naſci quam mori perhibeant. Tam purgato fruuntur aëre, ut quoad longiſſimè incolarũ mens reſpicere poteſt & memoriã præteriti temporis recolligere, nulla peſte has terras infectas fuiſſe perhibeant. Sed nec ſua quoque huic Imperio deſunt mala & calamitates. Terræmotibus crebrò infeſtatur, qui integras urbes ſubvertunt, & fluvios obſtruendo, alijs novam originem præbent, quin & magno accolarum damno montes altiſſimos deijciunt.

Anno 1550 tanta aquarum è terra erupit copia, ut regiones vicinas 60 leucarum ſpacio inundaverit, ſeptem urbes vortice ſuo abſorbens. Atque hæc quidem de Continente Imperij Chinenſis dicta ſunto.

Ora ejus paſſim inſulis conſperſa eſt, quarum pauciſſimas exploratas habemus. Non longè à civitate *Nanqui* promontoriũ eſt *de Lampo*, inſulæ *de Avenga*, *Abarda*, & *Sumbur*, *Lanqui*, & *Cavallos*, de quibus nihil certi compertum habemus. Vrbem *Chincheo* prætervectis occurrit *Lamao*, magnaque inſularum conſpicitur multitudo propè *Cantan*, quarum maximè celebres ſunt *Lantao*, *Macao*, *Veniaga*, in qua portus eſt *Tamo*, *Lampacao*, *Sancoan*, quæ omnes milite præſidiario regis Chinarum munitæ ſunt, excepta ſolâ *Lampacao*, inculta & incolis carente.

Chincheo.

In *Macao*, quæ alio nomine *Macan* dicitur, colonia eſt Luſitanorum, cui infeſtiſſimi ſunt Chinenſes, propterea quod à potentia Luſitanorum & præſidijs Caſtellanorum in Philippinis inſulis degentium ſibi metuant. Verum propter commercia Chinenſium eam omni ope tuentur Luſitani.

Macao.

Sancon 30 à *Cantan* abeſt leucis, quo loci ſæpius terram conſcenderunt Luſitani. *Aniam* inter inſulas Chinenſium præcipua eſt, ſita in oſtio ſinus *de Cauchinchina*, 5 ab ipſa Continente leucis, 180 ab inſulis Philippinis. Tantæ eſſe creditur magnitudinis, ut 30 eam munimentis ac propugnaculis defendi perhibeant. Piſcaturâ margaritarum nobilis eſt. Commeatu abundat, varijſque fructibus, ſubdita imperio *de Cantan*, quæ potiſſima eſt Chinæ pars. Incolæ ruſticis ſunt moribus & humanioris culturæ expertes.

Sancon. *Aniam.*

Iapan inſulas complures complectitur in 33 regna diviſas, quarum metropolis eſt *Meaco*. Situm reſpectu Chinæ varium habent. Ab inſula *Goto* in *Iapan* ad *Liampo* uſque in Chinam 60 numerantur leucæ, quæ maxima eſt harum inſularum ad Chinam vicinitas. Iaponenſes Chinenſibus infeſtiſſimi ſunt, eoſque latrocinando & prædando magis, quã juſtâ belli formâ oppugnãt. Cum enim in varias inſulas & diverſa regna ſuis ſubdita regibus diviſi ſint Chinenſes, fit, ut ſingulorum regum vires bello iſti non ſufficiant.

Iapan.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

ficiunt. Aptiores bello eſſe videntur Chinenſibus, majoreſque animos gerere. Regio temperata eſt, ferax frugum & pecoris, omniumq;, quas Europa habet, avium. Ferri habet fodinas & æris. Indigenæ ſtatura ſunt longiore, magnanimi, fortes, ad labores nati. Situs inſularum eſt in altitudine graduum 35. plus minus, habita ratione diſtantiæ ſingularum Inſularum.

Iaponenſes à Chinenſibus non intelliguntur, niſi ope characterum, quos depingunt, qui eadem ab his & illis figurâ formantur. Quanquam enim characteres iſti ac verborum notæ idem utrobique ſignificent, tamen diverſis eas vocibus Chinenſes & Iaponenſes enunciant, cum non ad vocabulorum diſcretionem, ſed rei ſolummodo ſignificationem inventæ ſint. Exempli gratia, numerum hunc Arithmeticum 9. aut 10. intelligit Gallus, Hiſpanus, Anglus; ſed ſinguli diverſa & linguæ ſuæ propriâ voce numerum illum enunciant. Ab alia parte Iaponenſes Philippinis inſulis vicini ſunt, cum quibus commercia quoque ineunt & mercantur quotidie. Nec leviter ſanè adlaboraverunt patres Ieſuitæ in harum gentium converſione, benedicente laboribus ac ſtudijs ipſorum Domino. Quæ res effecit, ut harum inſularum fama per univerſum orbem terrarum increbuerit, præcipuè poſt ſolennem iſtam ad Pontificem Maximum, & Philippum ſecundum, cognomine *Prudentem*, inſtitutam legationem. Et quemadmodum à reliquâ orbis habitati parte abſciſſi ac divulſi ſunt, ita etiam diverſi ſunt horum populorum mores ab aliarum omnium nationum moribus. *Nobunanga* Imperator *Iaponenſium* ſuſcepta Anno 1592 in provinciam quandam *Chinenſium* expeditione, cum claſſe navium 800. & exercitu 200000 militum eam invaſit & expugnavit.

Ab Inſula *Simo*, quæ ejuſdem cum *Japon* eſt magnitudinis, inter Orientem & Septentrionem plures continuatâ ſerie excurrunt inſulæ, quas *los Lequios* vocant, & ad ipſam uſque oram *Chinæ* porriguntur. Duæ earum majores ſunt, quarum unaquæque quindecim eſt aut viginti leucarum. Quæ Iaponenſibus viciniores ſunt, *Lequio Major*, quæ verò ad finem reliquarum jacent, *Lequio Minor* vocantur. Harum nonnullas incolunt homines robuſto corpore, candidi, certa politiæ forma ac legibus viventes, veſtibus induti, ingenioſi, & bellicoſi. Aurum abundantius habent, quam aliæ Oceani inſulæ, frugum feraces ſunt, nec ulla rerum ad victum pertinentium penuriâ laborant. Aquas inſuper hic dulciſſimas reperias. Inſulis *Lequio menor* vicina eſt inſula *Hernoſa*, ejuſdem cum prioribus genij ac indolis. Sunt qui eam *Siciliam* magnitudine ſua adæquare volunt. *Inſulæ Lequios.*

Cap. XXVII.

De Nova Guinea, *inſulis* Salomonis, *&* de Ladrones, *quibus India Occidentalis terminatur.*

Littora *Novæ Guineæ* centum ab Orientali inſulæ *Gilolo* parte leucis initium ſumunt, ab altitudine unius gradus paulo amplius, ad latus Æquatoris Auſtrale, unde in Orientem ad leucas 300 excurrunt, donec conficiant grad. quinque aut ſex. An continens ſit, an inſula hactenus dubitatum fuit, cum in tantam longitudinem porrigantur, & num alicubi cum inſulis *Salomonis*, aut freti *Magellanici* à parte Auſtrali provincijs connectantur. Verum dubium hoc tollitur ab illis, qui freti *Magellanici* tractum Auſtralem perluſtrarunt. Affirmant ſiquidem hi, non eſſe hic continentem, *Nova Guinea.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

verùm confertas inſulas, quas excipit vaſtum & patens mare. Inter hos verò eſt *D. Richardus Aquinas* Eques Anglus, qui per 45 dies circa has inſulas oberravit.

Littora *Guineæ* à ſoli bonitate commendantur, viſique ſunt hic indigenæ coloris nigri, ſed fulgidi. Multæ circa littora ejus conſpiciuntur inſulæ, ſtationes & portus habentes commodos, de quibus tamen ſpeciatim nihil conſtat. Quæ in Tabulis quibuſdam annotantur, hæ ſunt: ad Orientem *El Aguada* 35 leucis ab eâ diſtans terrâ, quæ uno gradu ab Æquatore Meridiem verſus jacet: 18 ulterius leucis portus eſt *S. Iago*, & inſula *de los Creſpos* longitudine leucarum 16 ſub ipſum littus, è regione portus *de San Andres*, qui 40 à *S. Jago* abeſt leucis: Vlterius verſus Ortum fluvius eſt *de las Virgines*, & *Vallena* inſula parva antè fluvium de *S. Auguſtin*, qui 50 ferè leucis abeſt à portu *S. Andres*, nec longè hinc abeſt fluvius *de San Pedro*, & *San Pablo*, antè portum *de S. Hieronymo*, necnon inſula propè Cuſpidem *Salida*, 40 à *S. Auguſtin* leucis, quam *Buenapaz* vocant: longius verò ab ea abeſt *Abrigo* & *Malagente* inſulæ duæ, & Sinus *de San Nicolas* 50 à Cuſpide *Salidâ* leucis. Inter alias inſulas una eſt, cujus incolæ candido ſunt vultu. Sequitur *de la Madre de Dios*, ante *de Buenavaya*, & *de la Natividad de Nueſtra Senora*, terræ cognitæ poſtrema. Ad latus hujus Boreale inter alias innumeras inſula *Caymana* jacet.

Inſulæ ſitæ juxta littus Novæ Guineæ.

Ora Auſtralis incognita eſt. Primus *Novam Guineam* aperuit *Alvarus de Saavedra*, cum miſſus à Marchione *del Valle* Anno 1527. ad quærendum inſulas aromatiferas, errabundus ad hæc loca appelleret, reditum in Novam Hiſpaniam parans.

Inſulæ Salomonis.

Inſulæ *Salomonis*, 800 à *Peru* leucis, nomen illud ſortitæ ſunt, propter conceptam de ijs magnarum opum & divitiarum opinionem. Propriè & diſtinctè inſulæ Occidentis vocantur, quia ad plagam Occidentalem Peruviæ jacent, è qua profectus *Alvarus de Mendoza* eas detexit, juſſu licentiati *Lope Garcia de Caſtro*, quo tempore cognatus ejus imperium Peruviæ habebat Anno 1567. Iuvenis quidam *Trejo* primus has inſulas vidit, è navis galeâ. Sitæ ſunt inter gradus altit. polaris 7 & 12. ad latus Æquatoris meridionale, 1500 penè ab urbe *de los Reyes* leucis. Complures ſunt numero, & juſtæ magnitudinis. Præcipuæ ſunt 18. Quarundam ambitus 300 eſt leucarum; duæ ſunt, quarum peridromus eſt 200 leucarum, aliæ 100, aliæ 50 aut minus. Sunt & quædam nondum undequaque luſtratæ ac circumnavigatæ. Sunt qui putant, eas continuas eſſe cum Continente novæ Guineæ, ijſque terris, quæ ad latus Occidentale Freti Magellanici nondum detectę ſunt. Omnes quotquot hic ſunt inſulę, temperie aeris ſunt bonâ & habitabiles, annona abundantes, uti & pecorum multitudine. Incolę nigri ſunt, quidam tamen candidi & rufi, quidam flavi: quod argumento eſt, has terras cum Novâ Guineâ eſſe continuas. Maximę & celebratiſſimę ſunt hę: *Santa Iſabel*, à grad. 8 ad 9 extenſa, portum habens commodiſſimum, quem *de la Eſtrella* vocant: *S. Iorge* ſive *Borbi* ad latus Septentrionale Iſabellę, longa ſeſquileucam, ambitu ſuo continens leucas 30. *San Marios* & *S. Nicolas* ad Euronotũ ſitę reſpectu Iſabellę ambitus ſunt leucarum 100. Inſula *Arrazifes* his non minor ad Auſtralem Iſabellę plagam ſita eſt. Verſus Orientem *S. Hieronymo* jacet, cujus peridromus leucis 100 menſuratur. Ad Zephyronotum jacet *Guadalcanal*, omnes alias magnitudine ſuperans, ad Occidentalem verò plagam Iſabellæ inſula jacet *Buenaviſta* & *San Dimas*, uti & inſula *Florida*, quarum circuitus eſt leucarum 20. Ad hujus partem orientalem Inſula conſpicitur *Ramos* ambitu leucarum 200, à qua non longè abit *Malaita*, & *Atreguada* 30 leucarum, & *Tres Marias*.

Inſula

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

inſula quoque *Sant Iago* ad Auſtralem partem *Malaitæ* ambitu leucarum centum. Et qua hæc Euronotum reſpicit, inſula eſt *S. Chriſtoval*, ejuſdem cum priore magnitudinis; aliaque *S. Anna* dicta, & *Santa Catarina*, duæ inſulæ parvulæ, quibus quoque jungitur exiguæ magnitudinis inſula *Nombre de Dios*, à reliquis 50 diverſa, altitudinis grad. 7. ac ſub eadem poli elevatione ad Borealem partem *S. Iſabellæ* ſcopuli occurrunt, quos *la Candelaria* vocant.

Occurrit quoque in itinere, quod è *Peruvia* in inſulas *Salomonis* inſtituitur, inſula *San Pablo*, altitud. grad. 15. 700. à *Peruvia* leucis, & in altitud. grad. 19. aliæ jacent, fortè illæ, quas primum inſulas *Salomonis* vocarunt; licet quidam putent alias eſſe, poſitas in eodem cum *Chile* tractu.

Inſulæ *de los Ladrones* ſedecim ſunt, quarum aliæ Septentrionaliores ſunt, aliæ Auſtraliores, è regione *Novæ Guineæ*, à gradibus 12 ad 17 Boream verſus protenſæ, non longè à *Philippinis* Ortum verſus. Steriles ſunt & incultæ, pecorum & metalli expertes, modicò inſtructæ commeatu. Gens eam incolit pauperrima, corpore habili ſatis, ſed furto ſupra modum dedita, uſque adeò, ut navium quoque clavos ferreos evellere ac auferre ament. Atque hanc ob cauſam eam *Ladrones* vocavit *Magellanus* Anno 1520, quo tempore aromatiferas inſulas quæſitum ibat. Nomina earum hæc ſunt: *La Ingleſa*, maximè ad Boream vergens, *Ota*, *Mao*, *Chemechoa*, *Gregua*, *Agan* ſive *Pagan*, *Oramagan*, *Guguan*, *Chareguam*, *Natán*, *Saepan*, *Bota*, *Volia*. *Inſulæ de los Ladrones.*

Inter *Philippinas* inſulæ ſunt octodecim aut viginti numero, quas *de los Reyes*, *Arzipelago*, ſive inſulas *Coralli* vocant, necnon aliæ complures *de los Iardines* dictæ. Eſt hic hic *Pialogo* inſula, & *San Vilan* prope *Iardines*, aliaque *de los Matalotes*, uti & *de Arracifes*, & *Sant Iuan* ſive *de Palmas*, propè *Moluccas*.

Ad Boreale latus *de los Ladrones*, quinque aut ſex conjunguntur, quas *Volcanes* vocant, quæ copiosè Cochinillam ſufficiunt, uti & *Malpelo*, quæ *Cinaloes* fert. Ad Orientalem partem *de los Ladrones*, conſpiciuntur *de dos Hermanas*, inſulæ binæ, altitudinis grad. decem, adhæc *S. Bartholomæi* altitud. grad. quatuordecim & amplius. necnon ſcopuli *Miracomotas*, *Quiteſvenio* ſive *Catanoduermas*, & non longè ab his *S. Martini* inſula & *Sant Pablo* inſula vadis obſeſſa, præterea *la Poblada* maximè Orientalis verſus *Novam Hiſpaniam*. Anno 1527 exſcenderat in inſulas *de los Ladrones Alvarus de Saavedra*, ex inſulis aromatiferis in *Novam Hiſpaniam* remeans.

CAP. XXVIII.

In quo de Supremo Indiarum Concilio, & ſpirituali Eccleſiarum in his locis regimine, ſub auſpiciis Regis Catholici, agitur.

POſtquam Reges Catholici Caſtellæ & Legionis Novum hunc Orbem Indiamque ferè omnem Occidentalem ſceptris ſuis adjunxiſſent, hoc omnibus ſtudijs egerunt, ut eaſdem terras populumque altis paganiſmi tenebris immerſum ſalutari Chriſtianæ religionis doctrina imbuerent; & certis politiæ legibus in ordinem revocarent. Atque hunc in finem, ex conſilio prudentiſſimorum virorum, conſtituta ab ipſis fuit *Curia Suprema*, ſuum habens Præſidem, & Conſiliarios, quibus hoc unum in mandatis datum fuit, ut quæ ad gloriæ divinæ propagationem

& terrarum iſtarum felicitatem facerent, impensè curarent. Cum verò poſtea dicendum nobis ſit, de ijs, qui primum, qui deinde, qui in hunc uſque diem Curiam hanc conſtituerunt, & Indiarũ res curâ & conſilijs ſuis moderati ſunt; nunc dicere inſtitui, quâ poſſum brevitate, de Spirituali & ſeculari *Novi Orbis* regimine ac juriſdictione, ea ſolummodo in medium adducturus, quæ memoratu digna erunt, & ad cognoſcendam novæ hujus Monarchiæ formam ordinemque facient.

Primum quidem hoc antè omnia ſupradicti Reges primis terrarum iſtarum detectoribus, gubernatoribuſq;, & quotquot poſtea ijs ſucceſſere, mandaverunt & rigidiſſimis edictis ſuper hac re conceptis præſcripſerunt, ut populus, quem eò ad formandas hic illic colonias eſſent deducturi, ita vitam, ac mores ſuos componeret, ut vitæ ſanctioris ac inculpatæ exemplo ad religionis ſuæ amorem Indorum gentem pellicere poſſet. Ideoque voluerunt, ut primi ibidem, ſecundum Evangelicæ legis præſcriptum, docerent Religioſi & ſuavi potius concionum, ac adhortationum voce ad ſe invitarent rudem populum; quam armorum vi ac metu adigerent. Quin & juſtitiam ac jus ſine perſonarum reſpectu ſingulis adminiſtrari imperaverunt, ut partim religionis, partim juris ac æquitatis rigidâ obſervatione famam ſibi gratiamque apud indigenas conciliarent.

Iamque augeri noſtrorum numerus in *Novo orbe* inſigniter incipiebat, & pietatis ac Chriſtianiſmi doctrina mirificè incrementa de die in diem capiebat, uſque adeò, ut in iſtis terris hodie reperiantur Archi-epiſcopatus 5. Epiſcopatus 27. Academiæ duæ, artium omnium & ſcientiarum profeſſione florentiſſimæ, cœnobia plus quam 400, Dominicanorum, Franciſcanorum, Auguſtinianorum, Mercenariorum, Ieſuitarum, necnon aliquot Monialium Cœnobia, Collegia, Xenodochiorum infinitus numerus, plurimæ ſcholæ & gymnaſia erudiendæ juventuti dicata, (Hiſpani *Dotrinas* vocant) Eremitæ denique, & pœnitentiarij ſine numero. Atque hæc omnia Regis ſumptibus exſtructa ejuſdem munificentia conſervantur in hunc uſque diem, licet nullis eædem impenſæ reditibus redimantur. Quamobrem magnis hic ſucceſſibus promovetur Chriſti negocium, & longè lateque ſe diffundit Catholica fides, conferente ad hanc rem omnes ſuas curas & cogitationes Supremo Indiarum Concilio. Accidit hoc ipſum indulgentia & permiſſu Apoſtolicæ Romanæ Sedis, quæ Eccleſiarum *Novi Orbis* patrocinium Regibus Caſtellæ & Legionis conceſſit. Atque hoc in negocio ſumma Dei Opt. Max. & bonitas & potentia eluxit, quæque hujus cœpti & ſanctiſſimi inſtituti eventum moderata fuit, divina Sapientia. Et ſanè docuit poſtmodum experientia, non aliâ commodiore viâ tantæ molis opus confici potuiſſe, tanto religionis, politiæ, juſtitiæ, & imperiorum undique conſenſu.

Idem hic viget Eccleſiaſtici regiminis ordo ac modus, qui in regno Granatenſi. Offerunt ſiquidem Catholici Reges Pontifici ſolos Archiepiſcopos & Epiſcopos eximiæ pietatis ac eruditionis viros, ut è manu ejus Prælaturas accipiant, &, quibus auctorantur, Bullas. Reliqui dignitatum & beneficiorum gradus ordineſque penes Regem ſunt, & Supremam Indiæ Curiam. Romam Bullas petituri non abeunt; redituſque ipſorum ex decimis & primitijs frugum, quas Caſtellani incolæ pendunt, colliguntur.

In maximâ enim harum Indiarum parte, decimas non ſolvunt indigenæ, & ubi decimæ deficiunt, eædem ex reditibus regijs ſupplentur. Decimas quod attinet & agrorum primitias, quâ nempe ratione exſolvi debeant, multis varijſque conſtitutum eſt legibus & edictis, quæ ad formam & tenorem Edictorum Caſtellæ concepta ſunt. Æquiſſimum enim videtur, ut Caſtellanorum coloniæ & noſtratium quaſi propagines, ijſdem, quibus ipſi, legibus adſtringantur. Et quanquam Pontificis indulgentiâ jus de decimis

diſponen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

diſponendi penes Reges ſit Caſtellæ & Legionis, eaſque in ſuos uſus convertere poſſint, tamen eas Prælatis eorumque Eccleſijs largiuntur, & quæcunque ad templorum ſtructuram aliaſque neceſſitates requiruntur, liberaliter ſufficiunt, uti & calicem, campanam & altare.

Plurima verò ſuper decimarum diſtributione, & in Prælatos, Canonicos, Cathedrales, paſtores, ſacerdotes & Indorum doctores erogatione à Supremo Indiarum Concilio ſtatuta & edicta formata ſunt. Ac primò quidem omnes hoſce, & quotquot Indorum inſtitutioni præficiuntur, vitæ probatæ eſſe oportet, linguæ Indicæ peritos & humanioribus diſciplinis excultos. Adhæc, ut ſuo quiſq; doctor ac paſtor adſit cœtui & parochiæ parochus; & ne duplici eorum quiſquam beneficio ac mercede gaudeat, cautum eſt. Vt verò certius de horum conſtet probitate ac eruditione, nulli clericorum in has oras ſe conferre licitum eſt, niſi conſcio Prælato ſuo ac Rege. Quod ſi verò abſque horum mandato & litteris quenquam huc veniſſe compertum ſit, confeſtim is ad ſuos remittitur.

Ut verò planius conſtet, quâ ratione & modo Regis hic imperium & poteſtas vindicetur (proprie jura patronatus vocant) ſtatutum eſt, ut in prævaricantes quoſlibet animadvertant, Regis vicarius, Audientiæ, Gubernatores, & Iudices. Primum quidem nulli fundare licet Cathedralem ullam Eccleſiam, Parochiam, Cœnobium, Xenodochium aut templum votivum, niſi impetrato Regis conſenſu. Quod ſi contingat Cathedralem Eecleſiam non habere apud ſe actu reſidentes quatuor Canonicos, per regiam oblationem & Canonicam proviſionem Prælati promotos, (ſive beneficia iſta vacent, ſive qui ijs fruuntur ultra octomeſtre ab Eccleſia ſua, vel juſtà de cauſà, abſint) Prælati munus erit, quoad à Rege facta fuerit oblatio ac præſentatio, ad tempus, ſive uti loquuntur, proviſionaliter, q uatuor alios eligere, & quidem maximè idoneos, licet iſtiuſmodi proviſio ratæ poſſeſſionis titulum nondum habeat, ſed nutu Regis mobilis ſit, ijſque ipſis ſic electis nondum aut in Choro, aut in Capitulo locus concedatur. Præterea nulli Prælato licet Canonicatum inſtituere, aut præbendas beneficiaq; largiri, ſine præviâ Regis oblatione, uſque adeo, ut ea impetratâ abſque mora beneficia concedat, dignitatumque fructibus ac emolumentis frui eos ſinat. Decretum quoque, ut in muniorum, dignitatum ac præbendarum donatione eorum potiſſimum habeatur ratio, qui doctrinâ & eruditione præcellunt, quique in Cathedralibus Caſtellæ Eccleſijs ſacra obiverunt, & in Chori munijs exercitati ſunt. Item, ut ſingulis Cathedralibus Eccleſijs ad minimum præficiatur Iureconſultus unus Graduatus, (ſit venia verbo) & Theologus unus concionator, ijſdem legibus, quibus in Hiſpania Canonici, doctores, & magiſtri: & inſuper eligatur Theologus doctrinâ inſignis, qui ſacras litteras prælegat; una cum Iureconſulto vel Theologo, qui obeat Canonicatum pœnitentiæ, juxta decreta concilij Tridentini. Vt verò vacantibus beneficijs, & paſtorum muneribus, ſecularibus, ſpiritualibus, omnibuſque alijs Eccleſiaſticis functionibus in tempore proſpici poſſit, & regis in ijs vindicari jus ac authoritas, hunc in modum de ijs ſtatutum:

Si quando contingat functionem aliquam in Eccleſiâ vacare, Prælati erit affixo hic illic programmate hoc ipſum tempeſtivè indicare, eoſque, qui operam ſuam oblaturi erunt, examini ſubijcere, & exploratis ipſorum tum moribus, tum progreſſu, duos ex ijs nominare. Mox pro-regis, Cameræ, ſive Gubernatoris provinciæ erit unum ex ijs eligere, cui poſteà Prælatus proviſionem & Canonicam inſtitutionem conferet, non perpetuæ poſſeſſionis titulo, verum ea lege, ut ſi quando oblationem fecerit Rex, & in eâ expreſſum fuerit, ut collatio & Canonica inſtitutio fiat in perpetuum,

 tuum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

tuum, & non per proviſionem, rata ſit prior proviſio. Quod ſi verò in ijs locis, quæ ab Indis habitantur, deerunt reditus ac beneficia alendis Clericis aut paſtoribus, qui Sacramenta aliaque ſacra obeant, curabit prælatus, ut paſtor iſti loco præficiatur, & præmiſſo unius aut duorum examine, nomina eorum ad regios Officiales tranſmittet, hoc fini, ut unum ex duobus nominatis, aut ſi unus ſolummodo ſit, eundem eligant: quâ electione impetratâ beneficium illi provinciamque confert prælatus, præſcribens illi rationem & modum docendi, mandanſque, ut dignitatem illam cum fructibus ac emolumentis accipiat. Statutum etiam, ut munia quælibet & beneficia in illos conferantur, qui maxime ijs digni videbuntur, quorumque in Indorum converſione & Sacramentorum adminiſtratione perſpecta fuit ſedulitas, uti & in illos, qui Indorum linguas probè callent. Item, ut illi, qui à rege oblationem poſtulare volent, primum ſe coram provinciarum rectoribus ac officialibus ſiſtant, ibidemque cônſilij ſui ac petitionis ſummam exponant, & familiam ſuam, eruditionem, mores fide dignis teſtimonijs ijs ipſis probent. Nec minus in hæc ipſa ſtudioſè inquirent Officiales ſupradicti. Moxque eundem ad Regem mittent, inſtructum quoque litteris συστατικαῖς prælati ſui. Quæ omnia niſi religioſe obſerventur, ad munus capeſſendum admitti non poterit. Nulli quoque in unâ eademque Eccleſia, aut etiam in diverſis duplici beneficio frui, aut gemino munere fungi licet. Si præſentatus, ſive ad munus electus, non compareat intra præſcriptum ac debitum tempus coram Prælato, nullius hæc erit electio valoris, nec ulla canonica formari poterit inſtitutio.

De Collatione beneficiorum.

Cap. XXIX.

De ſpirituali regimine, bonis defunctorum, matrimonijs, ac S. Inquiſitionis Officio.

NUlli Cathedralis Eccleſiæ Canonico redituum iſtius Eccleſiæ fruitio conceditur, niſi in eâ reſideat & ſacra ipſe obeat, nec fas eſt, ut in Indorum pagis beneficijs quiſquam gaudeat, niſi officio aliquo & munere fungatur. Statutũ etiam, ut in novis paſſim colonijs fundentur Xenodochia & Noſodochia, in uſum pauperum & ægrotorum, modo contagioſis morbis non laborent, utque hæ ædes publicæ propè ipſum templum exſtruantur: Item, ut in uſum eorum, qui peſte ac contagioſis morbis laborant, ædificetur Noſodochiũ peculiare, loco ſolitario & edito, nec noxijs ventis expoſito. Quoniam verò edoctus eſt Rex, bona defunctorum hiſce in locis, aut difficulter aut ſerò ad hæredes legitimos tranſire, ſive teſtamento, ſive ab inteſtato hæreditatem adeant, & magno horum damno teſtamenta effectum ſuum non ſortiri, ſtatutum eſt: ut quotquot è Caſtella huc commigrant, ſe quamprimum apud Magiſtratus ſecretarium ſiſtant, & nomen ſuum ac cognomen, & locum natalem in tabulis publicis annotari curent, ut hac ratione, ſi mori aliquem contingat, in amicos & hæredes inquiri commodius poſſit. Item, ut ordinarius loci Iudex, una cum conſiliario & magiſtratus ſecretario, in bona defunctorum diligenter inquirant, eorumque Syllabum conſcribant præſente ſecretario & juratis teſtibus, bonaque omnia annotent, una cum ipſorum debitis & creditis, utque mox eadem divendant & ciſtæ pecuniam includant, quæ tribus clavibus, quas ſupradicti aſſervabunt, obſerabitur. Hæc ipſa autem bona auctione publica divendi neceſſum erit, ſub fide & cautione ſecretarij, & ſi res exiget conſtituendus

De Xenodochijs & Noſodochijs.

De bonis defunctorum.

dus quoque erit bonorum procurator. Inſuper eorum, qui jus iſtis in locis populo dicunt, munus eſt, rationes accuratè exigere ab ijs, quorum curâ bona defunctorum divendita ſunt, precium omne ab ijſdem repoſcere, & in arcâ ſupradictâ aſſervare. Quod ſi verò teſtamentum ſcripſerit defunctus, & præſentes adſint hæredes, ad Iudices ejus cura non pertinebit, ſed ſolummodo in defuncti hæredes, legitimi-ne illi ſint an illegitimi, inquirent.

Præterea ſupradicti, Iudex nempe, conſiliarius & ſecretarius, omnia defunctorum bona ad domum *Contractation*, Hiſpalin tranſmittent, additis nominibus & cognominibus ipſorum, nec non habitationis ſede & bonorum ſyllabo, ut hac ratione in hæredum ea manus perveniant. Adhæc rationes procuratorum ad Supremum Indiarum Concilium tranſmittentur. Magiſtratus quoque curioſe inquiret, an fraus aliqua facta ſit in bonorum adminiſtratione, & ſi quid tale acciderit, eâ de re certiorem faciet Supremam Curiam. Ijdem procuratores rationem ſuæ adminiſtrationis reddent dicto Magiſtratui, ſolutis impenſis omnibus. Quotannis apud Gubernatorem provinciæ exponere oportet nomina omnia eorum, qui eo ipſo anno è vivis exceſſerunt, & bonorum Syllabos ſive Regeſta, ut ea tranſmiſſa Hiſpalin hæredibus cedant. Quælibet Camera Iudicem habebit bonis defunctorũ præfectum, qui Commiſſarios ſuos per omnes iſtius Cameræ tractus mittet ad colligendas rationes, & ſi negligentia hac in parte peccabitur, inquirere in rem omnem jubentur ipſi Cameræ judices, rationeſque propius excutere. Quoniam verò Catholici reges edocti ſunt, quamplurimos Caſtellanos deſertis conjugibus & liberis in hæc loca commigrare, cujus rei indignitas non ſolum Deum Opt. Max. graviſſimè offendit, verum etiam harum regionum felicitati non parum præjudicat, cum hujuſmodi homines fixam hic ſibi ac perpetuam ſedem minimè deligant, & quæ ad familiarum decus & ornamentum, coloniarum incrementa, agrorum culturam faciant, minus curent, utpote ab uxoribus & liberis ſuis longè ſepoſiti: ſupradicti Reges, quo tantis malis commodè obviam iri poſſet, decreverunt, ut quotquot in his regnis commorabuntur uxorati & matrimonio nexi, quamprimũ ad uxores ſuas & liberos in Caſtellam remeent, nec eò ſe denuò conferant, niſi adductis unà uxoribus, aut poſtquam has fatis conceſſiſſe probaverint. Renovatum aliquoties fuit per univerſum Novum orbem hoc decretum, &, ut rigidè executioni mandaretur, gravi pœna ſancitum. *De conjugibus.*

Anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, quo tempore primum Novus hic orbis detegi cœpit, Spiritualis hic Iuriſdictio conſtituta eſt. Etenim *Philippus II.* cognomento *Prudens*, rex Catholicus, apud animum ſuum revocans, inter alia beneficia nullum majus præſtantiuſque Indis divinitus contigiſſe, ſalutari Evangelicæ doctrinæ luce, qua plurimos ipſorum cœcutientes, eheu, & palantes miſericors Deus illuſtravit; & nihil magis neceſſarium eſſe, quam ut divinus cultus, & quæ ex ejus rigida obſervatione Caſtellanis incolis, tum ducibus tum privatis accreſcit dignitas & exiſtimatio, ſarta tecta conſerventur; adhæc conſiderans, eos, qui à Catholicâ fide & Romanâ Eccleſiâ alieniores ſunt, in erroribus ſuis ac hæreſibus pertinaciter perſeverare, & Heterodoxias ſuæ ſcabiem tum privatis colloquijs, tum libellis, alijs adfricare, nec ullum ſalutarius remedium excogitari poſſe, quam ut hæreticorum familiares converſationes ſedulò vitentur, & errores ipſorum juxta Canones ſacros & leges horum regnorum puniantur, ne ſerpat porrò ad indigenas harum provinciarum peſtilens tot hæreſium contagio: Decrevit & ſancivit, approbante Cardinali *D. Diego de Eſpinoſa, Siguenzæ* Epiſcopo, & generali iſtorum regnorum Inquiſitore, viro ſingularis pruden- *De S. Inquiſitionis Officio.*

tiæ &

tiæ & raræ virtutis, ut in *Mexico* urbe erigeretur ſancti hujus officij ſive *Inquiſitionis* Curia, quæ ad Novam Hiſpaniam & reliquam Indiæ Septentrionalis partem attendat, necnon alia in civitate *de los Reyes*, quæ Peruviam curet & Indiam Meridionalem. In quibus Curijs non de ijs tractabitur, quæ Indos, ſed quę ad Caſtellanos aliaſque nationes hic commorantes pertinent; Ita, ut aliò provocare non detur, niſi ad hoc Concilium, more & legibus in Hiſpania receptis. Ad hujus verò negotij tam ardui conſummationem *Philippus ſecundus* Anno 1570 in civitate Madrid 16 Auguſti poteſtatem plenariam conceſſit Apoſtolicis inquiſitoribus, ad occurrendum hæreticorum perfidiæ, apoſtaſiæ, & hæreſibus; decretųmque, ut Officiales alijque hujus Inquiſitionis miniſtri ſedes ibi doli gant in *Mexico*, & *de los Reyes* civitatibus, & regias conſtitutiones, quæque muneris ſui ſunt, fideliter exequantur; utque his ipſis operã ſuam & auxilium, quoad poſſunt, commodent *D. Martinus Enriquez*, & *D. Franciſcus de Toledo* regis vicarij, alijque Novæ Hiſpaniæ & Peruviæ duces, Curiæ, Iudices, gubernatores; & ut Inquiſitorum & Officialium S. Inquiſitionis titulo ornentur; qua de re ſuo loco latius agendum.

Cap. XXX.

De formâ imperij, qua uti ſolet Supremum Indiæ Concilium, deque Camerarum fundatione & regijs iſtorum tractuum Cancellarijs.

De Indiarum regimine.

CAtholici Reges magnis adducti rationibus Supremum aliquod rerum Indicarum Concilium erexerunt, quod tot & tantorum negociorum molem humeris quoq; ſuis ſuffulciret, & totius Novi orbis imperium conſilio ſuo moderaretur. Conſtat Concilium hoc ex Præſide, Conſiliarijs octo, aut pluribus etiam, ſi res exigant, fiſcali, ſecretarijs, Scribis, Relatoribus alijſque Officialibus, ex Curia rationum, in qua de reditibus regis agitur. Convenire ſolent Concilij iſtius Senatores ſingulis hebdomadibus ter, & tres horas matutinas, duas verò veſpertinas, de regni rebus deliberant, niſi forte ferias imperet dierum feſtorum religio. Hic de officiorum & beneficiorum collationibus agitur, ita tamen, ut, quæ in India conferuntur, non niſi impetratis regijs litteris ratæ ſint. Conſtitutum quoque, ut penes hos ſit ſuprema Iuriſdictio, & poteſtas leges condendi, examinandique ſtatuta prælatorum, Capitulorum, & Conventuum religioſorum, necnon pro-regum, Camerarum & conciliorum ſubordinatorum, utque paſſim obſequium ipſis, fides, & obedientia ab omnibus, & ſingulis præſtentur: Vt regimen Indiarum ad horum regnorum formam componatur, utque ſpeciatim Concilium hoc attendat ad ea, quæ harum regionum gubernationem concernunt. Et ſi quando lites forenſes arduæ & majoris momenti decidi non poſſunt; in conſiliorum ſocietatem advocantur Regis Conſiliarij, quibus priori Concilio adjunctis ſuffragiorum pluralitate deciditur; nempe quando lis eſt de precio minore peſis quingentis: Verum ſi lis ſit de precio peſorum 10000, ſecundæ ſupplicationi locus erit. Idem Concilium in conferendis muneribus ac beneficijs ad præſcriptum ſupradictarum conſtitutionum ſe componet: Quod ſi verò alicui gratificari volet, ex plurium ſuffragio hoc fiet. Cauſas, de quibus ſtatutum fuit bis, tertium non admittet, & quoad fieri poteſt breviſſimo tempore, lites expediet. In benè meritos functiones & munia conferet, nequaquam verò in conſanguineos, aut alia quadam ratione Curiæ ſupremæ obſtrictos,

De Supremo rerum Indicarum Concilio.

quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

quibus ipſis quoque nec ſollicitatoribus nec procuratoribus in eodem Curia eſſe licet; Hoc ante omnia cavendum, ne munerum largitionibus corrupti Curiæ Senatores προσωπολῆπται ſint.

Secreta quoque Curiæ eliminare nulli fas erit, & potiſſimum curabit Conſilium hoc, quæ ad converſionem & inſtitutionem Indorum, & ſpiritualem eorundem gubernationem facient. A litibus 600000. *Maravidijs* (numiſmatis genus eſt) ad Curiam hanc inſtitui poterit provocatio. Item à ſententijs latis ſuper quinque caſibus, mortis nempe naturalis, mutilationis membrorum, aut alius modi vulnerum, publicæ ignominiæ ac denique torturæ. Præſes, ſi doctrinæ titulo inſignis ſit, ſuffragium dicet de regni rebus & favoris caſibus, non autem de cauſis forenſibus, quo liberius & expeditius Cameræ negotijs vacare poſſit: ſi verò illiteratus ſit, ſuffragium non dicet, niſi in caſibus favoris. Idem poteſtatem habebit indicendi Concilium, & domi ſuæ celebrandi: negotiaque omnia de quibus deliberatum ac determinatum eſt, in acta publica referri curabit: Adhæc nulli ex hoc Concilio conceditur commerciorum ſocietatẽ cum mercatoribus inire. Cum autem neceſſarium omninò ſit, ut in Concilio Fiſcalem habeat, idem huic, quod conſiliarijs, aſſignabitur ſalarium. Et inſtrumenta omnia publica S. Inquiſitionis officium concernentia eidem tradentur. Hic Fiſcalis capitulationes regias in tabulas publicas referet, necnon litium & cauſarum diſceptationes, lites non protrahet, poſtulataque ipſius, aut eorum, qui ſe hiſce opponent, admittentur, ſi ita Senatui ſupremo viſum. In acta quoque publica omnium decretorum ac concluſionum ſummas referet, &, qui officialium quotannis relationes ſuas ad Senatum mittere negligent, ſtudioſè ſciſcitabitur. Conſtituto Supremo Concilio, etiam ea, quæ Iuſtitiam & Iuris in Novo Orbe adminiſtrationem concernunt, decernenda fuerunt, quò juſtitiæ amore correpti incolæ ſuum cuique tribuere diſcant. Ideoque Reges Catholici, quibus & cultus divini incolumitas & ſubditorum ſuorum ſalus, commoda, tranquillitaſque cordi erant, varijs in locis conſtitui voluerunt Curias, ſive Audientias & regias Cancellarias. necnon leges & ſtatuta, ſecundum quæ jus populis omnibus & ſingulis dici poſſet. *De Curiis ſive Audientijs Indorum.*

Prima Curia ſive Camera in civitate *S. Domingo* in inſula *Hiſpaniola* fundata fuit, Præſidem ſortita gradu licentiæ aut doctrinæ clarum. Hac verò tempeſtate illi præeſt Præſes belli ſtudijs & arte militari celebris, titulo Capitanei Generalis. Adjuncti huic ſunt Iudices quatuor ῥαβδοῦχοι, quibus & civilia & criminalia curæ ſunt, in caſibus provocationis, & prima etiam inſtantia in negocijs ipſius Curiæ. Præfectura verò ipſumque diſtrictus regimen Præſidi ſoli (is hodierno tempore *Antonius* eſt *Oſorius*) commiſſum eſt. *Curia Hiſpaniola*

Secunda Camera in civitate *Mexico* conſtituta eſt in *Nova Hiſpania*. Primus in ea Præſidem egit *Nunius Guzmannus* ſed minori authoritate. Hujus quoque Cameræ præſes fuit Epiſcopus *Sebaſtianus Ramirez*, penes quem horum regnorum tum temporis fuit imperium & ſuprema poteſtas. Hic in optimum ordinem ea, quæ Curiam hanc & Iuſtitiam concernunt, redegit. Idem Præſes Pro-regis quoque officio fungitur (is nunc eſt Comes de *Monterrey*,) cui Conſiliarij additi ſunt octo, res civiles curantes, & etiam, ſi provocationes inſtituantur, ea quæ præfecturam concernunt. Tres habet Curia hæc Prætores in criminalibus virgi-feros, ad quos criminalia pertinent: Fiſcales quoque duos, unum civilibus, alterum criminalibus præfectum. Pro-rex iſte præfecturas aliaſque dignitates, quibus vult, demandat, ijs exceptis, quas ſibi Rex reſervat. *Curia Mexicana*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Curia Panamenſis.

Tertia Camera *Panamenſis* fuit, in *Terra Firmâ*, quæ ſic dicta eſt, quod primum in has terras ex Inſulis trajecerint Caſtellani. Et quanquam alias in continente regiones reperiviſſent, ſola tamen hæc *Terræ Firmæ* nomen retinuit, cum antea *Caſtella aurea* dicta eſſet; quo nomine eam appellari voluerunt Caſtellæ Reges. Quo tempore verò *Peruviæ* imperium latius diffundi cœpit, Anno nimirum 1542, tranſlata fuit hæc Camera in civitatem *de los Reyes*, in qua Vicarius Regis (is hac tempeſtate eſt *D. Ludovicus de Velaſco*) ſedem fixit, & præfecturam hujus diſtrictus adminiſtrat, uti & aliarum *de los Charcas*, & *del Quito*. Habet hæc *de los Reyes* Camera Conſiliarios octo, tres Prætores, Fiſcales duos, iiſdem quibus *Mexicana* legibus fundata. Pro-rex, qui in urbe reſidet, Præſes hujus eſt Curiæ, atque etiam aliarum duarum quoties in illis tractibus commoratur. Hic varias Indorum præfecturas, quæ in hoc territorio ſubinde vacant, quibus vult demandat.

Curia de los Reyes.

Quarta Camera in *Confinium* provincijs fundata fuit, & cum minus hic neceſſaria eſſe videretur, aliò tranſlata eſt, Anno verò milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo denuò fundata eſt in civitate *Sant Iago* in regno *Guatemalæ*. Præſidem in ea nunc agit Doctor *Criado de Caſtella*, cui additi Conſiliarij quatuor, & Fiſcalis unus, qui de criminalibus & civilibus negocijs diſpiciunt, ſi quando provocatio fiat, & in primâ inſtantiâ in Cameræ negotijs. Rerum, quæ Curiam ipſam concernunt, adminiſtratio omnis, penes Præſidem eſt, uti & præfecturarum hic illic aliorumque muniorum temporalium diſtributio.

Curia Guatemalæ.

Curia novi Regni.

Quinta Curia conſtituta eſt in urbe *Santa Fe de Bogota* in Novo regno *Granatæ*. Præſidem habet hoc tempore Doctorem *Franciſcum de Sande*, conſiliarios inſuper quatuor virgi feros, & Fiſcalem unum, quibus eadem quæ prioribus competit authoritas.

Curia Novæ Galiciæ.

Sexta Camera in civitate *Guadalajara* in novo Regno *Galiciæ* erecta eſt. Regentem habet, & prætores (Hiſpani *Alcaldes* vocant) tres, qui longo tempore ſigillo & Regiſtro caruerunt. Cum verò negociorum indies moles accreſceret, conceſſum ipſis ſigillum & Regiſtrum, Præſeſque ei præfectus fuit. Is nunc eſt Doctor *Sant Iago de Vera*. Præterea additi illi ſunt Conſiliarij tres virgiferi, & Fiſcalis unus. Penes Vice-regem eſt Novæ Hiſpaniæ imperium.

Curia del Quito.

Septima Camera in civitate *Sant Franciſco del Quito* in Peruviâ conſtituta eſt, quæ Regentem quoque & Prætores ſupremos habuit, ſigillo carentes. Poſtea verò de præſide illi proſpectum. Is nunc eſt *Licentiatus Michael de Yvarra*. Habet eadem Curia Iudices virgiferos tres, & fiſcalem unum edâem, quâ Guadalajaræ fiſcalis, poteſtate inſtructum. Imperium, autem penes Vice-Regem Peruviæ eſt.

Curia de los Charcas.

Octava Camera in civitate *de la Plata* conſtituta eſt, in Provincia *de los Charcas*, ſuum habens Regentem & Prætores. Poſtea præſidem accepit, & quatuor Iudices virgi feros, fiſcalem unum, ſigillum & Regiſtrum. Hoc tempore Præſidis partes tuetur *Licentiatus Cepeda*, ſibique muniorum diſtributiones reſervat, reliqua ad diſpoſitionem proregis *Peruviæ* pertinent.

Curia Panamaidis.

Nona Camera fundata eſt in *Panamaide* urbe, ſuum habens Præſidem, chlamyde & gladio inauguratum, idque bellorum cauſâ. Is nunc eſt *D. Alphonſus de Sotomayor*, donatus titulo Capitanei generalis *Terræ firmæ*. Tres habet Iudices virgiferos, qui ad provocationes in cauſis civilibus & criminalibus attendunt, & in primâ inſtantiâ ad cauſas quoque ipſius Cameræ. Solus imperium habet hujus diſtrictus.

Curia Chiles.

Decima Camera erecta eſt in urbe *Sant Jago* in provinciâ *Chiles*, quæ quoniam minus

minus neceſſaria videbatur, aliò tranſlata eſt. Conſtitutus in ea eſt Gubernator totus â Vice-rege dependens.

Fuit quoque in civitate *Manilla*, in inſulis *Philippinis*, Camera, quæ abolita eſt, quia minus neceſſaria videbatur. Paucis retro annis hic reſtituta eſt, ſub ductu & imperio Capitanei Generalis. Is nunc eſt *Petrus de Arnuia*, ejuſdem Curiæ Præſes. Cui additi ſunt Iudices quatuor, & Fiſcalis unus, eadem qua reliquæ Cameræ inſtructi auctoritate. Unicè enim hoc curant Catholici Reges, ut ſarta tecta maneat & ſecularis & Eccleſiaſtici ſtatus in his terris incolumitas, nec ullis hac in parte ſumtibus parcunt. Idem quoque in his Curijs, qui in Caſtellâ, ordo obſervatur, ſi Camerarum Secretarios, & Scribas, Apparitores, Satellites, Relatores, alioſque Officiales ſpectes. *Curia Philippinarum*

Cap. XXXI.

De negocijs, quæ à Supremo Indiarum Concilio ex Regis conſenſu pertractantur.

Ea eſt hujus Monarchiæ & Imperij harmonia, is omnium partium & membrorum conſenſus, ut omnibus ejus Officialibus & miniſtris conceſſa ſit conveniens ſingulorum munijs officijſque authoritas, reſervata ſolummodo Regi eâ poteſtate, quæ autocratoricum Principem decebat. Ideoque conceſſa eſt libera quorundam officiorum diſpenſatio Vicarijs regis, & Præſidibus, tum ut ſua bene meritis conſtarent præmia, tum ut illuſtrior ipſorum eſſet authoritas. Verum harum, quas jam recenſebo, dignitatum diſpoſitionem ſibi reſervavit Rex.

In regno *Chiles* Gubernatorem conſtituit & Vicarium cum poteſtate conſtituendi inferiores in Indorum pagis magiſtratus.

Item in provincia *Tucuman*, ejuſdem cum priore authoritatis; uti & in provincijs *del Rio de la Plata*; aliumque in *Popayan*, *Santa Marta*, *Cartagena* & *Veragua*. *De quibus præfecturis ipſe Rex diſponat.*

Item in provincijs *Nicaraguæ* & *Coſtaricæ*, necnon in inſula *Cuba* : & Capitaneum generalem, qui in civitate *S. Chriſtophori del Avana* reſidet.

Sunt & aliæ Præfecturæ, nempe inſulæ *Sant Iuan de Puerto rico*, *Venezuaæ*, *Soconuſco*, *Yucatan*, *Cozumel* & *Tabaſco*, quæ ſingulæ poteſtatem habent de Indorum Magiſtratibus diſpenſandi, Inſuper ad Regis donationem pertinent Præfecturæ *de Honduras*, *Inſulæ Margaritæ*, *Floridæ*, *Novæ Viſcayæ*, & *Dorado*, *los del nuevo Reyno de Leon*, *de Pocamoros*, *Ygualſongo*, quæ dignitates perpetuæ ſunt; ſicut & præfecturæ *de Choco*, *Quixos* & *la Canela*, inſularum *Salomonis*, *Santa Cruz de la Sierra* & *Novæ Andaluziæ*.

Etiam ſequentes Iuriſdictiones (Hiſpani *Corrigementos* vocant) ad diſpoſitionem Regis pertinent: nempe, civitatis *Cuzco*, *de la Plata*, fodinarum *de Potoſſi*, provinciarum *de Chicuito*, *de Andes de Cuzco*, urbis *Truxillo*, *Arequipæ*, *Sant Iago de Guayaquil*, *Guamangæ*, civitatis *de la Paz*, *Chiquiabo*, *Sant Iuan de la Frontera*, *Leon de Guanuco*, *Puerto viejo*, *Zamora*, Coloniarum *de los Zacatecas*, *Novæ Galiciæ*, *Cuencæ*, *Loxæ*, *Tuniæ*, Civitatis *Mexici*, *de los Reyes* & provinciæ *de Nicoya*. *De quibus Corrigementos.*

Maximæ præturæ ſunt hæ; nempe, civitatis *de Salvador*, provinciæ *de Guatemala*, & locorum mediterraneorum *Hiſpaniolæ*, *Nombre de Dios*, urbis *Chulutecæ*, provinciæ *de Chiapa*, *Zapotitlan*, urbis *de Nata*, *S. Mariæ de la Victoria in Tabaſco*. Maximæ verò *Algaziles* ſunt illæ, quas habet civitas *S. Domingo*, *Mexicum*, *Guadalajara*, *S. Jago de Guatemala*, *Panama*, *Santa*

Fe de Bogota, S. Franciſco del Quito, civitas *de los Reyes, la Plata.* Habent urbes hæ ſingulæ *Algazil* magnũ, qui in ſenatu quoque ſuffragium fert, duos habens vicarios. Et in unaquaque Camera alius eſt Algazii magnus, poteſtaté habens nominandi duos alios vicarios.

Algazil latinè Quæſitor aut latrunculator reddi poſſit, Belgæ provooſt, *vocant.*

Quod ad adminiſtrationem redituum Regis attinet, præficiuntur his à rege ex conſilio ſupremi Indiarum Senatus, quam plurimi Officiales, Procuratores, Theſaurarij, Rationum adminiſtri & Commiſſarij, qui in Caſtella & India pro concreditis ſibi pecunijs fidejubent. Cumque incrementum indies caperet novum harum Indiarum imperium, viſum fuit duos in eodem Orbe conſtituere Pro-reges, unum in *Nova Hiſpania,* alterum in regno *Peruviæ,* quorum eſſet procurare ea, quæ ad promotionem cultus divini, regis emolumenta, converſionem inſtitutionemq; Indorum, conſervationẽ & amplificationem coloniarum in prædictis regnis faciunt. Et docuit ſanè experientia, magno hæc cum fructu & feliciſſimo ſucceſſu ordinata eſſe. His regis Vicarijs multa ſpecialiter in mandatis dantur, & inter alia, ut Sanctũ Inquiſitionis officium, quibus poterunt modis defendant propugentq;, quò ſalva religionis unitate ſpiritualis & ſecularis ſtatus vigeat, floreatque.

Adhæc Vice-regibus & Iudicibus mandatur, ne proprias quiſquam habeat domos, ne ipſi commercia ineant aut mercaturam exerceant, ne Indorum utantur ſervitio, ne munera ulla aut donaria accipiant, non pecuniam, non eſculenta aut poculenta, neve ipſi cauſas dicant, aut arbitros ſe interponant. Nulli licet advocati partes tueri, cujus vel pater, vel affinis, vel cognatus, aut filius conſiliarius ſit. Nulli Vice-regi, Præſidi, Conſiliario, rerũ criminalium prætori, fiſcali, aut horum filijs, nuptias in India contrahere conceſſum. Nulli Gubernatori, Iudici, aut horum locum tenentibus hæreditatem adire licet, aut proprias ædes poſſidere, aut etiam mercaturam exercere in ſuo territorio. Præterea munerum collationes precio divendere, aut alteri locare nefas eſt. Nulli Gubernatori, judici, aut ſummo prætori, quamdiu provinciam iſtam ſuſtinet, in ſuo diſtrictu uxorem ducere conceditur. Nec licet Conſiliario eſſe judici, neque ullo fungi officio, per quod domo ac à reſidentiæ ſuæ loco abeſſe cogatur. Mandatum quoq;, ne Magiſtratus, in filios, generos, agnatos aut affines Præſidum, Conſiliariorum, Fiſcalium, Cameræ officialium, aut reditibus regijs præfectorum conferantur, multò minus in ipſorum miniſtros, famulos, aliaque ipſis devinctos ratione. Concernit quoque hæc ipſa res regis Vicarios. Nulli quoque ſupradictorum officialium conceſſa eſt poteſtas, aliorum lites dubias, debita, cauſaſque in ſe transferendi, aut Indorum laboribus gratis fruendi. Statutum quoque, ne quis Advocatus, relator & ſcriba, eaſdem, quas Conſiliarius aut Prætor, ædes inhabitet, & ne cauſſidici ipſis Iudicibus inſerviant: Ne Conſiliarij Panamenſes, ipſorumque uxores mercimonia ineant cum mercatoribus: Ne Conſiliarij, cujuſcunque tandem ſint Curiæ, magnam colant familiaritatem cum cauſidicis, advocatis, aut procuratoribus, & ne univerſum Curiæ corpus, nuptijs, ſponſaliorum celebrationibus & funerum exequijs interſit, niſi extrema fortè urgeat neceſſitas: Ne Collegialiter cives in viſum ac ſalutatum eant: Ne Conſiliariorum aut Curiæ Officialium quiſquam geminum munus obeat. Et quæ ſunt aliæ laudabiles conſtitutiones & leges ad rigidam juris in Novo Orbe obſervationem adminiſtrationemque facientes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Cap. XXXII.

In quo reliqua ad Indiarum regimen pertinentia pertexuntur.

QUoniam verò nihil à Catholicis regibus prętermiſſum fuit, quod muneris ipſorum eſſet, hoc primò & antè omnia Viceregibus alijſque miniſtris ſuis demandarunt, ut quę ad Indorum commoda & utilitatem facerent, curarent diligenter, omniaque ſuper hac re concepta decreta, leges & conſtitutiones rigidè exequerentur. Cumque quæ ad politiæ ordinem faciunt, indies à Caſtellanis ediſcant Indi, & de illata ſibi injuria ſubinde conquerantur, decretum, ne lites Indorum cum Indis, aut alijs etiam, ordinario juris proceſſu decidantur, aut in longius tempus protrahãtur, uti procuratorum, & advocatorum quorundam improbitate antehac accidit; verum ut quam citiſſimè expediantur, ſalvis manentibus ipſorum ritibus & conſuetudinibus, modo manifeſtam non præſe ferant injuſtitiæ ſpeciem. Quoniam verò compertum eſt, fraudem aliquando fieri ex malefidâ idiomatis Indorum interpretatione, decretum, ut ea per duos fiat interpretes, ea lege, ne his ipſis interpretibus de ijs, quæ ab Indis dicuntur in cauſâ controversâ, conferre inter ſeſe liceat. Præterea, priuſquam munus illud capeſſere ipſis liceat, fidei juramento adſtringi eos neceſſe eſt, nec ulla donaria ab Indis alijſque, qualeſcunque tandem ſint, accipere fas eſt. Hi ipſi Curijs aderunt, ſi quando de Indorum cauſis deciſio fiet, ſi diſceptentur lites, ſi examini ſubijciatur captivus, nec domi ſuæ privatim Indorum cauſas audient, ſed ad Curiam eos remittẽt. Interpretibus nequaquam ſimul eſſe licet procuratoribus aut ſollicitatoribus Indorum, &, ne quidquam ab ijs poſcant, cautum. Quin Indorum bono conſtitutum eſt, ut ſupremi Senatus fiſcalis, patronus ſit ac advocatus Indorum, eorumque cauſas coram Curiâ defendat, & quæ ad eorum inſtitutionem, & gubernationem neceſſaria erunt à Senatu ſupremo petat expoſcatque. Atq; hoc quidem tempore Indorum quoque patroni in regnis *Peruviæ* & *Novæ Hiſpaniæ*, legibus ad Indorum commoda & favorem conceptis, conſtituti ſunt. Iuſſum quoque, ut Scholæ erigerentur, in quibus Caſtellana lingua doceretur, in gratiam Indorum, quo eam à teneris annis addiſcat juventus: nec ulli Caſtellano mendico aut erroni hic loci commorari aut oberrare permittitur: ſi fiat, curabunt proreges alijque Curiarum Officiales, ut iſtiuſmodi hominum genus in Caſtellam remittatur, & his regnis excedat. Adhæc coguntur, *Meſtizes* ſive Indo-Hiſpani, aut artem aliquam addiſcere, aut alijs ſervire. Specialiter quoque demandatum Prælatis, vice-regibus, Cameris, gubernatoribus, alijſque Iuſtitiæ adminiſtris, ne, quod magnâ ſummi numinis offenſâ factitatum antehac fuit, puerorum inter Indos conjugia in poſterum permittant, ſed ætatis rationem habeant: nec *Caziques* (Indorum Regulos) præter unam uxorem ducere ſinant, utque omni ſtudio barbarum illud cacoëthes abrogent, quo defuncto *Cazique*, alium mactare ſolent & prioris cadaveri ad ſociatum una terræ mandare: Ut Indis liberrimam agendi res ſuas poteſtatem concedant, tanquam liberis hominibus; quanquam & hoc curandum, ne nihil agant & ocio diffluant: ut tanquam rerum ſuarum domini jus habeant de bonis ſuis pro lubitu diſponendi, modo bona-immobilia 30 dierum ſpacio præſente Magiſtratu auctioni ſubijciant, bona verò mobilia dierum novem: Conſtitutum quoque, ut agri, quos Indi morientes ab inteſtato relicturi erunt, ad habitationis ipſorum loca referantur: utque ipſis

De Indorum interpretibus.

ipſis ſine obſtaculo merces ſuás publicè in foro divendere liceat: utque quos laudabiles habent ritus, leges, conſuetudines, ſartæ tectæ maneant: ut licitum ipſis ſit Indicos procuratores in hæc Regna mittere, idque ad triennium: ut Reſidentiæ Iudicum per præconem in Indorum pagis proclamentur, quo unicuique de ipſorum conſtare poſſit præſentia: denique, ut quilibet pagus Indorum Noſodochium habeat, reditibus ſufficienter inſtructum. Quod ad ſervos & mancipia attinet, variæ ſuper hac in principio fuere opiniones & receptæ conſuetudines, verum poſtquam novæ Hiſpaniæ Præſes factus fuit D. Sebaſtianus Ramirez, abrogata fuit iſta habendi ſervos & mancipia conſuetudo, quanquam ea ipſa inter Indos hactenus obtinuerit. Statutum quoque, ne mancipia emantur, aut ab alijs accipiantur: neque in hæc regna introducantur, quantumvis juſto bello victa victorib. ceſſerint, aut ex ijs locis advenerint, quæ extra lineam ac limites partitionis Caſtellæ ac Legionis regibus adjudicatæ, poſita ſunt. Cui malo ut commodius certiuſque occurri poſſit, legibus cautum eſt, ne Indi in hæc regna ex alijs tractibus introducantur, quocunque tandem titulo.

Nulli in Indiâ mancipia habere licet

Cum verò ſuprema imperiorum omnium lex ſit tranquillitas & ſalus publica, poteſtas Vice-Regibus, præſidibus ac gubernatoribus conceſſa eſt, proſcribendi ex hoc Novo orbe homines factioſos & turbulentos, & in Hiſpaniam mittendi. Vt verò aliquod quoque ipſorum Præfectorum licentiæ frœnum injiciatur, præceptum ipſis, ne quenquam prohibeant ad Regem ipſum aut Concilium ipſius ſcribere ea, quæ velint: nec fas eſt horum regnorum primoribus & gubernatoribus litterarum faſciculos, aut ullius, cujuſcunque tandem ſint, epiſtolia reſerare, verum liberum earum curſum permittere tenentur, & viarum, ac pontium, per quos commeant & remeant viatores, accuratam quoque rationem habere. Res bellicas quod attinet, conceſſa quoque Vice-regibus facultas conſcribendi præſidiarios milites, pedites equiteſque: exſtruendi armamentaria, fabricandi machinas bellicas, propugnacula condendi, aliaque quæ ad regnorum conſervationem neceſſaria erunt procurandi. Vt verò in ordinem cogantur, tum qui terra, tum qui mari militant, poteſtatem habent ijdem Proreges, conſtituendi Officiales, qui de deliquentium pænâ pronuncient, easque rigidiſſimè executioni mandent.

Edictum adverſus ſeditioſos.

De rebus bellicis.

Quanquam verò, uti dictum, totius novi orbis regimen ex ſupremi Indiarum Concilij nutu ac imperio dependeat, tamen, quia neceſſarium omnino eſt, ut conſiliorum ſit ſocietas & conſpiratio quædam inter Indiæ præfectos & noſtrates, erecta fuit in civitate *Hiſpali* Regia domus contractuum, *de Contractation*, quæ maximè ad executiones Decretorum Supremi Concilij attenderet, uſque adeò, ut nulli licitum ſit hiſce ſe negocijs immiſcere. Eſt autem Curia iſta magnæ authoritatis, præſidem ſuum habens, qui quidem hoc tempore eſt *D. Barnardinus Delgadillo de Avellaneda*, adhæc rationum magiſtrum, theſaurarium, procuratorem negotiorum, Iudices tres, fiſcalem unum, Relatorem, prætorem unum, notarios, apparitorem, commentarienſem, alioſque Officiales. In inſulis *Teneriſe* & *de la Palma*, duo conſtitui ſolent Iudices, viri docti, quos regios Officiales vocant, ſive judices Regeſtorum, quorum munus eſt proſpicere, ut ſtatuta & leges de vectigalibus & portorijs claſsium hac tranſeuntium obſerventur. Habet hæc Domus *Contractuum* ſuas leges & conſtitutiones, ſecundum quas ea & regi debet, & quæ juris ſui ſunt ac poteſtatis exequi. Præſcriptæ etiam ſunt Iudicibus leges, quas ipſos neceſſe eſt ſequi in litium diſceptationibus; quæ leges conformes ſunt legibus Curiarũ *Valladolid* & *Granadæ*. Specialiter autem domus iſtius Conſiliarij & Officiales ea curant, quæ ad expediendas & adornandas Claſſes faciunt, utque tempeſtivo quæque tempore

Domus Contractuum.

diſcedant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

diſcedant, ut advectæ ex Indiâ opes, auri, argenti margaritarum, aliarumque mercium locis publicis cuſtodiantur, ſingulorum annotato pondere & valore, quò accurata & exacta omnium conſtet ratio. Conditæ ſunt hæ leges, ne miniſtris peccandi, aut ſubditis de injuriâ conquerendi daretur occaſio, verùm ut omnia ritè & decentet peragantur, ex placito Catholicorum Regum, & Supremi rerum Indicarum Senatus.

Quia verò creſcente indies negotiorum mole, fieri non potuit, ut eâ, quâ debebant, celeritate illa ipſa conficerentur, erectum eſt à Philippo tertio domino noſtro Concilium quoddam privatū, quod de de munijs omnibus Eccleſiaſticis, necnon ſecularibus beneficijs diſponit: Adhæc fundata ſunt Collegia duo in quibus certis diebus de belli negotijs deliberant Præſes, & tres rerum Indicarum Conſiliarij, additis duobus aut tribus rerum bellicarum Senatoribus; alijs vero diebus de reditibus regis deliberant, Præſes & Indiarum conſiliarij, & duo ex Senatu regiorum redituum delecti, fiſcalis, & ſecretarius Curiæ Indicæ. *De Concilio privato.*

Cum autem Catholicis regibus nihil æquè curæ ſit, quàm hujus Novi orbis felicitas & proſperitas, certòque ſtatuant non poſſe feliciùs Evangelicæ doctrinæ ſemina propagari, quam ſub ductu & auſpicijs ſuis; adhæc quò magis tuta ſit ſubditorum & incolarum novi orbis, necnon eorum, qui ipſum aperuerunt, & colonijs auxerunt, ſalus & fortunæ: declaraverunt ijdem reges, litteris ſuis Regijs datis Anno 1520 *Valladoliti*, & Anno 1523 *Pamplonæ*, neque ſe, neque hæredes ſuos unquam paſſuros eſſe, ut Novi orbis provinciæ, aut inſulæ, à regno *Caſtellæ* & *Legionis* ſeparentur ac divellantur. Atque hoc ipſum interpoſitis regiæ fidei promiſſis ac verbis ſanctè confirmaverunt.

CATALOGVS

Præſidum, Conſiliariorum, Secretariorum, & Fiſcalium Supremi Indiarum Concilij, quotquot in hunc uſque diem rebus Indicis præfecti fuere ex quo primùm Novus orbis detectus fuit.

PRÆSIDES,

Iohannes Rodrigues de Fonſeca, frater Domini *de Coca*, & *Alaejos*, Archiepiſcopus *de Roſſano*, Epiſcopus de *Burgos*, decanus Hiſpalenſis, ea curabat, quæ ad expediendas Claſſes Indicas neceſſaria erant, donec à *Ferdinando quinto* in Curiæ præſidem eſt electus & negotijs Indicis præfectus, quo munere functus fuit ad tempora uſque *Caroli Quinti*, qui Doctorem *Mercurinum Gatinaram*, magnum ſuum Cancellarium, omnium ſuorum Conciliorum Superintendentem eſſe voluit, ejuſque ductu & conſilio omnia geri, quam ob cauſam in omnibus Concilijs comparendi jus poteſtatemque habebat.

Presbyter *Garcia de Loayſa* Generalis ordinis S. Dominici, Cæſaris confeſſarius, Epiſcopus Oſmenſis, Archiepiſcopus Hiſpalenſis & Cardinalis.

D. Garcia Manrique, Comes *de Oſſorno*, qui Hiſpali eò miſſus fuit, & præſidem egit, donec reverſus fuiſſet Româ Cardinalis.

D. Lodouicus Hurtado de Mendoza, Marchio *de Mondejar*, qui poſtmodum ad regij præſidis & Senatoris in ſupremo Caſtellæ

ſtellæ Concilio dignitatem evectus fuit.

Licentiatus *D. Franciſcus Tello de Sandoval*, qui antea pars Senatus Indici, poſtmodum præſes in regiâ Granatenſi Cancellariâ fuit, & poſtea quoque in Concilio Indico præſedit.

Licentiatus *D. Iohannes Sarmiento*, pars quoque Senatus Indiarum, & poſtea præſes Cancellariæ Granatenſis, pręſes quoque in Supremo Indiæ Concilio creatus fuit.

Lodovicus Quixada Dominus *de Villagarcia*, rebus caſtrenſibus ſive belli præfectus.

Licentiatus *Johannes de Obando* pars Supremi Senatus & Sanctæ Inquiſitionis in Concilio Indię & redituum regiorum Pręſidem egit.

Licentiatus *D. Antonius de Padilla* pars Supremi Caſtellanorum Concilij, & mox Senatus Ordinum, pręſidis poſteà munus in Suprema Indiarum curia obijt.

Licentiatus *Ferdinandus de Vega* & *Fonſeca* pars S. Inquiſitionis, & mox Senator in Concilio redituum regis, pręſidis quoque in Indię Senatu provinciam ſuſtinuit.

Licentiatus *D. Petrus Moya de Contreras*, primus fuit Inquiſitor in urbe Mexicana, & Archiepiſcopus ejuſdem civitatis, poſtea pręſes Concilij Supremi rerum Indicarum.

Licentiatus *Paulus de Laguna* pars regij & Supremi Caſtellanorum Concilij, necnon S. Inquiſitionis, adhæc præſes in Senatu redituum regiorum; præſes quoque Indici Concilij deſignatus fuit. Hoc tempore erigi cœpta eſt Curia regia, quam *de la Camara* vocant.

CONSILIARII.

Ferdinandus de Vega, Dominus *de Graial*, magnus *Legionis Commendator*, & præſes Concilij Ordinum.

Licentiatus *Lodovicus Zapata*.

Licentiatus *Moxica*.

Doctor *Santjago*.

Doctor *Palacios Rubios*.

Doctor *Gonzalvus Maldonatus*, Epiſcopus civitatis *Rodrigo*.

M. *Lodovicus Vaca*, Epiſcopus *Canariæ*.

Doctor *Aguirre*.

Doctor *Mota*, Epiſcopus *de Badaioz*.

Doctor *Soſa*.

Doctor *Petrus Martir de Angleria*, abbas *Iamaycæ*.

M. *de Laſſao*, Cæſari à conſilijs, & Senator regni Hiſpaniarum.

Licentiatus *Garcia de Padilla*, Eques de *Calatrava*.

Doctor *Beltran*.

Doctor *Galindez de Carvajal*.

Doctor *Bernal*.

Licentiatus *Petrus Manuel*.

Licentiatus *Rodrigo de la Corte*.

Licentiatus *Montoya*.

Licentiatus *Mercado*.

Licentiatus *Johannes de Yſunga*.

Licentiatus *Xuarez de Carvaial*.

Licentiatus *Alvaro de Loayſa*.

Licentiatus *Gutiere Velazquez*.

Licentiatus *Gregorius Lopez*.

Licentiatus *Franciſcus Tello de Sandoval*.

Licentiatus *Iohannes Salmeron*.

Doctor *Hernan Perez de la Fuente*.

Doctor *Garcilopez de Ribadeneyra*.

Licentiatus *Birvieſca*.

Licentiatus *Gutierne Lopez*.

Licentiatus *D. Iohannes Sarmiento*.

D. Iohannes Vazquez Arze.

Licentiatus *Villagomez*.

Licentiatus *Martinus Ruys Agreda*.

Licentiatus *Lope Garcia de Caſtro*.

Licentiatus *Xarava*.

Licentiatus *Valderrama*.

Licentiatus *D. Gomez Zapata*.

Doctor *Franciſcus Hernandez de Liebama*.

Licentiatus *Munioz*.

Doctor *Lodovicus de Molina*.

Licentiatus *Antonius de Aquilera*.

Licentiatus *D. Ferdinandus de Salas*.

Licentiatus *Iohannes Thomas*.

Doctor *Villaſanie*.

Licentiatus *Botellus Maldonatus*.

Licen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Licentiatus *Otalora.*
Licentiatus *Diego Gaſca de Salazar.*
Licentiatus *Gamboa.*
Doctor *Gomez de Santillana.*
Licentiatus *Eſpadero.*
Licentiatus *D.Diego de Zuniga.*
Licentiatus *Lopez de Sarria.*
Licentiatus *Enao.*
Doctor *Lope de Bayllo.*
Licentiatus *Gedeon de Ynojoſa*, Eques *de Santjago.*
Licentiatus *Villaſanie.*
Doctor *Antonius Gonzalvus.*
Licentiatus *Franciſcus Baltazar.*
Licentiatus *Medina de Sarauz.*
Licentiatus *D.Lodovicus de Mercado,*
Doctor *Petrus Guterrez Flores.*
Licentiatus *Petrus Diaz de Tudanca.*
Licentiatus *Benito Rodriguez Valtodano.*
Licentiatus *Auguſtinus Alvarez de Toledo & de la Camara.*
Doctor *D.Rodrigo Zapata.*
Licentiatus *Petrus Bravo de Sotomayor.*
Licentiatus *Molina de Medrano*, Eques *de Santiago*, & *de la Camara.*
Licentiatus *Diego de Armenteros.*
Licentiatus *Alphonſus Perez de Salazar.*
Licentiatus *Conzalo de Aponte & de la Camara.*
Licentiatus *D.Iohannes de Ocan*, Eques *de Calatraua.*
Licentiatus *Ferdinandus de Saavedra.*
Licentiatus *D. Tomas Ximenez Ortiz.*
Licentiatus *Eugenius de Zalazar.*
Licentiatus *D. Franciſcus Ariaz Maldonatus.*
Licentiatus .*Andreas de Ayala.*
Licentiatus *Benavente de Benavides.*
Licentiatus *Roque de Villagutiene Chumazero.*

SECRETARII.

I*ohannes Coloma.*
Michael Perez de Almazan.
Gaſpar de Gricio.
Commendator *Lope de Conchillos*
Franciſcus de los Cobos, magnus *Legionis* Commendator.
Iohannes de Samano.
Commendator *Franciſcus de Eraſo.*
Antonius de Eraſo.
Commendator *Iohannes de Ybarra.*

FISCO PRÆFECTI.

LIcentiatus *Franciſcus de Vergaz.*
Licentiatus *Prado.*
Licentiatus *Martinus Ruyz Agreda.*
D. *Franciſcus Hernandez de Liebana.*
Licentiatus *Geronymus de Vlloa.*
Licentiatus *Gamboa.*
Licentiatus *Lopez de Sarria.*
Licentiatus *Scipio Antolinez.*
Licentiatus *Negron.*
Doctor *Valenzuela.*
Doctor *Marcus Caro.*
Licentiatus *Benito Rodriguez Valtodanus.*
Licentiatus *Alphonſus Penez de Salazar.*
Licentiatus *Roque de Villagutieme Chumazero.*

Gubernatores & Pro-reges, qui in hunc uſque diem Novæ Hiſpanæ & Peruviæ imperium tenuerunt.

In Nova Hispania.

D. *Ferdinandus Cortezius*, Marchio *del Valle*, Gubernator, ſupremus Iudex, & Capitaneus Generalis.

Licentiatus *Lodovicus Ponce*, e familia Ducis *Darcos* oriundus, judex reſidentiæ, & deſignatus Gubernator, cui ſurrogatus eſt Vicarius.

Licentiatus *Marcus de Aguilar*, natus in oppido *Ezya*, qui cum poſt bimeſtre è vivis exceſſiſſet, ſuffectus ei eſt theſaurarius *Alphonſus de Eſtrada* natus in *Ciudad Real*, donec viſum fuit Curiæ Supremæ, ut ejus imperium capeſſeret *Nunius Guzmannus*, Eques *de Guadalajara*, Gubernator in *Panuco*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

nuco, donec Præſes illi præfectus eſſet. Verum cum minus hic gratus eſſet, præſes imperij Novæ Hiſpaniæ creatus fuit D. *Sebaſtianus Ramirez de Fuenleal*, Epiſcopus de *S. Domingo*, & *de la Conception*, præſes Cameræ de *S. Domingo*, vir ſingularis prudentiæ, qui poſtmodum honorum ſatur in Caſtella obijt, Epiſcopus de *Cuenca*: atque huic ſucceſſit Marchio *Ferdinandus Cortezius*, Capitaneus Generalis.

Primus qui titulo Pro-Regis aut Capitanei generalis Novæ Hiſpaniæ imperium tenuit, fuit *D. Antonius de Mendoza*, frater Marchionis *de Mondeiar*.

D. *Lodovicus de Velaſco*, Eques è familia Coneſtablij Caſtellæ oriundus.

D. *Gaston de Peralta*, Marchio *de Falces*.

D. *Martinus Henrici de Almanſa*, frater Marchionis *de Alcanizes*, aulæ regiæ architriclinus.

D. *Laurentius Xuarez de Mendoza*, Comes *de Corunia*, cum jam deſignatus eſſet Peruviẹ gubernator, obijt, imperium interea temporis tenente *Petro Moya de Contreras* Archiepiſcopo Mexicano.

D. *Alvarus* Manrique de Zuniga Marchio *de Villa manrique* frater Ducis *de Bejar*.

D. *Lodovicus de Velaſco* filius ſupradicti *Lodovici de Velaſco* in Peruviam ad capeſſendum imperium profectus eſt, ibidemque commoratur.

D. *Gaſpar de Zuniga & Fonſeca* Comes de Monterrey hodie imperat.

In Regnis Peruviæ.

D. *Franciſcus Pizardus* Marchio *de los Charcas*, gubernator, Iudex ſupremus, & Capitaneus generalis.

Licentiatus *Vaca de Caſtro* Eques de *Santiago*, Senator Supremi Hiſpaniarum Concilij, titulo Capitanei generalis inſignitus fuit.

Blaſco Nuniez Vela, Eques *de Avila*, primus titulo Vice-regis & Capitanei Generalis regnorum Peruviæ, imperavit.

Licentiatus *Diebo de la Gaſca*, pars Concilij Inquiſitorum titulum Præſidis novæ Curiæ adeptus eſt, quæ in civitate *de los Reyes* conſtituta fuit, & inſuper Gubernatoris generalis instructus poteſtate, conferendi nempe rerũ bellicarũ adminiſtrationem in quẽ vellet. Etenim fatis concedebat Epiſcopus *de Siguenca*, ejuſq; monumentũ & trophæa in urbe Madalena de Valladolid conſpiciuntur, manſitque imperium penes Cameram *de los Reyes*.

Secundus titulo Pro-regis & Capitanei generalis regna Peruana rexit D. *Antonius de Mendoza*.

D. *Andreas Hurtadus de* Mendoza Marchio *de Canjete*.

D. *Diego de Zuniga & Velaſco*, Comes *de Nieva*.

Licentiatus *Lope Garcia de Caſtro*, Senator in Supremo regio Indiarum Concilio, titulum Præſidis & Gubernatoris generalis adeptus eſt.

D. *Franciſcus de Toleto*, frater Comitis *de Oropeſa*, regis architriclinus.

D. Martinus *Enriquez*, novæ Hiſpaniæ imperio defunctus, regnis Peruviæ præfectus fuit.

D. *Garcia de* Mendoza Marchio *de Caniete*.

D. *Lodovicus de Velaſco*, à novæ Hiſpaniẹ imperio ad capeſſendum Peruviæ imperium profectus eſt, & certis de cauſis eò mittere decretum titulo Vice-regis & Capitanei generalis **D. *Iohannem Pachero ducem de Eſcalana*.**

FINIS.

EPHEMERIDES
SIVE
DESCRIPTIO NAVIGATIONIS AVSTRALIS

inſtitutæ ANNO M. D. C. XV.

Ductu & moderamine fortiſsimi Viri

IACOBI LE MAIRE,

duarum navium, quarum una Concordia, *altera* Cornu *dicta fuit, Præfecti.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Benevolo Lectori.

CVm propoſitum nobis eſſet Geographicam Indiæ Occidentalis deſcriptionem oculis tuis obijcere, ſtudioſe Lector, non abs re nos facturos putavimus, ſi Hiſtoriam quoque navigationis Auſtralis per Iacobum le Maire *inſtitutæ ſubjungeremus, utpote cujus beneficio novus jam in Mare* del Zur *ſive* Pacificum *patet tranſitus, iſque facilior, nec tot tempeſtatum periculis expoſitus, & compendioſior multò, quam per* Fretum Magellanicum. *Cum enim hoc centum miliarium habeat longitudinem, fretum Le Maire vix ſeptem habet. Tu Lector his fruere, & interpreti veniam da, ſi quid fortè hic illic occurrat, quod Tullianæ latinitatis candidatos corrugare queat. Vale.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Ad benevolum Lectorem.

QVandoquidem Dominis ſive Præfectis Collegij Auſtralis placuit in lucem edere genuinam & authenticam hiſtoriam Navigationis Auſtralis inſtitutæ per Iacobum le Maire, qui, membrum quoque iſtius Collegij & Præfectus duarum navium, quarum una Concordia, altera Horna vel Cornu dicta fuit, menſe Iunio Anno 1615, Horna ſolvens, & 14. Iunij relicta Texelæ ſtatione Auſtrales terras exploratum ivit; Viſum fuit iiſdem Dominis ſtudioſum huius hiſtoriæ Lectorem monere, Diarium huius navigationis ante hac per VVilhelmum Iohannis Bibliopolam Amſtelodamenſem editum nomine VVilhelmi Cornelij Schouten Naucleri, adulterinum & ſuſpectæ fidei eſſe, ab ipſo in præjudicium Collegij ſupradicti, &, quæ ex Auſtrali navigatione peti poſſunt commodorum, temerè divulgatum: Etenim hoc ipſo Diario præter rei veritatem laus inventi novi Freti VVilhelmo Cornelio Schouten tribuitur, qui non niſi Naucleri munus obijt in navi Concordia: nec iſtius navigationis conſilia ſuggeſſit: imò planè iſtius viæ ignarus fuit, uti ipſe fatetur in litteris ad Iſaacum la Maire patrem Iacobi la Maire præfecti Horna datis Anno 1618. Illud certum eſt, nihil huic VVilhelmo Cornelij Schout innotuiſſe de hoc itinere, niſi vel ex relatu dicti Præfecti, vel ipſorum Dominorum Collegij Auſtralis, quorum ſpem & expectationem turpiter feſellit Navarchus iſte, uti ex totius narrationis ſerie liquet. Certè culpam præcipuam, quod malè ſucceſſerit Terræ Auſtralis continentis detectio in eundem Schoutium derivant, qui optimis Præfecti conſiliis ſe opponens, de laudabili heroicæ mentis propoſito ipſum deturbavit, & ne in Terræ Auſtralis detectione, cuius detegendæ apparebat ſpes certa, pergeret, impedivit. Rectius ſe geſſerunt alij Officiales & nominatim Adrianus Nicolai Hornanus, Commiſſarius navis Hornæ, qui cum alijs hoc omni ſtudio & opera egerunt, ut ſuſceptam Navigationē, quantum in ipſis fuit, promoverent, cum contra Navarchus Præfecti conſilia ſugillando, claſſiarios in ipſum concitando, & quæ muneris ſui erant ſegniter curando, neglecta œconomiæ ratione, & inutili commeatus profuſione, tam præclaræ expeditionis cœptum turbaverit. Imò toto itineris huius curſu plus obfuit quam profuit, & iſto quod geſſit munere indignus, minus quam lixa de publico meritus eſt. Vnde colligere eſt, quam exiguis imò nullis rationibus fretus VVilhelmus Iohannis Bibliopola hunc Navarchum titulo Equitis Marini decoraverit, & meritis laudum præconijs Præfectum privaverit, magni animi & raræ fortitudinis virum, patriâ Amſtelodamenſem, cui in ſolidum huius navigationis & detectorum locorum laus debetur; nec in partem hujus laudis admitti debet VVilhelmus Schouten, peſſimé de mercatoribus Societatis Auſtralis meritus. Quod ſi hoc nomine gloriam illam ſibi deberi putat, quod ſocius fuerit navigationis, certè eodem jure laudem inventi freti le Maire ſibi arrogabit quilibet claſſiariorum. Etiam hoc notari volunt, perperam VVilhelmum Iohannis Bibliopolam Diario ſuo præfixiſſe nomē VVilhelmi Cornelij Schouten, cum ipſe Schoutius neget illud opus ſuum eſſe, & factum VVilhelmi improbet. Adhæc negant Domini Præfecti Auſtralis Navigationis verum eſſe, quod idem VVilhelmus Iohannis in ſua ad Lectorem præfatione ait: nempe inter Iſaacum le Maire & VVilhelmum Cornelij Schouten inita conſilia aut inſtitutas deliberationes de ſuſcipienda hac navigatione, multò minus verum eſſe affirmant, quod addit, contractum quendam inter ipſos initum de comparandis pecuniis ad hanc expeditionem neceſſariis, cum non alia cōditione cum VVilhelmo Cornelij actum ſit, quam ut Navarchi partes ſuſtineret. Illud verum eſt, conveniſſe inter Iſaacum le Maire, & Petrum ac Iohannem Clementem Kies, nec non Iohannem Iohannis, qua ratione hæc in Auſtrum navigatio inſtitueretur, qui Navarchi operâ uſi ſunt ad ſuſceptum iter perficiendum, qui tamen tam improbè ſe in toto hoc negotio geſſit, ut iuſtam de illo conquerendi cauſam habeant Præfecti, quod ſuo tempore plenius ac planius docebitur. Quo autem fundamento, aut quibus rationibus adducti fuerint ijdem Præfecti ad formandam Societatem ſive Collegium Navigationis Auſtralis, in ſequentibus explicabitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Extractum ex Regeſtis Decretorum Illuſtrium ac Præpotentum Ordinum Generalium Fœderatarum Provinciarum, Die Iovis 27. Martij 1614.

LEctus eſt Libellus ſupplex à Mercatoribus nonnullis harum Provinciarum Unitarum exhibitus, quo ſibi veniam ac poteſtatem concedi petunt novas Regiones & Inſulas, quæ in hunc uſque diem detectæ non fuere, ſed detegi per Dei gratiam ab ipſis poſſent, liberè adeundi, idque ſex repetitis navigationibus, ita ut nulli fas ſit ante p r actas iſtas ſex navigationes eaſdem adire aut frequentare, vel directè vel indirectè. Re verò ad accuratius examen vocatâ decretum fuit, ut ijſdem Mercatoribus ſua petitio concederetur, idque pro quatuor navigationibus, ea lege, ut peractâ primâ navigatione, D. D. Ordinibus ſignificent, quo temporis intervallo reliquas navigationes confici poſſe credant: quin & hac conditione, ne hoc privilegium & indultum Illuſtriſs. ac Præpotentum Ordinum prioribus ullis privilegijs contraveniat; uti & hac: quod, ſi contingat à duarum & plurium Collegiorum ſive Societatum navibus novos tranſitus ae vias detegi, uno eodemque anno, ſimul tunc hujus privilegij commodo fruantur, utque quæ hic incidere poſſent diſceptationes & lites ab ipſis D. D. Ordinibus componantur ac decidantur.

Privi-

Privilegium ſive Beneficium conceſſum omnibus ijs, quorum opera, & ſtudio novæ Regiones, Portus, Inſulæ ac Viæ detegentur.

ORdines Generales Fœderati Belgij omnibus & ſingulis has litteras inſpecturis, ſalutem: Quandoquidem ex re & bono hujus Reipublicæ eſſe judicavimus, ut inſignis alicujus commodi ſpe animi ſubditorum noſtrorum erigantur ad inveſtigandas & inquirendas novas & hactenus incognitas maris vias, portus, & regiones: & ex Remonſtrantijs Mercatorum variorum intelleximus, non paucos eſſe, qui ad hoc negotium operam ſuam, laborem, diligentiam & impenſas conferre volunt, non ſine ſpe certiſſimorum per Dei gratiam emolumentorum, modo à nobis impetrare poſſint Beneficium hoc, ut ſolis eorum locorum detectoribus concedatur ea ipſa loca adire, & frequentare, ſex repetitis navigationibus, cum interdicto, ne quis antè confectas iſtas ſex navigationes ea loca adeat, frequentet, aut merces eò deferai: Nos conſiderantes propoſitum hoc laudabile eſſe, & cum maximorũ commodorũ expectatione conjunctum, omnibus & ſingulis noſtrorum ſubditorum veniam damus exteras regiones adeundi, quin ad hoc ipſum eos invitamus, omnibuſque, quorum primum operâ viæ, portus, regiones, aliaque loca detegentur, beneficium hoc ratum eſſe volumus; ut nullus præterquam ijs ipſis fas ſit ad illa loca ſe conferre, niſi poſt confectas à primis detectoribus quatuor navigationes, pœnâ confiſcationis navium omniumque bonorum, nec non mulcta 50000. Ducatorum Belgicorum, quæ primo iſtorum locorum detectori cedent: Hac lege, ut detector confectâ prima ſua navigatione intra quatuordecim à reditu ſuo dies, nos de detectione certiores reddat, ut intellecto locorum intervallo tempus certum à nobis definiatur, intra quod reliquas navigationes conficere tenebitur; Nec hoc ipſo Beneficio quidquam prioribus noſtris Beneficijs ac Indultis præjudicatum aut derogatum volumus. Quod ſi contingat fortè, ut vel vno eodemque anno aut breviori tempore a pluribus eadem loca detegantur, ſimul pariterque beneficio hoc gaudebunt. Et ſi lites fortè ac diſſidia oborientur ex variâ huius beneficij interpretatione, nobis earum peremptoriam deciſionem reſervamus. Ut autem de hac noſtra voluntate & conceſſo Privilegio omnibus conſtet, juſſimus per omnes Fœderati Belgij Provincias hoc ipſum publicari & locis publicis affigi.

Actum in Conſeſſu Ordinum Generalium Hagæ-Comitis 27. Martij Anno 1614.

I. VAN OLDENBARNEVELT vid.

Subſcriptum erat, Ex mandato Illuſtrium Ordinum Genscalium. Subſignaverat C. Aerſſens. impreſſo ſigillo eorundem Ordinum è cera rubra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

LITTERÆ FIDVCIARIÆ

Illuſtriſſimi Principis

MAVRITII,

datæ Iacobo le Maire.

MAVRITIVS, Arauſionenſium Princeps, Comes Naſſoviæ, Cattimeliboci, Viandæ, Dietzij, &c. Marchio Veræ & Vliſſingæ, Gubernator & Capitaneus generalis Ducatus Geldriæ, & Comitatuum Hollandiæ, & Zelandiæ, Zutphaniæ, Occidentalis Friſiæ, Vltrajecti, & Tranſ-Iſulanæ ditionis, Admiralius Generalis Belgij, &c. Omnibus Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Principibus, Rebuſpublicis, & gubernatoribus Imperiorum, Regnorum, Ducatuum, Rerumpublicarum, & Provinciarum, qui has præſentes litteras lecturi ſunt; Salutem in Domino precatur, cum promptà & benevolâ omnium officiorum oblatione. Quandoquidem utile ſemper & glorioſum Reipublicæ huic noſtræ eſſe putavimus, ſi non ſolum cum vicinis nationibus pacem & concordiam ſartam tectam ſervaremus, verum etiam cum longè diſſitis populis nova iniremus fœdera, idque commerciorum, & mercantium in hac Republicá bono: Notum facimus Illuſtriſſimis Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Principibus, Rebuſpublicis, & Gubernatoribus, quibus hæ noſtræ literæ exhibebuntur, nos partim ſuperioribus de cauſis, partim etiam petitione & rogatu digniſſimi & nobis dilectiſſimi viri *Iacobi le Maire* Amſtelodamenſis, duarum noſtrarum navium, *Concordiæ* nempe & *Hornæ* Præfecti; & *VVilhelmi Cornelij Schouten* Hornani Navarchi navis *Concordiæ*, veniam poteſtatemque plenariam conceſſiſſe adeundi Imperia, & Regna *Tartariæ*, *Chinæ*, *Iapan*, *Indiæ Orientalis*, *Terræ Auſtralis*, Inſularum & Regionum *Maris Auſtralis*, aliarumque, quas fortè detecturi ſunt; inſulæ *Rottæ*, vias tranſituſque *Septentrionales & Auſtrales*, & ſi quas præterea invenire poterunt; etiam fœdera contractuſque ineundi ubique locorum, commercia cum nullis non gentibus & nationibus exercendi, emendi, vendendi, & cuiuſvis generis merces, quales ſunt pelles, byſſum, aromata, lapides, margaritæ, commutandi, & in has Regiones deferendi, etiam quas ipſi advehent merces vendendi, idque ex conſenſu & voluntate Magiſtratuum, & eorum, penes quos iſtis in locis erit imperium: Adhæc Præfecto tanquam legato noſtro & ſupremo Capitaneo, in mandatis dedimus, ut noſtro nomine Imperatores, Reges, Duces, Principes, Reſpublicas de benevolo noſtro in ipſos affectu perſuaſiſſimos eſſe velit, & auxilia harum provinciarum liberaliter offerat; Ideoque rogamus omnes & ſingulos ſupradictorum Imperiorum, Regnorum, Portuum & Stationum incolas & accolas, ut hunc noſtrum Capitaneum & ei ſubſtitutum, non ſolum amicè & benignè excipiant, verum etiam quibus poſſunt humanitatis officiis juvent: promittimus viciſſim nos eadem benevolentia & humanitate excepturos & tractaturos naves, ſi quæ ex iſtis oris ac locis ad nos veniant, aut etiam iſtorum locorum indigenas. Illud denique dicto noſtro Capitaneo Iacobo le Maire ſeverè mandamus, ne quempiam cuiuſcunque ſit ſtatus aut conditionis offendat, lædat, aut hoſtiliter oppugnet, niſi primum laceſſitus aut injuriam ac hoſtile quidpiam paſſus fuerit, quod ſi fiat, eidem mandamus, ut quam poteſt fortiter ac animosè ſe, naves, ſocioſque & merces ſuas tueatur ac propugnet adverſus hoſtium impetus, & hac ratione teſtatum faciat, ſe non degeneri gente oriundum, cum jure gentium & populorum omnium vim vi repellere liceat.

Datum Hagæ-Comitis in Aula noſtra Hollandica, 13. May. 1610. Subſcripſerat

MAVRITIVS DE NASSAV.

Paulò infra ſcriptum erat: Ex decreto Excellentiæ ſuæ, *Milander*. Signatæ erant littore Sigillo Excellentiæ ſuæ, è cerâ viridi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

EPHEMERIDES
SIVE
DESCRIPTIO NAVIGATIONIS AVSTRALIS

Inſtitutæ A N N O M. D. C. XV.

Ductu & moderamine fortiſsimi Viri

IACOBI LE MAIRE,

duarum navium, quarum una Concordia, *altera* Cornu *dicta fuit, Præfecti.*

DECIMO quarto menſis Iunij die circa veſperam flante Borea feliciſatis ſucceſſu *Texela* enavigavimus. ANNO 1515.

XV. eodem acti vento iter verſus anguſtias maris Britannici ſive Canalem *Plemmurium* inſtituimus, magna aëris ſerenitate. Ex piſcatore Zirizeano intelleximus, *Campo-veram* à nobis ad Vulturnum poſitam eſſe. Erat autem diei tempus pomeridianum.

XVI. ſummo mane placidum ventis ſtabat mare, conſpectiſque *Duynkerka* & *Caleto*, per canalem ſolo maris refluentis æſtu vehebamur. Hic Hornanum nautam compellavimus, qui de nobis ad mercatores aut navium exercitores retulit. Nocte vento adverſum flante vela deduximus.

XVII. Cum minus faveret Æolus, verſus littus deflexìmus, & non longè à Caſtellis Britannicis anchoram fiximus. Hic navarchus noſter *VVilhelmus Scout*, & *Daniel le Maire* exſcenderunt, ut *Darveni*, vulgò *Doverium* vocant, conducerent, qui tormentis bellicis præeſſet, ſimulque, quæ vacua erant, aqua denuò repleta ſunt vaſa.

XVIII Vento adverſo impediti hic hæſimus. Præfectus noſter *Iacobus le Maire*, una cum fratre ſuo, alijſque Aſſiſtentibus (ita vulgò vocant) *Sandvvicum* conceſſerunt, ut de naupego ſibi proſpicerent, quem tamen hic ſibi comparare non potuerunt. Circa veſperam, recreatis victu corporibus, ad naves redierunt.

XX Flabat Aquilo, ideoque ſolutis navibus *Doverium* prætervecti ſumus, ſub meridiem. Conſpecta hic nobis fuit quadraginta navium claſſis ex Hiſpania veniens, ſale onuſta, quæ aurantiorum nobis copiam fecit. Proſpero ſatis ſucceſſu hunc diem (naturalem intellige) navigavimus.

XX Flante Zephyro anchoram fiximus, & *Berenſier* conſpeximus. Hic compellatus nobis fuit nauta ex Hibernia veniens, aliuſque ex inſula *S. Michaelis*, quæ inter *Flandricas* ſive *Azores* eſt, quibus de commeatu nonnullo, panibus nempe & piſcibus vento induratis proſpeximus.

XXI Ultrò citroque curſum obliquantes parum promovimus.

XXII Eadem erat aëris tempeſtas, pluvia nempe. Item fuit in *VVichtam*. Nauta noſter in naupegicæ peritum fabrum inquiſivit, ſed fruſtra.

XXIII Flante adhuc Zephyro præfectus noſter comitantibus ijs, quos *Aſſiſtentes* vocant, & Commiſſario navis liburnicæ *Adriano Nicolai Neoportum* profecti ſunt, ut ſibi naupegum compararent, ſed irrito quoque eventu. Porcos duos, quos ſaginarent, ſecum in navem advexerunt.

XXV Cum circa diluculum faveret ventus, navigatum aliquamdiu fuit, verum illo mox adverſante obliquatis curſibus tandem *Iarmuydam* pervenimus, ibidemque ad 16 orguiarum profunditatem anchoram fiximus.

XXVI. Flante ſummo mane Aquilone feliciter navigavimus, liburnicam noſtram antevertentes, & circa veſperam *Portlant* prætervecti ſumus.

XXVII. Eodem vento *Goutſtert* præterivimus, & in portum *Pleymudæ* nos recepimus, fixa ad altitud. 7 orguiarum anchorâ. Hic naupegum nobis comparavimus *Cornelium Antonij* Medenblicenſem, qui jam recens ex Canarijs inſulis advenerat.

XXVIII. Poſtquam ad naves redijſſet nauclerus noſter, hinc diſceſſimus. Atque hoc die armorum inter navales ſocios inſtituta fuit luſtratio.

XXIX Ad altitudinem graduum triginta octo cum dimidio proceſſeramus. non conſtabat ſibi ventus. Hoc die pro commeatu quinquaginta quinque hominum, erogavimus caſeos 275, qui in ſuſceptum iter illis ſufficere debebant.

IVLIVS. PRimo, ſecundo, ac tertio Iulij die ventorum nos exercuit inconſtantia, aëre nebuloſo & pluvio.

IV Flante Meze, circa meridiem gradus 43 & minuta 45 attigimus. Hoc primum die ſuum unicuique navalium ſociorum demenſum adſignavimus, nempe ſingulis quatuor pondo panis, & dimidium pondo butyri, & menſuram certam cereviſiæ, idque in ſingulas hebdomadas. Circa veſperam Boreas ſpirabat.

V. VI. & VII Diebus inconſtans fuit ventorum ratio. Circa meridiem altitudinem polarem deprehendimus graduum 40. minutorum 15.

VIII Thraſciozephyrus ſpirabat. poſitique eramus juxta *de Barrels*. Atque hoc die obijt *Nicolaus Petri* Edamenſis ſub-naupegus. Quidam quoque ex navalibus ſocijs, qui ante hac *Barrels* non prӕternavigaverant, in mare (more nautis uſitato) merſi aliquoties ſunt, atque hoc ſolenni ritu claſſiariorum albo inſcripti ſunt. defuncti cadaver à meridie hora circiter quarta aquis expoſitum fuit, ſimulque in honorem ejus exploſum fuit tormentum.

IX Fortiter ſatis flabat Aparctias, idque ad bidui tempus, hujuſque beneficio factum, ut XI. *Porto Santo* & *Madera* ſe in conſpectum noſtrum dederint,

XII Horâ matutinâ quintâ inſulam *Sal-vages*, quam piſcatores incolunt, conſpeximus, eamque ſub meridiem prætervecti ſumus ſereno aëre. Itaque inſtituto verſus *Canarias* inſulas itinere, navem vidimus, incerti quonam tenderet. Erat ea ad Occidentem reſpectu noſtri poſita.

XIII Flabat Mezes, curſumque noſtrum Auſtrum verſus inſtituimus. Manè viſa nobis fuit *Teneriffa*, & *Pijck* ad latus noſtrum erat Occidentale. Paulò poſt *Magnam Canariam* vidimus, eaque ad latus oppoſitum relictâ medium inter illas tenuimus curſum, ſpatio hinc inde decem miliarium Germanicorum diſtantes, flante ſatis fortiter Æolo.

XIV Proſpero curſu nos promovit Aquilo, ad altitudinem graduum 23. & 40. minut. jamque Tropicum Cancri nos tranſiviſſe deprehendimus. Eadem per totum diem venti fuit ratio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

xv. Aer erat nebuloſus, gradumque jam attigeramus 22. & 40 minut. unde collegimus nos 24 horarum ſpatio decurriſſe 45 miliaria. Ante meridiem aerem ſenſimus temperatè fervidum. Circa veſperam curſum inſtituimus verſus Notum Occidentalem, quem, donec affulgeret Aurora, ſervavimus.

xvi. Ad gradus penè 20 provecti eramus. Atque hoc die Aquilo flabat, cujus impetu multum promovimus. Mox in Auſtrum tendentes, de nocte iter verſus Notum occidentalem & libonotum fleximus, ad evitanda littora & vada promontorij *de Blanco.* Nigricabant undæ, unde collegimus, nos non longè à terra abeſſe, quanquam eam oculis aſſequi non poſſemus. Tam vehemens hac nocte incubuit mari tempeſtas, ut manè, cum jentandum eſſet, lembum noſtrum deſideraremus, quem fluctibus oppletum abſorbſit & avulſit à navi noſtra procellarum vis. Et quanquam in Zenith noſtro ſive puncto verticali poſitus eſſet Sol, tamen nimboſi ac tempeſtuoſi erant dies, quod hic loci Sole altius elevato ordinarium eſſe videtur. Adeò nubilus erat aer, ut Solis ferè nobis conſpectum eriperet. Ad latus nauis dextrum duas naves conſpeximus à *Cabo Verde* aut *Guinea* venientes. Vix Solis altitudinem deprehendere poteramus, ad obſervandum acus nauticæ varios ſitus; conjectabamus tamen, ad altitudinem graduum 20 & 30 minutorum nos proceſſiſſe.

xvii. In altitudine 17 grad. & 30 minutorum poſiti eramus. Hoc die curſum Auſtrum verſus direximus flante Meze. Præcedente nocte ſerenior eſſe cœpit aer & mare tranquillius. Multos hic quotidie piſces volitantes vidimus, & aere fruebamur calido.

xviii. Propter maris malaciam huc illuc undarum arbitrio ferebamur. Poſt meridiem verò flante Favonio & Traſciozephyro verſus Auſtralem plagam & Notum orientalem contendimus, felici ſatis ſucceſſu, & calida valde aëris tempeſtate. Viſum fuit hoc die Præfecto *Jacobo le Maire* Concilium navale convocare, accerſitis ad ſe *Adriano Nicolai* & *Iohanne Schout* liburnicæ ductore, ut ex communi omnium conſilio in *Sierram Lionam* refectionis cauſa excurrerent, quod & decretum fuit. Intererant illi prandio noſtro, quo tempore in altitudine gradus 16½ poſiti eramus.

xix. Altitudo nobis erat grad. 15, aura lenior, & ſubinde malacia. Conjectura diſtantiam promontorij *Viridis* aſſecuti ſumus, ſummo aeris æſtu. Multum ulvæ mari innatabat, unde nos littori vicinos eſſe conjecimus.

xx. Sub Solis exortum propè promontorium *Viride*, neque enim illud ſuperare poteramus, anchoram fiximus. Media verò nocte ſub ipſum ferè littus ad latus promontorij Septentrionale prolapſi ſumus, non ſine ingenti periculo, præcipuè Liburnicæ noſtræ, quæ non longè ab oſtio fluminis *Zenegæ* ad 3½ orguiarum profunditatem ſtabat, navis verò noſtra maior ad orgujas 8. Piſces hic in maris fundo hamo cepimus; & Liburnicam viſitavimus, ſi quid fortè illa damni paſſa eſſet.

xxi. Flante Auſtro, reductis in navem anchoris, vela fecimus, ſereno aere, ſed vento languidiore. Verùm, ingruente veſpera è locis mediterraneis tempeſtas ac Ecnephias vehemens (*Travado* vocant) incubuit, cum horribili tonitruum fragore & fulminum coruſcatione, durabatque hæc procella ad ſeſquihoram.

xxii. Sublatis anchoris vela fecimus, flante vehementius Æolo; verum ſub meridiem malacia erat. Aberat à nobis *Capo Verde* tribus circiter miliaribus Orientem verſus; quare ad orgujas 32 in vado arenoſo anchoram fiximus. Eminus terræ loca colli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

collibus arenoſis acclivia,& amœniſſimis viretis nemoribuſque conſita adſpectavimus.

XXIII Ipſa meridie poli elevationem obſervare non potuimus, utpote longius extra conſpectum *Capo de Verde* poſiti,& cum ventorum inconſtantiâ luctantes,aëreque pluvio & nubilo impediti. Poſt meridiem vento ſecundo vehebamur,& magno conatu,repellente nos Arctum verſus maris æſtu,ſtationem conſequuti ſumus commodum, ad 7½ orguias,vado arenoſo. Magna hic Æthiopum ad naves noſtras confluxit multitudo, omnia humanitatis officia, quæque ad refectionem noſtram facerent, liberaliter offerentium. ſed verba nobis data eſſe poſtea didicimus.

XXIV Penuaria cura nos tenuit,& exploratis propius aquæ ac cereviſiæ vaſis, eam vaſorum vitio effluxiſſe deprehendimus. Mox, ad aquationem dum accingimur, ad naves noſtras acceſſere Æthiopes aliquot, qui ſe ab *Alcayro* miſſos dictitabant. Hi inhumaniter ſe gerebant, poſcentes à nobis vini aduſti lagenas aliquot. Piſces copiosè in utriuſque navis commeatum cepimus.

XXV Ad naves noſtras acceſſit *Alcayro* ſive Gubernator, dictus *Gaſpar Gonſalvo*, vir annorum 49, vectus *Almadia* & quatuor viris comitatus, quem convivio humaniter excepimus. Convenit inter ipſum & nos,ut pro octo ferri laminis,aquæ quantum nobis opus eſſet peteremus,adhæc pro uxore ſua duas heminas vini Hiſpanici ſtipulatus fuit. Præfectus noſter *Jacobus le Maire* vario idiomate cum ipſo diſſeruit. Poſt meridiem navales ſocij magnam piſcium copiam ad naves ſecum adſportantes redierunt.

XXII Intumuit fluctibus mare,&nimia ventorum tempeſtate, imbribus,tonitribus fulminum è nubibus jactu,inſtituta aquatio impedita fuit. Ante meridiem ad ſtationem noſtram navis acceſſit, cujus navarchus Gallus fuit.

XXVII Aërem experti ſumus procelloſum, cujus cauſa fuit plenilunium. Nocte media remiſit ſe tempeſtas,& flante leniter Borea,duos lembos aquæ ad naves noſtras miſimus. Eodem die denuò ad naves acceſſere Æthiopes aliquot,duas tresve lagenas vini nomine ſui *Alcayri* petentes, quas denegare ipſis vix potuimus. Nocte duobus à ſtatione noſtrâ miliaribus navem vidimus Roterodamenſem, quæ in *Refreſco* anchoram fixit. Hæc commerciorum cauſa ad oram hujus tractus ſe contulerat,confectiſque hic negocijs in Braſiliam cogitabat.

XXVIII Claſſiarij noſtri aquatum iverunt, & captis ſub veſperam ſereno aëre piſcibus ad naves reverſi ſunt.

XXIX Præfectus noſter *Iacobus le Maire* una cum fratre ſuo *Daniele le Maire*, vectus liburnica portũ *Refreſco* petijt,ut de aurantijs & citrijs malis ſibi proſpiceret, quæ in promontorio *Viridi* non repererant. Verũ ex Roterodamenſi nauta *Gulhelmo Blockio* intellexerunt,nihil iſtarum quoque hic reperiri, ideoq; ad ſuos ſpe iſta fruſtrati reverſi ſint.

XXX Mira erat aëris tranquillitas,magnuſque æſtus. Præfectus *Iacobus le Maire* de ſuorum incolumitate impensè ſollicitus terram conſcendit, & allatâ ſecum vini lagenâ, *Alcayrum* ſalutaturus adijt, à quo perhumaniter exceptus fuit. In animo habebat armenta aliquot emere, quorum tamen hic magna erat paucitas,cum ex locis mediterraneis huc mitti debeant;ſolum capram inſignem pro ferri laminâ ſibi comparavit. Ab *Alcayro* taurum, ſed exiguæ quantitatis, dono accepit. Et hoc commeatu inſtructus ad ſuos redijt. Petroſelini *de Mer* nonnihil quoque decerpſerat. *Alcayro* huic uxores erant quatuor, liberi ſex, Chriſtianam religionem profitebatur,ſed miſerè admodum & ſordidè habitabat. Tandem cum uberioris commeatus ſpes nulla affulgeret, & indies moleſti nobis eſſent importunis ſuis mendicationibus Æthiopes, mare conſcendimus.

XXXI Matutino tempore flabat è mari ventus, acceſſitque ad nos Roterodamenſis

iſta

iſta navis, cui nomen erat *Cervi alati*. Prandebat nobiſcum mercator *Blockius*. Hic dies ſereniſſimus erat, verum de nocte ecnephiam (Travado) percepimus, tonitruis, fulmine, imbribus & ventis horribilem.

Calendis Auguſti duabus navibus, comitante Rotterodamenſi, in apertum mare nos dedimus. Flabat Mezes curſumque verſus Zephyronotum direximus. Sub meridiem à nobis diſceſſit Rotterodamenſis, alio curſum dirigens.

II. Eodem vecti vento ad Braſiliæ oram contendimus. Sed langueſcente ſub veſperam vento totam noctem fluctuum nutu jactati ſumus.

III. Flabat Traſciozephyrus, cujus impulſu ſic ſatis promovimus. Hoc die de carnibus, quas in promontorio Viridi nobis comparaveramus, edere cœpimus. Erant eæ nobis in delicijs. Vtrique navi ſua data carnium portio, uti & petroſelini *de mer*. In meridie elevationem poli obſervavimus graduum 13 $\frac{1}{4}$. Totam noctem proſperè ſatis navigavimus.

IV. Secundus naves afflavit ventus, è Septentrione ſpirans, idque continuis horis tribus aut quatuor. Curſum verſus Zephyronotum inſtitueramus. Velociſſimè ferebamur, licet turbato tonitribus, pluvia, & fulminibus aëre. Hanc tempeſtatem mox excepit malacia. Sub meridiem polus nobis ad gradus 13 elevabatur.

V. Circa meridiem elevationem poli obſervavimus graduum 12. hoc die Traſciozephyrus ſpirabat, & ſereno aëre non ſegniter proceſſimus. Toto octiduo teſtudines nobis viſæ, uti & *Albecore* & *Bonnietes*.

VI. Circa meridiem deprehenſa fuit poli elevatio ad gradus decem $\frac{1}{2}$. Idem qui antè nos impulit ventus, aer quoque benignus & placidus, & cœli temperies optima.

VII, VIII, IX. Obductus nubibus fuit aer, ita ut poli altitudo obſervari non potuerit, mixtis ſubinde imbribus. Hoc die duas vidimus balenas & primum cepimus *Bonniet*; piſcem ſic dictum.

X. Nulla fixa ventorum ratio. Conſpecta nobis *Caravella* in *Braſiliam* tendens, cujus vectores compellare in animo habebamus, ſed ſummo manè conſpectum noſtrum effugerat.

XI. In altitud. 9 grad. & 45. minutorum nos poſitos deprehendimus. Hoc die tranquillum erat mare, & ceſſante pluvia ſerenior nituit aer.

XIII & XIV. Vehemens nos impulit Auſter, verum parum viæ confecimus, quod undarum mole hac illac jactatæ naves fluctuarent, nec recta ipſum mare ſecarent.

XVI. Altitudo polaris erat graduum 7. Idem qui antè ventus: mare piſcoſiſſimum.

XVII. Altitudo erat grad. 7$\frac{1}{6}$. Ventus ſecundus magis, primuſque captus *Dorado*.

XVIII & XIX Auſter incumbens navibus, ne altius procederemus, in cauſa fuit. Ideoque placuit Præfecto, & ſenatui nautico, ut in *Sierram Lionam* excurreremus, quia venti hujus oportunitatem diutius nobis pollicebamur, utque corpora quæ ſcorbuto laborare incipiebant, nonnihil reficerentur. Accedebat & hoc, ne diutius ſub linea Æquinoctiali propter maris tranquillitatem hæreremus Circa meridiem in altitudine eramus graduum 6, & 52 minutorum.

XX Auguſti, cum medius eſſet dies, altitudo notata fuit graduum ſeptem. Hoc die eundem ſervantes curſum verſus Apelioten νοτικώτερον & Apelioten contendimus, in *Sierram Lionam* cogitantes. flabat ab Auſtro ventus, deprehenſaque fuit aquarum, quæ modo virides erant, modo nigricantes, mutatio. Poſt meridiem indicia æſtus marini obſervavimus, ideoq; projecta in mare bolide 36 orguiarum profunditatem vadum-

vadumque arenoſum deprehendimus, quare ad littus porrò perreximus, uſque dum 30 orguias vadumque æquabile adhuc perciperemus, & media nocte ad 30 orguiarum altitudinem progreſſi ſumus, ſed prima luce ad 18 orguias anchoram jecimus, poſiti ad latus Occidentale de *Baixos* & *S. Annæ*.

XXI Sub ſolis exortum viſa fuit *Sierra Liona*, ad Mezen βορφόπρον: ad Euronotum ſex circiter miliaribus nullum telluris tractum conſpeximus, verum ad Septentrionalem plagam: Viſus quoque ſcopulus aut inſula parvula *Mabrabomba*, ad quam contendimus. Totius hujus tractus fundum æquabile eſt & planum, ac 14 extra telluris conſpectum miliaribus bolide explorari poteſt. *Baixos S. Annæ* ſuperavimus, ad terram contendentes, vento languidiore, ſed cum ad illam pertingere de die non poſſemus ad 5 orguiarum profunditatem ſubſtitimus. Creſcebat hic loci ac decreſcebat mare orguiâ unâ. Veſpere Septentrionem verſus tendentes major deprehenſa fuit maris altitudo, verum verſus Orientem dum vela facimus minor. Ab Auſtro in Septentrionem excurrit æſtus. Tempeſtas cœli erat optima, aer ſerenus.

XXII Ante diluculum ad iter nos denuo accinximus. Navarchus noſter in liburnicam tranſibat, & ſtationem commodam quæſiturus præcedebat, & prætervectus inſulam & continentis aliquot cuſpides in ſinum maris tendebat, tandemque inclinato die ſub ipſam continentis oram ſtetimus, ad orguias quatuor vado duriore, & æquabili, ideoque hic ſtationem noſtram delegimus. Præſes hac ipſa veſpera terram conſcendit, commeatum homineſque quæſiturus, ſed nil præter nemora & ſaltus avios deprehendimus, in penitiora autem telluris loca excurrere minimè tutum judicavimus.

XXIII Liburnica noſtra exploratum ibat, ſicubi profundius vadum reperire poſſet, & fidam magis navi majori ſtationem. Præfectus noſter ante meridiem lembo vectus & 12 è ſuis comitatus, armati erant omnes, denuò in continentem ſe dedit, de annona ſibi & aquâ proſpecturus, quam inter montes ipſos ex petris ſcaturientem abundanter hauſimus. Verum dum à littore nonnihil verſus tractus mediterraneos recedimus, vaſtitatem paſſim offendimus, feraſque agreſtes, ſues, elephantos, boves, hircos, cercopithecos, aliaque in ſylvis oberrantia animalia. Poſtea dum lembo adremigamus, oſtium fluvij, qui dulces aquas vehebat, offendimus, profundum 3 aut $2\frac{1}{2}$ & alibi 2 orguijs idque medio ſolummodo maris æſtu. Miliare ulterius progreſſi eundem fluvium ſinuoſo labi alveo deprehendimus. Afficiebat animos noſtros volucrum in utraque ripa cantus, quæ humilior & depreſſa arboribus in aquam propendentibus hinc inde conſita erat. Nos deceptis hic palmitibus aliquot ad naves noſtras ſero veſpere reverſi ſumus.

XXIV Vtrumque lembum in utramque fluminis ripam miſit præfectus, una cum claſſiarijs aliquot armatis, ut de fluvio hoc propius ediſcerent, & inſulam à nigris inhabitatam quærerent. Navem noſtram ad 5. orguias fiximus.

XXV Reverſi ad nos ſunt lembi, ſed nec pagos, nec homines ullos offenderunt. Lemborum alter fluvium ad tria quatuorve miliaria conſcenderat, inſulam quærens. Egreſſi aliquot noſtrum in ripâ hortum conſitum citrijs reperiverunt, è quo decerpta 100. mala citria ſecum apportaverunt. Præfectus eò vela fecit, exploraturus an navigabilis eſſet fluvius, verum objectum flumini vadum aut pulvinus aditu nos prohibuit. ideoque hic ſubſtitimus. Interim præfectus noſter una cum *Adriano Nicolai* mercatore lembum conſcendentes in fluvium ſe receperunt, & liburnicam verſus Auſtrum excurrere juſſerunt, quo loci promontorium aliquod & inſulas duas conſpiciebamus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

arbitrati Auſtrale hoc promontorium eſſe, cujus *Thomas Candiz* mentionem facit. Habebatque liburnica in mandatis, ut, ſi promontorium iſtud Auſtrale eſſet, ibidem ſubſiſteret, ſin minus, ad ſuos rediret. Quare poſtquam 25 diſceſſiſſet, 26. demum eò pervenit, partim ventis conrrarijs, partim maris nimiâ tranquillitate retardatâ. Hæc dum geruntur, Præfectus noſter fluvium altius conſcendit, & 4000 citria mala decerpſit, per ipſas aquas & loca paluſtria lumbos tenus incedens. duas noctes oberraverat, priuſquam locum fructiferum reperiſſet, pluvijs vexatus & tenebrarum incommodis.

XXVII In aliud fluentum excucurrimus, in quo fumum obſervaſſe nobis videbamur. Verum nihil hic præter perdices, ciconias, crocodilos & teſtudines, nec non adhærentia arborum ramis, qui aquis demerſi erant, oſtrea.

XXVIII Cum fluvium ſummo mane vidiſſemus cis angulum aut promontorium Auſtrale, in quo fluvio inſulam eſſe arbitrabamur, liburnicæ lembum una cum *Nicolao Iohannis*, & navarcho *Iohanne Schoutio* eò miſimus, ſperantes ad optatum nos locum veniſſe. Præterea miſimus eò ſchapulam, ad explorandam fluvij profunditatem, an nempe is ſtationem navibus noſtris concederet, ſed vada paſſim & brevia offendimus. Mox *VVilhelmus Cornelij* vectus ſcapha noſtra in continentem & Auſtralem angulum è regione dicti fluminis trajecit. Sed veſpere reverſus nec aquas recentes ſibi comparaverat, nec ullos homines præter duos viderat. Regio plana erat & paluſtris, unde collegimus, ab eo quem quærebamus fluvio nos aberraſſe.

XXIX Vela fecimus & in altum provecti angulum Borealem inſularum *Mabrobomba* ſuperare nitebamur. Flabat Auſter, & lecto littore ad angulum pervenimus verſus Occidentem protenſum, quem circa veſperam ſuperavimus, & inſtituto ad Apelioten νοτιώτερον curſu, quoad æſtus maris nos proſequebatur & provehere poterat, adnavigavimus, uno nempe à promontorio Auſtrali miliari, & ſub ipſam continentem ad 15. orguias anchoram fiximus.

XXX Flante Auſtro miliare unum proceſſimus, ad occupandum fluvium; verùm cum adverſo vento luctantes, & conſpecto eminus in ipſa continente pago, è regione fluminis ſtetimus. Hic ſcaturientes è rupibus aquarum rivos vidimus, & ingenti edito clamore, qui hæc loca inhabitabant, nos ad ſe invitabant. Quare miſſus in continentem à præfecto fuit *Adrianus Nicolaj* liburnicæ mercator, comitante *Nicolao Iohannis*, qui reverſi ſecum adduxere capitaneum pagi iſtius, & interpretem *Emanuelem*, una cum Æthiope, ut nobiſcum ſuper aquatione noſtrâ tranſigerent, relinquentes obſidis loco *Adrianum Nicolai*, & primarium claſſiariorum. Convenit ilicet inter nos, hac conditione, ut tres ulnas linteorum capitaneus, unam pro præſtito officio interpres auferret. Hinc aquatum proceſſimus, & pro cultris & corallijs mala citria & *Banannes* accepimus. Nec oryzam hic, nec gallinas invenimus.

XXXI Ante diluculum aquas allatum ivimus, cui operi totum diem impendimus, & pro cultris corallijſque, 20000 mala citria recepimus. Singulis diſtribuit præfectus mala citria 1525. Nos uno *Facka* ſive cultro 275 citria redemimus, quos nobis corbibus admenſi ſunt,

Hoc die duæ Canoæ ſive ſchaphulæ miſſæ à Rege *Faramboreij* ad naves noſtras acceſſere, ut in merces noſtras inquirerent. Vna earum Regis affinem & fratrem vehebat. Dicebant illi, habere ſe *Marfil* & aurum, & ex noſtris quærebant, num lintea, ferrum, corallia, ſalem, æneoſque lebetes vectaremus. Aiebant inſuper poſt quatuordecim dies oryzæ nobis copiam poſſe fieri, quæ nondum ex agris eſſet collecta: adhæc plurimas Occi-

 dentales

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

dentales nationes, præcipuè Anglos iſtuc negotiatum venire, lignorum rubrorum causâ, quæ in montibus copiosè creſcebant. Vnico ab hoc loco miliari optima eſt navium ſtatio ad orguias 8. vado arenoſo, tutæque hic ſunt à ventorum injuria claſſes, ſolo excepto Iapyge & Thraſciozephyro.

Sep-tem-ber. IPſis calendis Septembris, procuratis omnibus, quæ ad refectionem noſtri faciebant, à littore receſſimus, & ſolo maris refluentis alveo in altum delati denuo ſub veſperam dimidio à promontorio Auſtrali miliari ſubſtitimus ante ſinum, ad orguias 7 & 8, ſub ipſam littoris crepidinem. Verum incommoda ſatis hæc erat ſtatio.

II Quidam è noſtris exſcenderunt, quæſituri palmites, citria mala & Bananes, alij feras, aut piſces capturi. Exſcendit quoque præfectus noſter comitatus *Adriano Nicolai* & fratre ſuo. Invitabant enim nos, uti & ante, incolarum acclamantium & gratulantium voces. Verum tres ſolummodo reperit caſulas, reliqua pagi exuſti faciem præferebant. Incognita erat hæc cuſpis, vaga, ſolitaria, & nemoroſa. Palmites hic & nonnihil oryzæ invenimus, uti & milium, magnamque malorum citriorum in ſilvis creſcentium copiam, verum nec pſittacos, nec ardeas. Sub meridiem reverſi noſtri cyprinum latum, vulgo *Praſemum*, & rayam inſigniter caudatam ſecum ferebant, & ſub veſperam cercopithecum & juniorem *Antilop*, laqueo, quem tetenderant incolæ agreſtes, captum. Hinnulum referebat figura corporis & colore, ſed capitis & cornuū forma diverſa. Vuas quoq; hic decerpſimus laudabilis ſaporis, quæ arte excultæ optimum vinum ſufficere poſſent.

III Denuò terram conſcendimus, magnamque ad naves tulimus citriorum copiam, quæ viritim diſtributa ſunt. Quare peractis hic peragendis ad iter nos accinximus.

IV Vela fecimus & refluo mari uſi à *Sierra Liona* ſolvimus, vento acti remiſſiore, qui poſt meridiem invaluit, verum cum parum proficeremus, & ſexaginta nobis â littore eſſet recedendum miliaribus priuſquam apertum nos acciperet mare, inclinato die anchoram jecimus ad orguias 14. Etenim ad 10. & 15. hic orguias anchoræ figi poſſunt, vado arenoſo, & juxta totum hoc littus æquabili. Obſervavimus maris refluvio nos in Auſtrum ferri, & ejus affluvio verſus continentem propelli.

VI. VII. VIII, Circa *Sierram Lionam* hæſimus, parum promoventes. rapidiſſimum hic maris æſtum deprehendimus, dominantibus Auſtris, aëre pluvio. Per intervalla tempeſtas nos & malacia ſubinde nimia exercuit. Quin ſubinde ob procellas maris, & turbatum tonitru & fulminum ignibus aërem in anchora præſidium quærere coacti fuimus.

IX. X. & XII. Diebus ob ventorum varietatem modo vela fecimus, modo anchoram fiximus, ad orguias 32 & 29, exiguo progreſſu. Sub meridiem polus nobis ad gradus 9. & 20 minuta elevabatur. Præfectus noſter ſuſceptæ expeditionis Articulos omnibus prælegit.

XIII & XIV Subſtitimus, venti oportunitate deſtituti.

XV Priuſquam illuceſceret vela fecimus, primum parum, mox magis favente Æolo. Poſt meridiem invaluit ventus ab occaſu brumali, ita ut fugiente vado in altum mare delati, volantes iterum piſces conſpiceremus. Tempeſtas aëris tota nocte pluvia erat.

XVI Summo mane tranquillum erat mare, ita ut in Auſtrum tenderemus. Mox pluvia exorta adeò denſa, ut liburnicam conſpicere non poſſemus, ideoque hic ſubſtitimus, donec ad nos propius acceſſiſſet. Noctu tempeſtas ingruit adeo vehemens, ut carbaſa conſtringere cogeremur.

XVII Ob aëris procellas in anchoris ſtetimus.

XVIII Remit-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

xviii. Remittente ſe tempeſtate carbaſa rurſus explicuimus, verùm vexati Auſtris penè in *Sierram Lionam* reverti ſtatueramus. Et ſolent menſes brumales in hoc tractu, Iulius nempe, Auguſtus, & September procelloſi eſſe & tempeſtuoſi.

xix. in *Sierram Lionam* remeare decrevimus, cum æſtus nos in telluris anfractus protruderet. Curſum itaque in *Sierram* direximus, & circa veſperam acceſſit ad nos liburnica, quæ anchoram amiſerat, & funem anchorarium.

xx. manè ad 30. orgujas vadum deprehendimus. Flabat zephyrus, aere ſereno, progreſſique ſumus feliciter ſatis. Sub meridiem flante Traſciozephyro verſus Auſtrum curſum fleximus; poſiti in altitudine 8 grad. 10 minutor. Ad finem uſque hujus menſis nullum certum curſum tenuit claſſis noſtra, ob ventorum inconſtantiam.

Calendis Octobris cum ventis curſum ſępius mutavimus, profectum parum. Viſa nobis fuit palumbes, & merula caudata ſimilis gallinagini, tresve quatuor hirundines, per navem volitantes, quas è continente huc delatas arbitrabamur. Octo-ber.

ii. Remiſſioribus & varijs ventis navigatum, qui maxime in Septentrionem tendebant; noctu placido mari jactati ſumus, aere nebuloſo & pluvio. Antè diluculum imber è Thraſciozephyri plaga actus navibus incubuit.

iv. Altitudinem nacti 4 grad. 30 minutorum, magna aeris tranquillitate, ſolo maris æſtu ferebamur. Mox afflavit claſſem Zephyronotus, quæ verſus Libanotum tendebat.

v. Altitudinem deprehendimus 4 grad. & 28 minut. flante Auſtro, magnus hoc tempore in navi auditus fuit ſtrepitus, quē in inferiore navis parte poſiti arbitrabantur excitari illiſa aut impacta in arenas aut ſcopulum navi. Verum undequaque mare coloratum & tinctum eſſe cum admiratione obſervavimus, cujus rei cauſam cognovimus cum in Portum *deſire* appuliſſemus, hanc nempe, quod monſtrum aliquod marinum cornu ſuo in navem natando impegiſſet. infixum enim navis tabulis hærebat cornu, craſſitiem habens dentis elephantini, ex quo vulnere cruentatum fuerat mare.

vi. vii. viii, Cum ventorum inconſtantia & maris nimia tranquillitate luctati hac illac fluctuum arbitrio oberravimus.

ix primum leniore vento, ſed mox invaleſcente, navigavimus, ita ut thoracium velum ſubſtringere cogeremur.

x. Sub meridiem altitudinem attigimus 3¼ graduum: mare minimè turbatum, ventus ſibi conſtans, claſſis noſtra nequaquam fluctuans rectos per Oceanum ſulcos ducebat: octo hoc die *Dorados* capti, & pridie ejus diei plurimi *Bonjetten*: claſſiariorum duo qui ſe mutuo pugnis contuderant, in carcerem compacti.

xiv. Eadem hoc quatriduo erat aëris facies, nobis moleſtiſſima. Hac illac curſitavimus, & ſic ſatis tamen progreſſi ſumus, ut quamvis 100 nos à *Sierra Liona* miliaribus abeſſe crederemus, viciniores tamen præter omnium opinionem eſſemus littori *Guineæ*, quod inde conjecimus, quod plures minores *Dorado*, qui in his tractibus reperiuntur, conſpiceremus. Magnam hoc die piſcium copiam cepimus.

xv. Circa Meridiem altitudo nobis erat grad. 2 & 25 minutor. Flante zephyronoto. Ex piſcium captura aliquandiu victitavimus, quibus hic refertum erat mare.

xvi. Altitudo nobis erat gradus ¼, gratiſſima cœli tempeſtas: ventus ſibi conſtans. Plurimæ viſæ nobis ſunt phocæ alias inſequentes. In piſcem *Bonjetum* ejaculatum ſemel.

Reliquis diebus placidum ſtabat mare, & exercitij gratia magnam cepimus piſcium vim.

xx. Media circiter nocte Æquatorem tranſivimus, nam xxi. altitudinem Auſtralem obſervavimus minutorum 30. Subinde invaluit Æolus, & inſtitutus curſus verſus Zephyronotum. Hodie duas anchoras è prora in mediam navem protraximus.

xxi Altitudinis Auſtralis grad. 1 & 12 minuta attigimus. Acrior nos impulit ventus, & intumuit mare, verum 24 Vulturno flante vehementius, velociter proceſſimus, ita ut nimiâ fluctuum промociâ in partes diſſilierit dolon, ſive anterius, quod è prora dependet, velum. Tendebamus ad Occidentale latus inſularum D. *Ferdinandi Loronba*.

xxv Provecti ſumus ad grad. $5\frac{1}{4}$, eodem quo antè vecti vento. Aer erat nubilus & pluvius ſubinde. Convocato verò Senatu nautico expoſuit omnibus Præfectus, ſe in Terram Auſtralem contendere, litteraſque illis ſuper hac re per *Nicolaum Iohannis* prælegi juſſit. Placebat omnibus ſuſcepta expeditio, & cum pluribus inaudita eſſent hæc Terræ Auſtralis vocabula, alij ea capitijs ſuis, alij enchiridijs, alij navis tabulis inſcripſere. quiſque ex hac navigatione opimam ſibi quæſtus ſpem faciebat.

xxvi Ad grad. 6 & 30 minuta provectos afflavit Euronotus, iter in Auſtrum direximus. Obſervatumque hic, nos maris æſtu præter opinionem pluſculum verſus Orientem delatos eſſe.

xxvii Medio die gradus 8 attigimus. Vento ferebamur ſecundo, qui ab ortu flabat, quare & thoracia & dolones explicuimus. Præfectus noſter una cum nauclero in liburnicam tranſiverat, ut ſuſceptæ expeditionis conſilium omnibus exponeret.

Circa finem Octobris Auſtris paruimus, provecti extra conſpectum telluris & promontorij *S. Auguſtini*, à quo non longè nos abeſſe putabamus.

xxxi Altitudo erat graduum $13\frac{1}{2}$, flante Subſolano & Vulturno, optima aeris tempeſtate, aura mediocri. Multos vidimus *Bonjettos & Albecoras* navem inſequentes. Cœruleum erat mare. Vndequaque, an ſe tellus aliqua aut navium proderent vela, ſtudioſè circumſpeximus, ſed fruſtra. Nam longius nos à terra abeſſe collegimus, quod exiguum obſervaremus maris æſtum, & quidem 60, ex intuitu acus nauticæ, miliaribus.

In ſumma pluſculum nos in Occidentem deflexiſſe deprehendimus. Nam cum primum curſum in Occidentem dirigeremus, in eadem eramus cum promontorio *de tres puntas* longitudine, quod ex mutata aquarum facie obſervavimus. Ideoque viſum fuit, ut, donec magis faveret ventus, verſus Occidentem pergeremus.

Novemb. Ipſis Calendis Novembris ad altitud. $15\frac{1}{2}$ grad. proceſſeramus, & flante Meze, in Auſtrum & Notum orientalem tendebamus, fœliciſſimo ſucceſſu, favente Æolo, & ſerena tempeſtate.

ii Sub meridiem $17\frac{1}{4}$ grad. altit. obſervavimus. Impellebat nos Mezez.

iii. Altitudo erat gradus 19. Poſt meridiem unam ex inſulis *Martini Vaz* conſpeximus, & ad latus navis dextrum inſulam parvulam, quam Aſcenſionis inſulam eſſe primum putabamus: nec non magnum numerum avium (*Ian van Genten* vocant) nigri & cineritij coloris, & laros coloris candidi. Hic mutato curſu verſus inſulam iſtam contendimus, & exploſo tormento Liburnicæ nos inſequenti ſignum dedimus. Hoc die prætervecti ſumus *d'Abrolhos* inſulam, & ſuperatis vadis plenis diſcriminum frontem nonnihil præ gaudio exporreximus, & claſſiarijs ſingulis vini demenſum adauximus.

iv Sub meridiem altitudinem attigimus grad. 20. Flabat Mezes, curſu verſus Zephyronotum inſtituto, ſed præ aëris obſcuritate vix deprehendi potuit altitudo. Mare placidum erat, ſenſim tamen invaleſcente vento, quod triduo antè facilè erat præſagire. Nulli prætereà nobis apparebant piſces.

v Flante

v Flante Meze curſum verſus libonotum inſtituimus. Aër obſcurior erat & nubilus.

vi Altitudo nobis circa meridiem erat 22 graduum. Ventum hoc die experti ſumus Septentrionalem, inſtituto verſus Zephyronotum νοτιώτερον curſu.

vii Altitudo erat minor Tropici Capricorni altitudine minutis 46. Flabat libonotus; parumque navigando profecimus.

viii. Circa meridiem altitudo erat 23 graduum & minutorum 35. flabat ſubſolanus, grata aëris ſerenitate, mari tranquillo. Nulla adhuc vidimus vela, quanquam 20 ſolummodo aut 25 miliaribus à *S. Sebaſtiani* inſula abeſſemus.

ix. x. xi. xii. xiii. xiv. Diebus perpetuus nos provexit Apeliotes, & Euronotus, aëre ſudo. Subinde tamen Mezes flabat.

xv Altitudo erat graduum triginta duorum ½. Flabat è Septentrione ventus, & quidem vehementer, curſumque verſus notum Occidentalem direxeramus. Hoc die incredibilis imber delapſus ventum mutavit, qui adverſus nobis factus eſt.

xvi. xvii. xviii. Mira erit cœli clementia. Afflavit claſſem Auſter, quæ verſus Zephyronotum tendebat. Interdum malacia erat. Circa meridiem altitudo nobis erat grad. 34 & 10 minutor. Sol ſex gradibus ad Auſtralem Orientis partem oriebatur, & 4. ad Auſtralem occidentis partem occidebat. Maris æſtu nos nonnihil promoviſſe credebamus.

xix. Sub meridiem altitudo erat 35 grad. & 27 minutor, mare placidum, hoc die color aquarum mutatus nobis videbatur & puniceus factus. Multas ſordes aquis innatare videbamus & animalcula cornuta, alba inſtar cryſtalli, maculam puniceam habentia in fronte. Nos hæc marinos pulices & pediculos eſſe conijciebamus, quorum meminit in hiſtoria ſua *Siboutus de VVeert*. Temperato fruebamur aëre, & conſpecti à nobis ſunt thynni aliquot.

xx. Altitudo ſub meridiem erat 37 grad. minus 10 minutis, ſpirabat Iapyx, curſu verſus Notum Occidentalem & libonotum directo. Mare placidum, aerque ſerenus erat.

xxi. Altitudinem attigimus grad. 38½, flante Iapyge ſed remiſſius. Conjectâ in aquas bolide ad 100 cubitos nondum vadum offendimus. Hodie mari innatantem vidimus ramum frondiferum adhuc, & duos laros candidos, inſignis adhæc magnitudinis teſtudinem, ex quibus indicijs, uti & ex aquarum facie, collegimus nos telluri vicinos eſſe. Ea eſt hic vadi ratio, ut deprehendi poſſit, priuſquam terram videas, quod & *Olivarius de Noort* obſervavit. Mirabamur nos ad eam altitudinem proceſſiſſe, verum æſtus maris nos in Auſtrum propulerat, uſque adeò ut viginti quatuor horarum ſpatio emenſi fuerimus viginti ſeptem miliaria. Iamque calidiorem aeris temperiem ſentiebamus.

xxiii. Altitudo erat 39 graduum & 48 minutorum, ſpirante Coro, interdum Aparctia, curſu verſus zephyronotum inſtituto. Serenum erat cœlum, verum circa meridiem flavit Aparctias. Multum algæ mari innatabat, conſpeximuſque & laros candidi coloris, & aquarum mutationem obſervavimus; mox & thynnos vidimus & piſcem majorem, cui in dorſo erant pinnæ, quique aquas inſtar phocæ ac balenæ ejaculabatur. Præfectus noſter accerſito navarcho & mercatore Liburnicæ diarium *Olivarij van Noort* illis tradidit, ſi fortè ejus lectione ad quærendam inveſtigandamque continentem juvari poſſent.

xxiii Alti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

XXIII Altitudo erat 41. grad. 5. minutor. flabat ab Arcto ventus, ſed ſerena cœli tempeſtate, nec turbato mari. Hoc die viridem aquarum colorem obſervavimus, qualis in mari Septentrionali eſſe ſolet, & plurimos æſtus marini ſulcos, necnon balænas aliquot. Statutum inſuper, ut claſſiariorum quiſque vini Hiſpanici & olei modiolum quotidie acciperet, abſumpto jam butyro & vino Gallico.

XXIV Altitudo erat 41. grad. & 48. minutorum. Noctu ſubita incubuit claſſi tempeſtas, ut thoracium vix deducere poſſemus.

Multi volitabant hac aëris tempeſtate lari. *Maleſiten* roſtra ſua ſæpius aquis immergebant, uti videre eſt apud *Iohannem Hugonis Linſchoten.* Circa meridiem poſt nubila clarus illuxit dies, viſaque eſt balæna.

XXV & XXVI mediocres fecimus progreſſus. Viridis erat aquarum color, ideoque longius jam nos, quam heſterno die, à terra abeſſe opinabamur. Nam nobis altius ad meridiem contendentibus, magis verſus Occidentem recedebat continens, idque ratione ſinus ſui ac anfractus, verſus zephyronotum νοτιώπρον vergentis, uti in tabulis videre eſt.

XXVII & XXVIII ventorum nos exercuit inconſtantia, ſubinde & turbines.

XXIX altitudo erat grad. 45. minus 10. minutis, ventorum & curſus quoque noſtri magna varietas. ulvæ multum & muſci aquis innatabat. Inclinato die madebant vela, & navis tota, quod in patriæ noſtræ tractibus futuræ & imminentis tempeſtatis ſignum eſſe ſolet, quam quoque poſtero die Thraſciozephyrus dabat.

XXX Proceſſimus non ſegniter, impellente nos fortiore vento. & cum mutata nobis videretur aquarum facies emiſſa bolide vadum exploravimus, ſed fruſtra, licet ad 150. demiſſa eſſet orguias. Secundus à nauclero affirmabat nos à terra abeſſe 45. miliaribus, & 100. circiter a portu D*eſire*.

DECEMBER.

CAlendis Decembris altitudinem obſervavimus 47. grad. flabat ab occaſu æquinoctiali ventus, noſque recta in Libonotum tendebamus. Toto itinere frigidiorem hac nocte experti non ſumus.

II Ad grad. 48. minus 10. minutis proceſſimus, flante Zephyro, altius contendere non poteramus, quam ſervato curſu qui in Africam tendit, qui hic juxta littus excurrit, cum portus *deſire* ad Occidentem ſit. Quare hoc vento ad littus uſque accedere prohibebamur, ideoque nimio vitandi littoris ſtudio delapſi eramus. Iudicio naucleri 65. miliaribus aberamus a portu *deſire*, 31. ab ipſa continente, ſive promontorio, in eadem nobiſcum altitudine poſito.

III & IV Non uno navigavimus tractu. Avium viſa multitudo, aqua pallidior, judicatumque nos terræ eſſe vicinos.

IV Ad altitud. 47½ graduum, provecti ſumus. Tanta exorta fuit tempeſtas, ut thoracia vela conſtringi ac deduci neceſſe eſſet. Liburnica noſtra ſub veſperam vadum ad orguias ſeptuaginta quinque deprehendit. color aquæ pallidus erat, aves viſæ frequentes.

V Rectà ferè in Occidentem directa navigatio tellurem verſus. Aër erat ſerenus ſed frigidiſſimus. Multa appropinquantis terræ ſigna vidimus, nempe, balænas, ulvam, mortuos *Pinguines*, alas avium. Vadum offendimus ad orguias 64. ſed arenoſum & nigricans. Veſpere liburnica ad 54. orguias vadum attigit. Et hac meridie 16. circiter miliaribus ſe à continente abeſſe judicabant navium gubernatores.

VI Altitudo erat grad. 47. & 25. minutorum. Flabat hoc die ab Arcto Æolus, tendente

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

tendente verſus Corum claſſe, ad eandem penè, quam velis aſſequi poteramus, altitudinem. Mane vadum ad quinquaginta orguias deprehenſum, ſub meridiem ad quadraginta duas & quadraginta tres orgujas, modo nigrum, modo albicans. Venti hic imperium tenentes ſunt, Septentrio & Auſter, rarus admodum flat Apeliotes. Obſervavimus quoque, in hoc tractu exortas ventorum tempeſtates non diu durare, verum poſt tres, quinque, aut ſex horas, aut longiſſimè poſt diem novam affulgere ſerenitatem.

Sic ubi acrius flat ventus, plurimæ hic obvolitant aves, pauciores cœlo ſereniore. *Olivarius* ad triginta octo orguias vadum attigerat, nos ad quadraginta octo & quadraginta tres.

Ille triduum directo in Occidentem curſu terram petebat, vadum ſemper bolide attingens, ita ut hæc ora æquabilis valdè ſit & minus acclivis, quin extra telluris conſpectum vadum deprehendi ſemper poteſt à fluvio *de la Plata* ad fretum uſque Magellanicum. Hoc die ſchaphulam noſtram minorem adornavimus, ne diu in portu *Deſire* moraremur, aliamque ad aquandum, & aliam quoque ad vehendum commeatum.

Sereniſſimus hic fulſit dies. Qui poſt nos hæc loca exploratum ibunt, non ita anxiè littus evitabunt, uti fecimus nos, verum intrepidè ad terram contendent, exemplo *Magellani*, *Draci*, aliorumque, & è portu *Deſire* ſolventes continentis littus legent.

Quare in Occidentem & Zephyrum νότιωκώτερον tendentes, verſus Euronotum *Americam* vidimus, ad latus Portus *Deſire* Septentrionale, & propius ad littus accedentes modo ad viginti, modo ad decem orgujas vadum primò arenoſum, mox aliud offendimus, tandem dimidio circiter à littore miliari ad orgujas decem anchoras fiximus.

Atque hic conſultum judicavimus aliquandiu ſubſiſtere, nec in apertum nos Oceanum dare, ne maris æſtu retroferremnr, qui hic loci tanta rapiditate in Auſtrum fertur, ut demiſſus funis anchorarius, veloci navis raptu, foraminis, per quod ruebat, latera margineſque accenderet, ut fumigans lignum aqua reſtingui neceſſe eſſet.

Quin, qua ſulcabat maris æſtum navis, ſpuma excitabatur, non aliter ac ſi vento impulſa fuiſſet. Nos hunc æſtum interpretabamur refluvium maris Septentrionalis.

Littora hic partim in Auſtrum, partim in Septentrionem excurrunt. Nos verſus Circium duorum cum dimidio miliarium diſtantia terræ angulum aut Sinum quendam conſpeximus, inter duos terræ angulos interjectum, necnon duos montes aut ingentes ſcopulos.

Hinc diſcedentes, amiſſis è conſpectu ſcopulis iſtis, magnam telluris partem in mare prominentem & quaſi à continente avulſam conſpeximus, ſed poſteà, cum ea noſtri reſpectu Circium ſpectaret, deprehendimus eam revera à continente ſejunctam eſſe, magno interjecto ſpatio. Erat hic locus, quem *Olivarius Noort* portum *Deſire* eſſe opinabatur.

VII Summo mane vela facientes, Portum *Deſire* quæſivimus, ſub finem adfluvij maris. Iuxta littus terram conſpeximus humilem & æquabilem, albam cretæ & arenæ inſtar. Noctu altitudinem deprehendimus quadraginta ſeptem ½ graduum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

A. *Sinus, in quo luculenta fuit piſcium, quos Apuas, Belgæ* Spieringhen, *vocant, captura.*
B. *Locus eſt, in quem naves noſtræ non ſine naufragij diſcrimine protruſæ fuere.*
C. *Avium hæc eſt Inſula.*
D. *Leonum inſula.*
E. *Regis inſula, in qua ab aggeſtis ſordibus purgatæ naves.*
F. *Hic Liburnica noſtra conflagravit.*
G. *Huc aquatum ibant navales ſocij.*
H. *Sepulcra* Patagonum *in collibus excelſis, in quo oſſa* 10 *&* 11 *pedum longitudine reperta.*
I. K. *Leones ſunt marini.*
L. *Cervi ſunt oblonga cervice.*
M. *Struthiones, quos hic frequentes vidimus.*
N. *Lapis à natura in formam hanc factus.*

Mox inſulam vidimus longo a Continente intervallo, unde collegimus hic portum eſſe *Deſire*, quem ſtatim conſpeximus, humili ſitum ſolo, cujus angulus borealis inſtar ſcopulorum albicabat. quare ſereno aëre rurſus libonotum & Auſtrum percepimus. Brevia hic loci à nobis obſervata ſunt ad orguias ſex aut ſeptem, in quæ mare illidebatur.

illidebatur. Ad latus portus *Deſire* Auſtrale in penitioribus terræ locis montes vidimus præruptos, quorum quidam cœrulei, quidam, ac ſi nive operti fuiſſent, albi candidique videbantur. Nos claſſem recta in portum direximus, & in anguſtias ſcopulis obſeſſas delati ſumus: ideoque fixâ hic claſſe ad orguias quatuor ½ lembos miſimus ad explorandum ſtationem commodiorem, per quorum vectores relatum nobis eſt, nos ab ordinario portus aditu & canali, qui ad Boreale latus erat, aberraſſe.

Radebat ſubinde vadum clavus, nec periculo caruiſſet res, ſi oborta tempeſtas navibus incubuiſſet. Circa veſperam piſcium recentium capturâ ſolitæ annonæ faſtidium levavimus. Erant piſces iſti aſellus major, aſellus minor, alijque ſimiles carpionibus, necnon inſignis magnitudinis apua cobitis, (*ſpieringh* vocant noſtrates) longa digitos 16. qua de cauſa hunc ſinum vocavimus *de Spierink-Bay*. Conchas præterea legimus ſucculentas & pingues. De nocte ad naves remeavit lemborum alter 150. juniores *Pinguinos* apportans, & duos ex inſula Pinguinorum vitulos marinos, quæ duobus miliaribus a littore abeſt, a portu *Deſire* verſus Vulturnum, & Euronotum orientalem. Magna hic avitij generis copia.

VIII Antequam illuxiſſet, flante Zephyronoto ex anguſtijs iſtis nos ſubduximus, ad occupandum portus *Deſire* aditum. Verſus ortum fumum videbamus, quem ex *Patagonum* tractu adſcendere communis erat opinio. Plurimos quoque vidimus *Turſiones* aquas per capitis foramina ſive nares eructantes, ſimiles iſtis, de quibus ſcribit *Sebaldus de VVeert*. Circa meridiem denuò fumum è focis indigenarum ejus loci adſcendentem conſpeximus. Poſt meridiem portum *Deſire* occupavimus, & ad miliare circiter intra illum nos recepimus, ibique inter ſcopulos & ſaxa ad 25. orguiarum altitudinem anchoras jecimus, ſed quia ſaxoſum erat vadum anchora dentem non admittebat, quæ res effecit, ut ventorum vis nos & liburnicam in oppoſitam ripam impelleret, ubi refluente mari in ipſo vado hæſimus, in quo ad 2½. orguias accreſcit ac decreſcit æſtus. Verum mox funibus in aquas eam retraximus anchoraſque firmavimus. Sub veſperam ad nos redijt lembus, detectâ jam inſulâ *Regis*, ovorum magnam advehens multitudinem. Lembus liburnicæ aves plurimas adferebat & anſeres, multoſque viderat in ſcopulis vitulos marinos. Oportuna erat ad capturam piſcium hæc ſtatio.

IX Sereniſſimus nituit dies flante Thraſciozephyro & Iapyge. poſiti eramus ad ripæ latus, quod feriebat Æolus, & renuente aliquoties anchoram fundo, ob petrarum duritiem retrò ferebamur, donec tandem terram anchora momordit. Accreſcente mari ad iter nos accinximus, obliquato propter adverſos ventos curſu, quem in inſulam *Regis* direxeramus. Præfectus noſter inſulam conſcendebat, inquiſiturus in chartas & ſigna à *Spilbergio* hic fixa, ſed nulla repperit. Solum erat arbuſtis aſperum, in quibus lari frequentes nidiculantur, è quorum nidis ova magna copiâ abſtulimus, ſed plæraque computruerant.

X Miſſus eſt à Præfecto in tellurem, qua Boream adſpicit, lembus noſter major, ad explorandam aquandi oportunitatem, ſed non alias quam ſalſas aquas offendit in valle quadam. In inſulas exivimus commeatum quæſituri, nobiſque comparavimus aves paluſtres 175. nigri coloris, ovaque diverſi generis & magnitudinis; adhæc ardeam, & boſtaurum, quorum hic erat frequentia. In inſula *Viridium avium* Hollandicarum navium ſigna reperivimus, nempe ollarum & poculorum, è quibus bibitur, fictilium fragmenta. hac veſpera dum nimis largiter focum inſtruimus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

incendio conflagravit inſula *regis*, tantaque in cœlum adſcendit fuligo, ut metus nos inceſſeret, ne rei admiratione excitati advolarent Patagones. Qui noſtrorum terram luſtraverant, obſervaſſe ſe dicebant animalium fiſſos ungues habentium veſtigia, monteſque è lapide candido & molliore conſtare.

XI Iuſſu præfecti lembum conſcenderunt *Adrianus Nicolai* & *Nicolaus Iohannis*, una cum Aſſiſtentibus, ut vocant, ut ſe in littus conferrent, & inquirerent in litteras aut alia hic relicta ad memoriam ab alijs navibus monimenta, ſed repertum nihil. Quin referunt Diaria aliorum, ad tractum Auſtralem continentis aquas dulces eſſe, ſed nullas hic invenimus.

XII Ipſe præfectus una cum fratre ſuo *Daniele* ſchaphâ vectus, inſulam, qua Septentrionem adſpicit, conſcendit, ſtipatus 20. ſclopetarijs, eamque ad miliare 1½ luſtravit, per loca incedens arida, nec arboribus conſita, nullas aquas dulces reperiens. Fumum poſt montem adſcendere videbamus, unde loca iſta habitari probabile eſt. Cervos ad hæc vidimus collo longiore, qui ad conſpectum noſtrum aufugiebant. Sepulchra aliquot *Patagonum* in excelſis rupibus reperta, in quibus oſſa 10. aut 11. pedum longitudine invenimus.

XIII Denuò lembo vectus una cum Aſſiſtentibus præfectus ad duo & amplius miliaria fluvium conſcendit, ter exſcendens ad partem Septentrionalem, ſemel ad meridionalem, per loca montana & valles incedens. Duas vidit valles, caſque virentes, quæ aquas habebant. Affirmant *Olivarius* & *Candiz* ad latus Auſtrale aquas dulces neceſſariò dari. ſed eas non reperivimus.

XIV Præfectus cum *Adriano Nicolai* ad Auſtralem angulum contendit, in quo ſepultus jacet quidam dictus *Huydecoper*: & ad puteum, cujus meminit in ſuo Itinerario *Candiz*, ſed non inventus nobis.

Cervum petebat ſclopo majore Præfectus noſter, ſed aberrabat ictus, mox conſcendens ſchapham in inſulam *viridium-Avium* trajecit, & redux ſecum advexit centum circiter aves. Quin explicatis verriculis apuas piſces cepit, quibus ſeſqui dolium implevit. Poſt meridiem denuo continentem, qua Boream adſpicit, conſcendit, è regione inſulæ, & in viridi quadam valle puteum ambitus vigintiquinque pedum & profundum pedes 15. effodi juſſit, verum cum ad pedes undecim aut duodecim perventum eſſet, hinc inde ſcaturire cœpere aquarum rivuli, limpidi illi quidem, ſed ſalſi.

XV Denuò in Avium inſulam miſſus eſt lembus, & duo vaſa repleta piſcibus iſtis apuis advexit, & 60. diverſæ ſpeciei aves. Duos leones marinos longos 16. pedes in rupe quadam interfecerant, quibus è collo jubæ digiti longitudine pendebant, ſed breviores erant in corpore ipſo pili, magnitudine pullum equinum adæquabant. Vix 50. ictibus interfici poterant. Monſtra ſpectaculo digna, ſed terribilia, collum & caput craſſa valdè; duæ in corporis parte anteriore veluti manus, & duæ in poſteriore, latæ palmos duos, quibus velociſſimè aquas ſecant; cutis nigra & bovino tergore craſſior, longa verò 14. pedes. Caro ipſorum grati eſt ſaporis. Sulcum hic è monte in puteum duximus, ad excipiendum aquas pluviales.

XVI Hauſere è puteo claſſiarij aquam, ſed ſalſior erat, quam ut potui eſſet idonea.

XVII Denuo Præfectus noſter vectus lembo liburnicæ aquas quæſitum ivit. Hoc die navem noſtram ad oram Borealem pleno jam mari adduximus, eamque à ſordibus una ſui parte purgavimus.

XVIII Circum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

XVIII Circumcirca eandem purgavimus, cum in vado jam novilunij temp re ſtaret, ita ut obiri poſſet undique. Liburnica in littore ſtabat, non longe à noſtrâ. Hic quoque ſaxa & lapides ad onerandas naves ſaburræ loco comparari potuere.

XIX Præfectus una cum nauta ad Liburnicam acceſſit, & poſtquam purgationi ejus intentos eſſe claſſiarios vidiſſet, diſceſſit. Verum dum latus navis levioribus flammis aduritur, ignem inopinatò concepit prora, ita ut reſtingui non potuerit incendium, nobiſque adſpectantibus tota conflagraverit liburnica. Noctu verò pulvis tormentarius & tormenta bellica graſſante ſenſim in reliquas partes flamma accenſa demum ſunt.

XX Ad Liburnicam acceſſit præfectus unà cum Aſſiſtentibus, incendiumque, quod parum reliquum fecerat, reſtinxerunt, ferramenta omnia collecta in ſcapham conjecerunt, & tormenta bellica, anchoráſque in navem *Concordiam* translata. Pecuniam ſtudioſe quæſivimus, ſed pulveris nitrati vi in aquas eam hac illac diſiectam fuiſſe probabile erat. Aliquot enim argenteos nummos circa veſperam juxta littus invenimus, uti & magnam argenti liquefacti maſſam, quæ adeò nigricabat, ut argentum eam eſſe agnoſcere non poſſet *Franciſcus Nicolai*. Ego ex regali argenteo inſerto maſſę argentum eſſe deprehendebam. Poſtquam ergò diligenter inquiſiviſſemus, 35 libras argenti hic illic corraſimus.

XXI Terram ſtatim à jentaculo conſcendit Præfectus cum Aſſiſtentibus, ſed ob maris altitudinem à pecuniâ quærendâ prohibiti, circa veſperam denudato jam littore, duas adhuc auri libras invenerunt.

XXII Tanta incubuit ventorum vis, ut ad navem noſtram redire non poſſet lembus, qui piſcatum diſceſſerat: quare per totam noctem mari jactati vectores tam intenſum percepere frigus, ut togas nauticas ſive endromas induere cogerentur.

XXIII Aves & piſces advexit lembus magnâ copia. De nocte denuò orta tempeſtas fuit.

XXIV Denuo aquas dulces quæſiuimus, ſed fruſtra.

XXV Obſervavit præfectus noſter diverſis temporibus cervos per montana loca diſcurrentes, unde collegit animalia iſta huc ad aquarum dulcium potum excurrere, quod & ipſum quoque in promontorio *Bonæ Spei* notaverat. Quamobrem miſſi eò aliquot noſtrûm duos ibidem puteos invenerunt, ſed cum minus profundi eſſent, altius effoſi ſunt, ut plus aquæ capere poſſent.

XXVI. Serenâ cœli tempeſtate ad conquirendum commeatum miſſus lembus aves copioſè advexit. Manè terram conſcendens navarchus cum *Adriano Nicolai*, aquas quantum ſatis repperit & hoc ipſo die quatuor in navem aquæ vaſa adveximus, erat ea albicans & craſſa.

XXVII Aquatum abiverunt claſſiarij & II vaſa aquæ advexerunt, quæ quidem turbida erat, ſed dulcis valdè. Orta tempeſtate ingenti parum aberat, quin procellæ vis malum diffregiſſet. Et dejecti jam multorum erant animi, partim propter crebras tempeſtates, partim quod difficulter ex fluvij anguſtijs educi poſſe navem crederent, propter fundi anchoram reſpuentis moleſtias.

XXVIII Tempeſtatis impetu ſtatione moti in inſulam *Regis* propulſi ſumus, & poſteriore navis parte in vado hæſimus, unde aquarum mox æſtu depulſi ſumus. Hoc quoque die aquatum ivimus, ſed turbulentiores erant aquæ; vigilias interim adverſus Patagonum inſultum diſpoſueramus.

XXIX Antè diluculum fortius ſpirare cœpit Æolus. Præfectus claſſiarios aquationi inten-

intentos ſpectatum ibat, qui ad dimidium miliare aquas vaſculis portabant. Excurrebat per univerſam vallis planitiem hic aquę rivus.

XXX Præfectus terram conſcendit, una cum alijs ad colligendas plumbi è Liburnicæ cineribus reliquias, quæ quia fumo & ignis flamma nigricabant denuo liquefactæ ſunt. Præfectus hoc die tabulam Auſtralis tractus nobis oſtendit, quæ nauclero alijſque perplacuit. Inſuper decem aquæ vaſa ad navem perlata ſunt.

XXXI Serena erat aëris facies: Pars noſtrorum aquatum, pars Liburnicæ reliquias collectum ibat.

IANVARIVS. CAlendas Ianuarij ac æſtatem dies auſpicatus eſt ſerenus, claſſiarijs aquationi intentis. Præfectus inſulam conſcendit ad ferarum venationem profectus, quæ conſpectis mortalibus ſtatim ſe proripuerunt. Quia verò annus auſpicium faciebat, è noſtris aliqui tympanis, buccinis, & tibiarum cantu præfecto alijſque gratulati ſunt, quibus vini ſextarius datus.

II Geminam vidimus Iridem, quam pluvia excepit, noſtri denuò aquatum abivere. Præfectus omnes plumbi maſſas in navem deportari juſſit, libras nempe plumbi 1400 & ſtanni 40.

III Proxima nocte, ſereno cœlo, cōpioſè terras irrigavit ros, verum poſt duas a jentaculo horas invaluit ventorum vis ex Aquilone, & ad veſperam uſque ſævijt, ita ut nec ſerenitas hic, nec tempeſtates ſtabiles ſint, ſed maxima aëris viciſſitudo.

Hodie navem noſtram pice illevimus. Præfectus conſilium ſuum & inſtitutum Navarcho aperuit, cui illud minus placuit, cum tamen rationes nullas in medium adferret.

IV Alij aquatum, alij piſcatum ivere. Hi monſtroſum piſcem cepere, cui cauda erat ſimilis caudę gliris, pinnæ quatuor amplæ & roſtrum dentatum ſuperiore ac inferiore mandibula, necnon in ventre ova. De genere hinnulorum eſſe videbatur, ſquamis carebat, ſed quia craſſiore obductus erat pelle eam detraximus.

V Decem aquæ dolia accepimus. Sub prandio inter pocula excidebat fortè gubernatori, ſe in Indiam Orientalem cogitare, quare ſubridebant alij, qui tacito conſenſu idem probare videbantur Mox omnes in Indiam orientalem abituriebant, licet minus hoc conſilium præfecto placeret. Primùm hic tres ſtruthiones vidimus.

VI Fluvium conſcendit Præfectus, ſed exortâ tempeſtate ſub veſperam reverſus eſt. Non parū nos perculerunt procelloſi ac ventoſi dies, qui huic climati familiares. Eopſe die præfectus *Nicolao Iohannis* legenda dedit ea, quæ à Dominis ſuis in mandatis habebat. Vas quoque vini aduſti in claſſiariorum uſum ſepoſitum.

VII In inſula palum defixit præfectus, è quo capſulam bracteatam ſuſpendit, cui litteras incluſerat, in quibus tota ſuſceptæ navigationis hiſtoria perſcripta erat. Decretum quoque, ut prima oportunitate hinc diſcederetur.

VIII Maris refluvio extra inſulæ anguſtias in altum delati ſumus. Verum mixto tonitru ingens delapſus eſt imber, quem venti excepere vehementiores, ita ut de ſuperando Auſtrali tractu multi deſperarent. Augebat rei difficultatem Navarchus, &, qui alijs animum addere debuiſſet, *Iohannes Schout*, amiſsâ Liburnicâ ſuâ moleſtior, nos vitæ noſtrę prodigos eſſe aliquoties ingeminabat, qui ſermones alijs nonnullis minus cordatis animum expectorabant.

IX Nec hoc die ob tempeſtates quicquam profecimus.

X Sic ſatis propitio Æolo vela fecimus, verum circa meridiem in proram flabat.

Lembus

Lembus in inſulam phocarum (*Robben* vocant nautæ) piſcatum miſſus fuit, & ſchaphula in *Avium* inſulam, ad avium capturam.

XII Miſſus fuit lembus in Pinguinorum inſulam, ad capiendum *Pinguinos*, quos ſale condirent. Schapha noſtra in inſulam *Robben* abijt, & 12. lupi marini ſclopetis à noſtris confoſſi ſunt.

XII Pinguinorum capturâ gravis ad navem remeavit lembus. Monſtra aliquot marina pilos cinericei coloris habentia, & roſtra oblonga, crocodilorum inſtar, vidimus. Poſt meridiem è portu *Deſire* ſolvimus, verum vento deſtituti anchoras fiximus. qui cum inſurgere mox cœpiſſet in mare provecti ſumus.

XV Fulminum jactubus & tonitruum fragore inhorruit æther, multique gradinum imbres delapſi. Vnde collegimus Auſtralem tractum Boreali frigidiorem eſſe. Etenim frigidior hic erat Auſter, quam in Belgio Autumni tempore Aparctias. Curſum in Libonotum & Euronotum inſtitueramus.

XVI Halcyonia erant. ſub meridiem altitud. obſervavimus grad. 50. minus minut. 10. Iudicatum fuit maris nos æſtu in Auſtrum ac Zephyronotum propelli verſus fretum Magellanicum. Non longè à littore navigabamus, ſed noctu malacia orta.

XVII Placidus & nitidus dies affulſit, qui nebulis poſt meridiem conſpiſſatus obſcurior evaſit, uſque adeò, ut poli altitudo deprehendi non potuerit. Hoc quoque die acrius reprehenſi ſunt Aſſiſtentes noſtri, quod ſe domum abiturire ſubinde ſparſiſſent.

XVIII A meridie flabat Æolus. balænas vidimus frequentes. Præfectus è navis prorâ inſulas *Zebaldi de VVaert* vidit, quas ille in Magellanica Tabula annotavit. Tribus circiter à nobis aberant miliaribus, & a Freto Magellanico verſus Cæciam & Aphricum 50. abſunt miliaribus. Sub meridiem propter obductum nubibus aërem poli altitudo obſervari non potuit, ſed poſtea cum perrumperet Sol, nos ad gradus $51\frac{1}{2}$ perveniſſe cognovimus, & maris fluxu nonnihil in Auſtrum protrudi. Circa veſperam inſurgente vento thoracia deduximus, quo ſe remittente ea denuo explicuimus. Meliorem hic, quam in portu *Deſire*, aëris tempeſtatem experiebamur.

XIX Mari tranquillo, aëre calido, flante Zephyro navigavimus. Viſæ balenæ & lari, ſed nulla undis innatabat ulva, ut veriſimile ſit ad Auſtrale latus inſulas nullas eſſe, è qua tamen plagâ decumani ad nos devoluti ſunt fluctus. Sub meridiem ad altitud. 52. grad. perventum, at ſub veſperam in eadem cum Freto Magellanico altitudine nos poſitos rebamur. Adeo exaruerant, quos in portu *Deſire* ceperamus, piſces, ut inſipidi prorſus eſſent, nec quamvis magna vi contuſi mollirentur. Inclinato die inſurrexit ventus, ex Occidente flans, fuitque procelloſa nox, non tamen turbatum admodum mare.

XX Sedata fuit tempeſtas, aëre tamen nubilo. Vlvæ magnam copiam vidimus, & aves quæ ſub aquis ſtrepebant, quas è freto huc delatas eſſe probabile erat. Circa meridiem altitud. attigimus 53. aqua punicei & cœrulei erat coloris. Ex quo è portu *Deſire* ſolvimus humido navigavimus & pluvio aëre, adeò ut mel & tabularum geographicarum membranæ humiditate nimia diſſolverentur. Sperabamus futurum, ut maris nos fluxus in Auſtrum propelleret, & verſus Auſtrales anguſtias. Circa veſperam parum promovimus, præcipuè cum ingentes fluctus ex Zephyronoto devolverentur, qui maris impetum remorabantur.

XXI Peramœna erat cœli facies, flante Zephyronoto. Imber denſus hoc die delapſus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

lapſus, quem malacia excepit. Navis rimam muſci comâ ferruminavimus, ut ab exhauriendæ ſentinæ laboribus immunes eſſemus.

XXII Ob aëris tranquillitatem nimiam nihil promovimus.

XXIII Maris nutu ferebamur, & ejectâ bolide ad orguias 50. vadum deprehendimus. Poſt meridiem inſtituto verſus Notum occidentalem curſu quaſi inſulas vidimus, quem mox in Euronotum direximus ad evitandam tellurem. Noctu ad orguias 14. deprehenſa maris altitudo. Præfectus, quem inſularum inopinatus conſpectus ſollicitum habebat, totam noctem inſomnem traduxit.

XXIV Objecta fuit oculis tellus, quæ res in cauſa fuit, quod verſus Euronotum Orientalem tenderemus. Præfectum, qui ſecundum tabulas *VVilhelmi Iohannis* continentem hanc eſſe arbitrabatur, hæc res perculit, & cum littoris verſus Orientem terminum non videret, ne ulterius in Orientem porrigeretur, verebatur. Nam verſus Euronotum νοληκώτερον tendentes, terram adhuc inſularum forma conſpiciebamus, eamque ſublimiorem, quæ nive nobis operta videbatur. Quare propius ad littoris oram accedentes fretum ac Canalem vidimus, è quo magno æſtu & impetu ferebantur aquæ, uſque adeò, ut maris procellæ ac fluctus navis roſtra ſubinde obtegerent.

Nullum hic deprehendimus fundum, magnaque erat in ipſo Canali maris profunditas. Quare ad altitud. grad. 55. contendimus, & à meridie ad ipſum fretum rectà perreximus, quo maris quoque nos pertrahebat æſtus. Verum propter malaciam & ventum adverſum ſubſtitimus.

XXV Summo mane, ſudo cœlo, ipſum Canalem conſcendimus, primum Auſtrum verſus, mox in Zephyronotum, denique rurſus in Auſtrum obliquato curſu. Hinc inde ab utraque telluris ripâ loca montibus & rupibus aſpera ac prærupta conſpeximus. In ipſo freto perpendiculo nautico altitudinem maris deprehendimus eſſe orguiarum 50. Et ſic ob inventum hoc magno navigantium commodo fretum gaudio perfuſi, Regiam hanc viam tranſivimus, Deo gratias agentes, quod voti noſtri ſpem tandem expleviſſet. Mox de communi ſententia terram, quam ab Occidentali parte videbamus, *Mauritij de Naſſau* nomine inſignivimus, & quæ ad Orientalem erat plagam, *Staten-landt, Ordinum terra* dicta fuit.

In ipſo freto tantâ rapiditate in mare Septentrionale excurrebant aquæ, ut, acri licet vento impulſi, adverſum tamen maris æſtum difficulter ſuperare poſſemus. Multum hic aquis ulvæ ac muſci paluſtris innatabat: multi viſi nobis Pinguines, phocæ, & balænarum ingens multitudo, cum in ipſo freti aditu, tum in ipſis freti anguſtijs, ac mari Auſtrali, ita ut inter navigandum belluarum vaſta corpora, modo huc modo illuc inflexo curſu, vitare neceſſe haberemus. Navis gubernator in ipſo freti oſtio aſellum majorem cepit. Dum verò Euronotum & Zephyronotum verſus reſpiceret, terram nuſquam vidit. In terrâ de *Mauritij* nomine dictâ montes vidimus nive opertos, verum Ordinum tellus graminea nobis videbatur. Adhæc utriuſque telluris littus ſtationes commodas, ſinus & portus habere videbatur, præcipuè littus *terræ Ordinum*, ad cujus plagam Borealem inſulam jacere dixiſſes. *Terra Mauritij* ad Septentrionem declivis erat, ad Auſtrum montoſa. Circa meridiem altitudo nobis erat 55. grad. & 36. minutorum, curſu jam in Zephyronotum directo. A parte proræ ingruebant decumani, & aquæ color ante hac ob fundũ turbulentior, cœruleum colorem induere incipiebat. Ordinum terra à parte Auſtrali in Orientem excurrebat. *Mauritij* verò in Apeliotem Septentrionalem & Zephyrum νοληκώτερον, latitudo verò ab Auſtro in Septentrionem ad 10. circiter porrigebatur miliaria. Ac verſus Occidentem, quoad oculorum

jactu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

jactu aſſequi poteramus, extendebatur. Contra Ordinum terra, quoad longiſſime oculorum radij pertingere poterant, verſus Vulturnum exſpaciabatur.

Poſt meridiem pluvium aerem & ventoſum experti ſumus, advolutis in proram decumanis fluctibus: verſus Traſciozephyrum & Iapyga terram editiorem conſpeximus, quæ diſcontinua & divulſa hic illic eſſe videbatur, ad freti latus Auſtrale. Noctu adverſo vento navigavimus, & turbato à decumanis mari, unde collegimus nos jam in mari Auſtrali navigare, emenſis freti hactenus incogniti anguſtijs. Frequentes hic volitabant aves.

XXVI Flante Zephyro navigatum, inter pluviarum & grandinum imbres, commotis ſupra modum Oceani fluctibus. Tanta mox exorta fuit ventorum tempeſtas, ut navem ſubinde operirent fluctus. Sub meridiem altitudinem attigimus 57 graduum, inſtituto verſus Auſtrum itinere, quod de nocte in Occidentem direximus.

XXVII Deſævijt nonnihil tempeſtas. Altitudo nobis fuit grad 56 [illegible]. Multas hic vidimus aves, quas *Ian van Genten* vocant nautæ. Frigus erat intenſiſſimum. de nocte vehementius flare cœpit Zephyronotus.

XXVIII Dies nitidiſſimus illuxit, jamque ad grad. 56 provecti eramus, inſtituto in Africum curſu, verum flante mox Borea celerrimè navigavimus. Præfectus à ſcopulis & vadis ſibi metuens, bis terve hac nocte ſurgens, oculos quaquaverſum circum ferebat, in omnes caſus intentus.

XXIX Obducto nubibus æthere, & flante Euronoto, ad declive navis latus terram conſpeximus verſus Zephyrum; mox diſcuſſis nebulis inſulas vidimus duorum miliarium intervallo à ſe invicèm diſjunctas, quæ vario ſitu præternavigantibus nobis apparuerunt. Nec balenas hic nec Pinguines vidimus, ſed aves, quales portus *Deſire* habebat. Inſulis hiſce in altitud. 57 $\frac{1}{2}$ grad. poſitis nomen *Barneveltij* indidit præfectus noſter, in honorem & gratiam *Ioannis ab Oldenbarnevelt*. Tan dem in Zephyronotum iter fleximus, verum inſulas ſuperare & ad latus earum Auſtrale pertingere non potuimus, quare ad Borealem plagam contendendum fuit nobis. Tres inſuper ab ijſdem inſulis ad Septentrionem jacent inſulæ minores, magno miliari à Boreali & Auſtrali priorum inſularum parte. Poſt meridiem terram conſpeximus verſus Circium, eamque ſitu ſublimem, & nivibus albicantem, ad Occidentem verò montes duos altiſsimos, quo loci terram hanc finiri judicabamus, quam Præfectus noſter in honorem civitatis Hornæ, promontorium *de Hoorn* vocavit.

Sita erat in altitudine 57 grad. & minut. 48. Ne verò in hunc telluris angulum impingeremus, verſus Auſtrum declinavimus, directo per totam noctē in Occidentem curſu.

XXX Ab occaſu flabat Æolus, decumani fluctus tardiores: aquæ coloris cærulei. Ex quibus collegimus, nos in mari Auſtrali eſſe. Sub meridiem altitud. deprehendimus grad. 57 $\frac{1}{2}$.

XXXI Flante è Septentrione vento verſus Occaſum perreximus. Verum poſtquam ex oculis noſtris receſſit promontorium *de Hoorn*, terram aliam nullam conſpeximus. Sub meridiem altitudo obſervata grad. 58, minus 10 minutis.

CAlendis Februarij tempeſtuoſum erat cœlum, ventus idem qui antè. Sub noctem in Auſtrum contendimus, & ſedata tempeſtas. FEBRVARIVS.

II Flante Zephyro navigavimus. ad altitud. 58 grad. & vlvam laroſque conſpeximus. Leviſſimo quoque vento hic loci turbatur & procelloſum fit mare, uſque adeò, ut fluctus jam jam ſidera ipſa tacturos putes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

III Mitius flabat Zephyrus, & in Occidentem maris æſtu propellebamur.

IV Serenior affulſit dies, & circa meridiem altitud. attigimus 56½ grad. ſed cum aquarum mutaretur color, in Auſtrum contendimus, & inclinato die in Occidentem. Nocte ſecundus navem ventus impulit, quem Traſciozephyrus excepit. Imperium enim in his tractibus tenent Zephyri, rariſſimè flat Subſolanus aut Euronotus.

V Serenitatem tempeſtas diſpulit, ut dejectis velis omnibus maris arbitrio jactaremur.

VII Opinabamur ad Traſciozephyrum oſtium eſſe Freti Magellanici. Poſt pluviam & imbres ſecuta eſt aeris tranquillitas.

VIII Et ſequentibus diebus flabat Zephyrus, pluviæque nobis & grandines & frigus moleſtiſſima erant.

XI Flabat Zephyronotus, ſerena cœli tempeſtate. Itum Circium verſus, mari placido. Phocas tres quatuorve minores vidimus, quas è Freto Magellanico huc adnataſſe conjectabamus. Altitudo erat grad. 57. minut. 50.

XII Vehementior nos impulit ventus è Septentrione ſpirans, quare in Occaſum curſum direximus. Mirabamur tam ſerenos nobis affulgere dies, ad Orientalem Freti Magellanici partem, cum planè contrariam hic loci eſſe aëris tempeſtatem ſcriptis traditum ſit. Superatis itaque his anguſtijs & relicto poſt nos Freto Magellanico ad teſtandam communem omnium lætitiam ſingulis adauctum fuit demenſum, & ex omnium conſenſu fretum ſupradictum *Fretum le Maire* appellatum fuit, utpote cujus ſtudio, cura & induſtria nova hæc & compendioſa in mare Pacificum via detecta fuit. Quin amplius, in æternam eius memoriam & ſempiternam laudem Senatus nauticus hoc ſcriptum exaravit, omnium manu ſignatum.

IN nomine Dei Opt. maximi, creatoris cœli ac terræ, omniumque bonorum datoris munificentiſsimi ac conſervatoris clementiſsimi, ad cujus gloriam & ſempiternam laudem actionum omnium noſtrarum auſpicia, progreſſus, ac fines dirigi oportet. Quum regnorum omnium, provinciarum, ac rerumpublicarum, quarum potiſsimum ex tranſmarinis commercijs & negotiationibus pendet ſalus ac felicitas, ſummopere interſit, ut navigationum in incognitas ante hac terras laude inclareſcant, & hac ratione imperio ſuo robur majeſtatemque addant; Nos infraſcripti omnes & ſinguli omnibus & ſingulis præſentes litteras inſpecturis notum facimus, Anno milleſimo ſexcenteſimo decimoquinto, menſe Ianuario (poſtquam Hornâ ſolviſsemus duarum navium, quarum una Concordia, *altera* Cornu *dicta fuit, claſſe, idque auſpicijs & mandato Illuſtriſ. Ordinum Generalium & Illuſtriß. Principis Mauritij, ſub ductu & moderamine* Iacobi le Maire *Præfecti &* VVilhelmi Schout *navarchi, ad explorandas ac detegendas regiones Auſtrales) tandem poſt longa jactationis tœdia & maris diſcrimina, detexiſſe ac tranſiviſſe ignotum in hunc uſque diem fretum, per quod è mari Septentrionali in mare* del Zur, *ſive Auſtrale delati ſumus, poſitum ſupra fretum Magellanicum & annexas ei inſulas, in altitudine graduum* 58 & 59 *minutorum, atque hic mare Septentrionale cum Auſtrali concurrere faciliori ac breviori, quam per fretum Magellanicum, via; inſuper affirmantes, ignorare nos, hanc viam alijs ante nos innotuiſſe, ideoque primos nos inſulis tri-*

bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

bus in mari jacentibus verſus Euronotum, ſi Americam reſpicias, indidiſſe nomina, Ordinum, Mauritij, *&* Barneveltij, *fretum ipſum appellaviſſe Fretum* Iacobi le Maire; *ideoque meritò nos in fretum ac mare iſtud inſulaſque poſſeſſionis ac prærogativæ titulum nobis vendicare, idque nomine Nobiliſſimorum ac Potentiſſimorum Ordinum Generalium & Principis Mauritij. In cujus rei fidem nos manu propriâ hiſce litteris ſubſcripſimus. Actum in navi* Concordia.

Iacobus le Maire, *præfectus.*
VVilhelmus Cornelij Schout, *navarchus liburnicæ.*
Iohannes Theodori Hornanus, *gubernator primarius navis* Cornu *dictæ.*
Conrardus Theodori ab Ooſterblocker *à gubernatore ejuſdem navis Secundus.*
Nicolaus Petri ab Ooſthuyſen *navarchus* Concordiæ.
Cornelius Kinerſz à Ryſdam *ſecundus à gubernatore* Concordiæ.

XIII Aër erat nubilus & pluvius, aqua coloris cœrulei. Phocas aliquot vidimus, ſed piſces nullos.

XIV Denuo nebuloſus erat aër. Plurimos vidimus thynnos, & turſiones circa navem. Sub meridiem altitud. obſervavimus grad. 51. Vlvam vidimus, quam è locis terreſtribus huc delatam conijciebamus.

XV Eundem, quem antè, verſus Aquilonem curſum tenuimus, aere nebuloſo. Sub meridiem altitudo erat 50 grad. & 50 minutorum.

XVII Aquam colorem ſuum mutare obſervavimus, & ejecta bolide ad orgujas 100 vadum nullum offendimus.

XXIV Auſter nos impulit felici ſucceſſu. Sub meridiem altitudo erat grad. 44 & 36 minutor. quare hoc die naturali 30 miliaria emenſi ſumus. Quotidie hic Ioannes Gentianos, (aves ſunt) laros & *Maleſijten* vidimus. Hoc quoque die tormenta noſtra ſuis ſingula locis diſpoſuimus.

XXV Sub Meridiem ad altitud. pervenimus grad, 42. cumque in mari eſſemus Pacifico vela omnia explicuimus.

XXVII Flante adhuc Auſtro feliciter navigavimus, viſa propè navem phoca, certum terrarum vicinarum argumentum. Viſæ quoque balenæ aut ceti.

XXVIII Ad altitud. grad. 38, & minutor. 8 ventum, hoc die ex conſilio Senatus decretum, vt refectionis ergò in inſulas *Iohannis Ferdinandi* excurreremus, plurimis claſſiariorum ſcorbuto laborantibus.

XXIX Idem, qui antè, flabat Auſter, & ſub meridiem gradus polares 35 & 50 minuta attigimus. Dolones ſive anteriora ac è prora propendentia vela deduximus, ne inſulas dictas prætervehęremur.

CAlendis Martij gubernator terram vidit. Sub meridiem in altitudine graduum triginta trium & quinquaginta quinque minutorum poſiti dimidio ab inſula Auſtraliore miliari aberamus, & ejectâ bolide vadum non invenimus. Inſula ad Zephyronotum ſita, ſterilis, arida, declivis & rupibus prærupta videba- MARTIVS.

 tur,

tur, & quibuſdam in locis virens. Quare inſtituto verſus Aquilonem & Mezen borealem curſu propius ad terram acceſſimus, vadi adhuc expertes, & mox ſuperato ejus Auſtrali angulo, aliam majorem inſulam ad latus poſitam offendimus, quæ arboribus erat conſita & grata viriditate nitebat. Ventorum inconſtantiâ propius ad littus accedere prohibiti ſumus, nec ubi commoda eſſet ſtatio exploratum habebamus. Præfectus quædam ad hanc rem facientia è libris ac chartis ſuis in medium attulit, quæ tamen parvi pendebantur à gubernatore, communi, uti docuit eventus, omnium noſtrûm malo & incommodo. Cum autem nullos conſpiceret in littore ſinus ac diverticula, miſſus eſt ad explorandum littus ſecundus à gubernatore una cùm mercatore, qui Sinus ſic ſatis commodos deprehenderunt & maris altitudinem ad orgujas triginta & quadraginta, vadumque arenas volvens nigras.

Duo è claſsiarijs terram conſcenderunt, & conſpecto primum qui è planitie in mare excurrebat torrente, phocas quoque plurimas, hircos, capras, aliaque quadrupedum animalium genera oberrantia hic videbant. Fructus quoque quibus refici poſſent corpora, invenerunt, & capti piſces 10 *Crocovvaden*, & unicum *praſemum*. Navis noſtra partim propter adverſos ventos, partim propter malaciam eò provehi non potuit, ut anchoræ locus eſſet.

II Obſervavimus nos maris æſtu longius à littore repulſos, & propter nimiam tranquillitatem totum diem fluctuum nutu ferebamur, nec ſtationem uſquam reperire potuimus. Qui ad ſtationem Borealem in viridi poſitam valle contendere volet, inſulam ab Orientali parte circumnaviget oportet. Sub meridiem ad altitudinem 33 ½ graduum perveneramus. Lembus noſter trecentos piſces hamo captos advexit. Viſi quoque ipſis hirci, & capræ ruſæ, barbatæ, ac cornutę, quas, quia dumetis & vepretis ſe abdebant ilicet, capere non potuimus. Cancros etiam inſignis magnitudinis vidimus. Creduntur hinc Hiſpani magnam piſcium exſiccatorum copiam in continentem tranſmittere.

III Quatuor nos ab inſulæ littore miliaribus retroactos cognovimus, ideoque in Terram Auſtralem contendere decrevimus, deſerta hac inſula, è qua nihil præter aquam & piſces reportavimus. Altitudo erat, triginta trium graduum & minutorum quadraginta.

IV Optata tempeſtate vecti uno die naturali 38 miliaria emenſi ſumus.

VIII Malè habebat præfectus. navarchus diarrhæa laborabat. Nec tamen quæ muneris ſui erant neglexit præfectus, verum perpetuò ad nubeculam nigram, quæ, niſi poſt Solis occaſum, conſpicua non eſt, reſpexit. Obſervabat autem aliam aliquam nubeculam, propè polum, ſubpallidam.

XI Ventus nos impulit vehementior, & ad altitud. grad. 23 & 12 minutor. provexit, ita ut ſecundo jam Tropicum Cancri tranſiremus. Hic ſpirare cœpit Subſolanus & Vulturnus. Curſum in Traſciozephyrum direximus.

XVII Ex communi conſilio decretum fuit, ut mutato curſu verſus ſuperiores partes Terræ Auſtralis contenderemus, quod & factum.

XIX Eundem tenuimus curſum, aere ſereno. Sub meridiem altit. attigimus grad. 13 ½, unde collegimus nos 300 à Peruviæ orâ leucis abeſſe.

XX Subſolanus ſpirabat, piſces volantes vidimus (*pijlſteerten* vocant) ſub meridiem altitudo erat grad. fere 17.

XXI Magni nobis ex Auſtro incubuerunt fluctus decumani, quales in Hiſpanico mari excitari ſolent. Piſcem vidimus longitudine cubiti unius ½, cui erat gladij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

inſtar prominens quid, longitudine etiam cubiti ½ & ingentes in dorſo pinnæ; quem quidam cornutum piſcem vocabant. Velociſſimè his diebus navigavimus.

XXIV Spirante Euronoto curſum recta in Occidentem direximus, & jam 460. à Peruvia aberamus miliaribus. Telluris deſiderio tenebamur, &, ne hic ulla occurreret terra Auſtralis, metus erat. Ex nauarcho audivimus, niſi ſperaſſet hic loci & cis inſulas *Salomonis* inventam iri terram Auſtralem aut Hollandicam Indiam, nunquam ſe pedem patrio ſolo moturum fuiſſe.

XXXI Terram nullam conſpeximus, ſed avium magnam frequentiam. Mirabamur nuſquam nos inſulam *S. Pauli*, quæ in hac altitudine ſita eſt (erat autem ea grad. 15½) oculis aſſequi poſſe. Ingruebant adhuc ex Auſtro decumani.

CAlendis Aprilis ventum ad altitudinem grad. 15. & 8. minutor. APRILIS.

III Dies Paſchatis erat. Iam menſis erat, ex quo ab inſula *Iohannis Ferdinandi* diſceſſeramus. A *Peru* 720. miliaribus aberamus. Scorbuto corripi cœperunt navales ſocij.

IX E Septentrione ſpirabat Æolus, curſu in Occidentem inſtituto ad altitud. grad. 15. Hoc die fatis conceſſit *Iohannes Cornelij Schouten*, navis liburnicæ nauclerus, & frater noſtri naucleri, poſtquam jam per menſem morbo pectoris & ſcorbuto laboraſſet.

X Favebat adhuc navigantibus ventus, aëre pluvio & proceloſo. Cadaver defuncti aquis mæſti ac triſtes commiſimus. Poſt dictas preces chirurgus noſter terram conſpexit, juxta quam navigantes idoneum figendæ anchoræ locum quæſivimus, ſed fruſtrà. Miſſus in terram fuit lembus, ſed relatum à vectoribus nullam hic fidam eſſe propter vadoſa maris loca, & ferventes maris æſtu arenas, ſtationem. Poſtea navarchus in terram exſcendit commodiſſimè, ſed reverſus cum lembum contingere non poſſet, funi alligatus in aquas ſe præcipitavit, & ad ſocios non ſine vitæ diſcrimine pertractus eſt. Retulit hic nullas ſe aquas dulces reperiviſſe, ſed hic illic lacunas aliquot aquis amaris repletas, & avium in arboribus nidiculantium & piſcium copiam. Hæc inſula illa eſt, ad quam delatus fuit M*agellanus*, dicta illi *deſuenturada*, cujus meminit *Hieronymus Benzon*. Inſula parva eſt, ambitu trium miliarium, quibuſdam locis ſitu valde humili, quam media ſui parte mare ſubinde inundat.

Abundè fert naſturtium aquaticum, amari admodum ſaporis, ſed adverſus ſcorbutum proprietate quadam conducens, cujus magnam copiam ad navem detulerunt claſſiarij. Vis illi erat acris & mordicans, qualis dracunculo eſſe ſolet, catharticum adhæc & purgandi proteſtate præditum. Situs inſulæ eſt in altitudine grad. 15. & 15. minutor. 920. a Peruviæ tractu miliaribus. Et quia tres hic canes Hiſpanos vidimus, eam Canum (*Honden-eylandt*) inſulam appellavimus. Hinc directo in Occidentem curſu ad inſulas Salomonis contendimus.

XI Flabat Mezes. Sub meridiem altitudinis gradus 15. ſupputavimus. Nox proceloſa fuit, & metus nos tenuit, ne alicubi hic in inſulas, quales *Tuberones* ſunt, impingeremus.

XII Exhibuit præfectus navis gubernatoribus Tabulas tractus Auſtralis & *Novæ Guineæ*, ut, quo contendendum eſſet, ediſcerent.

XIV Flabat ab ortu Subſolanus. Eratque hic decimus menſis, ex quo *Texelâ* ſolvimus. Poſt meridiem *Bartholomæus Petri*, Aſſiſtentium unus terram obſervavit verſus Corum, duobus à nobis miliaribus, conſitam arboribus, uti *Tuberones*. Inſula magna erat, ſed ſitu humilis. Recreabat hæc res non parum ſpe refectionis animos

P 3 noſtros,

noſtros, præcipuè ægrotorum. Quare curſum verſus eam in Occidentem direximus, ut quà Septentrionem ſpectat ſuperare eam poſſemus & oportunum firmandæ navi vadum explorare. Dum navigamus, eminus remigantem ad nos vidimus Canoam, hoc eſt lintrem, in quo quatuor erant viri nudi nec amicti veſtibus, colore ſubflavo, qui manibus navem noſtram prenſabant, clamantes & voci ferantes. Verum nec illi nos, nec nos illos intelligere potuimus. Poſtquam jam propius ad telluris oram acceſſimus, fundo carebat mare, quare denuò in altum delati ſumus. Mox alia nobis occurrit Canoa, cujus vectores, uti à prioribus factum, clamitabant, & magna vocis contentione dicere nonnihil velle videbantur; verum nec hi intellecti. Subvertebat ſchaphulam ipſorum decumanus, fluctus, ſed hi mira agilitate eandem denuo erexerunt. Cumque anchoræ hic nullibi idoneus eſſet locus, in ſuſcepto ac inſtituto itinere perreximus.

Ambitus hujus inſulæ eſt 20. circiter miliarium: & maximè verſus Mezen & Zephyronotum exporrigitur, poſita in altitudine grad. 14. & 35. minutorum. Situ depreſſa eſt, uti *Tuberones* inſulæ, & arboribus, quas *Cocos* vocant, paſſim conſita. In inſulæ meditullio aquæ erant. Homines vidimus non longè à ſylva, propter aquæ rivum, habitu corporis flavo, capillis nigris; ijſque poſt cervicem in nodi formam convolutis. Inter eos hominem vidit præfectus media corporis ſui parte velatum.

XV Summo manè denuo verſus Inſulam curſum direximus, ſperantes firmandæ alicubi navi oportunitatem nos inventuros, quam ſpem augebat vadi arenoſi ratio; ſed rurſum fruſtra fuimus. Qui ad oram inſulæ ſtabant indigenę, nos ſublatis in altum corporis tegumentis, ac arborum ramis ad terram ut accederemus, invitabant, navemque qua poterant in littore ſequebantur. Miſſus fuit ad littus lembus noſter ad explorandam maris altitudinem. Intereà temporis acceſſit ad hunc Canoa tres vehens viros, cum quibus locuti noſtri ſunt, ſed linguis hinc inde ignotis. Nos tres illis cultellos & coralliorum nonnihil dedimus, munuſculum, uti videbatur, ipſis non ingratum. Illi contrà porrectâ noſtris manu ſiniſtrâ & junctis ſchapharum tœdis ſuam erga nos benevolentiam varijs humanitatis officijs teſtabantur. Poſtea manuum illis jactu ut ad navem noſtram ſe conferrent ſignificabamus, quod & fecerunt, licet meticuloſiores hac in parte viderentur. Mirabantur navis noſtræ molem & ſtructuram, ſubridebant ſubinde, & quaſi multa dicturi ora vultumque componebant. Verum in navem noſtram tranſcendere nolebant.

Cum ipſis propinaſſemus vix primoribus labris deguſtabant, & poſt longam expectationem ſibi retinebant ſcyphum. Ferro undequaq; inhiabant, & num naviũ clavos evellere poſſent, omni niſu tentabant. quare duos treſve clavos ferreos illis dedimus, quos avidè & cum gaudio auferebant. Caſeum quoque ipſis & panem dedimus, ſed hæc intacta reliquerunt. Placebant ipſis ferramenta omnia, quod verò nobis darent habebant nihil. Capilli ipſis erant nigri, quos in nodum in vertice capitis aut cervice conſtringebant, cutis flava erat, digiti manuſque coloribus varijs pictæ ac variegatæ, corpus omne compactum, toroſum & pingue, ſtatura inſignis, naſi ſimi ac depreſſi, aures perforatę, in quas ferreos, quos à nobis acceperant, clavos & corallia ingerebant: pudenda ſolummodo panniculo aut matta Guineenſi, hoc eſt, confecto ex juncis tegumento velati. Circa lembum noſtrum oberrabant, è quo manum, (anchoræ ſpecies minor eſt) qua telluri adfigi ſolet ſchapha, auferre parabant. Navis periſtylium, aut, qua obiri poteſt puppis, pergulam ſubinde conſcendebant, moxque in Canoam ſuam ſe demittebant. Viſum tandem fuit præfecto, ut denuò terram conſcende-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

conſcenderent ſclopetarij ſex, unà cum *Adriano Nicolai* & *Nicolao Iohannis*, qui vecti lembo, quas commutare ſe poſſe ſperabant merces, ſecum vehebant. Etenim colligere nobis ex varijs, quæ dabant, ſignis videbamur, inſulam hanc porcos & gallinas alere. Magnam arborum, quas *Cocos* vocant, frequentiam eminus videbamus. Vix terram conſcenderant noſtri, cum ſtatim illos adorti ſunt, & dejecto in terram uno ex noſtris ſaccos veſteſque undique explorabant, num ferramenta aliqua ac clavos invenire poſſent. Mox & duos alios vi in ſylvam pertraxere, quod conſpicientes ter in confertam hominum turbam exploſimus, ſtatimque perterriti ſparſim aufugere. Quia verò nuſquam hic fundum reperire potuimus, inſulam hanc (*ſonder gront*) *Vadi expertem*, hoc eſt, abyſſum vocavimus. Conſita erat arboribus, quas palmites vocant, & in locis penitioribus aquam habebat ſalſam. Quare cum de indigenarum in nos benevolentiâ deſperaremus à littore receſſimus, inſtituto in Occidentem curſu, & flante Euronoto. Cum autem placidiſſimum hic experiremur mare, non longè nos à terra abeſſe collegimus, vicinoſque eſſe aut *Salomonis* Inſulis, aut *Terræ Auſtrali*. Poſita erat inſula hæc in altitudine grad. 14½. Nec veriſimile nobis eſt, antehac detectam fuiſſe hanc inſulam, quod ut crederemus, fecit, inter alia, ſumma indigenarum paupertas. Fœminæ à lumbis ad talos uſque velatæ incedebant, viroſque ſuos acrius increpare videbantur, quod durius nobiſcum egiſſent.

XVI Sub occaſum Solis novam terram conſpexit navarchus noſter, eamque depreſſam, arenoſam, petroſam, & arboribus conſitam. Verum nec *Cocos*, nec palmites vidimus. Deſerta videbatur & incolarum expers. Miſsâ ad explorandam maris altitudinem ſchaphâ ad orguias 40. vadum offendimus, ſed ſtatio minus erat idonea. Terram noſtri conſcenderunt & aquarum recentium lacunas invenerunt, uti & naſturtium hortenſe & lactucam, qualem in India orientali reperire eſt. Ex naſturtio juſculum confecimus, quo refecti non parum ſunt ægri. Ad gradus deinde 15. contendimus, ne ſinum *Quiros* prætervcheremur. Etenim communis omnium erat ſententia nos non longè a Continente Auſtrali abeſſe. Præfectus terram ſupradictam *VVaterlandiam, Aquæ terram* vocavit, hanc ob cauſam, quod aquas nobis recentiores ſuppeditaſſet. Sita erat in altitud. grad. 14. minutor. 46.

XVII Varij generis aves vidimus, quibus alæ erant amplæ & latæ valdè. Vnde certò collegimus, à parte Auſtrali terram eſſe. Sex modios aquæ hodie ſingulis aſſignavimus. Delapſus quoque in navem fœcundus imber aquarum nobis recentium copiam fecit.

XVIII A latere navis depreſſo terram vidimus, poſiti in altitud. grad. 15⅓. a priore terra VVaterlandia eam 20. circiter miliaribus abeſſe conijciebamus. Miſſus in terram lembus præter aquas ſalſas non repperit.

Iuxta littus proceræ ſtaturæ hominem currentem videbant, manu arcum tenentem. Verum cum inermes eſſent noſtri nonnihil à littore retroceſſerunt: dumque remeant alios inſuper ſex viderunt in littore, qui mox in ſylvam vicinam ſe recipiebant. Tanta hic erat muſcarum vis, ut ſcapham undique & remos & ipſa noſtrorum corpora operirent; quin ad triduum nos inſequebatur hic exercitus, donec venti procellâ diſcuſſum diſſipavit. Quare *Muſcarum terra* dicta fuit.

XXII Flante Septentrione aër erat nubilus, & ad plagam Auſtralem audita tonitrua & viſi crebri fulminum ignes. Curſum in Occidentem inſtituimus.

XXIII Ingruebant ab Auſtro decumani, eratque jam altitudo polaris grad. 15. minut. 50.

XXIV Flante

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

XXIV Flante Subſolano, tempeſtas ſubinde imbrem deferens navi incubuit. Ingentem avium vidimus multitudinem.

XXVIII Circa meridiem altitudinem obſervavimus grad. 15⅙. flante adhuc Apeliota. Itum verſus Zephyrum νοτικώτερον. Noctu malacia erat.

MAIVS. CAlendis May vehementius flare cepit Apeliotes, nobis in Zephyrum νοτικώτερον tendentibus. Fluctus ex Auſtrali plaga antehac ſævientes miteſcere cœperunt.

III Altitudinem obſervavimus grad. 15. hoc die convaluerant penè noſtri omnes eſu naſturtij iſtius hortenſis, & à ſcorbuto liberati prorſus ſunt. Quinque aut ſex *Dorados* in mari Auſtrali vidimus, & piſces aliquot volantes. Hac meridie 1300. nos à Peruvia miliaribus abeſſe collegimus.

IV. V. VI. VII Eodem vecti vento eundem quem antè curſum tenuimus.

VIII Signa vicinæ telluris vidimus; nempe ramos arborum folijs denudatos: ad hæc ulvam & plurimos piſces, quos *Bonjettos* vocant. Poſt meridiem præfectus noſter è puppis pergula oculos quaqua verſum circumferens, verſus Zephyronotum albicare aliquid obſervavit, quare advocato ad ſe navis gubernatore & jam propius accedentes, velum eſſe arbitrati ſunt, iſtius formæ, quam *Bezaen* vocant. erat autem navis ex Auſtrali parte aliò contendens, quæ conſpectis nobis quaſi hoſtile quid metuens nonnihil deflexit. Nos expoſito lembo octo in eum ſclopetarios deſcendere juſſimus, qui cum viderent omnia ad conflictum parata eſſe, jamque armatos miſſilibus ſtare ſingulos in tranſtris ac navis acroterijs, ſclopeti ictu unum ex his trajectis ſcapulis vulneraverunt, qui in mare ſtatim ſe præcipitem dedit, quod & fecere alij inſuper numero quindecim aut ſexdecim. Verum priuſquam navi exilirent, vultum cineribus deturparunt, relictis in navi uxoribus, liberis, ſene uno, cui canicies barbam tinxerat, & juvene. Atque illi quidem, quorum unus puerulum amplexu tenebat, natando evadere ſperabant, donec prætervecti eſſemus. Noſtri propè accedentes naviculam lembo harpagone adfixere, & natantes ad navem noſtram, uti & naviculam ipſam, protruſere. Tegetes plurimas uti & gallinas in aquas jam antè conjecerant, nec defenſioni ſuæ ſtudebant. Erant de Indorum genere, quibus corpora flava ſunt, quorum nec nos linguam intelligebamus, & qui noſtrorum quoque linguas, licet varias, ignorabant. Nos viros in navem noſtram tranſcendere juſſimus & cibo ac potu humaniter excepimus. Fœminæ lachrymis maritorum mortem (ſuffocatos enim jam putabant) deplorabant, qui tamen natando evaſere. Lembus noſter duos eorum, qui in aquas ſe præcipitaverant, ſervavit. Circa veſperam in naviculam ſuam ad uxores deſcenderunt, quæ oſculis maritos gratulabundæ exceperunt.

In Canoa ipſorum nuces *Cocos*, radices *Obes*, ſtramenta aliquot, & ex arborum corticibus contexta tegumenta reperivimus. Aquam ſalſam puerulis, qui tres erant numero, bibendam dabant. Miſſus eſt ad uxores ipſorum à præfecto *Adrianus Nicolai* & *Daniel le Maire*, qui ipſis varij generis minutias offerret, quas avide arreptas ſtatim è collo & uberibus ſuſpendebant. Cum diſcederemus, ex fœminis una miſerè ejulabat, quæ virum ſuum ſubmerſum putabat. Viciſſim illæ duas nuces *Cocos*, & duas tegetes ac ſtragula juncta *Adriano Nicolai* dederunt. Crines illis erant nigri, quibuſdam ſpaſſi, alijs criſpi. Fœminis reſecti erant capilli, ut à viris dignoſci non poſſent, niſi uberum adſpectu. Navem habebant mirabilis formæ, ex duabus naviculis aut ſchaphulis ſeſqui cubito à ſe invicem ſejunctis, conſtantem, quibus per tranſverſum illigatæ incumbebant trabes, & lignorum ſtrues, quas tabulato ſtraverant, ut pervium na-

vium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

vium ordinem facerent. Supra hoc tuguriolum aut caſulam ex ſtramentis ac tegetibus exſtruxerant forma oblonga, in qua ſe continebant uxores ipſorum ac liberi. Hanc autem navem remis craſſioribus ad proram & puppim moderabantur. Erectus erat in anteriore navis parte malus, rudentibus hinc inde ligno tranſverſo alligatus. Antenna quoque utebantur, & adverſo vento navigare ſinuſque obliquare edocti erant. Funes affabrè ex diverſa materia torti erant: plutei navales ex rubro conſtabant ligno.

Securim habebant ex lapide lydio nigro conſtantem, quâ ægerrimè carere velle videbantur. Vela ex ſtragulis ac tegetibus junceis confecta erant. Sola conjecturâ non ad pyxidis nauticæ ductum, navigabant. A nobis diſcedentes verſus Euronotum curſum inſtituebant.

x Summo mane, placido mari, flante Euronoto verſus Zephyrum νοτικώτερον contendimus. Præfectus heſterno die vicinos nos eſſe telluri augurabatur. Verum hodie altiſſimum montem qualis in *Ternata* conſpicitur vidimus quem in inſula poſitum judicavimus. Situs erat ad Zephyronotum νοτιώτερον noſtri reſpectu. Poſt meridiem conſcenſo malo aliam inſulam detexit, ad prioris plagam Auſtralem, quæ ſitu erat depreſſa & aſpera.

Harum inſularum, quarum una major, altera minor erat, mentionem facit *Quiros*, quare & reliquas, quarum meminit, nos reperturos putavimus, uti & Continentem Auſtralem. Paulo poſt velum vidimus ad latus navis Boreale, aliudve inter dictas inſulas. Piſcatores eſſe arbitrabamur, cum noctu ignes in navibus accenderent.

x i Inſulam prætervecti iter Auſtrum verſus direximus, flante Subſolano. Vadum bolide deprehenſum ad orgujas 14. idque teſtaceum & arenoſum, mox ad orgujas 16, 20, 25, 26. Hoc ſuperato denuo vadi expertes in altum delati ſumus. Duos piſcatores vidimus, quorum unus ad nos appropinquans multa loquebatur, ſed quæ intelligi à nobis non poterant.

Propius eum ad nos coralliorum conſpectu pellicere conabamur, ſed fruſtrà. Piſces quos ceperant nobis eminus oſtentabant, quare funem in ipſorum naviculam conjecimus, cum appenſo vaſculo, ad excipiendos, uti rebamur, piſces.

Verum illi emiſſo funi duas nuces *Cocos* corticibus ſuis adhuc involutas, & piſcem alatum inſignis magnitudinis alligaverunt. Vaſculum autem ſibi reſervaverunt, ferramentorum amore.

Circa meridiem inſulæ appropinquavimus, reperto vado, eoque arenoſo & teſtaceo, qua parte ea ipſa inſula Circium ſpectat. A littore aberamus altero tormenti bellici jactu, ubi altitudinem maris ad orgujas viginti ſex deprehendimus.

Duos iterum è mari reduces piſcatores vidimus, qui in inſulam, duobus à priore diſſitam miliaribus ad Auſtrum, contendebant. Erat ea magnitudine vaſta, ſed ſitu ac ſolo depreſſior.

Cum autem nos in inſulam curſum dirigere viderent, ad nos feſtinarunt, & circa navem oberrarunt.

Schapha noſtra maris profunditatem exploratura, eam reperit orgujarum quindecim, quatuordecim, duodecim.

Quare ad inſulam tendentes ad viginti quinque orgujarum altitudinem ſubſtitimus, ſub finem inſulæ. Piſcatores dicti navigantes nos ſequebantur, & primum propius accedere non auſi, mox fiduciam cepere navem noſtram con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

A. *Duæ canoæ conjunctæ.*
B. *Tabulatum inſtratum naviculis.*
C. *Tentorium ſive tuguriolum tabulato ſuperſtructum.*
D. *Remorum forma.*
E. *Malus navis.*
F. *Rudentes.*
G. G. *Antennæ.*
H. *Inſigne Galli.*

ſcendendi, ac tandem multis precibus invitati duo eorum navarchi cubile (*Cajute*) ſive Caſteriam ſubintrarunt: quod videntes relictâ Canoa omnes ad nos tranſiverunt, in navis acroterijs ſive pluteis navalibus conſiſtentes. Hic *Theodorum Boelis* pulſantem chelyn attenti cum admiratione audiverunt, necâ riſu ſibi abſtinere poterant. Claſſiarij ſaltare & choreas agitare exorſi ſunt, quorum in ſaltando geſtus illi quoque imitari cœperunt.

petijmus ab ipſis, ut Nuces *Cocos*, *Banannas*, *Oubas*, porcos, gallinas & id genus alia nobis adferrent, quod certis ſignis ſeſacturos promiſerunt. Nos commeatum omnem clavis alijſque mercibus nos redimere velle ſignificabamus. Poſtquam à nobis diſceſſiſſent, reverſi ſunt, ducentas nuces *Cocos* aſportantes. Mox tantus horum hominum numerus ad navem confluxit, ut eam penè obruere velle viderentur. Suſpenſis è collo nucibus ad nos adnatabant, furto undique, ad quod proclives erant valde, intenti.

Clavos, glandes æneas, & obvia quæq; auferebant, quin cúltellum coci famulo extorſerunt tanta vi, ut digitos ejus graviter vulnerarent, & hac præda læti præcipites ſe ilicet in mare dabant.

Vnus eorum atramentarium æneum, alter culcitram, & togam nauticam, alius alia auferens de navi deſiliit. Vnus quoque eorum in cubile quoddam irrepſerat; adeò ut Argi oculis undequaque opus eſſet, ad occurrendum hic illic veſanæ horum hominum rapacitati. Lembum noſtrum è littore jam ſolvere parantem duodecim cinxere Canoæ, & perpendiculum nauticum gubernatori vi extorſerunt, additis inſuper minis; quare bis in illos ſolo pulvere tormentario exploſimus, quod dum contemnerent luſuſque ipſis videretur, glande ducem ipſorum percuſſimus, cujus caſu ac morte perterriti diffluxere ilicet, nec ultrà nobis moleſti fuere. Gens erat pauperrima, nullis legibus, nullo rege, ſed ſuo ſolummodo nutu vivens. Iuncis corpus undique velaverant, agreſtium in morem. Collum tenui ſtrinxerant filo, è quo cochleæ pendebant, & columba, quam vendere nobis volebant.

Quidam numiſmatum loco conchas margaritarum è collo ſuſpenderant, alij armillis ex conchis margaritarum confectis brachia cinxerant, more eorum, qui promontorium *Bonæ Spei* incolunt.

Altera inſula incolis erat frequentiſſima, domoſque habebat longa ſerie contiguas; littus, quod ſylvis paſſim obijciebatur, arenoſum erat.

Circam veſperam ignes ac focos hic illic plurimos conſpeximus, arbitrati ſuæ quemque indigenarum culinæ jam rationem habere, & cœnam apparare. Incolæ hujus inſulæ habitu corporis erant vegeto & robuſto, ſola verenda tecti, varia autem ipſis capillorum cura & forma. quibuſdam in tutulum vincti erant, alijs arte quadam criſpati, alijs prorſus reſecti. Natandi peritiſſimi erant. Situs hujus Inſulæ Cocos eſt in altitudine 16 grad. & 10 minut.

XII Mane aër erat nebuloſus & pluvius. Vix diſcuſſis nebulis emerſerat Phœbus, ecce 35 ad nos advolant Canoæ, onuſtæ omnes nucibus, quas *Cocos* appellant. Itaque hoc die inſtituta mercium commutatione 700 nobis nuces *Cocos* comparavimus, præter eas quas heſterno die nacti eramus, adhæc magnam *Bananarum* & radicum *Oubarum* vim.

Eopſe die inter nos & ipſos convenit, ut quinque Cocos uno clavo redimerentur, aut duobus coralliorum lineis.

Statutum quoque, ut ſuos primum nobis fructus exhiberent, priuſquam merces noſtras reciperent, utque venditionum emptionumque contractus non in ipſa navi, ſed è puppis pergula inſtituerentur.

Iamque facillimâ viâ inibantur mercimonia, & commutationes mutuæ. Illi poſtquam lintres ſuos exoneraſsent, mercibus noſtris acceptis è puppi in mare ſe præcipitabant, agreſtes planè ac feri: inde ad ſuas quiſque natando properabat Canoas. Signis quibuſdam ſignificabant inſulæ Regem brevi adfore, qui

 nobis

A. *Inſula* Cocos.
B. *Proditorum Inſula, ſic dicta, quod inſidias nobis ſtruerent inſulani.*
C *Velitationes cum Indis, in quibus aliqui cecidere.*
D. *D. Indorum canoæ, quas ſumma dexteritate regere norunt.*
E. *Navis* Concordia, *ad quam commercij gratia Indorum Canoæ confluunt.*
F. *Re furto ſublata è puppi in mare ſe præcipites dant Inſulani.*

nobis βασιλικὰ δῶρα miſit, porcum, gallum, & gallinam. Internuncius ac regiorum, munerum lator, nihil, quo penſari hæc regis poſſet liberalitas, repetebat. Poſt horam ad nos adremigabat Canoa, nobiles iſtius regionis viros vehens, comitata triginta Canois. Ipſe rex medius ſedebat, ſub junceo ſtragulo, quod tentorij in morem ſupra ejus caput tetenderant. Cum navi noſtræ approquinquaret, ter

magna voce inclamabat, & quartum jam inclamanti acclamabant pariter reliqui omnes. Honoris ac ſuæ erga nos reverentiæ ſigna edebat varia, modò manu frontem feriens, modo rejectis in cervicem manibus. Vnum ex primoribus ſuis ad nos miſit, qui ſtragulum nobis ex ſubtilioribus juncis contextum, & aliud papyro non abſimile præbuit. Pergulam cum nobilibus ſuis, quibus corpora erant benè curata, conſcendit. Nos Cererem ipſis ac Bacchi pocula miniſtrari curavimus, quorum ſapore minus affici videbantur. Adhæc effigiem Principis *Mauritij* ipſi oſtendit præfectus, ignarus, an, quid ſibi eâ vellet, intelligeret, uti & pectinem & ſpeculum, quæ ipſi perplacebant. Verum pro donarijs acceptis viciſſim illi data eſt lintei panni orguia una, ſecutis, & duo coralliorum faſciculi, quos unus eorum avidiſſimè arripiens in mare ſe præcipitem dedit, & Regi obtulit, qui junceo ſolum ſtragulo velatus humaniter munuſcula noſtra accepit, & in cervicem inclinato in tergum capite rejecit, & mox quatuor aut quinque nobilium ſuorum vertici impoſuit. Poſtea cultrum quoque ipſi & capitium rubrum dedimus. Qui in navi noſtra erat, Canoas, quæ frequentes ad navem accedebant, manus ſigno longius recedere juſſit, vocem hanc *Fanou Fanou* aliquoties ingeminans. Signis varijs intelligere nos volebant, cui inſulæ imperaret Rex ipſorum, & quis regis eſſet filius. Loquebantur multa, ſed mentem capere non potuimus. Hoc intelligere nobis videbamur, velle eos, ut propius ad littus navem adduceremus, quo de commeatu omni, porcis, gallinis, vaccis & fructibus varijs nobis commodius proſpicere poſſemus. Nos ſignificavimus, ſimulac de aqua recentiore nobis abunde proſpexiſſemus, propius nos acceſſuros. Quare diſceſſerunt à nobis, illis ingenti clamore, noſtris tympanorum & buccinarum ſonitu ac vexillo pacifero amicitiam mutuam benevolentiamque teſtantibus. Valdè ipſis placebat cingulum Præfecti, quod acu pictum variatumque artificiosè eſſet, quin & ferramenta omnia habere amabant. Vnus eorum ſub ipſam carinam ſe merſit, ut clavos evelleret, cui feſtucæ manum digitoſque perfoderunt. Commutabat quoque cum ipſis hamos aliquot præfectus, quos tamen reſervare ſibi maluiſſent. Reverenter admodum ſe erga nos gerebant, modo in genua provoluti, modo pedes noſtros exoſculati. Ad navis noſtræ conſpectum attoniti hærebant, nec explere oculos videndo poterant. Aurium lobi diffiſſi ipſis erant, & in ipſos propè humeros propendebant. totum corpus maculis notatum erat, quales pulvis nitratus inurere ſolet. Capillus ipſis diverſicolor erat, myſtaceſque & mentum veſtiens barba abraſa prorſus.

XIII Antequam illuxiſſet, duæ Canoæ, iiſdem quibus antè legibus, nobiſcum merces commutabant. Mox quadraginta adproperabant, *Cocos*, *Bananas*, ſues & gallinas adferentes. Pro clavo, quem (*vijfduym*) *quinque pollicum* vocare ſolent fabri, porcum accepimus; & duarum horarum ſpatio plus quam 700. nobis *Cocos* comparavimus. Poſtea Canoas alias accedentes vidimus, quæ, uti opinabamur, Regem, quem *Latou* vocabant, vehebant. Hæ undequaque navem cingebant, ut mali aliquid eas moliri ſuſpicaremur. Velum inter alia eminens Galli imaginem depictam oſtentabat, coloris rufi & punicei, quam ſcapham reliquæ omnes Canoæ, tanquam ducem ſequebantur. Atquæ hæc ipſa per claſſem hic illic obnavigabat, & quid agendum eſſet præſcribebat ſingulis. Nos retractis in navem anchoris iter parabamus, quod conſpicati, navem adorta eſt una ex Canois, & ſublato ingenti in cœlum clamore, ad incutiendum nobis terrorem, ſaxis jacere hoſtiliterque nos impetere cœperunt. Quare exploſis in illos ſclopetis aliquot duos aut tres eorum necidedimus, reliquis enatantibus, cum uxoribus, quas ſecum adduxerant. Certò nobis perſuadebamus, eos omnes ſuas in unum vires con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

res contuliſſe. Erat enim hominum numerus ingens. Navalibus ſocijs animus erat terram conſcendere, & gentis hujus perfidiam ferro ulciſci; verum ſecus viſum Præfecto totique Senatui nautico.

Nobilis iſte, qui pridie ejus diei in navi noſtra fuerat, præfecto fruticem annexa adhuc radice ſua obtulit, quem tum temporis accipere recuſavit. Poſtero die denuo per internuncios eundem fruticem offerri juſſit, & ne mala oboriretur nobis ſuſpicio, ipſi particulas ejus mandere ac dentibus confringere cœpere, quas tamen mox exſpuebant. Quæ res ſuſpicandi occaſionem præbuit, propoſitum ipſis fuiſſe, aut veneno tollere præfectum, aut inſaniam ipſi conciliare. Inſulæ, quæ miliare unicum à nobis aberat, nomen à *Proditione* indidimus, quoniam maxima horum hominum multitudo ex ea ad nos confluxerat.

XIV Aër erat nubilus, ſed diſcuſsâ radijs ſolaribus caligine, verſus Occidentem aliam inſulam conſpeximus, ſeptem à nobis miliaribus, & 30. à priore inſula leucis diſſitam. Longitudinem ejus ab Auſtro in Septentrionem duorum plus minus eſſe miliarium conijciebamus, altitudinem 16. graduum, quæ eadem erat cum altitud. inſulæ *Cocos*. Cum ad littus appuliſſemus 27. ad nos remigarunt Canoæ, ut bolidis jactum penè impedirent. Erant & hi, uti ſuperiores, furto dediti. funiculo enim arrepto perpendiculum plumbeum reſecare conabantur; verum nos ſaxis è periſtylio ipſis minabamur, ni abſtinerent. Clavos quoque ferreos prenſitabant. Lembus noſter verſus littus ad explorandam vadi altitudinem abiturus penè ab hominum multitudine obrutus fuit. Verum bis exploſa bombardâ duos eorum occidimus, quo ſpectaculo reliqui territi ad littus properabant, clamantes *Bou, bou, bou*. Hac ſiquidem voce inauditum fortè ipſis antehac bombardæ ſonum referre voluerunt. Canoam è littore ſolventem conſpeximus, quæ mortuorum cadavera quæſitum ibat. Lembus vadum non repperit, niſi quod molli lapide conſtabat, ad orguias circiter 20. 30. 40. 50. Magnam arborum nuces *Cocos* ferentium & tuguriolorum frequentiam vidimus, etiam curſitantes in littore ac locis montanis indigenas. Avium quoque modulamina & canoræ voces auditæ. Ejuſdem hi incolæ cum prioribus erant ſtaturæ ac indolis. Quid gallinæ, quid ſues eſſent, ignorabant, nec nomina horum animalium, *VVacka en omo*, à præfecto noſtro uſurpata intelligebant. Priuſquam inſidias nobis ſtruxiſſent, pro coralliorum aliquot faſciculis quatuor piſces volantes recepimus. Conſultum videbatur Præfecto, ut in ipſa inſulæ ora firmaretur navis, utque abactâ tormentorum bellicorum exploſione hominum, quæ in littore ſtabat, multitudine, & inſtructo ſclopetarijs lembo, aquatum in terram exſcenderemus. Verum ex plurium ſuffragio ſecus ſtatutum. Hanc *Bonæ Spei* Inſulam vocavit præfectus, quia ſpem conceperat, futurum, ut hic novi commeatus quo valdè jam egebamus copia ſibi fieret.

XV Circa meridiem altitudo polaris erat graduum 16. & 12. minutorum. Flante Euronoto verſus Occidentem tendebamus.

XVII Summo mane aëre navigavimus placido & ſereno, ad altitudinem grad. 16. paulo plus. Deficiente verò aquæ commeatu conciſum nonnihil fuit demenſum, & vini Hiſpanici ſingulis aſſignata menſura minor, idque loco jentaculi. Crica veſperam hamo piſcem *Albicoret* cepimus. Ex communi conſilio inſtitutus verſus Occidentem curſus.

XVIII Phœbus nitidum caput undis extulit, & totum diem flante ſic ſatis Zephyro & Zephyronoto navigavimus. Iam ſubductâ ratione 1550. miliaribus à Peruvia

nos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

nos abeſſe collegimus. Nulli hic nos aut ab Auſtrali aut Septentrionali plaga preſſere decumani. Dicebat præfecto navis ductor, ſpirare ab occaſu Æolum, ideoque poſſe nos verſus Arctum curſum dirigere, quod conſiliũ navarcho ſummopere placuit, qui ipſum hortabatur, ut in Arctum tenderet; ſed dilata res in meridiem poſt obſervatam poli altitudinem. Navis ductori expedire videbatur, ut porrò verſus Occidentem iretur, ſpe reperiundæ telluris. Sed vicit alter. Quare flante circa veſperam Auſtro decretum, uti recta in Thraſciozephyrum dirigeretur curſus, qua *Nova Guinea* terminatur, verum regeſſit gubernator, hoc ſervato curſu futurum ut in medias *Novæ Guineæ* terras prolaberemur, præteritis inſulis aliquot ad mercandum idoneis. Itaque denuò decretum, ut Septentrionem verſus ad 11. & 12. gradus iretur, & in primò obviam terram ad aquandum exſcenderemus. Noctu aliquot pluvialis aquæ congios collegimus.

XIX Sereno cœlo, aëre placido, flante Auſtro verſus Septentrionem itum, ad altitudinem grad. 15. Sub veſperam duas inſulas conſpeximus verſus *Mezen* Orientalem, ſex circiter à nobis miliaribus, ad quas læti gaviſique contendimus.

XX Viciniores jam inſulis eramus, & fumum ex ijs adſcendentem conſpeximus. Duæ erant inſulæ, una magna ſatis, altera parva. Verum venti iniquitate impediti adnavigare vix potuimus.

XXI Duobus ab hinc aberravimus miliaribus. Situ apparebat tellus ſatis edito, & arboribus conſita. Iuxta littus, quod albas arenas volvebat, longa ſerie arbores *Cocos* creſcebant. Sub meridiem hinc inde ab utraque inſula *Canoæ* plus quam 23, quæ ſingulæ tres habebant viros, adventabant, alta voce nobis acclamantes, quo ritu adventum hoſpitibus gratulantur. Nos buccinarum clangore, & altum quoque inclamantes clamoribus & congratulationibus ipſorum reſpondimus. Eadem erat Canoarum ſtructura, quæ in inſula *Bonæ Spei*, eadem hominum ratio, idem color, ijdem capilli, eadem ſtatura, & membrorum proportio, idem quoque linguæ idioma. Verum ſordidiores & ſquallidiores nobis videbantur. Merces, quas commutarent, non habebant. Nos clavos aliquot & Corallia ipſis dedimus, illi nobis piſciculos duos treſve. Et hi quoque furaciſſimi erant. Vndique navem conſcendebant & è pergula Præfecti induſium furtim ſurripiebant. Hortabatur illos mercator noſter, ut redderent, ſed illi recuſantes duos in illum conjecerunt lapides, quorum alterum in ipſos retorſit. Quare claſſiariorum aliquis injuſſus tormentum in ipſos exploſit, quo proculdubio ipſorum aliqui læſi ſunt. Nam & cruentata quorundam corpora adſpeximus, & induſio in aquas abjecto celerrimè ad littus remeabant. Poſtea aliæ ad nos acceſſere *Canoæ*, à quibus ut *Cocos* & id genus alios fructus adferrent, petijmus. Vni Coralliorum faſciculum dedimus, quem Inſulæ domino traderet, quod an factum ſit ignoramus. Mox lembus noſter cum primario navis ductore & navarcho & octo ſclopetarijs maris altitudinem exploratum ibat, verùm vadum non deprehendit. cum à littore diſcederent noſtri, eos adorti ſunt inſulani, ex quorum numero tres tormentis lapideis & ſolopetis à noſtris occiſi, qui unum ex Canois ipſorum, in quâ perempti jam recens hominis cadaver inventum, advexerunt. Poſtea cum penuria aquæ nos affligeret, decretum, ut adducta propius ad littus navi ſummo máne armata manu aquatum iremus.

XXII Procella nos magno noſtro incommodo ad medium Inſulæ littus protruſit. Maris altitud. deprehendimus ad orguias 50. vado arenoſo & teſtaceo. Eminus torrentem ac rivulum è planitie per arbores labi obſervavimus. Atque propius accedentes ad altitudinem orguiarum quadraginta quinque navem firmavimus. Longius jam à lembo declinabant, præcipuè cum inopina ſclopi majoris exploſio terrorem

ipſis

ipſis denuò incuſſiſſet. Hoc die 700 nobis Cocos, aquam adhæc, *Calabaſſas* & *Batattas* aliaque id generis comparavimus. Quidam flexis genibus & inclinato capite radices, quas *Aconas* vocabant, in cervicem more ſuo rejectas nobis obtulerunt. Præibat verba ſenex quidam, & finita oratione acclamabant reliqui. Verum cum recuſare eas nos viderent in mare abjecerunt. Ipſi eas dentibus arrodebant, mandebant, ſed non deglutiebant. Significavimus ipſis, ut Cocos, Bananas, porcos & gallinas adferrent; quod factum, pro quibus corallia ipſis & clavos ferreos dedimus. Quas primum advehebant ſues ſemiaſſæ erant, nec à ſordibus ac ſanguine purgatæ ſatis. Exempta erant inteſtina, & in locum eorum herbas & lapides ignitos ac candentes ingeſſerant, hoc conſilio, ut interiores quoque partes calor ignis coqueret. Porcinas carnes familiares ipſis eſſe inde collegimus, quod magna horum animalium paſſim oberraret frequentia. Opinio multorum erat, has ſemiaſſatas ab inſulę Domino nobis donatas eſſe, quanquam pro ijs cultrum ipſis, & forficem nec non corallia dederimus. Verum tertius, quem adducebant, porcus à Rege miſſus videbatur.

Erat hic mediocris magnitudinis, & ſolum hunc Canoa vectabat, è loco in quo Rex ipſorum ſuum *Belay*, hoc eſt, ſedem regiam fixerat.

Senes eum duo adſportabant, & demiſſo à nobis è navis pergula funi alligabant. Atque hæc hodiè tranſacta ſunt, nemine ipſorum intra navis foros admiſſo. Furtim nihil auferre moliebantur, merces ſuas nobis credebant, ut alij nobis facti viderentur.

Solvit mox è littore Canoa fœminas aliquot vehens, quæ navem, & quibus hic illic depicta erat, imagines, magnâ cum admiratione contemplabantur, & picem digitis attrectantes naribus eos admovebant, ut odore affici eas dixiſſes.

Hæc poſt ad explorandam maris altitudinem & commodam ſtationem miſſus lembus, quam in Sinu quodam idoneam reperiverunt, propè fluentum aliquod, ſub ipſum littus, vbi etiam firmandæ navi locus erat oportunus.

Navarchus Terram Auſtralem detectam jam ajebat, cum & flumina hic recentis aquæ, & porcos & ſimilia plura inveniſſent.

Propoſuit navarchus, an non conſultum foret, ad quinque hic hebdomadas morari. Sex nobis piſces volantes comparavimus, qui cari quoque ipſis eſſe videbantur. Singulos clavo ferreo, aut coralliorum linea redemimus. *Crocovadam* quoque pro clavo nacti ſumus.

XXIII In ſinum ipſum ad littoris oram navem deduximus propè aquationis locum. Indigenæ bacillis armati turmatim ad *Belay* ſive regis tentorium confluebant, quingenti circiter numero, deliberaturi, uti videbatur, quid facto opus eſſet. Etiam fœmiminæ cum liberis ſuis in ſchaphulas ſe dabant & ad ſpectandam navis molem accurrebant. Aliunde quoque ex pagis adventantes vidimus, qui ramos arborum, è quibus vexilla alba pacis ſigna ſuſpenderant, manibus portabant. Quidam honorem nobis exhibituri caput ad genua penè ipſa inclinabant. Sub veſperam ſenex quidam canicie venerabilis, nomine Regis ſui quatuor nobis obtulit Cocos cortice carentes, nec quidquam repoſcebat. Perhumaniter nos invitabat, ut in terram exſcenderemus; verum ſignis ipſi demonſtravimus, conſultum minimè hoc nobis videri, niſi receptis obſidibus.

Quotquot navem luſtraverant, ab alijs undequaque magna corona cingebantur, ut navis formam aliaque, quæ in ijs vidiſſent, rariora ediſcerent.

XXIV In terram exſcenderunt *Adrianus Nicolai* & *Reinerus Simonis*, una cum

Caſteriæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Caſteriæ (*cajutam* vocant) cuſtode. Viciſſim ad nos obſides quatuor miſſi, quos receptos in Cajutam cibo & potu excepimus. Viri videbantur primariæ dignitatis, ſecumque filiolos duos adduxerant, ſtatura, oculis, capillis totoque corporis habitu pulcherrimos, moribus denique ad omnem modeſtiam compoſitis. Noſtri donariorum loco corallia, ſpecula, catenam vitream, & capitium rubrum ſecum attulerant. Valdè ipſis placebat induſium *Adriani* noſtri, idque ob niveum candorem; quæ cauſa fuit, quod induſium è navi adferri juberet.

Præfectus unum ex ſuis induſijs miſit, additis cultellis duobus, & tintinnabulis. Honorificè exceptus fuit *Adrianus*, præcipuè à Rege, qui in terram ſe ante pedes ipſius ſumma humilitate demiſit, & Indorum more ſedens hæſitabundus ac animi dubius ad dimidiam pene horam prono in terram capite jacebat; donec eum erexit *Adrianus*, cujus mox pedes & manus oſculatus eſt.

Idem factitabat alius quidam ex primoribus, plorans & ejulans. Arrepto Adriani pede cervicem ſuam calcari voluit, eundemque ſtoreæ aut junceo ſtragulo impoſuit, ipſe in terram ſe reclinans, Regi donaria tradi juſſit, qui hilari ea fronte accipiebat, vocem hanc ingeminans, *Αυυοο Αυυοο.* Ad navem αντι δωρα miſit, porcos tres. Impetrata quoque aquandi venia, cui operi intentis claſſiarijs, nemini moleſtiam ipſis faceſſere patiebatur, miſſis ad ipſorum ſecuritatem miniſtris aliquot. Fœminam, quæ aquationem impedire conabatur, fuſtibus tam crudeliter contudit, ut vix ſurgere ac pedibus initi poſſet.

Intereà temporis detinuit in navi obſides Præfectus, moræ tædium cithara acchely necnon tripudijs ſolatus.

Voces quoque quas proferebant, annotavit. Canoæ fœminas liberoſque vehentes magno numero ad navem acceſſere, aliæ mercatus cauſa, aliæ voluptatis. Vnus eorum navem conſcendens gladium furtim abſtulit, nos remis ipſum inſecuti aſſequi non potuimus.

Ad terram ubi appuliſſet, ereptus illi enſis ad nos remiſſus eſt. Cervicem ſuam oſtentantes ſignificare volebant, ſi de fure *Herico* ſive Regi conſtaret, præciſam ipſi iri cervicem.

Petebat idem Rex, ut tormentum bellicum ſolo pulvere nitrato exploderetur, quod & factum, ſed metuens ſibi nihilominus abituriebat, jamque aufugiſſet, niſi ſecurum ipſum eſſe juſſiſſet *Adrianus* noſter.

Circa meridiem redditi utrinque obſides ad ſuos læti rediere. Auctum quoque fuit hoc die ſingulo Claſſiarijs commeatus demenſum.

XXV Serenus illuxit dies; quare primo manè exſcenderunt *Adrianus Nicolai*, *Daniel le Maire*, & *Nicolaus Iohannis*. Præfectus donaria denuo ad *Latou* miſit, nempe pelvim æneam, & faſciculum coralliorum alborum, quæ gratiſſima ipſi erant. Mox piſcatum ivimus & piſcium mediocrem numerum cepimus. Iterum Cocos aſportarunt indigenæ, ſed harum jam nos faſtidium ceperat.

Ad navem accedebant viri aliquot robuſti, regij erant ſatellites, quorum magna erat apud promiſcuam plebem authoritas, verum obſides poſthac non petijmus, ratâ jam & probatâ tot benevolentiæ officijs pace. Senex quidam ſummâ reverentiâ n bis dono obtulit porcellum, pro quo viciſſim cultellum, clavum, & corallia ipſi dedimus. Prætereà è nobilium ordine tres ad navem acceſſere, manu ramos, è quibus vexilla pendebant, in pacis ſignum prætendentes. Coronæ ex folijs Cocos contextæ è collo pendebant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

prono in navis tabulas vultu provolvebantur, manibus in Præſidis ſinum conjectis, & pedes ejus exoſculantes. Vultum attollere aliquandiu non audebant.

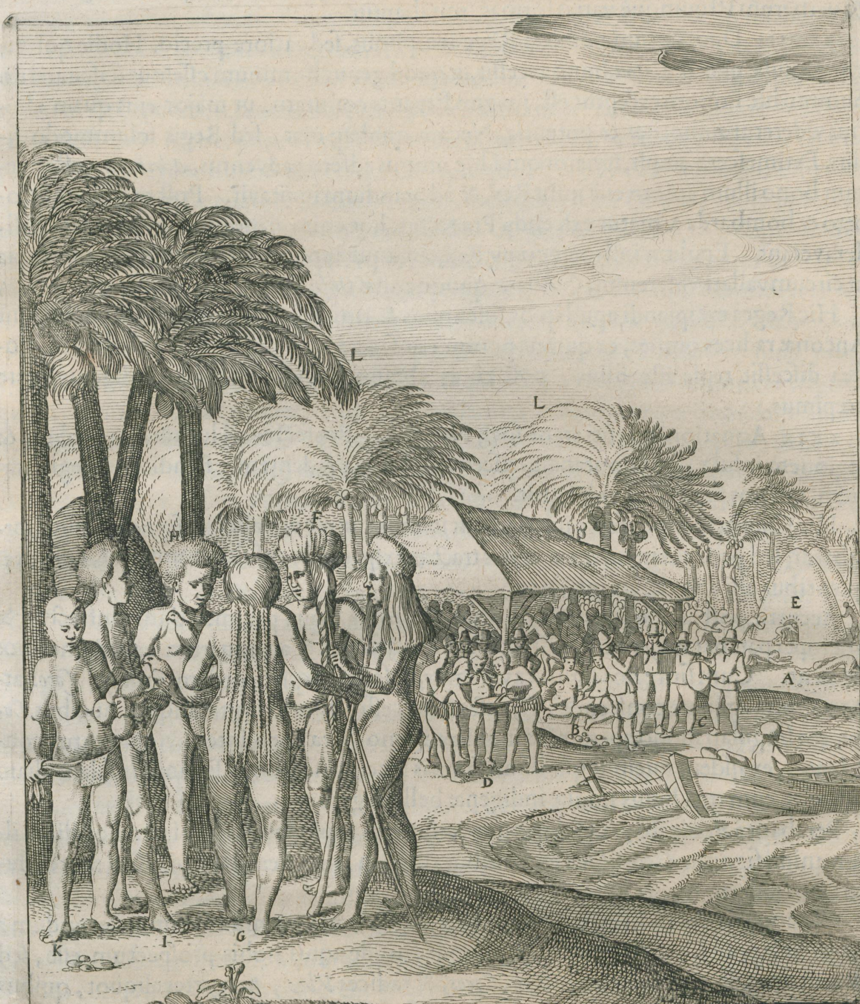
Oſtendit ipſis Præfectus elephantorũ dentes, horologia, tintinnabula, ſpecula, ſclopeta. Poſt meridiem exſcendentes, regi donarium obtulerunt cochlear ſtanneum, pro quo remiſit ſaginatum porcum, & inſidentem baculo avem columbæ ſimilem, quæ apud illos in precio eſt. Quare iterum ipſi catenulam vitream, faſciculum coralliorum, & malleolum donavimus.

XXVI Manè præfectus noſter una cum *Adriano Nicolai* terram conſcendit, adducto ſecum tubicine, & munuſculis, quæ regi daret, inſtructus. Erant ea ſpeculum ſphœricum, corallia, & fila aurea. Ulterius paulò progreſſi regem offenderunt junctis manuum palmis in terram proſtratum, Turcarum ritu. Nos exhibito quoque illi more noſtro honore & ſurgere juſſo ab illo ſub *Belayam*, pluebat enim, deducti ſumus. Hic nobis in ſtoreâ aut tegete ſedere juſſis, ipſe in terra ad latus noſtrum conſedit. Præfectus buccinas inflare juſſit, ipſis rei novitate in ſummam admirationem raptis, quibuſdam etiam ad tam immanem ſtrepitum perterritis. Caniſtrum nucibus Cocos repletum nobis apponi juſſit, quod ipſum tamen prius, ritu ſuæ gentis, in cervicem rejecerat. Poſt hæc venit ſecundus à Rege, ſed compreſſo ore, vultu in nos converſo, obliquo greſſu accedens, manibus modo junctis, modo diſſolutis, ſed mox retrocedens, magna gravitate quædam pronunciavit, & in altum exiliens in nares ſtudio concidit, pedibus ſartorum more diſpoſitis. Poſtea coram toto conſeſſu orationem habuit, modo ſublatis in cœlum, modo dejectis in terram oculis, qua finita de limone fructu agreſti & inſipido foris in nucis pineæ formam corrugato edere cœpit, appoſituſque eſt miniſtrorum opera ſingulis idem fructus. Potus erat de ſucco radicum Aconæ. Has primum dentibus conterunt, mox in acervum congerunt, & lotis deinde manibus, aquam affundunt, quibus peractis manipulum lini capiunt & percolant, atque de hoc ſucco, quem folijs in piperis cuculli formam contortis excipiunt, ſingulis diſtribuunt. Præfectus Regi ſphæricum ſpeculum donavit, & ſolis & lunæ figuram ſplendoremque eo ipſo referri ſignificavit. Rex ſe ſpeculum hoc in ſuo *Belay* ſive regia ſede ſuſpenſurum monſtrabat, quod & factum. Navales ſocij hoc die piſces duos rarâ formâ ceperunt. Corpus ijs erat craſſius, craſſum quoque caput, cutis maculis tincta, oculi albicantes, alæ duæ aut pinnæ majores, longitudine rajæ caudam æquantes, inter quas cauda prominebat. Veſpertilionem ferè referebat. Dum hæc geruntur poſt peractos varios honorum ritus, tandem Præfecti & *Adriani Nicolai* capitibus regiam coronam imponi juſſere, & hic ſuperatis tot maris incommodis & viæ periculis Præfectus noſter hoc honoris prœmium reportavit, ut Inſulæ hujus Rex crearetur, & *Adrianus Nicolai* ſecundus à rege. Confectæ erant hæ coronæ ex plumis coloris candidi, quæ minoribus *Perrequitarum* & columbarum plumis, partim rubris, partim viridis coloris, quas in magno precio habere ſolent, exornatæ & variegatæ erant. Regij Conſiliarij, quoties regi adſunt, cum bacillo cui columba inſidet, adeſſe ſolent. Color columbæ varius eſt; dorſum alas tenus albus, cætera niger pingit, venter rubris plumis ab utroque differt. Dum Regum illi alloquio & benevolentia fruuntur, nos de aquis nobis abundè proſpeximus.

XXVII Denuo aliqui noſtrum exſcenderunt una cum tubicinibus, ut buccinarum ſtrepitu reges reficerent, & porcos mercarentur; ſed nec precio quicquam nobis, nec donatione comparare potuimus. Ipſi enim abdomen comprimentes indicabant,

annonæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

A. *Bini reges magno ceremoniarum apparatu ſibi invicem occurrentes, & adventum gratulantes.*
B *Hic ſub ſub tentorio (Baleyam vocant) in iunceis ſtragulis conſident reges:*
C. *Tubicines & tympaniſtæ noſtri.*
D. *Ruſtici, ex herbis præmanſis potum conficientes.*
E. *Hæc caſarum figura.*
F. *Regis coronati imago.*
G *Regij conſiliarij.*
H. I. *Capilli ſetarum in formam erecti.*
K. *Fœminæ curto, uti viri noſtrates, capillitio.*
L. *Arbores, quæ* Cocos *ferunt.*

annonæ ſe penuriâ laborare, & à nobis cibaria petebant. Circa veſperam piſces cepimus, quorum aliquos regi miſimus, qui eos crudos & necdum exenteratos, avidè voravit. Claſsiarij cum indigenis canere, ſaltare, & ludere ad lunam cœpere, & ad tympanorum numeros choreas ducere. Illi ſuo, noſtri patrio ritu ſolum pulſabant.

Effuſè ridebant, cum in orbem noſtros ſaltantes adſpectarent. *Adrianus Nicolai*

& *Nicolaus Iohannis* digladiabantur inter ſe, & armis experiebantur, quorum agilitatem & verberum ictuumque varias formas mirabantur.

XXVIII Duos iterum porcos à Rege accepimus, ſed cariore precio. Hodie qui vicinæ inſulæ præeſt *Latou*, hunc acceſſit, ut quod genus hominum eſſemus ſciſcitaretur. Summo hic honore exceptus eſt, magno ſtipatus comitatu, ut major ejus quam alterius videretur authoritas & potentia. Nec rex quidem erat, ſed Regis ſolummodo filius. Extimeſcere cœpit, ignarus quid hic ominis adferret adventus, *Adrianus* noſter: verum bono illum animo eſſe juſſit Rex, & ad prandium invitavit. Poſt meridiem ſclopeto & bombarda armatus exſcendit Præfectus, hoc enim armorum genus videre deſideraverant. Epulum inſtruere cœpit Rex, tantaque appoſita eſt radicum Anconęcopia ut circumvallati videremur. Allatæ quoque aſſæ *Ouſij* & *Cocos*.

Hic Reges excipiendi apud ipſos ſolennitas & ritus eſſe videbatur. Diſtractæ ſunt Anconæ radices omnes, ex quibus potum confecere, quem liberaliter bibebant. Poſtea diſceſſit regis iſte filius, poſt cujus abitum liberius cum his indigenis agere cœpimus.

XXIX Aquationi intenti erant ſocij Navales. Præfectus ad luſtrandos montes & regionem inſulæ tranſmontanam exſcendit. In via ſedentem offendimus Regis fratrem, qui nos præſtolari videbatur.

Hic Comitem ſe præfecto junxit, & ut in montium convalles deſcenderemus hortabatur; ſed penitius in mediterraneos tractus exſpaciari conſultum non erat, cum frequentibus alij alios bellis infeſtent.

Accurrit poſtea ſecundus à Rege, viamque nobis, qua per montium anfractus & prærupta patebat iter, monſtravit, & ſubinde ad fontes & ad aquarum ſcaturigines nos deduxit. Cum ſitire nos ſignificaviſſemus, ipſe Rex laqueo pedem firmans *Cocos* arbores mira agilitate conſcendit. Dixiſſes felem eſſe. Ille decerptis aliquot nucibus *Cocos*, eas ſingulari modo aperuit, & in amœniſſimo ſylvæ loco inter avium cantus conſidentes, ex ijſdem nucibus gratiſſimi ſaporis ſuccum hauſimus. Eminus inſulam aliam vidimus, cum quâ hujus inſulæ indigenæ bellum gerunt.

Petebant à Præfecto, ut ſclopetum verſus eam exploderet, hoc facto hoſtilis in illam animi ſignum daturi. Deſcendentibus obviam ivere fœminæ, quas ſuo more ſalutare nos juſſerunt.

Cumque jam prandij inſtaret tempus, nobiſcum in navem adduximus ſecundum à Rege. Sub prandio indicavimus illi, abundè ſatis de aquis nobis proſpectum eſſe, ſed decem nos adhuc deſiderare porcos, *Cocos*, & radices *Vbes*, & tegetes aliquot, quibus acceptis nos intra biduum diſceſſuros promiſimus. Hæc audiens alta voce exclamavit, & in navis pergulam procurrens lætum hoc nuncium ſuis vociferando quantum potuit ſignificavit. Metuebant enim, ne ſi longius hic moraremur, omnem ipſorum commeatum abſumeremus. Curioſè omnia ſcrutabatur & luſtrabat, etiam ipſam navis galeam conſcendens. Depictas vero in pergula imagines ſummâ cum admiratione adſpectabat.

Intereà ad navem acceſſit Rex ipſe, nobilibus ſuis comitatus, porcum & caniſtrum nucibus *Cocis* repletum adferens, quæ in cervice poſita ſumma reverentiâ præfecto exhibuit, antè ipſius pedes quaſi eum adoraturus provolutus. Præfectus rege ſurgere juſſo, pulvinar illi ſterni curavit. Rex contra imperavit Nobilibus ſuis, ut Præfectum, & *Adrianum Nicolai* in altum ſublevatos, ſupra capitis ſui verticem attollerent, moxque in navem deponerent, quod factum, magno ceremoniarum & rituum iſtius gentis apparatu.

paratu. Præfectus in navarchi ipſum cubile deduxit,ſpeculumque illi,quod propius intueri non audebat,oſtendit. Tintinnabulum quoq; ſuum,quo uti per diem ſolebat,cultellos duos aliaſque iſtius farinæ minutias ipſi donavit. Hinc in inferiora navis loca deductus triginta conſpexit ex ordine tormenta bellica. In ipſam navis capacitatem ac ventrem deſcendens,vaſa omnia aquis repleta,anchoras & ſaburram mox & baliſtarij cubile luſtravit. Aiebat præfectus, ſe iſtorum tormentorum vi fulmen Iovis ac Olympi tonitrus referre ac imitari poſſe. Antliam quoque illi & pyxidem nauticam oſtendit, quarum omnium novitate & inſolito conſpectu detinebatur. Poſthæc, cum præfecto noſtro,quem ut Deum venerabatur, exscendit. Ambo ad *Baleyam* ſive Regis tentorium portati ſunt,ubi dapibus refecti, in ſylvam mox exſpaciati ſunt,domos & habitacula incolarum luſtraturi. Eminus ſaltantes tripudianteſque ſuo more conſpexere ruſticos,viros fœminaſque,cum quibus jam antè navales ſocij choreas duxerant. Veſpere reverſi omnes ad naves ſunt, interimque piſcatum ivit *Daniel le* Maire ad lunæ jubar una cum *Adriano Nicolai.* Poſtea captis aliquot piſcibus ad Regem iverunt,cui virgines quam plurimas adeſſe comperiverunt,quæ pulſantes inſtrumentum quoddam antliæ ſimile, ad hujus ſoni numeros tanta agilitate ac dexteritate tripudiabant, ut defixo in eos obtutu animum oculoſq; videndo explere non poſſent noſtri. His exercitijs ac ludis dum intenti ſunt, piſces aliquot furtim ablati ſunt,de quâ injuriâ apud regem queſti in tantam iram rabiemque exarſit, ut incolarum duos penè ad necem uſque arrepto fuſte verberaverit. Illi piſces crudos comedebant, cum inteſtinis & ornamentis omnibus.

XXX Statim antè jentaculum duos porcos nobis & aliquot *Cocos* dono miſit Rex. Nos legatos piſcibus excepimus, ſed crudis, qui palato ipſorum quam maximè placebant, ut pro cupedijs eos & ferculis delicatioribus haberent. Mox clavum ſingulis dedimus & valere juſſimus. Magnam deinde fructuum recentium vim juſſu Regis in abitum noſtrũ advexerunt *Adrianus Nicolai*, & *Daniel le* Maire Principem à rege ſecundum prandio quam potuerunt opiparè exceperunt. Hæc poſt alterius inſulæ Rex hunc inviſum venit, ſtipatus nobilium catervâ, & fœminarum coronâ, qui & fructus quamplurimos ſecum adſportabat, & inſolità rituum ac ceremoniarum forma in primo cum rege noſtro congreſſu utebatur, modo in terram ſtratus, modo verſo ad navem noſtram, modo ad fluvium vultu. Tandem conſidentes ſuum *Adova* cecinere. Erat autem Rex iſte magnus *Grankay* ſive utriuſque inſulæ dominus. Præfectus ipſe ſpectatum in inſulam exſcendit, qui ſtatim in ſtorea ſive junceo ſtragulo ſedere juſſus fuit. Ut verò rei alicujus novitate animos ipſorum afficeret, accenſo pulvere nitrato flammam fune canabino excepit, & ſclopum minorem attonitis omnibus exploſit. In ipſorum gratiam directum fuit aliquoties in pendentes ex arboribus *Cocos* ſclopetum, & excuſſæ ex alto nuces. Qui navem tenebant tormentum bellicum in montem exploſerunt, ad cujus fragorem & immanem boatum perculſi fugere cœperunt. Poſtea novem advexere porcos, quos ſolenni nobis exhibuere ritu, pro quibus viciſſim corallia illis, ſecurim, cultros duos, æneos lebetes & annulos dedimus, quæ in eos ſunt diſtributa, qui porcos adduxerant. Quibus peractis apparatum fuit epulum regale, appoſitæ Regibus, Nobilibus, tum viris tum fæminis radices *Anconæ*, fructuſque varij generis, & ſues aſſæ, tanta copia, ut quingentis hominibus in prandium ſufficeret cibus. Ad nos quoq; aliqua hujus felicitatis & convivij redijt portio. Herbas primum mandebant, poſtea in vas ligneum præmanſas conjiciebant, & affusâ eas aquâ macerabant, deque hoc ſucco Regibus alijſque Nobilibus propinatum fuit. Magnam radicum *Vbes* copiam, nec non porcos ſedecim cruentato adhuc & ſordidos hoc prandium abſumpſit. Interea tu-

 bicines

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

bicines & tympaniſtæ noſtri aures convivarum detinebant. Stupebat gens barbara buccinarum clangorem & numeros ſimul muſicos ſonique tam vehementis harmoniam mirata.

XXXI Poſt jentaculum navem conſcendit uterque Rex, noſque 6. porcis donarunt. Claſſiarij facta mercium & fructuum commutatione magnam ſibi *Ouſy*, *Bananarum* & *Cocorum* vim comparaverunt, ut ſingulis jam ſeptem nuces Cocos diſtributæ ſint. Rex huius inſulæ (*Latou* vocabant,) Regem magnum hortabatur, ut interiora navis luſtraret, verum metu quodam correptus non audebat. Quare præfectus noſter arrepta ejus manu (erat autem Rex iſte vir perhumanus, facilis, affabilis & forma decorus) eum in Conclave navarchi deduxit, ibidemque Principis *Mauritij* cataphracti effigiem illi oſtendit, dicens, hunc eſſe noſtrum *Ariki*. Speculum quoque illi & tintinnabula, & tabulas Orbis geographicas oſtendit, patriæ noſtræ & harum quoque inſularum ſitum. Singulis cum vini hauſtum propinaviſſet, reſpondit uterque. Hinc in periſtylia aliaque navis diverticula deducti ſunt. Singulis datus eſt coralliorum faſciculus, cum cultro, pectine & aliquot clavis. Nobilium quiſque clavum unum accepit. Atque horum quidem unus cum victoris terebram abſtuliſſet, & obſervatum hoc à Rege fuiſſet, ira percitus Rex cervicem ipſi quantâ potuit vi percuſſit, ut è navi ſe proripere cogeretur.

Paulò poſt terram conſcendit Præfectus comitante *Adriano Nicolai*, ut ſe in flumine ablueret. Poſtea Regem adivere, extremum illi dicturi vale, qui ipſos in ſtramentis ſedere juſſit, & cum jam eos abitum parare intellexiſſet, donaria inſuper ipſis exhibuit, & diſcedentes ad oram & inſulæ littus officioſè proſequutus eſt. Ita diſceſſum. Pauperrima ac miſerrima erat hujus gentis ſors, tuguriola ac caſas juxta maris littus poſitas inhabitans, quas ex ramis arborumque folijs exſtruxerant, ambitu 25 pedum, & altitudine circiter 12. Subire eas nemo poterat, niſi inclinato ac inflexo corpore. Suppellectilem præter herbas aliquot exſiccatas, & clavam non habebant. Hæc enim in regis tentorio vidimus. Robuſto ac vaſto ſunt corpore, cui rei firmandę hoc facit: quod cum de montibus deſcenderet præfectus & de laſſitudine conquereretur, Princeps à rege ſecundus humeros illi ſuos, quibus ipſum ſupportaret, commodare voluerit. Erantque montis loca adeo prærupta & declivia, ut ſoli non niſi ſumma cum moleſtiâ deſcendere poſſemus. Color illis erat ſubflavus, capillos magna curâ alebant, qui quibuſdam artificioſè nexi, quibuſdam criſpati, quibuſdam contorti erant. Alijs ſetarum inſtar in altum protenſi & erecti erant. Mulieres deformes erant, penduliſque uberibus. Pudicitiæ leges ignorare videbantur; adeò familiaris illis erat cum viris promiſcuè conſueſcere. Nulla hic ullius religionis ac cultus divini officia obſervavimus, mercaturam quoque omnem prorſus ignorabant. Videntur primi ſeculi eſſe fœtus, cum ſolis arborum ac terræ fructibus victitent, uti & piſcibus, quos crudos vorant. Indidit his inſulis præfectus nomen ab Hornâ Hollandiæ Borealis civitate, & *Hornanas* vocavit, ſinum verò, qui nobis ſtationem hactenus præbuerat, *Sinum Concordiæ* appellavit, in memoriam Navis noſtrę. Anchorę hic jacturam fecimus, moxque explicatis velis è ſinu ſolvimus, flante *Subſolano* & Cæcia ac inſtituto verſus Septentrionem & Aparctiam Occidentalem curſu. Locus, in quo hactenus commorati fueramus, poſitus erat in altitudine grad. 14. & 56. minutor.

IUNIUS. PRima Iunij ſummo manè ſitæ erant Inſulæ Hornanæ noſtri reſpectu ad Phœniciam. Sub meridiem altitudinem deprehendimus grad. 13. minutor. 40.

II Sere-

A *Concordiæ portus in quo anchoram firmavimus.* B *Locus ad quem aquatum proceſſimus.*

II Sereniſſimus illuxit dies, flante ab Oriente Æolo. Verſus Aparctiam Orientalem itum. Circa meridiem altitud. 12 ½ attigimus. Nondum viſa tellus. Opinabatur præfectus inſulam *Bonæ Spei* & *Hornanas, Salomonis* eſſe inſulas. Quicquid ſit, conformes erant narrationi *Quiros*. Nec dubitandum, quin vicina alicubi ſit Terra Auſtralis. Aves nullas præter larum vidimus.

III Eodem vento eundem curſum ſervavimus. Navis gubernator nos longe adhuc à Nova Guinea abeſſe opinabatur, licet ſecus ſtatueret Præfectus. Meridies ad gradus 12 ½ nos provectos vidit. *Albecorettas* hic conſpeximus.

VI Serenus quoque illuxit. Nulla adhuc apparuit tellus. Vlterius ad Traſciozephyrum

rum itum flante Apeliota. Præfectus ſuſpicabatur jamdudum à latere noſtro poſitam fuiſſe *Novam Guineam.* Quare decretum, ut verſus Septentrionem tenderemus, quoad certis indicijs deprehendi poſſet noſter aliarum regionum reſpectu ſitus. directo ergo in Arctum curſu ſub meridiem gradus 11. obſervavimus.

XII Nebulis involutus emerſit Phœbus. Hac veſpera decretum omnium conſenſu ut in Occidentem iretur. Circa meridiem gradus obſervavimus 3. & . 4. minuta.

XV In eundem terminum idem nos propulit ventus, magni ab Euronoti plaga advolvebantur fluctus, ut undarum impetu jactaretur navis. Nondum enim pars *Novæ Guineæ* Euronotum reſpiciens, latus noſtrum clauſerat. Sub meridiem altitudinem attigimus grad. $4\frac{1}{2}$.

XVIII Flante ab Arcto Æolo Occidentem verſus navigavimus, Piſcem *Bonjettum* cepimus. Magnam avium copiam conſpeximus, Meridies altitudinem dabat grad. $4\frac{3}{4}$.

XX Gubernator accurrens magno omnium gaudio terram ſibi viſam dicebat, ad plagam Auſtralem, eamque montibus & collibus aſſurgentem, ſitam ultra gradus quinque. Totam noctem deductis velis maris arbitrio ferebamur, ne ventorum impetus in terram nos propelleret.

XXI Expanſis denuò velis propius adnavigavimus, & terram ſitu ſic ſatis depreſſam eſſe vidimus. Mox alias quoque inſulas ſex ſed parvas admodum & arboribus refertas conſpeximus. Præfectus judicabat, terram illam montibus aſſurgentem, quam pridie videramus, initium eſſe *Novæ Guineæ.* Acrius aciem oculorum intendentes, non inſulas, ſed inſulam eſſe compertum. cujus littus quibuſdam locis depreſſum, quibuſdam editum ac tumulis quaſi arenoſis aſſurgere videbatur. Ab hac terra in mare ingens pulvinus aut terræ lingula porrigebatur, in quam fractus maris ac undarum impetus æſtuabat. Nos hanc qua Boream adſpicit prætervecti ſumus. Duæ ad nos è littore acceſſerunt Canoæ, quæ tamen propinquiores nobis factæ, quaſi ſibi metuentes, retrocedere velle videbantur. Una quatuor, altera ſex viros arcu & telis inſtructos vehebat. Nos corallia illis dedimus, quæ læti accipiebant, geſtibus demonſtrantes ſe ad Dominum ſuum ea allaturos eſſe. Nigriores hi erant & fuſci magis, ijs, quos in Inſulis Hornanis conſpeximus. Capilli ad flavum colorem accedebant; myſtaces reſectę ipſis erant. In horum numero ſenex erat barbam denſam & canitie albicantem alens, corpore craſſo & obeſo, ac maculis variegato, quale hominum genus in prioribus quoque inſulis videramus. Brachia ipſis & pectus imaginibus & figuris varijs depicta erant. Folijs corticibuſque, non junceis, uti priores, ſtragulis pudenda tegebant. Canoæ prioribus ſimiles erant, præterquam quod tam affabrè exſtructæ non eſſent. Arundinibus ad piſcandum carebant, ſed lignis loco arundinum uti videbantur. Eodem quoque quo in Hornanis inſulis idiomate loquebantur. Nullum ab ijs commeatum accepimus, quanquam plena eſſet arboribus *Cocos* ferentibus inſula. Cognita ipſis erant *Ouſij*, *Lieu*, *Fontij*, *Povacca*, quę ſe habere negabant, dicentes lingua ſua, *Aiouta ne ay.* Verùm hæc in vicinâ inſulâ, quã nobis monſtrabant magis Occidentem verſus, reperiri aiebant, ibidemque ſedem eſſe ſui *Ariki*, ſive Principis. Idoneum hic figendæ anchoræ vadum non invenimus, quare Occaſum verſus contendimus. Circa meridiem ad gradus 43. & 47. minuta proceſſeramus.

XXII Flante adhuc ab Oriente Æquinoctiali vento ad gradus $4\frac{2}{2}$. navigavimus. Sub veſperam verſus Zephyrum νολικώπρον duorum à nobis miliarium diſtantiâ inſulam vidimus ſitu depreſſam, ad cujus latus Boreale deflex
imus. A priori ab Oriente in Occidentem protenſâ, triginta duobus aberat miliaribus. Hanc inſulam præfectus

noſter

noſter *Marcken* vocavit, quod eam ſimilitudine undequaque referret.

XXIII Eundem tenebamus curſum, aquaticos ſerpentes vidimus, qui terræ vicinitatem ſignificare ſolent.

XXIV Ad gradus 4 & 25 minuta proceſſum. Terram tubicen noſter conſpexit. Præfectus quoque proræ terram ſitu editam objici obſervavit. Quare decretum ut verſus Zephyronotum iretur. Inſulæ erant, quarum duæ minores, una major erat, rupibus ſcopuliſque, in quos maris illidebatur æſtus, obſeſſæ. Arborum amœnitate, & Cocorum quibus conſitæ erant copiâ arridebant. Verum figendæ anchoræ locum idoneum non invenimus, niſi integro à littore miliari. Vocavit eas Præfectus Inſulas *virides*. Dum navigamus, aliæ adhuc complures inſulæ viſæ, ſed propter ingruentem veſperam ab earum aditu abſtinuimus. Nocte medio inter inſulas ſupradictas itinere contendimus, quæ 15 à ſe invicem miliaribus diſtabant.

XXV Primâ luce inſulam ſublimem ſitu conſpeximus, ad quam vela fecimus, ad latus ejus Auſtrale deflectentes. Paulo poſt verſus Occidentem in conſpectum ſe dedit tellus edita, quam pridie non videramus; ideoque relictâ inſulâ priore, ſita in altitud. grad. 4 ½. quamque *Iohannis* inſulam vocavit, eò dirigi curſum voluit Præfectus, littora Guineæ hæc eſſe conijciens. Circa meridiem euſque ad littus proceſſimus, ut & domicilia in eo incolarum & ambulantes ad maris oram homines oculis aſſequi poſſemus; ſed anchoræ commodum vadum non invenimus. Fumum è montibus adſcendentem, ſylvas, arborumque Cocos ferentium ordines eminus vidimus. Cum ad terræ angulum quendam, in quo vadum anchorarium reperturos nos opinabamur, perveniſſemus, lembum claſſiarijs aliquot ijſque armatis inſtruximus, ut maris circa littora altitudinem exploratum irent. Verum priuſquam ſolveret lembus noſter, adremigantem ad nos vidimus Canoam, è quâ acriter noſtros fundarum jactu miſſilibuſque petebant. Sed exploſo ſemel ſclopo majore ad littus remeabat. Reverſo ad navem lembo iter noſtrum promovimus. Indigenæ in littore ſtantes diſcedentes nos clamoribus proſequuti ſunt, ſublatiſque in altum arborum ramis eorum agitatione abitum nobis exprobrare videbantur. Hic Sinum eſſe obſervavimus, moxque reperto vado ad altitudinem 50 orgujarum navem fiximus. Sub veſperam duæ circa navem remigabant Canoæ, ſed cum loquentes non intelligeremus, tympanorum pulſu ac buccinarum clangore eos refecimus. Tam propè ad eas acceſſimus, ut ad Lunæ jubar corallia illis oſtenderemus, faſciculum in ipſorum ſchaphulas conjecimus, & clavos aliquot ferreos, quos læti ridenteſque cum gratiarum actione accipiebant.

XXVI Septem nos cinxere lintres (*Prauwen*), telis, lapidibus, fuſtibus, gladijs ligneis & fundis armati. Nos corallia aliaſq; iſtius generis minutias ipſis dedimus, ſignis varijs ſignificantes, ut porcos & Bananes adferrent. Illi contra miſſilibus fundiſque nos impetere cœperunt. Sed exploſo in illos tormento abitum parabant. Noſtri illos perſecuti decem neci dederunt, qui juſtam ingratitudinis ſuæ pœnam luerunt. Tres captivos abduximus, graviter vulneratos. Lintres quoque quatuor in poteſtate noſtram redacti ſunt, è quibus arma aliquot abſtulimus, lintres ipſos incendimus. Vulneratorum vulnera refecta, ſed eorum alter ſtatim obijt. Poſt meridiē juſſit Præfectus, ut inſtructo armatis aliquot viris lembo juxta littus navigaremus, oculiſque ipſorum captivos exponeremus, ſi forte pro horum liberatione commeatū recipere poſſemus. Primum nulli comparuere, mox tres è ſylvâ proſilientes in ipſâ littoris orâ ſubſtiterunt, ad quos quam poterant alta voce clamabant captivi. Perventum ad locum, e quo agros conſpeximus ſata ferentes, quæ altis culmis attollebantur, ſed & hic neminem conſpeximus. Quare captivo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

rum unum in littus expoſuimus, cui corallia aliquot & cultrum dedimus *Daniel le Maire* præfectus frater partem illi à lecticaria ſindome reſciſſam, ad detergendã vulnerũ ſaniem dedit, hac ſpe, ut porcos adferret. Iam enim decretũ erat, ut pro redemptionis precio decem ſolverent porcos. Qui apud nos remanſit ſenex erat, nec hoc die de ejus liberatione cogitatum. Veſpere duæ ad nos acceſſere Canoæ porcellum advehentes, quem facta permutatione in navem tranſtulimus. Faſcem quoque Bananarum nacti ſumus. His hominibus perforatæ erant hinc inde nares, è quibus annuli pendebant.

XXVII Abſumptâ tertiâ parte aquarum, quæ vacua erant vaſa recentioribus aquis replevimus. Hoc die porcum pinguem ſatis pro duobus clavis, corallijs aliquot & ænea pelvi nobis comparavimus.

XXVIII Ad navem acceſſit ſchapha major, quæ viginti & amplius hujus gentis homines vehebat. Hi meticuloſi licet eſſent tamen propius adremigantes depictas in puppe imagines magna cum admiratione contemplabantur. Poſteà alia è littore ſolvit Canoa, in qua vir erat faſcem *Panange* capiti impoſitum apportans. Sed cum de redimendo captivo non agi videremus, eum in in terram expoſuimus. Non ita diu poſt tympanum pulſari audivimus. Suſpicabamur hæc lætitiæ ſigna ab ipſis ob receptum captivum edi.

Toto ferè corpore nudi incedebant, velatis ſolummodo pudendis. Minus quam prioribus variegata his erant membra. Plurimas tamen cicatrices in ijs obſervare erat, licet minus aduſti eſſent prioribus Inſulanis. Mediocris erant ſtatura, pingui & toroſo corpore. Plurimi *Calabaſcum* portabant, in quo calx erat, cum quæ *Pinang* edunt. Honorem nobis exhibebant aperto capite & levatis ſupra verticem ac ſic retentis aliquandiu capitijs. Arma ipſorum erant miſſilia, fundæ, clavæ, & enſes lignei. Canum more mordebant. Captivi ſupradicti dentibus funes ac rudentes præſciderant. Vbi inermes nos viderent, morſibus nos impetebant. Gens erat effera, crudelis ac indolis perverſæ. Solis ſclopetis ejus rabies & immanitas domari poterat. *Oniliam* nobis in agris videre videbamur, incolaſque nucibus Cocis familiariter veſci. Pſittacorum voces audivimus, qui virides erant, quales Occidentalis habet India. Noctu vela fecimus.

XXIX Ad latus Sinus, quod Traſciozephyrum reſpicit, poſiti eramus, nec hac nocte plus quam ſeſquimiliare confecimus, flante Auſtro. Circa meridiem littus legentes verſus Traſciozephyrũ δυτικώτερον altitud. grad. 3 $\frac{1}{2}$ obſervavimus. Re tandem ad accuratius examen vocata Continentem eſſe & quidem Novam Guineam deprehendimus. Indigenæ *Papoos* vocantur, colore ut plurimum nigro. Sub veſperam alias tres inſulas ſitu editas conſpeximus, diſtantes a magna inſula miliaribus ſex.

XXX Vario vento navigatum. Iuxta promontorium poſiti eramus, & ad Septentrionem Sinus eſſe videbatur. Acceſſere ad nos Canoæ affabrè exſtructæ inciſis imaginibus alijſque ornamentis depictæ. Nullum commeatum advehebant, in cœteris officioſi ſatis, exhibitis varijs reverentiæ ſignis Capitia capitibus imponebant, haſtas, quas gerebant, nobis adſpectantib. frangebant, amicitiam benevolentiamq; teſtaturi. Intrepide & navis pergulam & Navarchi conclave conſcendebant. Pudenda folijs tegebant. Sclopeta noſtra illis explodenda dedimus. Modeſtè alij alios expectantes exſcendebant. Sub prandio cantilenis nos reficiebant, gratitudinem ſuam cantus lætitia teſtati. Corallia illis data ſunt, tranſactuſque hic hilari horum hominum conſortio dies.

Arvinam & adipem olebant, uti incolæ *Capitis Bonæ Spei*. Alio, quam continentis incolæ, utebantur idiomate. Cũ his ipſis bella gerebant. cicatricibus deformia erant corpora, naſi ſimi, labia magna, uti & ora. Barbas & capitis capillos calce pingebãt, atq; hoc ornatu gaude-

gaudebant. Nec ab his quicquam accepimus, licet annonæ nos copia laborare ipſis ſignificaſſemus.

CAlendis Iulij primâ luce malacia erat, nec tota nocte plus duobus miliaribus processum. A jentaculo plurimæ è littore ſolvebant Canoæ, quas commeatum advectare credebamus, ſed aliud quid eas in animo habuiſſe eventus docuit. Propius enim accedentes jaculis fundiſque nos hoſtiliter adortæ ſunt. Aliquem noſtrorum *Moſen* dictum telo vulnerarunt, mox & alium. Quare exploſis quatuor tormentis bellicis & ſclopetis aliquot duodecim ex ijs neci dedimus, hoſtileſque impetus majori vi retudimus. Inſequebatur fugientes lembus noſter, unamque ex Canois occupavit, in qua mortuum invenimus, alijs duobus in mare ſe conijcientibus, quorum alter trucidatus a nobis, alter captus fuit. Hunc in gratiam Moyſis vulnerati Moſen vocavimus, & in rei tam tragicæ memoriam Inſulam quoque eodem nomine indigetavimus. Circa meridiem altitudo erat grad. 2¼. Veſcebatur hic populus arborum radicibus loco panis. IVLIVS.

II Summo mane è prora ſub Occaſum terra quaſi emergere viſa eſt, quæ continua videbatur terræ iſti, quam pridie ſub veſperam videramus, inter quas ſinum inſignem eſſe obſervatum. Littus ad latus noſtrum jacens ſimile valdè erat littoribus Novę Guineæ. Nos curſum direximus verſus promontorium quoddam. Circa meridiem altitudinem attigimus graduum 3¼. Duobus circiter à littore miliaribus navigavimus, montem excelſum eminus conſpicati.

III Prima luce à latere erat terra ſitu ſublimis, quam velociſſimo curſu prætervecti ſumus, ut ſub veſperam non appareret ultrà. Si Præfecti conſilio obſequi voluiſſent alij, juxta littus navigatum fuiſſet ſervato ſemper telluris conſpectu. Ingruente veſpera ab occaſu brumali denuo terram ſitu editam conſpeximus.

IV Mane terram eandem vidimus arboribus virentibus conſitam, & hic illic fumigantem. Interea dum medium inter inſulas curſum tenemus ad latus navis ſiniſtrum plurimas vidimus inſulas altitud. graduum 2 & 30 minut. Verſus unam earum contendimus fixuri anchoram, ſed nocte præpediti adnavigare non potuimus. Putabat Navarchus Inſulam *Ceram* eſſe.

V Procellis, tonitribus & fulminibus vexati cum ventorum quoque inconſtantia luctati ſumus. Sub meridiem ad altitudinem 3 grad. & 8 minutor. pervenimus. Æſtus hic nos ſic ſatis verſus Occidentem propellebat. Adventante veſpera ad occaſum duas inſulas ſitu depreſſas vidimus. Quare ut eas ſuperare poſſemus annixi ſumus, ad altitudinem Bandæ contendentes.

VI Variâ tempeſtate, aere pluvio & proceſſoſo navigavimus. Sub meridiem ad gradus 4 & minuta 10 elevabatur polus Antarcticus.

Ante meridem terram conſpexit *Adrianus Nicolai* & montem, qualis eſt *Goudenapij* in *Banda*. Navarchus *Bandam* eſſe aſſeverabat, ſed hallucinabatur, cum propè montem illum alij adhuc duo treſve flammivomi apparerent, quos Vulcani montes vocavimus. Placuit ex ſententia omnium huc curſum inſtitui.

VII Iuſto adhuc intervallo à *Vulcani* monte aberamus. Acceſſerunt ad nos Canoæ aliquot, quæ tamen metuere ſibi à nobis videbantur. Alta voce inclamabant, ſed quid dicerent, nec nos, nec captivus noſter *Moyſes* intelligebat. Mox 12 Canoæ ad nos properabant, quarum ſingulæ, quatuor, quinque aut ſex viros vehebant. Alia erat his Canois forma, gens colore magis flavo, quam prior. Nullum hic nobis comparavimus commeatum. Viſæ iterum duæ treſve minores inſulæ, relictis quoque ad lævam Septentrionem verſus alijs quatuor inſulis, è quibus fumum attolli videbamus. Circa meri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

meridiem aberat à nobis Vulcani mons ſeſquimiliare, verſus Apelioten *βορειόπερον*. Varios hic aqua colores inducere cœpit, quæ vicini fluminis ſigna eſſe ſolent. Ligna, arbores radicitus evulſæ, rami aliaque aquis innatabant. hac nocte tres *Vulcanos* ſive ardentes montes conſpeximus.

VIII Curſu in Occidentem inſtituto Inſulam iterum ſitu editam vidimus. Circa meridiem altitudo erat grad. 3 & 48 minutorum. Sub veſperam vadum ad 70 orgujas deprehendimus. Acceſſere hic ad navem Canoæ, duodecim viros vehentes, quibus corallia aliquot dedimus, ſed nullum recepimus commeatum. Loquentes non intelligebat *Moyzes*, qui in terram exſcendere non audebat, metuens fortè ne ab ipſis voraretur. Capillitio erant nigro. Veri erant *Papoos*. Curioſe admodum navem circumcirca luſtrabant. Altitudo erat grad. 3. & 43. min.

IX Flante Auſtro angulum ſuperare & Sinum ingredi non potuimus. Miſſus fuit ad explorandam maris altitudinem lembus, duobus tormentis lapideis & 10 ſclopetarijs inſtructus; Acceſſere ad nos Canoæ viros fœminaſque vehentes, etiam gravidas, quæ pacis erant certiſſima argumenta. Quidam miſſilia manibus tenebant, ſed fundas, lapides, & clavas non habebant. Aliquot Cocos corallijs permutavimus.

X Magna ad navem inſulanorum confluxit multitudo, ſed 40 aut 50 ſolummodo nuces Cocos adferebant. Porcos petijmus, quos ſe allaturos ſignificabant, ſed ſpem noſtram fruſtrati ſunt. E collo conchylia, porcini dentes, ſimiliaque pendebant, fœminis ad umbilicum uſque pendula erant ubera, abdomen dolij inſtar diſtentum, dorſum gibboſum, ſupra quod infantes portabant, pedes graciles admodum, facies deformis prorſus.

II Vela fecimus, & ſuperatis duabus inſulis pagum vidimus in littore. Poſt meridiem alia rurſum conſpecta eſt inſula, quam circa veſperam prætervecti ſumus. Hoc notandum, *Novam Guineam* verſus Traſciozephyrum *δυσικώπερον* maximâ ſui parte extendi, quibus tamen tractibus Occidentem, quibuſdam Septentrionem ſpectantibus.

XII Sereno aëre lecto littore verſus Corum curſum direximus. Ligna quibus oſtrea & carabi adhærebant aquis innatabant, Piſces diverſi generis vidimus.

XIII Littus adhuc continuum eſſe deprehendimus, & ſinuoſum. Noctu ecnephias navi incubuit.

XIV Iuxta littus navigavimus. Præfectus propius accedere volebat, ut littorum tractus accuratius depingere poſſet, ſed cavendum eſſe littus monebat navarchus. Plurimos piſces, &, quas vocant *Ian van Genten*, aves volitantes vidimus. Iamque hæc Occidentalia eſſe Guineæ littora agnoſcebat gubernator.

XV Littora paſſim arboribus conſita vidimus, poſiti in altitud. grad. 4¼. Navales ſocij ad orgujas 40 vadum invenerunt. Adremigabant ad nos Canoæ aliquot, quæ telis nos petere volebant. Quare ſolo pulvere nitrato in ipſas exploſimus, ut terrorem incuteremus. Mox cum ſeriam pugnam molirentur, & nos ſeriò pugnavimus. Præfectus qui eminus Lembum expugnari putabat, in ipſum littus, ubi conferta hominum ſtabat multitudo, tormenta aliquot minora exploſit, illi ilico in ſylvam confugerunt. Quare perterritis jam inſtabant noſtri, ut littus occuparent, verum illi novis animis noſtros adorti ſunt, plurimoſque vulneraverunt. Nec minus ſegniter contra à noſtris pugnatum fuit.

Verum navarchus timidior, cui jam *ἐπὶ πόσι κάππεσε θυμὸς*, ſub ſcamno lembi ſe abdebat, quæ cauſa fuit, quod navales ſocij per convicium ipſum Belgico ſermone *den Dofteruyper* vocarent.

XVI Peni-

xvi Penitius ſinum conſcendimus. Lembus noſter in terram exſcendens 270. nuces *Cocos* advexit. Circa veſperam Canoa panem petitum venit. Toto corpore nudi incedebant horum locorum indigenæ.

xvii Armatus quidam nos acceſſit, vectus Canoa, qui *Cocos* aliquot in mare abjecit, eo conſilio, ut ſecundo maris æſtu ad naves ferrentur. Mox auctâ fiduciâ ad navis pergulam acceſſit & corallia ex ligno prominenti ſuſpenſa diſſolvit. Poſtea & alij acceſſere, & omnis generis commeatum adſportabant, pro quo cultellos, clavos, & corallia ipſis dedimus. Etiam viride nobis zingiber, & radices flavas oſtendebant.

xviii Diem commutationibus tranſegimus. Acceſſit ad navem vir duas adducens mulieres. Navales ſocij piſcatum ivere, operamque in trahendis verriculis commodabant incolæ.

xix Iterum impetratâ à Præfecto veniâ piſcatum ivere. Vndequaque remigantes ad nos vidimus Canoas. Quare ſiniſtri quid ſuſpicantes claſſiarios revocavimus. Verum amicè nobiſcum mercabantur. Inſulam ſuam *Moam* vocabant, aliamque è regione poſitam *Inſou*. Magnæ inſulæ nomen erat *Artimoæ*. Tantus mercantium & negotiantium ſolo coralliorum deſiderio erat numerus, ut alij alios protruderent.

xx Antè diluculum viginti ad nos delatæ ſunt Canoæ, magnam adferentes *Cocorum* & *Bananarum* copiam, ut viritim quinquaginta nuces diſtributæ ſint. Fervebant hinc inde operæ. Hic arma ſua, hic fructus attollebat permutandi cupidus. Hæc gens ad navis noſtræ conſpectum minus ſtupebat, nec adeò curioſè, uti antea factum, eam luſtrabat. Vnde ab Hiſpanis interdum hæc loca frequentata eſſe probabiliter colligebamus, quod & ex *Potteyſen* obſervatum. Quare poſtquam de commeatu abundè nobis proſpexiſſemus, in altum delati ſumus, & ſub meridiem tres inſulas ſitu editas prænavigavimus. Magnitudo illis erat trium circiter miliarium, ſolique viriditate & arborum frequentia gratiſſimus erat earum conſpectus. Alias præterea terras vidimus, directo verſus *Corum* itinere.

xxi Aër nebuloſus telluris nobis conſpectum eripuit. Poſt meridiem denuò apparere cœpit. Sub ipſum littus inſulæ alicujus majoris ferebamur, & invento ad orguias 15. vado arenoſo & teſtaceo anchoram fiximus, uſque dum illuxiſſet dies. Ignes hic illic conſpeximus. Tonitrua, fulmina & frequentes pluviæ itineris difficultatem augebant.

xxii Quatuordecim inſulas eſſe deprehendimus, quæ juſto à ſe invicem diſtabant intervallo. Sub meridiem uno ab Æquatore Auſtrum verſus poſiti eramus gradu. Navales ſocij piſcatum ibant, ſed ob vadi aſperitatem nullos capiebant piſces. Inſulas quoque incultas eſſe deprehenderunt, denſiſſimis nemoribus & ſylvis obſitas. Ab inſula *Moa* 20. miliaribus aberant. Decretum, ut flexo ad Borealem inſularum plagam itinere littorum inſtitueretur exploratio, quæ Zephyronoto obverſa erant.

xxii Tandem velificando inſulas ſuperavimus. Sub veſperam angulum aut terræ cuſpidem vidimus, & inſuper, quæ ad nos properabant, Canoas novem, Ternatenſium more fabricatas. Armatæ erant jaculis. Timidiores primum videbantur. ſed propius accedentes, *Sano* clamabant & *Cocos* capitibus ſuis imponentes manuum jactu nos ad ſe invitabant. Nos appropinquantes amicè excepimus & corallia aliquot ipſis dedimus, quæ ambabus ulnis amplectebantur. Una ex his Canois præfectum vehebat, qui ut miſſilibus nos peterent imperavit, cumq; recuſarent, iratus unum ex mancipijs ſuis verberibus crudeliter excepit. Torquem ex arborum pictis corticibus affabrè elaboratum è collo ſuſpenſum geſtabat. His dimiſſis aliunde alij advenere, promiſſis & criſpatis capillis,

capillis,ſuper quos,quod pacis apud illos eſt ſignum,aquam effundebant. Annulis perforatæ erant nares, quibuſdam etiam aures. Armillis ex conchâ margaritifera brachia cingebant. Nonnullis per ipſum naſi iſthmum ſive interceptum trajecti erant annuli ſtannei. Hi *Cocos*,faſces duos *Bannanarum*,piſcium toſtorum copiam, tabacum, pruna lapides intus habentia nigros & læves,etiam melones, corallijs & cultris permutabant. Corallia *Ooraija* vocabant. Hi alio quam incolæ *Moæ* utebantur idiomate. Alia ipſis forma, minus ad nigredinem accedens, ſed promiſſo magis capillitio, valdè ſimiles *Papoorum* genti. Patinam nobis porcellanam dabant & poculum,rubro ac viridi colore variegatum, pro quibus duas illis coralliorum lineas dedimus. Nullum illos deſiderium tenebat videndæ navis,quod argumēto erat frequentata ante hac ab Hiſpanis fuiſſe hæc loca. Cui rei fidem & hoc faciebat, quod fœminam conſpiceremus, quæ corallia flava ambræ ſimilia habebat. Hæc ipſa alijs corallijs redimebat Præfectus. Noctu malacia erat, ſoloque maris æſtu ferebamur.

XXIV In altitudine viginti minutorum poſiti inſulam magnam prætervecti ſumus. Una erat ex earum numero,quæ ſub littore *Novæ Guineæ* jacent, quod ipſum jam antè affirmaverat Præfectus. Iam demum quibus terrarum oris viveremus liquidò conſtabat, ſpeſque erat, propediem nos noſtrates noſtros inviſuros. Ad latus navis dextrum inſulam parvulam conſpeximus, inter quam & priorem curſum direximus. Poſtea ex oculis noſtris ſe ſubduxit tellus. Decretum, ne à plaga Æquinoctialis Auſtrali recederemus, quo medium inter *Novam Guineam* & inſulam *Gilolo* iter teneremus. *Navarchus* minus rectè in *Louvam* & *Coubellam* nos venturos, & poſt inſulam *Gilolo* poſitos putabat.

XXV & XXVI Ad latus navis ſiniſtrum multum terræ ſitu depreſſæ vidimus. Circa veſperam obſervavimus nos hoc ſervato curſu terræ occurſuros. Quare ad plagam Borealem nonnihil deflectentes tres iuſulas ad Septentrionem ſitas à latere navis dextro reliquimus. Maximam *S. Jacobi* inſulam vocavimus, quod *Iacobi* feſto detecta eſſet. Littora verſus Traſciozephyrum excurrebant.

XXVII Denuo conſpecta fuere *Novæ Guineæ* littora, ad quæ ſeſquimiliaris ſolummodo intervallo contendimus. Sub meridiem altitudo erat 10 minutor. à parte Auſtrali. Animus erat omnibus in continentem exſcendendi, ſed maris malacia impediebamur.

XXVIII Tranquillum adhuc erat mare. quinque à littore maris æſtu miliaribus repulſi nuſquam littorum terminum videbamus.

XXIX Aër nebuloſus erat & pluvius. A littore unico ſolum aberamus miliari. Innatantia aquis vidimus arborum folia & ulvam. Circa meridiem iterum minores inſulas ſub ipſum littus poſitas obſervavimus. Nos lecto littore, quod arboribus paſſim virebat, proceſſimus; Uerum homines nuſquam aut Canoas vidimus, quod loca hæc maritima non inhabitari certiſſimo erat argumento. Flante Circio verſus Zephyrum νοληκώπερον tendebamus. De nocte aliquot a littore miliaribus terræmotum in navi percepimus, quo expavefacti claſſiarij è ſuo quiſque cubili proſilijt.

XXIX Mane terram vidimus, quæ mox inſula eſſe videbatur, ſed propius advecti ab utroque littore terram conſpeximus. Hoc die tam horribile tonitru auditum, ut navi incommodum aliquod allatum eſſe crederemus. Dixiſſes fulminum continuis ignibus flagrare navem. Hanc tempeſtatem imber vehemens excepit.

XXXI In ſinum aliquem nos delatos deprehendimus, undique enim terra ſepti videbamur. Quare verſus Septentrionem directus curſus ad angulum telluris maximê Orientalem, quod & hoc conſilio factum, ut num illic reperirentur Canoę, exploraremus.

mus. Verum partim æſtus, partim ex fluminibus delapſi aquarum euripi à terræ aditu nos prohibebant. Veſpere miſſo lembo vadum ad 10, 20, & 30 orguias attigimus. Anchoram ad orguias 12. non longe à littore, quod incultum videbatur, fiximus.

Calendis Auguſti tranquillo & placido mari ferebamur. Ante nos terram vidimus, quæ in Occidentem porrigebatur, uti & Inſulam ab ea nonnihil ſepoſitam, ubi tractum *Novæ Guineæ* terminari opinabamur, ſic littus hoc omne emenſi inſignes commodoſque ſtationibus ſinus obſervavimus. Tellus tam denſis erat conſita arboribus, ut ſylvam eſſe dixiſſes. Sub meridiem quinta gradus parte ab Æquinoctiali aberamus à parte Auſtrali. Inſulas ad Borealem ejus plagam plurimas conſpiciebamus. Sub veſperam anchoras in vado lapidoſo fiximus. AVGVSTVS.

II Ex ipſis ſaxis & vadi lapidibus eruenda nobis erat anchora. Funem anchorarium retraximus integrum, ſed amiſſo anchoræ dente. Hoc die ſecunda vice Æquatorem tranſivimus. Æſtus tamen maris verſus Arctum nos nonnnihil propellebat.

III Rectà penè in Occidentem itum. Frequentes inſulæ ad latus navis ſiniſtrum viſæ, mox è mari placido turbatum & procelloſum ingreſſi ſumus. cujus cauſa erant Syrtes & ſcopuli, in quos illiſus maris æſtus in majorem molem fluctus attollebat. Quare ob ingruentem noctem anchoram ad altitudinem 12. orguiarum fiximus. Sex immanes Balænas vidimus. Indicabat Præfectus hos eſſe ſcopulos iſtos, qui in tabulis infra *Papoos* notantur. Æſtus marini linea modo in Zephyronotum, modo in Septentrionem, modo in Occidentem ibat. Ad terminum *Novæ Guineæ* nos perveniſſe opinabamur, cujus littus ad 280. leucas emenſi fueramus.

IV In altum vecti extra telluris conſpectum proceſſimus. Ad inſulam ſitu humilem contendimus, omni vi adnavigare conati, ſed maris æſtu nonnihil ab ea repellebamur. Terribili hic tempeſtate jactati fuimus. Noctu vela deduximus, ne in ipſum littus impingeremus.

V Inſulam attigimus, poſitâ in altitudine 30. minutorum à parte Æquatoris Boreali. Multas in ea vidimus Cocos & Palmites. Mox ad nos acceſſit ſchaphula minor hominibus referta, candidum attollens vexillum pacis prænuncium. Nos tubam inflavimus, illi ad ſuos rediere. Poſteà alij advenere cum quibus varijs loquebamur linguis, Malaccana, Ternatana & Luſitanâ. Monſtrabant nobis non ad Boreale ſed Septentrionale latus inſulæ navigandum eſſe, & bidui tempore in *Bachian* inſulam pervenire nos poſſe. Hæc gens *Ternatenſium* & *Tironenſium* incolis non erat abſimilis, quidam habitu & corpori forma ruſticos inſulæ *Gilolo* referebant, cute erant ſubflavâ, crinibus nigris, Indicis amicti veſtibus, femoralibus & endromis. Perhumaniter nos ſalutabant, ingeminantes aliquoties *Tabekuan*, etiam capita more Chriſtianorum aperientes. Quendam Luſitano tectum pileo videbamus, qui Luſitana loquebatur lingua. Mores ijdem qui Moluccarum incolis. Æthiopes ſe dicebant, & hoc die, qui Veneris erat, ſabbathum celebrari. Tabaci, Cocorum, Bananarum, oryzæ, piſorum, fabarum, porcorum, gallinarum & piſcium nobis faciebant copiam. Aves quoque quas *Paradijs vogels* vocant, videbamus, quarum unam facta permutatione, nobis comparavimus. Quidam armillas ſtanneas, quidam ex ebore geſtabāt, & digitis inditos habebāt annulos flavos, quos noſtrorum multi ob fulgorem aureos putabant. Non ita diu poſt, cum in *Suppij* eſſemus, intelleximus hanc inſulam *Maban* eſſe, incolaſque *Tidorenſes*. Navem noſtram conſcendere non audebant, cum hoſtes nos Hiſpanorum eſſe ſuſpicarentur. Avidè expetebant *Manna, Manna*, hoc eſt, corallia. Minus fidam quoque nos hic ſtationem elegiſſe affirmabant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

mabant. Ex variarum circumſtantiarum concurſu facilè obſervavimus nos in angulo aliquo inſulæ *Gilolo* hærere, ideoque non longè nos à noſtratium abeſſe colonijs. Iam tertiò nos ſub Æquinoctiali poſitos eſſe omnium conjectura erat.

VI Mane ſereno aëre denuò ad nos ſchaphulæ acceſſere mercatus gratia. Verum favente Æolo vela fecimus inſtituto in Septentrionem curſu, ad ſuperandum inſulæ *Gilolo* angulum.

VII Nulla apparuit tellus, cœlum undique & undique pontus. Invaleſcebat Auſter, meridies pluvias dabat, ſub veſperam ſerenitas erat, conſpectaque ad latus navis depreſſum terra, quam latus *Gilolo* Boreale eſſe conjectabamus. Altitudinem jam attigeramus 3. grad. Septentrionem verſus. Curſum verſus *Moratay* direximus, quæ noſtri reſpectu ad Zephyronotum poſita erat.

VIII Aër erat pluvius. Itum in *Corum* mari procelloſo. Sub meridiem ad altitud. 4. grad. provecti eramus. Nox pluvijs, ventorum tempeſtatibus, tonitribus & fulminum jactibus horribilis erat.

X Ad altitud 3. grad. & 45. minut. perventum. Noctu vehementius flare cœpit Æolus, ut ad *Phœniciam* contendere cogeremur. Quare hunc curſum tenere aliquamdiu decrevimus, ad ſuperandam *Borneam*, utque flantibus Auſtris inſulam *Celebes* prætervehi poſſemus.

XI & XII Ad Borealem angulum *Gilolo* terram vidimus, cujus nobis conſpectum æſtus marinus ſubinde eripiebat, ſubinde reddebat. Verum attingere eam non potuimus. Frequentes hic experti ſumus tempeſtates, quas *Travades* vocant.

XIII & XIV Eodem ferè loco hæſimus, obnitente æſtu.

XV Poſiti eramus in tertio gradu Boream verſus. Nulla apparebat circumſpectantibus tellus.

XVII Flante Phænicia & Auſtro in Occidentem iter direximus, vadum quærentes, licet fruſtrà. Tota nocte undarum arbitrio ferebamur.

XVIII Borealem inſulæ *Gilolo* angulum ſuperavimus, æſtu nos verſus littora propellente. Poſt meridiem tres ad nos accedebant ſchaphulæ ſublato pacis vexillo. Regionis nos ſitum indolemque edocebant. Flabat mox Zephyronotus, noſque antè *Soppij* poſiti ad ſinum ejus contendimus. Pagus erat, propè quem commoda dabatur navibus ſtatio. Hic loci antè biennium aliquamdiu ſubſtiterat navis *Pavo*. Iuſto ab ipſo tellure intervallo brevia erant & vadoſa loca, altitud. 10. aut 12. orguiarum, quibus ſuperatis ad altitudinem 26. orguiarum anchoras fiximus. Incolæ ſtatim ad nos accedebant, utpote qui *Ternatenſes* eſſent, & ab Hollandorum ſtarent partibus. Linguam Malaccanam callebant, ideoque cujates eſſemus ipſis expoſuimus. Ex ijſdem intelleximus, nos bidui ſolum itinere à *Ternata* abeſſe. Piſces & carabos corallijs permutabant. Miſſi erant à *Sangage*, exploraturi quod genus hominum eſſemus. Altitudinem hic obſervavimus grad. 2. & 40. minutor. ad Septentrionalem Æquatoris plagam.

XIV Nitidiſſimus illuxit. Flante ſub meridiem Septentrione in ſinum nos recepimus fixa ad altitud. orguiarum 12. anchorâ, idque vado teſtaceo. Inſulani ad nos accedebant, liberaliter ea, quæ ad refectionem noſtram faciebant, ſuppeditantes, nempe oryzam, teſtudines, *Sagu*, gallinas & piſces. Pro quo commeatu ipſis pectines, tintinnabula, & clavos dedimus.

XX Permutandis adhuc mercibus occupati eramus. Magnam *Sagu* copiam accepimus. Oryzam ſolo linteo panno permutare volebant. Hoc die *Ternatenſis* huc appulit procurator (*Correcor*) oryzam quęrens, qui nobis narrabat ſedecim naves maiores in

Ternata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Ternata eſſe, Hollandicas omnes, quæ *Maniliam* peterent. Verriculo hic noſtro piſces cepimus.

Sequentibus diebus de vario nobis commeatu, oryza, aqua, piſcibus recentioribus, Braſemis, Bannanis & nucibus Cocis abundè proſpeximus.

Hæc gens indole erat proba, infeſtiſſima Regi Hiſpaniarum, ſubdita regi Ternatenſi, quem dominum ſuum ſupremum agnoſcebant. Vix verbis exprimi poteſt, quanto omnes perfuſi fuerimus gaudio, quod liberius jam cum hominibus conferendi, & de annona nobis optimâ proſpiciendi obtigiſſet opportunitas, poſt devorata maris tœdia, emenſam Oceani vaſtitatē, & poſt tot rerum diſcrimina accaſus. numero eramus 75 omnium, quæ ad victum facerent, egeni. Vt luculentā jam nobis Deo Opt. Max. gratias agendi materiam ſuppeditatam eſſe crederemus.

xxv. Confectis hic quæ conficienda habebamus, à ſtatione *Soppy* diſceſſimus.

Ad finem uſque hujus menſis ventorum inconſtantia & varietate ultrò citroque curſitavimus.

Prima & ſecunda Septembris flante Zephyronoto littus legimus, devitatis qui è littore protendebantur ſcopulis. Navigatum autem adverſo maris æſtu, qui non parum nos remorabatur. Ad inſulæ angulum contendentes ad orgujas 40 ſubſtitimus. Navales ſocij in terram exſcendentes piſcationi intenti erant, & præter piſces, Cocos inſuper 50 aſportabant. SEPTEMBER.

III Aër erat nebuloſus & pluvius. Præfectus cum fratre ſuo Daniele & navis gubernatore exſcenderunt, & conſcenſo monte ex alto ſe regionem omnem ſpectaturos ſperabant. Verum prærupta montium aditum ipſis negabant. Deſcenſuros præcipitia terrebant, & poſtquam à calle aberraviſſent, tandem incolumes ad ſuos reverſi ſunt. Lembum ubi conſcendiſſent, per rupem excavatam tanquam per euripum ac cataractam navigavimus. Aliam adhuc inſulam ad angulum hujus vidimus.

IV Poſtquam aliquandiu hic morati fuiſſemus, varijs impetiti ventis, vela fecimus, flante Coro, ſed cum judicaremus æſtu maris nos interjecta inter inſulam & continentem ſpatia ſuperare non poſſe, ſinus ultrò citroque obliquavimus, parum promoventes, ita ut diſtinctè quinque inſulæ oculis objicerentur. Prima *Bihoa* dicta erat: Secunda in quam Præfectus exſcenderat, *Doij*, Tertia *Tuacaro*, Quarta *Pou*: Quinta *Salangorij*, ſita verſus littus *Gammacanorre*. Hæ quinque inſulæ *Moro* vocantur.

V Per totum diem hic ventus nos detinuit adverſus. Aliqui noſtrorū piſcatum ibant & piſces aliquot inſignes, quos *Crocovades* vocant, ceperunt. Dum in terram exſcenderēt noſtri, tres è ſylva proſiliere viri ſcuto & gladio armati. Noſtri *Orang Hollanda* clamabant, quaſi dixiſſent, Hollandi ſumus, qua voce audita, ilicet ad littus procurrebant, aquam capiti affundentes in pacis ac amicitiæ ſignum. Mox amplexabantur noſtros, & vultu ad hilaritatem compoſito quaſi gaudentes ridebant. Ad navem una ibant toſtum piſcem adducentes. Hi in hanc inſulam ex *Gammacanorre* ſe contulerant *Sagu* quæſituri. *Malaccanam* linguam mediocriter callebant. Vbi corallia aliquot ipſis dediſſemus, in terram eos expoſuimus. Porcos aliaque ſe advecturos promittebant. Aberat, uti aiebant illi, à nobis *Gamacanorte* tribus miliaribus.

VI E regione inſulæ *Salangarij* poſiti eramus, anchoras ad altitud. 17 graduum vado arenoſo fiximus. Tormentum bellicum explodi è terrâ audiebamus.

VII Velis remiſq; annixi parum profecimus. Sub meridiem acceſſit ad navē ſchaphula,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

quæ præfecto piſces aliquot dabat. Nos viciſſim vectori tres cultros, tres forfices, tres faſciculos coralliorum, & tria vitrea vaſcula recipiendo oleo idonea dedimus, ut cato ſatis redempti fuerint piſces. Noſtri piſcatum abeuntes tantam cepere piſcium vim, quæ omnibus ad prandium ſufficeret.

VIII. IX. X. XI Perpetui flabant Zephyronoti, cum præteritis aliquot diebus partim ob ventos contrarios, partim ob malaciam duo tantum miliaria confeciſſemus. Præfectus cum *Adriano Nicolai* lembum armatis aliquot viris inſtruebant, *Gammacanorre* inſulá petentes, ſed pertingere ad eam nonpoterant, miliari aut uno altero ab ea remoti. Adeò ut impoſſibile nobis eſſet inſtituto verſus Zephyronotum curſu *Ternatam* contingere.

XII Idem qui antea erat ventorum ſtatus. Navarchus noſter *VVilhelmus Cornelij Schout* inſtructo viris armatis lembo *Ternatam* petijt, commeatum inde haberi poſſe ſperans. Eopſe die vela fecimus, iterumque, quod ægrè nos habebat, anchoram jecimus ad altitud. grad. 15.

XIII Luculenta fuit piſcium captura. Etiam tres porcos, quos à ruſtico acceperant, adducebant claſſiarij. Affirmabant ruſtici eos canum operâ captos. Nos, quod petebant precium, ipſis ſolvimus. XIV E locis mediterraneis flabant venti. Navigatum ad ſeſquimilliare, iterumque fixæ anchoræ.

XV Poſt meridiem mediocri vecti vento juxta littus ſinum quendam & montem ácclivem pręternavigavimus, ubi *Lolodam* ingreſſi nos refecimus. Ad angulum ac cuſpidé inſularum *Toggeſongij* propè acceſſimus, confectis hoc die ob faventem nobis maris æſtum miliaribus quinque.

XVI Ad ſeſquimiliare inſulas *Toggeſongij* & *Lolodam* prætervecti eramus in ſinu quodam terræ poſiti. Aër erat nubilus, ſubinde & pluvius. Ante meridiem diſcuſſis ſolis radio nebulis minantia in cœlum montis *Gammacanorre* faſtigia vidimus. Etiam viſæ inſulæ *Ternata* & *Tidora*, necnon inſula *Irij*. ad latus Occidentale altiſſimum montem *Sabubu* conſpeximus.

XVII Non conſtabat ſibi Æolus. *Ternatam* attingere conabamur, ſed ad ſinum *Sebou* cum perveniſſemus, ex eo prodeuntē vidimus navem *Rotterodamenſem*, cui nomē Heſperus (*Morgenſterre*) unam ex *Spilbergij* navibus, qui tū temporis ad ſemeſtre in *Moluccis* inſulis hæſerat. Vehebat hæc navis Admiralium *Verhagen* & *Gaſparum Iohannis*, uti & Navarchum noſtrum, qui jam per aliquot dies his adfuerat. hoc die *Ternatam* appulimus. Præfectus cum navarcho ſtatim exſcendit, cum jam paulò antē miſſus ad eos fuiſſet à Generali ſive ſummo Indorū præfectus. Erat autē tum temporis Generalis (ita vocant) *D. Laurentius Reael*, vir Muſarū & belli ſtudijs clarus, qui *Gerardo Reynſt* jampridem ſucceſſerat. Ab hoc uti & ab alijs rerum Indicarum Officialibus, quorū major pars hic ſedē fixerat, perhumaniter & benignè excepti ſumus. Prætereà hic de ſucceſſu expeditionis navalis à *Spilbergio* ſuſceptæ plenè edocti ſumus, uti plurimos ſuorum, antequam ad fluvium *Spirito Sancto* perveniſſet, deſideraverit, & Liburnicā ſuā in ipſo freti *Magellanici* aditu amiſerit uti duos in hujus freti tranſitu menſes conſumpſerit, & hoc ſuperato littora *Chiles* & *Peruviæ* prętervectus fuerit: uti civitatem *Paytam* funditus everterit: uti cum octo Hiſpanicarum navium claſſe dimicans, de Admiralio & Vice-Admiralio & tertia quoque navi triumphaverit, licet non ſine ſuorum quoq; inſigni clade; uti *Limam* & ſinus quamplurimos, licet exiguo fructu, perluſtraverit: uti juxta *Novæ Hiſpaniæ* littora in *Manillas* inſulas trajecerit, & ſic porrò in patriam remeaverit. Intelleximus quoque 10. naves bellicas inſtructas eſſe, quæ claſſem noſtram in *Ternata* adornatam jamque in *Manillis* commorantem adoriri in animo habebat.

Etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Etiam de miſerando obitu *Petri Bottij* Generalis ad *Mauritij* inſulam certiores facti ſumus. Hæc, uti & aliarum rerum patriam concernentium narratio, afficiebat nos, qui omnium, quæ alibi gererentur ignari, hactenus extra anni ſoliſque vias, quaſi in alio orbe, Neptuno undique cincti, poſiti fueramus. Sub veſperam anchoram fiximus antè *Malegam, Ternatenſe* oppidum, ad altitudinem orguiarum 11. vado arenoſo. Præfectus una cum navarcho in terram ſe exponi juſſit, ad ſalutandum *Laurentium Real* Generalem, cui viæ ſuæ & longi itineris diſcrimina moleſtiaſque enarravit. Hic magnificè nos & liberaliter excepit, præſentibus Admiralio *Stephano Verhagen*, & *Gaſparo Iohannis Ambonæ* Gubernatore. Mox ad naves reverſi ſunt.

XVIII Ex conſilio præfecti & navarchi vendita ſunt ferramenta omnia, aliaque plurima, quæ ex Liburnicæ conflagratione collecta hactenus navi aſſervata fuerant. Venditi etiam duo lembi & quatuor tormenta fuſilia liburnicæ, etiam magna plumbi vis, anchoræ novem, & duo funes anchorarij. Quorum omnium precium 1350 regalia valebat.

Octiduum hic hæſimus, nondum ad iter accincti. Etiam quindecim hic ex noſtrorum numero manſere, qui impetrata venia operam ſuam Indicæ Societati locarunt auctius ſtipulati ſalarium. Vaſa noſtra aquis recentibus implevimus, & cibarijs penè abſumptis à Generali oryzæ magnam copiam, vas aceti & vini Hiſpanici, necnon carnes emimus.

XXVI Mane præfectus cum navarcho apud Generalem jentabat, qui comitante toto Senatu Indico eos ad littus uſque honorificè deduxit, præmiſſa peditum cohorte, quæ in aciem diſpoſita ter in gratiam noſtram exploſit, & hoc militari ritu vale nobis dixit. Sub meridiem ſurgente ab Auſtrali plagâ Æolo vela fecimus, comitante *Spilbergij Lucifero*, quem longè poſt nos reliquimus. Tendebat ille in *Motir* inſulam. In navem noſtram recepimus *D. de Breen*, & *Iohannem Philippi* Generalis armigerum, ſtipatorem corporis vocat *Cicero*, qui in *Bantam* exponi volebat. Navarchus *Luciferi* nos porcellanis aliquot vaſis, candelis & butyri vaſculo donavit.

XXVII Magna aëris tranquillitate ſub littora ipſa *Tidoræ* ferebamur, non longè ab Hiſpanorum propugnaculo, intra tormenti ferè bellici iactum. Favente verò æſtu & inſurgente Æolo, hoc die inſulam *Figulorum*, quam *Pulocavallo* vocant prætervecti, ſub veſperam juxta *Motir* inſulam nos poſitos offendimus. Noctu ad eandem cum *Machian* inſulâ longitudinem curſum direximus.

XXVIII Inſulas *Cayo* & *Gouriries* conſpeximus. ſed propter malaciam parum profecimus. Iamque quartùm nos lineam Æquinoctialem tranſire obſervavimus.

XXX Eminus proræ objectam eſſe *Bachian* vidimus, inſulam longè lateque protenſam, ſitu depreſſam, multiſque ſinubus & promontorijs inſignem. Ante meridiem maris nos æſtus ante *Bachian* perduxit.

XXX Ad latus maris dextrum *Bachian* erat, *Gilolo* ad latus maris ſiniſtrum, aliaſque prætereà nobis rectâ objici inſulas vidimus.

CAlendis Octobris ad latus navis ſiniſtrum terras vidimus à ſeinvicem avulſas, collibus aſſurgentes. Auſtralis erat *Gilolo* inſulæ pars. Poſtea magnam inſulam, *Obij* dictum, vidimus. OCTOBER.

II Conſpecta nobis eſt *Zeram*, & inſtituto verſus Zephyronotum curſu ad *Burro* inſulam contendimus.

III Apparuere nobis inſulæ *Maripa*, *Kilang*, *Burro*. Circa meridiem ad ſiniſtram navis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

navis partem *Burro* erat, in altitudinem grad 3. ad latus Æquatoris Auſtrale.

IV, V, VI Diebus flante Eurono *Burto* prælernavigavimus, & ſeptimo *Cambonam*. De nocte verò non longè à *Buqueronnes* aberamus.

VIII Summo mane flabat Apeliotes. Circà veſperam duas inſulas minores prætervecti ſumus, etiam *Celebes*, in qua plurimos ignes conſpeximus.

XI Propè *Macaſzar* eramus, ad *Maduram* tendentes.

XI Eundem tenuimus curſum, eodem acti vento. Circa veſperam ab ortu Æquinoctiali ſurgebat Æolus, cum paulò antè anchoram fixiſſemus ad quindecim orguiarum altitudinem, propè ſcopulos, quos *Pater noſters* vocant, in quibus & algam, & loca denudata mari, fractumque maris æſtum obſervavimus.

XII & XIII Eadem adhuc & ventorum & curſus noſtri erat ratio. Hoc die ad ſiniſtram navis noſtræ partem erat *Madura* inſula.

XIV Inſulam Maduram prætervectis apparuit littus *Iavæ*. Eodem adhuc die *Tubam* inſulam præternavigavimus. Multi hic nobis obviam facti piſcatores è mari redeuntes.

XVI Ventos è terrâ delatos ſenſimus. Poſt meridjem ante *Iacatram* ad quinque cum dimidio orguias anchoras fiximus, juxta navem *Amſtelodamenſem* cui *Hollandia* nomen erat poſiti, quæ huc ad mercatum oryzæ conceſſerat. Hodie exſcendit Præfectus ut de novo ſibi commeatu proſpiceret. Erat enim hic pecorum, gallinarum, ovorum, tamarindorum, *Arack*, piſcium parabilis annona, idque vili ſatis precio.

XVII & XVIII Modò è locis mediterraneis, modò verò è mari flabat Æolus. Abundè hic de oryza, fabis, piſcibus exſiccatis, alijſque, quæ ad victum neceſſaria ſunt, nobis proſpeximus.

XXII Commeatus omnis in navem tranſlatus erat. Accidit hic, ut oborta ingenti tempeſtate anchoram amitteremus, rupto fune anchorario.

XXIII Verſus *Iacatram* vela fecimus. Navi noſtra iam tum vehebamus quinque armenta cornigera, eaque viventia, quæ futuræ famis ſolatia eſſent.

XXVIII Circa veſperam tribus ab *Iacatra* miliaribus ſtetimus.

XXIX Antè *Iacatram* anchoram fiximus ad altitudinem quatuordecim orguiarum. Quatuor hic naves Belgicas & tres Anglicas offendimus, & præterà *Ionckam* (navis genus eſt) quæ impetrata antè à Societate venia *Bandam* mercatus cauſa petebat. Hac nocte unus è navalibus ſocijs obijt, qui inter tot ſuperſtites primus in navi noſtra fatis conceſſit, cum liburnica noſtra duos jam antè deſideraſſet.

XXX Vela omnia deduximus. Poſtero die ægros in terram expoſuimus. Poſt meridiem quoque huc appulit Præfectus *Iohannes Petri Conrardus*, vectus navi cui *Bantam* nomen erat.

NOVEMBER. IPſis Calendis Novembris Præfectum noſtrum alioſque navis noſtræ officiales coram ſe ac Senatu ſuo vocavit loci hujus præfectus, & ex mandato Indicæ Societatis ipſis ſignificavit, quâ vecti fuiſſent navem, bonaque omnia arreſto gravari ac detineri. Diſplicuit quam maximè hæc res præfecto noſtro, multiſque rationibus ſatisfacere his ipſis conatus fuit, ſed fruſtra. Reſponſum, nihil de jure ipſius, quod prætēderet, diminui. Rem omnem propiori in Hollandia examini ſubjiciendam, illic de facta ſibi quereretur injuria, aliaque plura. Quare acquieſcere coactus fuit, ſumpto ſecum omnium bonorum commentario.

Accidit hoc primo Novembris, ipſo Sanctorum omnium feſto, ſecundum computationem noſtram, ſecundo autem, ſi noſtræ gentis computationem ſpectes. Ratio diverſi-

tatis

ratis eſt, quod è patria tellure Occidentem verſus tendentes terræ jam globum una cum Sole obiviſſemus, ideoque ſemel minus nobis occidiſſet Sol, quam noſtratibus. Ijs verò, qui ab Occidente Orientem verſus profecti fuerant, ſemel plus ortus fuit Sol, quod ipſum 24 horarum diſcrimen importat. Ideoque computationem noſtram mutare coacti fuimus, & omiſſo unico die, Martis nempe, à die Lunę ad Mercurij diem ſaltum fecimus, ita ut ſex ſolummodo eſſet dierum hæc ſeptimana.

Quare ereptâ hic nobis navi noſtrâ, plurimi Claſſiariorum hic loci in miniſterium primoribus Societatis Indicæ ſe addixerunt. Præfectus verò noſter una cum Daniele fratre ſuo & Navarcho Concordiæ alijſque inſuper decem, in navem, cui *Amſtelrodamum* nomen erat, quæ in patriam remeabat, tranſcendit. *Adrianus Nicolai* & *Nicolaus Petri* navis gubernator, alijque decem, navem cui Zelandia nomen erat, conſcenderunt, è civitate *Bantam* ſolventes 15 Decembris. DECEMBER.

XXXI Obijt *Iacobus le Maire* Præfectus noſter, magni animi juvenis, qui toto hoc itinere lucalentum virtutum ſuarum ſpecimen præbuit, diligentiamq; ſuam, induſtriam, ac prudentiam ſingularem omnibus nobis ac ſingulis probavit.

CAlendis Ianuarij flabat Traſciozephyrus, ortâque tempeſtate deductis velis, conſpecta adhuc eminus navi Zelandiâ, ferebamur.

II E conſpectu noſtro tempeſtas *Zelandiam* ſubduxit, quæ poſtea denuò apparuit. IANVARIVS.

XXIII Inſulam *Mauritij* eminus conſpeximus, & XXIV propè eam anchoras fiximus. Simulac verò de aquis nobis proſpexiſſemus, vela fecimus.

SEptima Martij Caput *Bonæ Spei* ſuperavimus, inſtituto verſus Inſulam *S. Helenæ* curſu. MARTIVS.

CAlendis Aprilis viſa eſt nobis dicta Inſula, & poſtero die ſub ipſum littus in anchoris ſtetimus. Atque hic *Zelandiam* navem, quæ à nobis tempeſtatum vi aberraverat, ingenti omnium gaudio, præter omnem ſpem offendimus. APRILIS.

VII Curatis ijs, quæ annonam ſpectabant, vela fecimus, & decimoquinto hujus menſis Inſulam *Aſcenſionis* vidimus.

XXIV Duas naves conſpexere navales ſocij, uno ab Æquatore Auſtrum verſus gradu, ſed propter nimiam a nobis diſtantiam dignoſci non poterant.

XXV Lineam æquinoctialem quintò jam tranſivimus, & XXIX apparuit nobis ſtella polaris, quæ jam viginti menſibus nobis occultata fuerat.

ALtero Iulij die in Zelandiam appulimus, vecti nave, cui *Amſtelodamum* nomen erat, poſtquam moleſtiſſimum hoc iter biennij ac octo dierum ſpacio confeciſſemus; deſiderato *Iacobo le Maire* præfecto noſtro, viro-juveni multis nobis nominibus colendo, cui hujus Navigationis prudens & circumſpecta moderatio, ac novi Freti aliarumque plurimarum inſularum detectio æternam apud poſteros famam memoriamque conciliabit. IVLIVS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

NARRATIO

Navigationis inſtitutæ mandato & auſpicijs Regis Hiſpaniarum Anno M. D. C. XIIX *menſe Octobri, idque à duabus.* Caravallis, *quæ ſolventes portu Liſbonenſi verſus Auſtrales mundi partes ad luſtrandum Fretum* Le Maire *profectæ ſunt, ductu* D. Iuan de More *Capitanei, & confectis ijs, quæ à Rege in mandatis habebant, Hiſpalin reverſæ ſunt menſe Auguſto Anno* M. D. C. XIX.

POſtquam ad Regem Hiſpaniarum perlatum eſſet de Freto quodam à *Jacobo le Maire* detecto, & rem ita ſe habere fide dignis authoribus accepiſſet, duas Lisbonæ *Caravallas* adornari curavit, inſtructas viris 60. commeatu, qui in biennium ſufficeret, omnique apparatu bellico, quas ad explorandum Freti hujus ſive novi in mare Pacificum tranſitus ſitum, miſit, poſtquam gubernatores & naucleros Hollandos, inter quos fuit quidam *Johannes de VVitte* Amſtelodamenſis, ſibi comparaviſſet. Solvebant hæ naves menſe Octobri Anno 1618. è portu Liſbonenſi ſub ductu & imperio, Capitanei *Iohannis de More*, cui hoc ſpecialiter mandatum, ut diligenter attenderet, num qua ratione aditus ac tranſitus hujus Freti exſtructis in littore utroque munimentis intercludi alijs poſſet. Poſtquam verò maris Septentrionalis latitudinem emenſæ eſſent, feliciter in fluvium *de Genero* ad *Braſilia* oram appulerunt, ubi refectis victu corporibus, & de aqua recentiore alijſque ad vitæ præſidium neceſſarijs ſufficienter inſtructæ verſus Fretum ſupradictum contenderunt; verum nonnihil à Freto Magellanico verſus Orientem protruſæ in ſinum delatæ ſunt, cui *S. Georgij* nomen indiderunt. Terram conſcendentes homines proceræ ſtaturæ viderunt, qui toto capite ſuper noſtrates eminebant, à quibus humaniter & benignè excepti ſunt. Capitaneus *Don Juan de More*, merces cum Indis commutare cœpit, & pro ferramentis aliquot auri maſſam ſeſqui pede majorem recepit. Quantú autem ejus eſſet pondus, & num ex his terris petitum, an aliunde invectum eſſet, reſcire non poterant ductores Batavi, cum ſolus commercia cum ipſis iniret Capitaneus, nec ad hæc arcana alij admitterentur. Hinc diſcedentes in conſpectu ſemper telluris navigarunt, uſque dum ipſum Fretum *le Maire* tenerent, cujus ſitum talem deprehenderunt, qualem in Tabulis geographicis de hac navigatione conceptis & editis videre eſt: Hoc ſolum diſcrimine, quod non eam illi eſſe latitudinem, quæ in tabulis annotatur, affirmarent. De longitudine Freti, nempe eam ſeptem eſſe miliarium, idem atteſtabantur. Quanquam verò in ipſis jam Freti faucibus poſitus eſſet Capitaneus *Iuan de More*, illudque nullo negocio tranſire poſſet, tamen præternavigato ejus oſtio littus legit ad leucas 30, inſtituto verſus Orientem & Apelioten νοτιώτερον curſu, ut num alius hîc daretur tranſitus in mare Auſtrale cognoſceret, ſed dum littora continua eſſe videret, continentem hanc Auſtralem eſſe judicavit, quæ longo tractu verſus Caput *Bonæ Spei* & ulterius exſpaciatur. Mox Fretum repetentes *Caravallæ* minus diei ſpatio tranſiverunt, jamque in mari Auſtrali poſitæ terram quoque ad Orientalem freti partem quam in ſuis tabulis

Hollandi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Hollandi Ordinum terram, *Staten lant* vocant, ad leucas triginta proſequutæ ſunt, quam ampliorem hic, quam prope fretum eſſe obſervaverunt, nec ullibi perviam, ſed rupibus, præcipitijs, & locis montanis præruptam & aſperam, qualis *Norvvegiæ* eſſe ſolet adſpectus. Hæc poſt, iterum reperito Freto illud prætervectæ ſunt, poſtquam jam terram quoque propè Freti angulum repperiſſent, hominibus frequentem. Magnam quoque balenarum vim ab utraque freti parte deprehenderunt, & ſic curſum juxta littora ejus terræ, quam *Mauritij* nomine appellavimus, verſus Fretum Magellanicum inſtituerunt, detectis etiam & obſervatis inſulis, quas de *Barneveltij* nomine nuncupavimus, necnon promontorio *de Hoorn*, in eadem quæ in Batavorum tabulis annotatur altitudine poſito, quo loco nulla vicinior Auſtro hactenus detecta fuit tellus.

Ab hoc loco ſervatis ſemper in conſpectu littoribus ulterius provectæ oram omnem luſtraverunt, num alicubi perviâ ea eſſet & tranſitum datet, ſed excepto freto *Magellanico* aliud non invenerunt, licet alium adhuc dari tranſitum à promontorio *Prouvvaert* in mare Auſtrale affirment Angli quidam & præfectus *Spilbergius*, licet exiguis imo nullis nixi rationibus. neque enim vel noſtri vel Hiſpani hunc obſervare potuerunt. Vt certò certius ſit univerſam terram, quæ Freto *Magellanico* ad Auſtrum coextenditur continuam eſſe inſulam, quam noſtri M*auritij* inſulam vocaverunt. Eædem *Caravallæ* in mari Auſtrali poſitæ, littora *Chiles* luſtrare cogitabant, ſed defectu commeatus, ab inſtituto itinere prohibitæ ſunt. Dederat quidem in mandatis Rex, ut de commeatu in biennium ipſis proſpiceretur, verum eorum quibus hæc res demandata erat improbitate accidit, ut vix ad decem menſes ſufficere poſſet commeatus, quare hac neceſſitate compulſi ſecundo vento per Fretum Magellanicum in mare Septentrionale delatæ ſunt, poſtquam in eodem Freto loca quædam juſſu Regis, & inter alia locum, in quo *Philippi* civitas exſtructa fuit, luſtraſſent. Adhæc in eodem Freto arbores reperiverunt, quarum corticibus fragrantiſſimi odoris, vis, qualis piperi, imo acrior multò inerat. Ex his aliquos ſecum *Hiſpalim* advexerunt, & libras ſingulas 16. regalibus vendiderunt. Sic incolumes confecto hoc itinere in Hiſpaniam reverſæ *Hiſpalin* appulerunt *Caravallæ*. Speciatim enim hoc in mandatis habebant, ne in *Portugalliam* appellerent, licet affirmaret Capitaneus *D. Iuan de More*, ſe non obſtante mandato hoc in Portugalliam reverſurum fuiſſe, ſi quidem tunc cum appelleret, Regem *Lisbonæ* morari antè ſciviſſet. Cum urbi appropinquarent, quod feſto *S. Laurentij*, domus Burgundicæ patrono accidit, tormentorum exploſione gaudium ſuum teſtatæ ſunt. Capitaneus verò *Lisbonæ* Regi totius itineris rationem, & quæ de Freto ſupradicto explorata habebat, expoſuit. Quare Rex ex conſilio *Domus Contractuum* ilicet octo naves Hiſpali adornari juſſit, quæ militem, ſocios navales, tormenta bellica, rudentes aliaque nautica utenſilia in *Philippinas* inſulas per hoc Fretum veherent, idque in uſum navium, quæ in inſulis *Manillas* exſtruuntur. Solvendumque erat ijs ipſis navibus circa Novembrem Anno 1619. ſine ullâ ulteriore morâ.

Quin & decretum in Hiſpania, ut hac viâ utpote faciliore & compendioſiore, nec tot periculis expoſito, quotannis auxilia mitterentur ad *Philippinarum* & *Moluccarum* inſularum defenſionem. Etenim navarchi Batavi, & inter hos *Petrus* quidam M*ichaelis de Cardoelen*, qui una cum hac octo navium claſſe gubernatoris titulo inſignitus in *Philippinas* inſulas profecturus eſt, Regi affirmaverunt ſe (niſi humanitus quid accidat) octo aut novem menſium ſpatio iter in *Philippinas* & M*oluccas* inſulas confecturos, faventibus nempè in mari Pacifico & ventis & undis, ut duorum menſium ſpatio ex eodem mari in inſulas ſupradictas perveniri poſſe firmiter ſtatuant, cum neceſsum non ſit,

hic, uti

hic, uti alibi, certa anni tempora & navigandi tempeſtivitates, *Mouſſonnens* vocant, obſervare. Res profecto hæc eſt commodiſſima humano generi, tam brevi tempore integra corporum valetudine ex Europa in *Philippinas* & *Moluccas* navigari poſſe, cum Caput *Bonæ Spei* præternavigantibus, obſervandæ ſint ventorum anniverſariæ oportunitates, nec niſi 14, 15 aut 16 & pluribus ſubinde menſibus hoc iter conficiatur, & præter maris tempeſtates conjunctam quoque habeat hæc navigatio tot morborum neceſſitatem, ut ſubinde tertiam, ſubinde mediam & amplius, vectorum partem in itinere mori contingat, priuſquam ad deſtinata loca pertingant. Illud conſtat, *Gerardum Reynſt* in hoc iter c nſumſiſſe menſes 16. priuſquam *Bantam* appuliſſet, à quo loco tam immani adhuc intervallo diſtant *Moluccæ*, præterea ſociorum ſuorum plus quàm quartam partem in itinere deſideraſſe. *Adrianus* quoque *VVouteri* quatuor navium claſſe Indiam Orientalem petens, novendecim menſium decurſu *Bantam* pervenit, in quo itinere navis *Vliſſinga* 163. viros deſideravit, cum non niſi ducentos ex *Hollandiâ* ſolvens accepiſſet, & qui ſuperſtites manſerant, ægrum & confectum adeò morbis corpus traherent, ut nauticis officijs vix ſufficerent. Naves quoque dictæ *Urſa candida* & *Nigra* poſt octodecim menſium jactationem demum in Bantam appulerunt, tertia ac quarta parte ſuorum deſideratis. His adde naves alias, *Aquilam* è *Zelandia*, *Concordiam* Amſtelodamo, *Arborem aurantiorum* Hornâ miſſam, quæ duodecim, tredecim & amplius menſibus in viâ hæſere. Unde facilè eſt colligere, difficiliorem eſſe navigationem, quæ in *Moluccas* & *Ambonam* juxta *Bonæ Spei* promontoriũ inſtituitur, quam quæ per novũ hoc Fretum ſuſcipitur, cum hac viâ ex his terris quinque menſium ſpatio in *Peru* & *Chilem* pervenire detur, octo autem menſibus in *Moluccas*, ſine ulla inſigni navigantium clade. Exemplo eſſe poteſt navis *Concordia*, quæ hac viâ in *Moluccas* nullo ſuorum ſociorum deſiderato ſalva ſoſpeſque pervenit. Nequaquam verò tam expedita eſt prior navigatio, utpote quæ præter anni tempeſtivitates, quas obſervare neceſſe habet, etiam in *Bantam* tribus, quatuor, & quinque menſibus naves remoratur, priuſquam iter ſuum promouere poſſint, ut de tempore nihil dicam, quo opus eſt, ut hinc in *Moluccas* aliaque Indiæ orientalis loca perveniant.

BREVIS NARRATIO

Omnium, quæ per

FRETUM MAGELLANICUM

inſtitutæ ſunt, Navigationum.

De *Ferdinandi Magellani* Navigatione.

CLaſſis hæc, *Ferdinando Magellano* præfecto, ſerò admodum, decimo nempe menſis Auguſti die Anno M. D. XIX, *Hiſpali* ſolvit, & cum in *Teneriſam* appuliſſet, poſt aliquot dierum moram, tertio Octobris die hinc diſceſſit, poſtque dies quindecim littora *Guineæ* & promontorium *Blanco* tenuit, quo loci per viginti dies eam ventus deſtituit, & integro inſuper menſe contrarius detinuit, tandemque poſt multas maris moleſtias 13. Decembris in Portum ſive fluvium *Genero*, qui in *Braſiliâ* eſt pervenit. Hic refectis aliquandiu corporibus,

ribus, & novo commeatu, qualis hic loci haberi poterat, inſtructus lecto *Americæ* littore ulterius contendit. Septimo verò Ianuarij die Anno 1520. ad altitudinem 24. graduum provecta, in fluvium *de la Plata* venit, ubi aquationi aliquot dies impendit. Sexto Februarij in itinere perrexit, & 5. diebus unicam ſolummodo leucam, confecit. noctu 5. aut 6. à littore leucis recedens, inſignem ſinum offendit *S. Matthæi* dictum, quem occupare conata eſt, ut, nun pervius eſſet, exploraret. Sed cum hic propter maris abyſſum anchora figi non poſſet, ad alium Sinum *de los Patos* properavit, quo loci exiguam repperit inſulam Pinguinis avibus abundantem. Mox in ſinum *de los Trabaios*, ad latus Boreale portus *S. Iuan* delata, commodum hic hybernandi locum eſſe iudicabat. Etenim ab Aprili hic initium ſumit hyems. Hinc diſcedentes feſto *Palmarum* in portum *S. Juliani* in altitudine grad. 49½. poſitum pervenit, ubi hybernare tutiſſimum putavit. Ex hoc loco ulterius miſſus fuit Navarchus, ut fretum aliquod detegeret, qui inſignem fluvium *S. Cruz de Mayo* repperit, magnamque in mari balænarum vidit frequentiam, ſed tandem ventis littori illiſa navis perijt. Reliqui exactis jam menſibus hibernis Aprili, Maio, Iunio, Iulio, Auguſto, è portu *S. Iuliani* 24. Auguſti diſceſſere, & in fluvium *S. Cruz* appulerunt, ubi refectionis ergo duos menſes ſubſtitere Septembris & Octobris, & ultimo Octobris diſcedentes lecto ſemper littore ad promontorium *de las Virginas* perducti ſunt. At 6. Novembris fretum ipſum occupavit, & 27. Novembris poſtquam in eo dies 20. jactatus eſſet in mare Auſtrale pervenit, & ad 18. uſque Decembris verſus Septentrionem curſum tenuit, donec ad altitud. grad. 32½. provectus eſſet, unde curſum verſus Thraſciozephyrū ad Æquinoctialem uſque lineam inſtituit. 24. autem Decembris in altitudine 26. grad. poſitus erat ad latus Æquatoris Auſtrale, poſtquam jam nullam 30. dierum ſpatio tellurem, nullos mortales conſpexiſſet. Tandem duas inſulas minores detexit, ſed incultas & ab incolis deſtitutas, quas *Deſventuradas* vocavit. Refert *Guido* cum trium menſium & viginti dierum ſpatio extra omnium littorum conſpectum navigaſſe. Anno 1555 menſis Septembris die ſexto in *Sevillam* ſive *Hiſpalim* appulit navis *Victoria*, poſtquam triennio & diebus inſuper viginti in mari oberraſſet.

De Navigatione Claßis ſive navium Epiſcopi Placentiæ *D.* Iutieres Carvajal.

SEcundam, quæ *Fretum Magellanicum* tranſijt claſſem inſtrui juſſit *Placentiæ* Epiſcopus, conſtabat navibus quatuor, quæ ex Hiſpania ſolventes & *Moluccas* petituræ per *Fretum Magellanicum* iter parabant, in quod poſtquam obſecundantibus ventis delati eſſent, & jam ad viginti miliaria provectæ eſſent, tanta ex adverſo incubuit tempeſtas, flante ab Occidente Æolo, ut tres in littora impactæ naufragio perierint, quarta verò procellarum vi retroacta in apertum mare Septentrionale repulſa fuerit. Quæ tamen ipſa poſtea ſedata tempeſtate in fretum reverſa eſt, ſocios quęſitura, quos magno numero in littore palantes ac oberrantes conſpexit. Inclamabant hi alta voce & miſeriæ ſuæ ſolatium ab alijs qui in mari erant implorabant. Verum Capitaneus apud animum ſuum revocans, nec navem ſuam tot mortales capere poſſe, nec de commeatu, qui tot alendis ſufficeret, ſibi proſpectum eſſe, minimè conſultum judicavit in terram exſcendere, ſed iter ſuum proſequutus Fretum ſuperavit. In mari Auſtrali poſitus & à ſocijs omnibus deſtitutus minimè conſultum judicavit, tam exigua hominum manu ulterius verſus *Moluccas* iter proſequi. Quare mutato conſilio verſus littora *Peru* & *Limam* contendit, ad quam cum appuliſſet, in rei memoriam retracta in terram fuit navis, quæ etiamnum

ſpectatur, erecto ejuſdem navis malo ante ipſius Palatij fores.
De reliquis, qui ex trium navium naufragio ſervati fuerant, erant autem 250, quorum Capitaneus *Quiros* dictus erat, in hunc uſque diem nihil fando accepimus. Exacti autem jam ſunt anni circiter quadraginta, ex quo hæc accidiſſe commemorantur.

De tertiâ Navigatione per Fretum Magellanicum inſtituta ſolventibus è Chili *navibus.*

TErtia per *Fretum Magellanicum* navigatio non trajecto mari Atlantico, uti priores, ſed juxta littora maris *del Zur* inſtituta fuit, juſſu & mandato *M. Garciæ de Mendoza*, imperij *Chili* Gubernatoris, qui duas eò ſub ductu Capitanei *Ladrilleri* naves miſit. Hic ergò fretũ à parte Occidentali & è mari Pacifico ingreſſus, anguſtias ejusquoq; emenſus eſt, verum cum ad fauces freti mari Seprentrionali objectas perveniſſet, in apertum Oceanum ſe dare auſus non fuit, cum turbatum hic & procelloſum mare experiretur (erat enim jam hic loci hyems) ideoque eadem via remeans in *Chilen* reverſus eſt.

De quarta Navigatione D. Fray Garciæ, & Iofre de Loayſa *qui Anno* M. D. XXV. *ſex navium claſſe,* Caroli quinti *Imperatoris auſpiciys ac mandato fretum hoc tranſiverunt.*

MEnſe Iulio è portu *S. Lucar* ſolventes, ea quæ ad refectionem erant neceſſaria in inſula *S. Matthæi* ſibi comparaverunt. Atque hinc diſcedentes tertio Novembris, *Braſiliam* quarto Decembris in altitudine 20. graduum conſpexerunt. Crebræ ipſos à 14. Ianuarij die, ad 18. uſque exercuerunt tempeſtates. In ipſo freti aditu propè promontorium *de las Virginas* navis jacturam fecere, moxque 18. Fretum ipſum conſcenderunt, è quo adverſantis Æoli violentia repulſi aliquamdiu in fluvio *S. Alphonſi*, & fluvio ac portu *S. Cruz* oberraverunt. Octavo Aprilis denuò Fretum occuparunt, ac primo Iunij illud emenſi mare *Pacificum* tenebant, repertis ac obſervatis quamplurimis in utroque freti oſtio inſulis minoribus in altitudine grad. 48. Diebus 52. illud tranſiverunt, amiſſa *Patacha.* Quinto, poſtquam fretum ſuperaviſſent, die oborta tempeſtas diſiecit claſſem, & amiſſo ex oculis Capitaneo, nunquam de eo quicquam audivere. Verum iter ſuum proſequuti verſus *Moluccas in Mindanao* inſulam appulerunt. Magnam balenarum frequentiam circa oſtia freti in ipſo littore conſpiciebant, quas eò procellarum & tempeſtatum violentia propulerat. Quin & in fluvio *de S. Cruz* Iaſpides varij generis lapideſque hæmorragiam ſiſtentes, aliaque rariora, invenerunt, uti & ligna odorifera, magnamque cinnamomi virentis copiam. Referebant ijdèm ab utraque freti parte terras habitari.

De Navigatione Franciſci Draci *verſus Fretum Magellanicum.*

ANno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, menſis Novembris die decima quinta è portu *Plemmuydæ* ſolvebat, in quem adverſis ventis repulſus, denuò decima tertia Decembris quinque navium claſſe mare conſcendit. Vigeſimo quinto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

quinto ejuſdem menſis promontorium *Cantjen* in littore *Barbariæ* poſitum tenuit, 26 ad inſulam *Mogador* appulit, in quam poſtquam *Pynaſſe* expoſuiſſet, 30 Decembris vela fecit, 17 Ianuarij Anno 1578 ad promontorium *Blanco* pervenit, & poſt aliquot dierum moram hinc diſcedens, 27 Inſulam *de Majo* ſuperavit & 29 in *S. Iago* delatus, quam illic offendit navem cujuſdam *Mino de Sylva* ſecum abduxit. Mox ad inſulam *Brava* contendit, & poſtquam ſibi de aquâ recentiore proſpexiſſet, curſum verſus *Braſiliam* inſtituit, à ventis per tres hebdomadas propè Æquatorem deſtitutus. Calendis Aprilis viſa ipſi *Braſiliæ* littora in altitudine grad. 33, verum nulla facta exſcenſione recta fluvium *de la Plata* petijt, quem conſcendit, ad altitudinem orgujarum 53 & 54. Atque hic poſt aquationis curam in altum vectus ad gradus uſque triginta novem pervenit, ibidemque non longè à ſcopulis antè Sinum poſitis, anchoram fixit. navi hic unâ aut alterâ exuſtâ iter ſuum, cum reliquis quatuor navibus proſequutus, 20 in Sinum *de las Iſlas* ſive portum *S. Iuliani* in altitudine 49 graduum ſitum delatus; 27 dies ibidem ſubſtitit, refectis recreatiſque nonnihil corporibus. Decimoſeptimo, lecto littore navigavit, ſeſquimiliaris ſolummodo à tellure intervallo, maris profunditatem deprehendens ad orguias 20 & 25, poſtque quatriduum ad oſtium *Freti Magellanici* pervenit, ubi adverſantibus ventis aliquandiu ab aditu prohibitus, tandem flante *Cæcia* 21 Auguſti Fretum ingreſſus eſt, & 24 inſulam, quam *Robben* vocant, in Freto poſitam ſuperavit, nec ullo ventorum aut tempeſtatum incommodo retardatus, feliciſſimè Fretum emenſus 6 Septembris in mare Auſtrale pervenit, ubi ingruente procellarum vi à ſe invicem divulſæ naves, mox iterum collectæ curſum verſus Traſciozephyrum & Septentrionem inſtituerunt, ſubinde in intercurrentes inſulas facta exſcenſione. Ac ſic juxta littus navigantes in *Chili* propè *S. Jago* delatæ ſunt. 17 Februarij antè civitatem *Aquapulco* in Nova Hiſpaniâ in anchoris ſteterunt. Hinc ſolventes ad gradus 43 provectæ frigidiſſimum experti ſunt aerem, mox ad grad. 38 in Sinum commodum *Nova Albion* dictum ſe receperunt. Decimotertio Octobris ad Inſulas perventum, poſitas in altitudine graduum octo ad latus Æquatoris Septentrionale.

Decimoquarto *Moluccas* inſulas tenuerunt, & in Angliam reduces tertio Novembris Anno 1580 appulerunt, confecto biennij & 10 menſium ſpacio itinere. Hoc notandum, ſeptem menſibus, & diebus quatuor ex Anglia ad Fretum uſque Magellanicum navigaſſe *Franciſcum Dracum*, & fretum 16 diebus ſuperaſſe.

Quæ verò navis *M. Iohn VVinter* vehebat, poſtquam una cum reliqua claſſe Fretum tranſiviſſet, oborta tempeſtate à ſocijs aberrravit, octavo Octobris, & Fretum repetens viginti ſex dierum ſpacio illud emenſa eſt, ac 11 Novembris denuo in mare Septentrionale delata fuit, & ſecundo Iulij Anno 1579 in *Britanniam* reverſa, ad 55 gradus plagæ Auſtralis ſe provectam narravit, ſed mox a ſocijs tempeſtatum violentia abreptam aberraſſe.

Prorex *Peruviæ* accepto nuncio de adventu harum navium, quæ auro & argento ſpoliarent obvia quæque, tres naves bellicas 250 militibus inſtructas miſit, quæ *Dracum* perſequerentur. ſed cum neque propè promontorium *S. Franc*, neque prope *Panamam* eum reperirent, ratæ eum per Fretum domum remeaſſe re infectâ in *Peruviam* reverſæ ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

De Navigatione Petri Sarmiento, *qui è* Lima *ſolvens Anno* 1579 *ad luſtrandum Auſtrale Freti Magellanici littus miſſus fuit.*

POſtquam ad aures *Franciſci de Toledo* Vice-regis Peruviæ perveniſſet, *Franciſcum Dracum* per *Fretum Magellanicum* in mare Auſtrale delatum paſſim circa ejuſdem littora ferro & igni obvia quæque populari, quo huic malo obviam iret, duas naves inſtrui juſſit, quæ poſtquam è *Callou de Lima* 11. Octob. ſolviſſent, ipſis Calendis Novembris terras *Deſaventuradas* prætervectæ ſunt, in altitudine graduum 25 ½. Prima, quæ in conſpectum ſe dedit tellus, in altitud. grad. 49 ½ poſita erat, ad quam feliciſſimo curſu minus 30 diebus pervenerunt. Mox in apertum mare curſum direxerunt, ad evitandum ventos Auſtrales. hic multarum inſularum congeriem & velut Archipelagum invenerunt, judicabatque *Sarmiento* hic loci Fretum eſſe: ideoque luſtratis littorum ſinubus, diverticulis, Canalibus, etiam conſcenſis montium jugis, non niſi avulſas à ſe-invicem & diviſas terras viderunt, interq; hujus loci ſitũ & grad. 50, inſulas tam majores quam minores 85 numeraverunt. Verum cum Fretum hic nullum offenderent, in altum vectæ ſunt, ubi tam vehemens ipſis incubuit tempeſtas, ut huc illuc diſiectæ altera alterius conſpectum effugeret. Poſtero die ſæviente adhuc Æolo altitudinem polarem graduum eſſe 51 ½ obſervavit, in qua altitudine Fretum ad latus Septentrionale poſitum eſt. Plurimas in mari Auſtrali detegebat inſulas, quarum poſſeſſionem Regi ſuo vendicabat, inditis unicuique nominibus. Alicubi in portu, quem *Vermeio* vocabat, oſtrea repperit, quæ margaritas habebant. Hinc conſcenſo Freto intellexit hac *Dracum* tranſiviſſe, moxque anguſtias, quaſdam in Freto obſervavit, in quibus exſtructis propugnaculis prohiberi tranſitu poſſent exterorum naves. Etiam cum indigenis & Gigantibus conſilia contulit, uti legere eſt apud *Argenſolam.* Superato Freto verſus *Cabo Verde* contendit, hinc verò in *Hiſpaniam*, ubi maximis muneribus illum decoravit Hiſpaniarum Rex, qui ejuſdem *Petri Sarmiento* rogatu claſſem inſtrui juſſit, ſub *Diego Flores de Baldez*, ad muniendas propugnaculis Freti hujus anguſtias.

Alia navis, quam tempeſtas abreptam in altum mare protruſerat, poſt aliquot dierum jactationem terras verſus Orientem poſitas vidit, poſita in altitudine graduum 56. Quidam *Hackuyt* refert, hanc navem ad gradus 58 perveniſſe, plurimaſque detexiſſe in mari Auſtrali inſulas, aliudque Fretum, cujus etiam *Acoſta* meminit, ſed altius Auſtrum verſus poſitum, idque occaſione inſulæ cujuſdam permagnę ſitæ ad latus Auſtrale Freti, quam *Gent la Campana* vocant. Hinc lecto littore *Chili, Limam* petijt.

1581. Anno 1581, Rex Hiſpaniarum hortatu *Petri Sarmiento*, cum navibus 23, quæ 2000 viros & novum *Chiles* præfectum, aliaque ad propugnaculorum exſtructionem neceſſaria & milites 500 vehebant, miſit *Don Diego Flores de Baldez*, ad muniendum propugnaculis locum, & deducendas hic Hiſpanorum colonias, quibus *Sarmiento* gubernatoris titulo imperaret. Annus & ultra excurrebat, priuſquam in Fretum perveniret, bis terve in fluvio *de Genero* hybernans, & amiſſis naufragio aliquot navibus.

De Na-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

De navigatione Thomæ Candiſch *per Fretum Magellanicum.*

SOlvebat *Candiſch* hic *Pleymuydâ* 21. Iulij duabus navibus, quæ 70. ac 30. dolia capiebant, & uni liburnicæ præfectus. Calendis Auguſti *Forte-venturam* conſpexerunt. Nono Auguſti promontorium *Blanco* tenuerunt, 26. in *Sierram Lionam* delati ſunt, ubi dum corpora reficiunt, quindecim dies commorati fuerunt. 10. Septembris ab *Iſle verde*, ſive *Madragumba Braſiliam* petierunt. Primo Novembris ad promontorium *Frio* in *Braſilia* appulerunt. In inſula *S. Sebaſtiani* dies viginti refectionis cauſa hæſerunt. 23. Novembris hinc diſcedentes, in portum *Deſire* 17. Decembris delati ſunt. Anno 1587 die Ianuarij tertio ad *Capo de Virgines* pervenerunt. Sexto ejuſdem menſis *Fretum* occuparunt, & in *Porto Famine* apud Hiſpanos integrum menſem manſerunt. Ad 24. uſque Februarij in Freto jactati ſunt tempeſtatibus varijs & ventis adverſis, quo tempore in mare Pacificum pervenerunt. Septem hebdomadibus Fretum tranſiverunt. Cum in altitudine 49 graduum poſiti eſſent, ecce tempeſtas naves diſiectas ſeparavit, non ſine naufragij periculo, 15 Martij ante inſulam *S. Mariæ* ſteterunt, 4 Novembris ad *Californiam* appulerunt, altitudine graduum viginti trium $\frac{2}{3}$. Anno 1588, decimo quarto Ianuarij in *Philippinas* inſulas pervenerunt. Calendis Martij in portum delati ſunt ad latus Auſtrale *Iavæ Maioris*.

Denique quinto Septembris in Angliam redierunt poſt viginti quinque menſium & quindecim dierum jactationem. Decem menſibus & octodecim diebus à Freto in *Manillas* uſque navigaverunt: a *Pleymuyda* ad Fretum uſque *Magellanicum* menſibus quinque, diebus ſedecim.

De altera Thomæ Candiſch *verſus Fretum Magellanicum Navigatione.*

POſtquam vigeſimo ſexto Auguſti Anno 1591. *Pleymuyda* ſolviſſet, 29 in Sinum *S. Salvatoris* qui in *Braſilia* eſt delatus eſt, ubi ad ſecundum uſque Decembris diem vento deſtitutus hæſit. Circa hæc tempora navem *Hiſpanicam* è fluvio *de la Plata* venientem ſaccharo & *Negros* onuſtam cepit. Hujus verò navis Nauclerus eum in inſulam *Placentiam* triginta a promontorio *de Frio* Occidentem verſus leucis, deduxit, ad quam quinto Decembris appulit. Sex ſeptemque Luſitanorum domos ſpoliabat, 2° hinc ſolvens, decimoquarto *S. Sebaſtiani* inſulam attigit, unde ad expugnandam urbeculã *de Santos* profectus fuit, decimoquinto antè *Santos* urbem in anchoris ſtetit, poſtero verò die eam invaſit, captoſque incolas templo incluſit, ſibique de commeatu abundè proſpexit. Vigeſimo Ianuarii Anno 1592 relicto hoc loco, oppidũ *S. Vincentij* incendio vaſtavit. 24 in altum vectus recta Fretũ petijt. 7 Februarij tempeſtas claſſi violenta incubuit. Diſſipatæ hic illic ventorũ violentia naves jactabantur. Quare decretum ut in portum *Deſire*, qui in altitud. eſt gradus 48. iretur. 16 Martij redijt ad ſocios *Pinaſſe* navis, quæ etiam huc venturum Præfectum ſperabat, quod priore ſua navigatione hic reficiendi ſe ſuoſque oportunitatem inveniſſet. 6 Martij duabus navibus in Portũ *Deſire* delatus eſt. decimooctavo tota claſſis aliquandiu ſparſim jactata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

denuò collecta fuit, unica excepta nave, quæ Angliam repetijt. Vigeſimo hinc ſolventes Fretum petierunt. Octavo Aprilis ad oſtium ejus poſt crebras tempeſtates pervenerunt. Decimo quarto primas Freti anguſtias.16°. verò alteras ſuperaverunt, quæ decem à prioribus diſtant leucis. Decimo octavo ad promontorium *Frouvvard* delati in altitudine quinquaginta trium cum dimidio graduum ſtetere. Vigeſimo primo tempeſtatum vis eos retruſit in anguſtias quaſdam, quatuor à promontorio Freti Auſtrali leucis, quo loci ad decimum quintum uſque May manſerunt, ſumma annonæ inopia laborantes, conchylijſque & herbis marinis victitantes.

Candiſch, qui hic diuturnas non eſſe nives nec perpetua frigora optime ſciebat, iter urgebat, verum maxima ſociorum pars de alia expeditione cogitabat, aut in *Braſiliam* reverti malebat. Verum ipſe conſtituit promontorium *Bonæ Spei* adire, cum commeatu alijſq;ad victum neceſſarijs præſidijs deſtituti eſſent. Sed ſuorum tandem victus ſuaſionibus *Braſiliam* repetijt. Quare decimo octavo May egreſſi Freto, 20. non longè à portu *Deſire* aberant, cumque noctu curſum mutaſſe Præfectum ſuſpicarentur alij, à Præfecto aberraverunt, ideoque cum poſtero die ex oculis effugiſſent, eum portum *Deſire* petijſſe opinabantur, puteumque, qui recentem habebat aquam, ad Auſtrale portus latus invenerunt. Sexto Auguſti nondum reperto Præfecto inſulam *Pinguinorum* petierunt, & hinc rurſum ad Fretum contenderunt. Nono ejuſdem menſis die præ ventorum vehementia vela omnia dejicere coacti fuere. Decimo quinto ad inſulas ante hac incognitas delati ſunt, quæ 17. à continente aberant leucis, ſitæ ad Boreale Freti latus, propè quas parum aberat, quin naufragio perijſſent, niſi ſedata fuiſſet tempeſtas. Decimo octavo aëre caliginoſo decem à promontorio Freti leucis in anchoris ſteterunt. Decimo nono primas Freti anguſtias ſuperarunt, vigeſimo alteras. anchoras fixerunt in *Canali* quodam ſive anfractuoſo loco, ubi plurimos offenderunt Barbaros homineſque agreſtes, qui non obſtante intenſiſſimo aëris frigore in ſylvis & nemoribus Satyrorum more vivebant. Corpore erant robuſto, & ſaxis magnæ molis quatuor aut quinque librarum ipſos longo intervallo impetebant.

Vigeſimo quarto hinc diſcedentes poſtero die ad eam Freti partem pervenerunt, quę Thraſciozephyrum ſpectat. Vigeſimo quinto anchoras fixerunt 14. à mari Auſtrali leucis, decretumque ut hic loci præfectum præſtolarentur. Erat enim fretum hic anguſtius, trium ſolummodo leucarum latitudine. Verum cum hic frigoris illos affligeret inclementia, & jam deficeret commeatus, ſtatutum, ut mare Auſtrale peterent, & inſulam *S. Mariæ* ſitam climate temperato, partim ut de commeatu ſibi proſpicerent, partim ut hic præfectum expectarent. Quare decimo tertio Septembris vela facientes eodem die mare Auſtrale conſpexerunt. Decimo quarto verſus interiora Freti ventorum vi repulſi ſunt.

Secundo Octobris denuò in apertum mare Auſtrale delati ſunt. Sequens nox tam fuit procelloſa, ut quò curſum eſſent directuri ignorarent, nec fretum repetere audebant, cum à funibus anchorarijs eſſent deſtituti. Quarto & quinto Octobris ſæviebat indeſinenter Æolus, jamque aquas hauriebant naves, donec undecimo Octobris promontorium *Deſirado* conſpicerent, duorum miliarium diſtantia. Mox propius acceſſere ad ipſum littus, à quo tempeſtatum impetu in fretum protruſi ſunt, tanta acti aquarum rapiditate, ut ſex horis viginti quinque decurrerent miliaria, & vigeſimo quinto Octobris denuò inſulam *Pinguinorum* tenerent. Vigeſimo mare Septentrionale ipſos habebat. Trigeſimo Octobris portum *Deſire* refectionis ergo petebant.

Anno 1595 trigeſimo Ianuarij ad *Iſlam Placentiam* in *Braſilia* appulerunt, & undecimo

cimo Iulij in Angliam, confecto viginti duobus menſibus cum dimidio itinere.

Illud quoque certo conſtat, Anno 1595. ex Anglia navigaſſe Ducem quendam *Haukens* dictum, qui per Fretum hoc in mare Auſtrale delatus, tempeſtatum vi verſus Auſtrum propulſus eſt ad gradus uſque 56. verum inſulas plurimas reperit, continentem nequaquam.

De navigatione inſtituta per Fretum Magellanicum à Iacobo Mahu & Simone de Cordes, *Rotterodamo ſolventibus quinque navium claſſe Anno 1598.*

IAcobus *Mahu* & *Simon de Cordes* è portu & ſtatione *Goereaná*, quæ in oſtio *Moſæ* eſt, 1598.
propè *Brielam*, ſolvebant 27. Iunij, quinque navium claſſe; aduerſiſque ventis in littora Angliæ propulſi ſunt, ubi ad 15. Iulij in anchoris ſteterunt. Hinc diſcedentes prima Auguſti in eadem cum promontorio *S. Vincentij* altiudine poſiti erant, & 19. ejuſdē menſis ad littora *Barbariæ* prolapſi ſunt, unde curſum verſus inſulam *de Cabo verde* inſtituentes, ultimo Auguſti inſulam *S. Iago* viderunt, in qua quæ ad refectionem corporum facerent, comparaturos facile ſe ſperabant, licet fruſtrà. Calendis Septembris ſub *Iſla de Majo* delati ſunt, verum cum hic recentiores aquas ac commeatum ſibi comparare non poſſent, poſtero die *S. Jago* petierunt, ubi cum commeatum ſibi poſcerent preciumq; liberaliter ac perhumaniter poſcerēt, nec impetrare tamen ab incolarum inhumanitate poſſent, terram conſcenderunt, & armata manu oppidulum expugnarunt, ſibique de aquis invitis indigenis proſpexerunt. Verùm ob aëris inſalubritatem morbo corripi cœperunt. Sexta Septembris vela facientes, undecimo in *Iſlam Branam* appulerunt, in quam aquatum ivere, fruſtra reluctantibus indigenis. Decimo quinto Septembris flante Meze & inſtituto verſus Euronotum curſu in altum provecti ſunt. 24. ejuſdem menſis obijt Claſſis Præfectus, cum non longè à littore abeſſent, altitudine maris ad orguias ſex. Ab hoc tempore ſcorbutum inter navales ſocios graſſari cœpit. 29. iter ſuum proſecuti ſunt inſtituto verſus Zephyronotum νοτικώτερον, & Libonotum curſu, quē ad 4. uſque Octobris tenuerunt. Quo tempore mutato curſu verſus *Africum*, uti & ſexto ejuſdem menſis verſus Vulturnum conceſſerunt. 28 indictus fuit precum & jejunij dies, poſitique erant in altitudine grad. unius cum dimidio ultra Æquatorem. Secundo Novembris decretum, ut terram primò obviam conſcenderent, ad recreanda ęgrorum corpora, ideoque curſum direxere verſus *Annobon:* & cum 150. miliaribus ſe à tellure abeſſe crederent, ſub ipſum littus poſiti erant. Cum verò in altitud. trium grad. Auſtralium poſiti eſſent propè littora *Manicongo* erant, à quo loco itinere terreſtri promontorium *Lopo Gonſalves* petierunt, & littora *Guineæ*, quæ ad commeatum facerent ſtudioſè quærentes, quo refecti nonnihil ac ſibi penè reſtituti ſunt ægri; qui mox recidivam paſſi ſunt, ob aëris nimiam intemperiem. Quare 9. Decembris in *Annobam* inſulam contenderunt, ad quam poſt meridiem delati, vi oppidulum occupaverunt & aquatum ivere. Sed rurſus ardentibus febribus correpti plurimi ſunt, alijſque morborum generibus laborare cœperunt.

Secundo Ianuarij Anno 1599. flante Phœnicia verſus *Fretum Magellanicum* conten- 1599.
derunt, inſtituto in Zephyronotū curſu. 22. ad altitud. grad. octo cum dimidio provecti inſulam *S. Aſcenſionis* conſpexerunt. Ultimo verò dicti menſis die in vertice ſive Zenith erat Sol. Mox *Abrolhos* prætervecti ſunt flante Meze, curſu verſus Zephyronotū νοτικώτερον directo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

directo. Nono Martij ad altitudinem $41\frac{1}{2}$. graduum proceſſerant. 23. bidui ac tridui tempore nebuloſum ac conſpiſſatum caligine cælum experti ſunt. 28. in altitudine 50^{2}. grad. poſiti, vadum ad 60. orguias deprehenderunt. 29. ad altitudinem grad. 50. provecti fundum ad orguias 80. attigere. 30. & 31. flante Circio verſus Zephyronotum rectâ contenderunt, altitudine maris deprehenſa ad orguias 67. & 80. Calendis Aprilis ſub occaſum terram conſpexere. 6. Aprilis in *Fretum Magellanicum* delati ſunt, flante Auſtro, menſeſque jam erant novem & dies totidem, ex quo patria ſolverant, trimeſtre verò, ex quo ab *Annabon* inſula diſceſſerunt. Verum hyemis inclementiâ varijſque tempeſtatibus, frigoris adhæc ac inediæ incommodis fractæ fuere ipſorum vires. Circa hæc tempora ineunte Aprili quinque aut ſex diebus flante Apeliota & Meſe navigarunt, quo temporis intervallo Fretum tranſire potuiſſent. Verum dum aquationi intenti ſunt, ſibique de lignis proſpiciunt, venti oportunitatem neglexerunt. A ſeptimo ſiquidem Aprilis ad vigeſimum uſque idoneum ſatis & propitium ventum nacti ſunt, cujus ope Fretũ ſuperare potuiſſent, ſed mox mutato illo in Auſtrum & Zephyronotum, à tranſitu freti prohibiti ſunt. Cum autem menſis May hic loci in hyemem incidat; variæq; hos tractus exerceant procellæ in Freto hæſere ad 23. uſque Auguſti. Stationem fixerant in *Sinu Viridi*, mox vela facientes ſubinde in anchoris ſteterunt, donec 23. die Fretum emenſi, & mare Auſtrale ingreſſi ſunt, poſtquam ſemeſtre jam in Freti anguſtijs hæſiſſent. Quinto & ſexto ejuſdem menſis flante Meze curſum verſus Zephyrum tenuerunt. Nondum in hunc uſque diem ſex navium & unius lembi claſſis diſſipata ac divulſa fuerat, donec inſurgente procellâ 7. Septembris, turbato admodum & procelloſo mari, duæ naves, quibus nomina erant *Charitatis & Fidei*, quæque *VVeertium & Cordes* vehebant, ad ſiniſtram navis latus lembos intra foros recipere coactæ fuerunt. Interea temporis Admiralium proximè ſequitur *VVeertius*, &, quæ futuræ calamitatis præludia fuere, iuſignem jacturam paſſa eſt Liburnica, cui à *Læto nuncio* nomen erat, amiſſis aliquot navis partibus, antenna alijſque, quæ res effecit ut dejectis velis (erat enim tempeſtas vehemens) tormenti exploſione opem aliorum poſceret. Mox vela quoque deduxerunt *VVeertius* & *Fides*. U geb t iter Admiralius, ſed *Charitas* ad alias accedens idem quod illæ fecit, ut quatuor jam conjunctæ eſſent naves. Hæc poſt denſa admodum oborta caligo alios aliorum oculis eripuit. Interim quaſſam navem reficit Liburnica. Octavo Septembris naves tres una cum lembo à prævia navi, quæ viam monſtrare ſolet, aberraverunt. Poſtero die Admiralius cum *Charitate* vela fecerunt, ſperantes jam præceſſiſſe reliquas duas liburnicas, quas non ita diu poſt conſpexere. *Cordes* & *VVeertius* naupegos ſuos liburnicæ conceſſere, qui novam antennam fabricarent, ſed factum hoc ipſorum incommodo, neque enim poſtea ijs viſi ſunt. Etenim poſtero die qui 30. erat Septembris, flante Traſciozephyro, mutato curſu verſus Zephyronotum contendimus. Circa veſperam invaleſcente vento iterum liburnica vela omnia dejecit, fecerunt que idem Vice-Admiralius, *Fides* & *Fidelitas* aliæque naves. Intempeſta nocte vela fecerat liburnica nullo inſtituti curſus dato ſigno. Quare vicinæ ſibi invicem manſere naves *Fides* & *Fidelitas*, ſperantes futurum ut *Cordes* ad ipſos accederet, nec iter proſequeretur. Interea magis magiſque ſævijt tempeſtas, & poſtquam jam illuxiſſet nullam circumcirca navem, vela nulla conſpexere. Quare Capitaneus *VVeertius* deductis nonnihil & ſufflaminatis velis ad Capitaneum *Cordes* contendit, ea cum ipſo decreturus, quæ ad navigationis ſecuritatem facerent, & ſpeciatim, ne quiſquam niſi dato ſigno vela faceret, eaque vel expanderet vel deduceret. Hi ergo flante Auſt o 17. Septembris ad grad. uſque 54. ad Auſtralem freti partem prolapſi ſunt. Eopſe die obijt Nauclerus *VVeertij*, qui una cum *Cordeſio* iter ſuum proſequutus eſt.

Totos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Totos 24. dies continuis tempeſtatibus ac procellis non ſine naufragij metu maris ac fluctuum arbitrio jactati fuere,& diſſolutis navium compagibus magnam aquarum copiam hauſerunt. Interdum à ſe invicem divulſi,mox iterũ conjungebantur. 25. Septembris nova ex Aquilone incubuit tempeſtas, quare contractis velis flante Zephyro in Thraſciozephyrum curſum direxerunt. Media nocte ad Septentrionale freti latus delati ſunt,in ipſum littus,quod præ noctis tenebris obſervare non poterant protruſi,à quo ſe 20. miliaribus abeſſe conjectabant. Quare non leviter periculi præſentis metu perculſi ſunt,cum ad eam terræ oram ſe prolapſos viderent,in quã fluctus incumbunt. Erat tempeſtas tam vehemens ,ut thoracia deduci neceſſe eſſet. Mox tribus miliaribus ſe à Freto abeſſe obſervarunt,cumque à littore illos ſolvere non permitteret Zephyri vis, decretũ ut in fretum ſe reciperent, ibidemque commodam navibus ſtationem quærerent,& claſſi ſe jungerent,quæ ad bimeſtre in inſula *S. Mariæ* moratura erat. Itaque ſecundo acti vento fretum petierunt,lecto continentis littore,& circa veſperam ad Auſtralem freti angulum pervenerunt.Poſtea fretum occupaverunt, & maris æſtu ad ſex aut ſeptem miliaria in penitiores freti partes propulſi ſunt,atque hic tutam in ſinu quodam ſtationẽ nacti aliquamdiu ſubſtiterunt, venti & aëris ad repetendum mare oportunitatem captantes. Temperato hic fruebantur aëre , quanquam ad finem uſq; Septembris flaret Zephyrus. Calendis Octobris tam vehemens exorta fuit tempeſtas,ut tribus anchoris firmari naves neceſſum eſſet,ſed ſedata mox ventorum violentia, ſpes eos tenebat mitioris cæli,ob adventantem æſtatem. Verum feſellit miſeros opinio hæc,nam toto bimeſtri inducias nullas dabat Æolus,& madidis tum pluviâ,tum fluctuum aſperſione velis navigatum fuit. Decimo quinto ſæviebat rurſum Thraſciozephyrus, ac è montium jugis ac præcipitijs delapſi venti perpetuas dabant tempeſtates,ut vix officium facerent funes anchorarij. In ſumma novem hic hæſerunt menſes,nihil promoventes, ſed majorem indies aëris clementiam exſpectantes. Octavo Decembris graviſſima & a quâ ferè mergebantur procella naves obruit, ſublatis ad roſtra uſque maris fluctibus. Cum ad breve tempus flaret Apeliotes & Mezes vela fecerunt, verum diverſis locis & *VVeertius* & *Cordeſius* in anchoris ſtetere, ventis jam adverſantibus. Undecimo Decembris à ſe invicem divulſi ſunt. *VVeertius* ulterius procellarum impetu in fretum propulſus fuit, donec Olivario obvius eſſet factus Decembris die 16. Uigeſimo iter proſecuti flante Euronoto, non ita diu poſt *Japyga* experti ſunt. Navis *Weertij* ſordibus maris obducta, ſegniter navigabat, nec *Olivarium* aſſequi poterat,minus idonea ad obliquandos ſinus. Quæ res neceſſitatem *Olvario* impoſuit *Weertium* miſſum faciendi. Idem *Weertius* varia incommoda in eodem freto paſſus fuit, cumque jam nec *Cordeſium* inveniret,nec claſſem ſupradictam, fretum relinquere & domum repetere coactus fuit. Freto exibat 21. Februarij. At Martij 24. ad littora *Novæ Guineæ* pervenit, & circa medium Iunij in portum *Goereanum*, poſtquam jam domo abfuiſſet 25. menſes.

Cordeſius vectus navi,cui *Fidelitas* nomen erat, in mare Auſtrale delatus fuit, & in *Chili* appulit,non reperto itineris ſocio *Weertio*. hic de commeatu ſibi proſpexit, & urbeculam arcemque Hiſpanorum expugnavit, & *Chilenſes* mancipatos libertate donavit,quo beneficio tantam apud eos invenit gratiam, ut Regis illi titulum decernerent indigenæ. Hinc juxta *Peruviæ* oram navigans & ſocios quærens plurimas naves cepit, & tandem in *Moluccas Tidoram* venit, quo loci erepta illi à *Luſitanis* fuit navis,& Nauclerus cui nomen erat *Antonio Nigro Malaccam* captivus abductus.

Liburnica quæ *Theodorum Gerardi* vehebat, tempeſtatum vi verſus Auſtrum propulſa fuit ad gradus uſque 64. in qua altitudine poſita ad Auſtralem plagam ſolum montoſum

& nivibus opertum eminus conſpexit, qualis *Norvvegiæ* eſſe ſolet facies. Verſus inſulas *Salomonis* exporrigi videbatur. Hinc *Chilam* petijt, & ab inſula *S. Mariæ*, quo loci ſocios ſe reperturum putabat, aberrans, in portum *S. Iacobi de val Parayſo* ſe recepit, & cum humanitatis ac benevolentiæ officia omnia negarent indigenæ, itinere longo confectis vectoribus, & commeatus indiga, in hoſtium manus ſe dedit.

Non dubium quoque quin Vice-Admiralius, quem *Charitas* vehebat, & cui Nauclerus *Jacobus Quack* præerat, à reliquis duabus *Fide* nempe & *Fidelitate* abreptus, in Auſtrum protruſus fuerit. Poſteà in *Chilam* appulit, & in Inſula *S. Mariæ* ſocios præſtolatus fuit. Mox ad cuſpidem *Lanapiæ* pervenit, ubi viginti tribus ſuorum, quos Indi trucidaverant, deſideratis *Japonam petijt*.

Admiralius, quem navis *Spes* vehebat, iiſdem quibus aliæ tempeſtatibus jactatus per fretum in mare Auſtrale venit, & juxta *Peruviæ* oram *Chilen* attigit ad altitudinem grad. 46. Ubi ad 28. dies reliquas navés expectavit, interim refectioni ſuorum ſtudens, & de commeatu ſibi proſpiciens. Hinc ſolvens ad oſtia *Baldiviæ* pervenit, quibus prætcritis *Mocham* petijt, quo loci *Charitatem* invenit, cum qua ad Inſulam *S. Mariæ* contendit, prope quam in Continente viginti tres è ſocijs ab Indis interfecti ſunt. Quare ab inſula *S. Mariæ in Iapan* curſum direxerunt, ubi Admiralius, & Vice-Admiralius mox quoque appulerunt.

De Navigatione Olivarij de Noort, *qui quatuor navium claſſe Anno 1598. è Belgio ſolvit.*

SOlvit *Olivarius de Noort* è portu aut navium ſtatione, quam *Goereanam* vocant, decimo tertio Septembris. Nono Octobris ad Septentrionalem promontorij *de Blanco* partem in littus ferè, non ſine naufragij periculo, impegit. Decimo octavo in altitudine 11. grad. cum eſſet flabat in proram Zephyronotus. Tertio Novembris Auſtrum nactus eſt, & ab undecimo Octobris aut Auſtro aut Zephyro flante navigatum fuit, donec *Guineam* attingeret in altitudine trium grad. & quatuor minutorum. Undecimo Decembris ſub inſulam *de Principe* ſtetit claſſis.

Anno 1599. Calendis Ianuarij *Annabon* ſe in conſpectum dabat, & in eodem die in *Rio Janero* directus curſus. Duodecimo hujus menſis multos è ſocijs adverſa valetudo afflixit. Tertio Februarij viſa *Braſilia* in altitud. 20. grad. Nono in fluvium *Ianero* ſe recepit, quo loci cum de novo ſibi commeatu proſpicere vellet, vi ab indigenis telluris aditu prohibitus eſt. Decimo ſexto ad inſulas duas incognitas delatus, magnam palmitum & concharum copiam offendit. Vigeſimo ſecundo ad inſulam *S. Sebaſtiani* appulit, ubi refectis corporibus in inſulam *S. Helenæ* contendit, à qua tamen aberravit. Trigeſimo iterum conſpecta fuit *Braſilia*, in altitud. 20. grad. Secundo Iunij inſulam *S. Claræ* vidit, in quam neceſſario exſcendendum fuit, ut palmitum ſucco & prunorum acidorũ eſu ægros refocillaret. Hic loci navem *Concordiam* flammis abſumſit. Trigeſimo iterum in *S. Sebaſtiani inſulam* reverſus eſt. Vigeſimo Septembris in *Porto Deſire* pervenit, ubi magnam avium *Pinguinorum*, vitulorum marinorum, & ovorum ſibi comparavit copiam: Redditaque jam ægrotis fuit ſua valetudo. Trigeſimo Octobris in altum vectus, quarto Novembris promontorium *de Virgines* attigit, ibidemque mare ad altitudinem orguiarum ſeptem accreſcere & decreſcere obſervavit. Quinto Novembris fretum claſſis occupavit, poſt quatuordecim menſium jactationem, centum è claſſe deſideratis. Vigeſimo quarto ulterius in freto provecta erat, poſtquã adverſis ventis jam quater

ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

ab oſtio repulſa eſſet. Hic *Sebaltium de VVeert* offenderunt, qui ad viginti miliaria fretum conſcenderat, & ventorum impetu remeare cogebatur. Mirabatur hic *VVeertius*, tam bene habito corpore eſſe navales ſocios *Olivarij*, cum ſui confectis inedia corporibus vix ſpiritum traherent. Circa veſperam vela fecerunt, ſed cum tardius procederet *Weertius*, promontorium *Mauritij* ſuperare non potuit. *Olivarius* iter promovens varia æſtuum, fluxus & refluxus marini diſcrimina expertus eſt. Vigeſimo nono Februarij fretum emenſus in mare *Pacificum* delatus eſt, poſtquam quatuor in tranſeundo freto menſes conſumſiſſet. Prope promontorium *Deſirado* magnam exiguarum inſularum frequentiam repperit, quæ juxta littora *Chiles* extendebantur. Duodecimo Martij in altitudine 46. graduum poſitus cum eſſet ſubductus ex oculis fuit tempeſtatum vehementia Vice-Admiralius. Vigeſimo primo *Mocham* appulit. Decimo quinto Septembris in freto *Manilæ* ſtetit, poſt ſeptimum, quo *fretum Magellanicum* ſuperavit, menſem. Anno 1601. 1601.
nono Februarij è freto *Balaboam* ſolvit. Vigeſimo quinto Aprilis conſpecta fuere Capitis *Bonæ Spei* littora. Vigeſimo quinto Auguſti in Moſæ oſtio ſtetit, & ſpatio triennij duodecim minus diebus Orbem circumnavigavit.

FRanciſcus *Dracus* ſexto Septembris, *è Freto Magellanico* in mare Auſtrale delatus fuit. NOTA.
Septimo verò ejuſdem menſis cum unius gradus longitudine à freti oſtio abeſſet, tempeſtatum vi ad ducentas leucas Auſtrum verſus propulſus fuit, & ad altitud. 55. & amplius grad. in portum inſulæ cujuſdam ſe recepit. Hinc flante Auſtro rectâ Septentrionem verſus contendit ad gradus uſque quinquaginta quinque cum dimidio, & in inſulis quibuſdam recentem offendit aquam, & herbarum varia genera. Ulterius progreſſus in Sinum delatus eſt, ubi viros fœminaſque nudas in *Canois* conſpexit, cum quibus merces pro commeatu commutavit. Hoc quoque obſervavit, hic loci Solem octo à Tropico Capicorni gradibus poſitum non niſi duas horas nocti concedere. Unde concludebat Sole in Capricorno poſito nullam hic eſſe noctem. In eadem cum *Freto Magellanico* poſitus altitudine curſum rectâ in Septentrionem direxit, & 29. Novembris *Mocham* attigit. Toto verò illo, quo à parte Auſtrali ad latus ejus Septentrionale contendit, tempore, nullam tellurem, littora nulla conſpexit.

FINIS.

CATA-

CATALOGVS Vocabulorum aliquot, quibus utebantur indigenæ Inſularum SALOMONIS.

VNum.	*Tacij,* vel *Taci.*
Duo.	*Loua,* vel *loa.*
Tria.	*Tolou.*
Quatuor.	*Fa: D'ſa.*
Quinque.	*Lima.*
Sex.	*Houvv.*
Decem.	*Ougefoula.*
Accede ad navem.	*Nutiſoy,*
Diſcede.	*Fanou.*
Pugnare.	*Backela.*
Mulier.	*Herri.*
Porcus.	*VVacka.*
Gallina.	*Omo.*
Ventus.	*Augin.*
Piſcis.	*Ica.*
Arundo piſcatoria.	*Eca.*
Nuces *Cocos.*	*Alieuvv.*
Banannas.	*VVafoudgy.*
Radices Obos.	*Ouſij, Oubi.*
Cedò mihi Obos meas.	*Toma may ouſi.*
Ægrotus.	*Mataij.*
Cocos recentes.	*D'mauta*
Corallia.	*Lickaſoa, ou acachoa.*
Clavus.	*Hakoubea.*
Ferrum.	*Hequij.*
Hamus.	*Matau.*
Princeps.	*Latou.*
In terram exſcende.	*Ajouta, ou ajouda.*
Optimum ferrum.	*Moaij.*
Ita.	*Da of ijto.*
Abi.	*Alick-vvi.*
Acoua, radicis nomen eſt, arundini ſimilis, & corticem habentis variegatum.	*Acoua.*

Voces indigenarum Inſulæ Cocos.

Sol.	*La.*
Luna.	*Maßina.*
Stella.	*Fittou.*
Oculi.	*Matta.*
Aures.	*Talinga.*
Lingua.	*Alello.*
Labia.	*Lamotou.*
Genæ.	*Calafou.*
Guttur.	*Oua.*
Uber.	*Chou.*
Cor.	*Fatta.*
Os.	*Coloij.*
Naſus.	*Eſou.*
Barba.	*Talaſſa.*
Dentes.	*Nyſo of lyſo.*
Capilli.	*Ouroucq;, ourou.*
Oſſa.	*VVaaij.*
Pedes, & manus	*Fatinga. lima.*
Ungues.	*Maij ninia.*
Venter.	*Tinay.*
Dorſum.	*Toua.*
Humeri.	*Touauma.*
Nares.	*Mouri.*
Iuvenis, puer.	*Tama.*
Filia.	*Toubou.*
Fœmina.	*Farri.*
Dormire.	*Mooij.*
Saltare ad numeros.	*Pipi.*
Domus, tuguriolum.	*Fare.*
Lapis.	*Fattou.*
Arbor.	*Talie, of taliei.*
Lignum.	*Lachaai.*
Ferrum.	*Hackoumea.*
Corallia.	*Caſoa.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Navis.	*VVacha.*
Sus.	*Pouacca.*
Gallus.	*Moa.*
Aqua.	*VVaÿ.*
Gallina.	*Ouſa.*
Pluvia.	*Oua.*
Securis. Malleus.	*Tocki gelſij.*
Terra.	*Kille.*
Æs	*Tatto.*
Sedes.	*Noſſoa.*
Patella.	*Chienga.*
Ebur.	*Tatta.*
Auſter.	*Maſſele.*
Cultro lædere.	*Tuamo.*
Veſtis.	*Caſou.*
Storea.	*D'ſau.*
Oleum Cocos.	*D'lolo.*
Mons.	*Maoucha.*
Abnavigare.	*Foulau.*
Comede.	*Tacki, nacki.*
Attolle.	*Foudij.*
Banannas.	*Fouti.*
Obes radices.	*Ouſi.*
Aqua.	*VVaÿ.*
Oleum.	*Lolo.*
Caſeus.	*Poulaca.*
Forfex.	*Epouri.*
Annulus digitalis.	*Mamma.*
Tympanum.	*Naſſa.*
Bombarda.	*Leaij tiſmoghel neluij. VVaÿſogi.*
Culter.	*Faſſi.*
Speculum urens.	*Leſsi 'iloa.*
Folia Cocorum.	*Aes Ciſaro.*
Aqua Cocorum.	*VVacki.*
Saccharum.	*Lolo.*
Cortices Cocorum.	*Pourou.*
Fructus quidam.	*Falaſola.*
Cochlea margariti- (fera.	*Tiſſa, of Teſſa.*
Tintinabulum.	*Taula.*
Cinnamomum.	*Kaij.*
Funiculus.	*VVaſſauvv.*
Ignis.	*Oumou.*
Unum.	*Taci.*
Duo.	*Loua.*
Tria.	*Tolou.*

Quatuor.	*Fa.*
Quinque.	*Lima.*
Sex.	*Houno.*
Septem.	*Fitou.*
Octo.	*VValou.*
Novem.	*Yvvou.*
Decem.	*Ongeſoula.*

Ultra denarium numerum non aſcendebant, nos ad centum numerare eos docuimus, hac formâ:

Undecim.	*Ongeſoula taci.*
Duodecim.	*Ongeſoula loua.*
Hoc, aut hîc.	*Equi.*
Iuvenis.	*Manta.*
Videam.	*Matta may.*
Nihil eſt.	*Neay, vel Eay.*
Non.	*Eai.*
Ita.	*Yio, vel Yiouvv.*
Columba.	*Loupe.*
Nihil ſupereſt.	*Eeuvv.*
Cantus.	*Adoua.*
Hac voce adventum gratulabantur.	*Lolle.*
Cutis inciſæ variegatio.	*Tetau.*
Geſticulationes trepudiantium.	*Mon.*
Animal cornigerum.	*Niſo.*
Saccharum.	*Lolo.*
Obos minores.	*Talo.*
Veſtes chartaceæ pi- (ctę.	*Keaſiva.*
Bos cornutus.	*VVagga, vvagga bou.*
Radicis, quam mandere ſolent, & è cujus ſucco potum conficiunt, nomen:	*Acava: Atova, Cava.*
Navis.	*VVacha.*
Nomina obſidum.	*Tamay, Foſa.*
Funis, quo veſtes conſtringere ac ſuccingere ſolent.	*Caſſa.*
Armillæ.	*Tauvva pou.*
Digitus.	*Fatinga.*
Fructus cujuſdã ſuc-	*Lolou.*

culenti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

culenti nomen.	
Panis noſter.	*Maſi.*
Hepar.	*Adde.*
Hepar porcinum.	*Adde puacca.*
Rex.	*Ariki.*
Præfectus.	*Latou, of latau.*

Vocabula quibus uti ſolent incolæ Novæ Guineæ.

Rex.	*Latieuvv.*
Nuces *Cocos.*	*Lamas.*
Gallina.	*Coocq.*
Porcus.	*Tembor.*
Bannanas.	*Tachouner.*
Ova gallinacea.	*Paſima Coo.*
Aqua.	*Dan* vel *Daan.*
Piſcis.	*Hiſſou.*
Carabi.	*Corre cor.*
Folia Syri.	*Nomboug Po.*
Pinanche navigij genus.	*Bou.*
Calx.	*Cambau.*
Oleum.	*Poom.*
Coralla.	*Poutai.*
Ferrum.	*Herees.*
Culter.	*Coot.*
	Bouo.
Caput.	*Ea.*
Naſus.	*Niſſon.*
Aures.	*Talingan.*
Dentes.	*Yſang.*
Sinciput.	*Poſſon Arongh.*
Crinis.	*Nihouge.*
Manus.	*Limangh.*
Pedes.	*Kekeijn.*
Ubera.	*Sou ſou.*
Brachia.	*Pong liman.*
Lingua.	*Hermangh.*
Labia.	*Tabaing vouling.*
Humeri.	*Haliyug.*
Venter.	*Balang.*
Dorſum.	*Baheing.*
Digitus.	*Cateling liman.*
Nates.	*Poutong.*
Dormire.	*Heim.*
Barba.	*Incam beſſer.*
Edere.	*Nam Nam*
Bibere.	*Anda.*
Genæ.	*Paring.*
Guttur.	*Con Con Hangh.*
Arundo.	*Daan.*
Sedes.	*Sou.*
Lapides.	*Coore.*
Ignis.	*Eeſ.*
Terra, ad terram.	*Behoul.*
Hamus.	*Ioaul.*
Cochlea margaritiſera.	*Corron Tambórin,*
Sol.	*Naas.*
Luna.	*Calangh.*
Stellæ.	*Maemetia.*
Clava lignea.	*Hereris.*
	Foun.
Annuli in nares immiſſi.	*Iaoull.*
Ebur, elephanti dens.	*Tembron bis.*
Reſtes.	*Calcoloun.*
Mare.	*Taas.*
Gladij lignei.	*Seel.*
Terra Rufa.	*Taar.*
Arena.	*Coon.*
Pluvia.	*Ous.*
Funda.	*Gimmio Halla.*
Haſta lignea.	*Mareet.*
Miſſile telum.	*Houvan.*
Plumę ſive alæ telorũ	*Tounſiet.*
Sanguis humanus.	*Daar aug.*
Sanguis porcinus.	*Daar de rembos.*
Capitia.	*Nandikea.*
Canoa.	*Takoup.*
Remigare.	*Gemoe Hainoes.*
Montes.	*Faſſer.*
Non eſt.	*(apte aadeſingim neaij.*
1. Unum.	1. *Tika.*
2. Duo.	2. *Roa.*
3. Tria.	3. *Tola.*
4. Quatuor.	4. *Fatta.*
5. Quinque.	5. *Lima of liman.*
6. Sex.	6. *VVamma.*
7. Septem.	7. *Fita.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

8. Octo.	8. *VVala.*
9. Novem.	9. *Sivva.*
10. Decem.	10. *Sangaſoula.*
Fructus certi nomen.	*Loongh.*
Expectare.	*Attingam.*
Nomen captivi cujuſdam.	*Tarhar lieuvv.*
Non novi.	*Kim kabbeling lougtee.*

Voces incolarum Inſulæ Moyſes *dictæ.*

Ita.	*Ilu.*
Lignum rude.	*Sagu.*
Panis.	*Pouhonnori.*
Humeri.	*Carracerreram.*
Ubera.	*Sou ſou.*
Genua.	*Pou hanking.*
Oculi.	*Mattanga.*
Videam.	*Matta may.*
Guttur.	*Comieconnon.*
Lingua.	*Caramme.*
Barba.	*Parre vvourou.*
Naſus.	*VVanſrugo.*
Bananas.	*Hivvoundi, Taboun.*
Statim aderit.	*Kirrekir.*
Porcus.	*Cambour.*
Cocos.	*Lamas.*
Nos.	*Tata.*
Expecta, vel, ſtatim.	*Alep.*
1. Unum.	1. *Kaou.*
2. Duo.	2. *Roa.*
3. Tria.	3. *Tolou.*
4. Quatuor.	4. *VVati.*
5. Quinque.	5. *Rima.*
6. Sex.	6. *Eno.*
7. Septem.	7. *LVijtſou.*
8. Octo.	8. *Ejalou.*
9. Novem.	9. *Sivva.*
10. Decem.	10. *Sangapoulo.*
Gallina.	*Mitoa.*
Clava.	*Micoura.*
Ferrum.	*Maſirim.*

Vocabula indigenarum Inſulæ Moo, *ſitæ in altitud. 2 grad.*

Cocos.	*Lieu.*
Bannanas.	*Tandani.*
Porcus.	*Paro.*
Aqua.	*Nanou.*
Zinziber.	*Raaij.*
Culter.	*Ani.*
Piſcis.	*Koijma.*
Canis.	*Aroue.*
Coralla.	*Saſſera.*
Pecten oſſeus.	*Marmauvv.*
Clavus.	*Bee.*
Panis.	*Sagu.*
Liba.	*Soome.*
Veſtes fœminarum.	*Maije.*
Armillæ.	*Sabre.*
Arcus.	*Partina.*
Tela.	*Bare.*
Dormire.	*Maune.*
Piſces jaculis petere.	*Tineanij.*
Dens porcinus.	*Sona.*
Quadrupes.	*Pari-vvou.*
Sol.	*Arduio.*
Quinque.	*VVeer-faut.*
Auis candida.	Mavi:*kacketoua.*
Radix flava, Currumæ ſimilis.	*Aou.*
Coralla alba.	*Saſſera poute.*
Non, non, nihil nihil.	*Taop, Taop.*
Abi hinc.	*Hoijda.*
Nomen Inſulæ eſt.	*Arti.*

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPTIO
INDIAE OCCIDENTALIS,

Quis nempe Regionum ac Provinciarum ſingularum ſit ſitus; quas quantaſq; vel auri vel argenti opes quæque habeant, & quomodo per eas iter inſtitui debeat,

AVTHORE

PETRO ORDONNEZ DE CEVALLOS

Presbytero, qui ipſe terras haſce & loca omnia ſtudioſe peragravit luſtravitque.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

DESCRIPTIO INDIAE OCCIDENTALIS,

Quis nempe Regionum ac Provinciarum ſingularum ſit ſitus; quas quantaſq; vel auri vel argenti opes quæque habeant, & quomodo per eas iter inſtitui debeat,

AUTHORE

PETRO ORDONNEZ DE CEVALLOS,

Presbytero, qui ipſe terras haſce & loca omnia ſtudioſe peragravit luſtravitque.

CUm homine ingrato nihil alat terra pejus, & nullum execrabile magis ſit ipſâ ingratitudine vicium, utique muneris mei eſſe putavi, ne tam fœdi criminis notam incurrerem, Hiſtoriam Indiæ Occidentalis publici juris facere, ut, poſt luſtratas ſingulari Dei beneficio haſce *Novi orbis* terras, brevi ac fida earundem narratione gratitudinem meam teſtarer, nec earum rerum cognitionem alijs inviderem, quas coram ipſe oculis hauſiſſem ac curioſius perluſtraſſem. Quotquot in Indiam Occidentalem contendere volent, hoc ſciant, portum *S. Lucar de Barrameda* quinque à Gadibus abeſſe leucis, & ex alterutro horum portuum ſolvere claſſes, quæ in Indiam Occidentalem, inſulaſque *Cubam*, *S. Domingo*, *Havanam* aliaque *Novi Orbis* loca cogitant. Poſiti ſunt portus illi in altitudine 37 graduum. Abſunt hinc Inſulæ Canariæ 230 leucis verſus Zephyronotum, & in eas octo aut decem dierum ſpatio navigari ſolet. Mare interjectum procelloſum valdè eſt, propter tempeſtates crebrò illi incumbentes, quin & propter vaſtitatem ſuam ac immenſitatem facile in altam molem attolluntur fluctus. Canariarum voce ſeptem inſulas complectimur, *Canariam* nempe *Magnam*, *Teneriſe*, *Gomeram*, *Hierro*, *la Palma*, *Lancerotte* & *Fuerte venturam*. Quanquam verò prima earum *Magna* vocetur, non tamen alijs quantitate major eſt, ſed dignitate ac imperio. Maxima enim, ſi amplitudinem ſpectes, eſt *Teneriſe*. Tres ex illis Dominij titulo reguntur. *La Comera*, *Lancerotte* & *Fuerta ventura* Ducatus ſunt. Quatuor Regi parent. In magna *Canaria*, Curiæ, Gubernatoris ac Generalis quatuor inſularum capitanei ſedes eſt, uti & Epiſcopi omnibus ſeptem inſulis præfecti. Aliquæ ex illis à ſoli fertilitate commendantur, maximè verò *Teneriſe*. In altitudine 28 graduum poſitæ ſunt. Olim *Fortunatæ inſulæ* dictæ fuerunt.

Unde ſolvant claſſes ac naves, quæ Indiam petunt.

Inſulæ Canariæ.

Habet *Teneriſe* montem tantæ altitudinis, ut eminus è mari ad 70 leucas conſpici poſſit. *Pico de Tereve* vocatur.

Toto eum anno nives operiunt, & triduo ac quatriduo opus eſt, priuſquam ad faſtigium pervenias, è quo aliæ inſulæ vicinæ in parva quantitate ſpectantibus apparent, licet una earum, *Hierro* nempe, magnitudine *Teneriſen* adæquet. Ex hac inſula eruitur omne, quod uſpiam terrarum eſt, ſulphur. Ducis *de Maqueda* imperio ſubeſt.

 Inſula

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Arbor mirabilis in Hierro.

Inſula *Hierro*, licet ejuſdem ſit cum *Tenerife* magnitudinis, aquis tamen caret. Verum arborem habet, cui ſimilem in nullâ totius Orbis terrarum parte reperias, ſupra cujus verticem ſuſpenſam ſemper nubem videas, quam perpetuæ in folijs, quæ parva illi ſunt, ſed latiora, viriditatis cauſam eſſe autumant, è quibus tanta aquarum deſtillat vis, ut totius inſulæ indigenis potum ſufficiat. A dextrâ harum Inſularum parte aliæ ſitæ ſunt, quas *San Borondon* vocant. Hæ ſubinde videntur, ſubinde evaneſcunt & oculos effugiunt. Sunt qui eas calcaverunt, ſed poſtmodum eaſdem quærentes invenire non potuerunt. Res profectò prodigioſa & ſtupenda, cujus arcani ſibi ſoli cognitionem & cauſarum ſcientiam reſervavit Deus. Inſulas has fertiles admodum eſſe & à Chriſtianis incoli perhibent.

Abundant ſeptem hæ Inſulæ commeatu, omnibuſque ad victum neceſſarijs, unde major in ijs eſt annonæ vilitas, quam in Hiſpaniâ. Moribus incolæ ſunt inconditis, animo crudeles. Camelorum & ſacchari magna hic vis. Hinc ad claſſem contendimus, quæ antè *Franciſcum de Noba* Generalem & Admiralium *D. Franciſcum de Valverde* ſolverat, & poſtquam eundē diebus 27 tenuiſſemus curſum *la Deſeada* inſula apparuit, quę à magna *Canaria* 830 abeſt leucis. Sita eſt *La Deſeada* aliæque hic complures in altitudine grad. 15. Inſulas *Dominicam* & *Matalinam* aliaſque Indi incolunt antropophagi, quos *Caribes* ſive *Gimarronez* vocant. nos eorum metu in terram non exſcendimus, verum tormenta aliquot bellica in montes & ſylvas exploſimus. Milites excubias nocte agentes minus in caſus omnes intenti præda ſubinde ipſis facti ſunt. In *Matalinam* contendimus, ubi res notatu digna evenit, conſpecti enim nobis in ſinus cujuſdam ampliore foſſâ angues duo tantæ craſſitudinis, ut vix verbis exprimas. dum ad eos interficiendos ſclopos majores explodimus, tam terribili ſibilo ſe oppoſuere, ut totius inſulæ indigenis terrorem incuterent. Vir quidam Hiſpanus nobis obviam procedens narrabat frequentes in hac alijſque inſulis commorari Hiſpanos una cum uxoribus. Nec jam amplius antropophagos eſſe inſulanos, propter initos nuptiarum inter Indos & Hiſpanos contractus, quin addebat, aliquot Indorum uxores Chriſtianam religionem amplexas fuiſſe, & nullo negocio ad eandem fidem univerſam gentem adduci poſſe. Quanquam autem facilè foret Regi noſtro has inſulas ſibi ſubdere, aut inſulanos omnes exigere, tamen hoc ut faciat conſultum minimè judicat, ne hæretici hoſtes hæc loca mox expugnent, & propugnaculis muniant, uti in *Florida* factum.

Referebat idem, jam multis retrò annis nullos ab ijs comeſtos fuiſſe Presbyteros, nullaſque fœminas. Non illos, quia accidit, ut, poſtquam unius laniena ferinam famem expleſſent, omnes quotquot de ejuſdem carnibus comediſent, crepuerint medij. Non illas, quia cum ijs congredi amant, quo prolem robuſtam & validam ex ijſdem ſuſcipiant.

Ab inſulis *Cartagenam* octo aut decem dierum ſpacio pervenitur, in cujus portu claſſes *Terræ Firmæ* convenire ſolent. Civitas eſt partim mercatu, partim navium & claſsium undique adventantium multitudine, partim etiam vicinitate *Novi regni Granatenſis* celebris. Parent illi aliæ civitates, nempe *Mompox*, *Tenerife*, & *Tolu* Hiſpanorum coloniæ. Antehac imperium quoque habuit in civitates alias, *Mariam*, *la Conception*, & *S. Iago de los Cavalleros*, ex quibus poſtea abducti coloni, propterea quod ab Indis oborta ſeditione per tumultum trucidati eſsent, qui durius ipſos & inclementius tractaverant.

Diſtat *Cartagenâ Dominica* Inſula ſpatio plus trecentorum milliarium. priuſquam ad oſtium magni fluvij *de la Madalena* perveniant, ab eo tribus leucis recedunt

naves,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

naves, idque propter aquarum è faucibus fluminis magno impetu in mare excurrentium certiſſima diſcrimina. Hujus præfecturæ ambitus eſt 500. miliarium, longitudo ducentorum & amplius. Vaſti ad hanc pertinent terrarum tractus nondum expugnati. Regio eſt opulentiſſima viris opibuſque, & ad montes uſque *Tolu*, *Ilrava*, & *Carquana* exſpaciatur. Aurum nulla copioſius fert. Propè civitatem *Tolu* montes excurrunt ad leucas duas, qui arboribus, è quibus precioſiſſimum ſtillat balſamum, conſiti ſunt. Ex Indorum laboribus magnum quæſtum faciunt Domini, quibus etiam obſequentiſſimi ſunt. Urbem *Mompox* Indi tenent, qui pro tributo commeatum ſufficiunt, & *Canoas*, è quibus ad Præfectum redit quotannis magna pecuniarum vis. *Carares* magni fluminis è regione *Tamalamæ* Hiſpanorum coloniæ ſedem fixere, Præfecturæ *Santæ Martæ* nunc ſubditi, olim civitati *Mompox*. Ut fluvium hunc magnum conſcendant, convenire ſolent Hiſpanorum mercatorum Canoæ, qui longis armati ſclopis per viam *Armadillarum* proficiſci ſolent. Ingens damnum Canois ab Armadillis illatum & huic Præfecturæ ac Regiæ Curiæ. Verũ his malis jam obviam itum, ut tuto jam commeent remeentq; mercatores.

De Provincijs Santæ Martæ, *Novo regno* Granatenſi, *præfectura* Popayan, *Territorio* del Quito, *ejuſque Epiſcopatibus.*

Cartagena ergo diſcedens in *Santæ Martæ* præfecturam, cujus & illa metropolis eſt profectus ſum. Habet urbs hæc Gubernatorem & Epiſcopum. Una eſt ex quinq; civitatibus, *Santa Marta, Salamanca, la Ramada, Ilpar*, & *Tamalameque*. *Salamanca* & *Ramada* celebres ſunt margaritarum piſcatura. In *Ramada* enim Nigri ex hoc opere victitantes frequentes habitant. magna opum vis ex hac margaritarum piſcatione ad Regem quotannis redit. Fit ea hunc in modum: Æthiopes ſive nigri conſcenſa *Canoa* littus relinquunt, mox ex ea ſe in mare præcipitant & fundum (ſunt enim urinatores) petunt, ſaccumque inflatum oſtreis replent, quo repleto emergunt & littore conſcenſo oſtrea aperiunt, & quas offendunt margaritas eximunt. Urinatores alij alijs præſtantiores ſunt. qui enim eorũ diutius inhibito ſpiritu ſub aquis hærent, alijs præferri ſolent. Cum hic eſſem, Capitaneum & Commendatorem generalem Indiarum, una cum Epiſcopo *Sebaſtiano de Oquendo* offendi, qui tantam hinc margaritarum auferebant copiam, quæ 10000. Ducatorum precium valebant. *S. Marta.*

Pertinet ad hanc Præfecturam magna Indorum nondum debellatorum multitudo; gens fortiſſima, quam *Taironas* vocant, qui viribus & potentia *Chilenſibus* non cedunt. Hujus Epiſcopatus incluſo lacu *Maracoibo* ambitus eſt 600. & amplius leucarum. *Novum regnũ Granatenſe.*

Novum Regnum Granatenſe Archiepiſcopatus eſt, ejuſque metropolis eſt *Santa Fe de Bogota*. Cameræ hic ſedes eſt, ſuoque diſtrictu præfecturas *Cartagenæ*, *Santæ Martæ*, & *Popayan*, necnon *Tuniam*, *Mariquitam*, & *de los Muſos* complectitur. Civitas eſt commeatu panis, carnium & fructuum abundè inſtructa. Vinum ex Hiſpania in has oras defertur. Aurum & argentum fert. Præfectura de *los Muſos* duas habet civitates. Prior *Muſo* dicta eſt, è qua optimorum & precioſiſſimorum ſmaragdorum copia eruitur, longè major, quam ex inſulis *Ceilam*, *Sumatra*, & *Vicipuri de Conchincina*. Rupes hic eſt tam vaſta, ut eam longo temporum decurſu exhauſtam iri metus non ſit. Propter incolarum paucitatem opera Nigrorum uti coguntur. Ex quinta ſmaragdorum parte inæſtimabiles ad Regem redeunt opes. Ex his locis Indus quidam magni precij lapidem repperit, qui eundem Regi Hiſpaniarum *Philippo* ſecundo obtulit, & *Claræ Eugeniæ Auſtriacæ*

 Philippi

Philippi filiæ. Hujus precium ſupra omne fuit precium, nec æſtimari ejus valor ab aurifabris potuit. Libertate illum alijſque muneribus donavit Rex. Aſſervatur hic lapis in *Eſcuriali*.

Pita byſſo non abſimile, filamenta habet, quibus in ſarciendis veſtibus utuntur.

Poſterior præfecturæ *de los Muſos* civitas, eſt *la Palma*, quæ magnam *Pitæ* diverſi generis copiam ſufficit. Sita eſt ſub juriſdictione *Tuniæ*. Magni hic faciunt mœnia & vallos ex terra exſtructos, qui pluvia irrigati & mox glacie conſtricti in ſaxeam concreſcunt duritiem. Ædificia habet ampla & ſplendida, nec tamen uſque adeò ſumptuoſa. Civitas *Velez, Pamplona, Ocania, Merida, la Grita, Sant Iago, S. Chriſtoval* & *Leyva*, & urbs in portu *Ocaniæ* condita, ſolo omnes ſitæ ſunt fertili & fœcundo. Pleræque earum auri feraces ſunt. Indi pro tributo ſtragula pendunt, & dominorum agros excolunt, pecorumq; quorum hic frequentia curam habent. Sunt hic, qui 2000. boves, & gregis parem numerum habeant. Iuriſdictio *Mariquitæ* urbes numerat *Tocajmam, Ybaguen, La Santam Aguedam*, quo loci divites ſunt argenti-fodinæ. Quodcunque in *Novo regno* invenitur, iſtic eruitur argentum. Civitas quoque *de los Remedios*, & *Zaragoſa* magnam auri vim ſufficit, habetque plus quam quatuordecim millia Nigrorum, qui ex fodinis aurum extrahunt, atq; his laboribus victum quæritant. Portum habet *de Onda*, quo loco Canoæ convenire ſolent, quæ è *Cartagena lanca* magnum fluvium *Magdalena* conſcendunt. magnam deſcendentes ſufficiunt commeatus, farinæ, pecorum, caſeorum, condimentorum, electuariorum, *Pitæ*, ſtragulorum, rudentum, caligarum, auri, argenti & ſmaragdorum copiam. Domum cum remeant, vina, aliaque, quæ ex Hiſpania mitti ſolent, ſecum adſportant.

Santa Fe.

Civitas *Santa Fe*, uti dictum antè, metropolis eſt. Duas alias habet urbeculas, *Sumapaz*, & *Sant Iuan de los Ilanos*. Sunt in hac candidiſſimi vultus homines. In toto hoc Regno pagi pluræque Indorum leuca una aut altera diſſident, & propter eorum frequentiam, muſcas eos appellavimus.

Popayan.

Præfectura *de Popayan* iſtius nominis metropolim habet, aliaſque urbes *Paſto, Almaguæ, Neivam, Calocoto, Cali, Bugam, Toro*, Carthaginem, *Ancernam, Arnam*, Caramantam, *Mocoam*. Aurum hic copioſè eruitur, quod copioſius erueretur, niſi Indorum & Nigrorum paucitate laborarent hi tractus. Quod ſi in hanc & *Antiochiæ* præfecturam aliunde ſex aut octo Indorum millia convocaret Hiſpaniarum Rex, ijſque crederentur auri fodinæ, certè publico bono hoc fieret. Epiſcopatus *de Popayan* aliam quoque pręfecturam habet, nempe *S. Fe de Antiochia*, quæ una ſui parte dominio de *Mariquita*, & præfecturæ *Carthagenæ* contermina eſt. Civitas *Antiochia* urbes habet *Rodas* & *S. Iuan*. Regio montoſa eſt, auri ferax, ſed minus populoſa. Epiſcopatus ambitus 400. leucis menſuratur.

S. Fraciſco del Quita.

Magna provincia de *Sant Franciſco del Quito*, maxima ſui parte a ſoli bonitate commendatur. Eadem hic aëris eſt, quæ in Hiſpania menſe Septembri temperies, dies per totum annum noctibus æquales. Metropolis eſt *Sant Franciſco del Quito*. Quæ etiam ſedes eſt Regię Curiæ, judicis Politici, & Epiſcopi. Præfecturas habet has: de *Salinas*, ſive *Yaguarſongo, Sant Jago de las Montanias, Valladolid* & *Sania*. Auro affluit. Adhæc Pręfecturam habet *de los Quijos*, civitatem *Baeſam, Avilam, Archidonam, Sivillam dol Oro, Loxibaros*, juriſdictionem (Hiſpanus *Corrigementes* vocat) *de Guayaquil*, civitatem *de los Puertos de Manta, la Puna*, & urbem *los de Puerto viejo*. *La Puna* fluvium habet majorem fluvio *la Madalena*, per quem merces ex Hiſpania *Panamam* devehuntur, uti & in *Guayaquil* & *Quito*, aliaſque præfecturas & juriſdictiones. Aurum, argentum, quęque annonam concernunt, ſufficit. Pertinet ad Provinciam ſupradictam juriſdictio *Merica*, à fluvio *Bamba*, & civitas *de Villar don Pardo*. Iuriſdictio adhæc civitatis *Cuencæ*, juriſdictio de *Tacunga*,

aliæque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

aliæque complures pagis refertæ, in quibus Hiſpani quamplurimi rem faciunt.

In varios Indorum pagos colonos traduxerunt Hiſpani, multiſque eos villis, hortis, pecorum adhæc frequentia & ovibus locupletarunt. Et quamvis harum hic ſit ſatis magna multitudo, quatuor tamen una regalibus venditur, vacca 24, totidemque porcus caſtratus, capra 32, pullus equinus 16, mulus corij cauſâ 10. Tanta hic horum mactatur copia, ut ſe aliquando obſtrinxerit Hiſpanus 16000 exuvias & pelles quotannis exhibiturum, idque in jurisdictione *Orobalo*. Pannorum varia hic adornantur genera, quæ mediocri quoque precio divenduntur. Ex hac provinciâ merces iſtæ in *Limam*, *Cuſco*, & *Charcas* devehuntur, quæ propter earum abundantiam vili precio venduntur. Octo panes unius pondo ſingulos unico regali comparare potes, eodemque precio gallinam, capum, & cuniculorum par. Duo ſunt, quorum non evileſcit precium, nempe Vinum Hiſpanicum, cujus *quartillo* octo regalibus venditur, ſi è Limâ advehatur, ſi verò ex Hiſpania 12. Alterum quod in precio eſt, aſini ſunt, quorum unus aliquando valuit 1500 peſos, idque propter equarum ijs in locis frequentiam. Quærere vulgò ſolent, Quid cariſſimum in Quito? ad quod reſpondetur, Aſinus.

De Epiſcopatibus & Provincijs Limæ, Cuzco, Charcas, *alijſque Peruviæ provincijs.*

PEru plurimas ſuo ambitu complectitur provincias eaſque tantæ vaſtitatis, ut ſingulæ in regnum ſufficiant. A civitate *Paſto* ad *Chilen* uſque Peruvia extenditur: Hujus metropolis eſt civitas *de los Reyes*, alias dicta *Lima*, quo loci Pro-rex reſidet, qui à Rege Hiſpaniarum immediatè conſtituitur. Erogat hic pro-Rex à Quito ad Chilen uſque munia omnia & functiones publicas, præfecturas, Indorum magiſtratus, præturas, conſtituitque Iudices, ſecretarios, procuratores, vicarios in Indorum tractibus. Adhæc milites mari terraque conſcribit, & Admiralium, Capitaneos alioſque Officiales deſignat, etiam illos, qui claſſibus præſunt, & præfectum *de Callao*, & qui fodinarum curam habent, ex qua re magnum quæſtum facere poſſet, ſi malâ fide agere in animum induceret. Sed hactenus per Dei gratiam probatæ fidei pro-Reges nactus eſt *Novus Orbis*, quales fuere *Don Lodovicus Velaſco*, *Don Fernando de Torres* & *Portugal, Comes de Villar*, *Don Pardo* natus in civitate *Iaen*, qui familiam & ſanguinem trahit recta linea ex ipſis Portugalliæ regibus. Reſident in urbe *Lima* Archiepiſcopus, Inquiſitio, Camera, Cancellaria, & quem *Corregidor* Hiſpani vocant, qui ex equeſtri ordine eſſe ſolet. Eſt & hic celeberrima artium, linguarum & humaniorum diſciplinarum Academia, præcipuum totius *Novi orbis* decus & ornamentum. *Peru.*

Memoratu dignum eſt, nullis in hac urbe tectis operiri domos, licet eæ ampliſſimæ hic ſint, cujus cauſa eſt, quod pluviarum prorſus expers ſit hic tractus. Nulla opulentior eſt in India civitas.

Sita eſt in Archiepiſcopatu hoc civitas *Truxillo*, in planicie; adhæc *Chacapoyas*, & *Guancavalica*, è quo loco omne argentum vivum, quo in fodinis *Potoſi* uti ſolent, eruitur. Etiam *Guamania* Epiſcopatus eſt metropolis, ad quam alia referuntur tum Hiſpanorum, tum Indorum oppidula & pagi. *Truxillo.*

Maximè celebris & laudatus totius Peruviæ Epiſcopatus eſt Cuzcenſis. *Cuzco* civitas eſt ampliſſima & ob ſoli fertilitatem opulentiſſima. Eſt & alius Epiſcopatus, cujus metropolis eſt *Arequipa*. Ad quē & aliæ civitates & loca Hiſpanorũ & Indorũ pertinent. *Cuzco.*

Los

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Los Charcas olim Epiſcopatus nunc Archiepiſcopatus eſt, diviſus in Epiſcopatus duos, *la Paz*, & *Sierra*. Epiſcopatus *la Paz* reditus habet adeò luculentos, ut Archiepiſcopatui *S. Domingo* præſtare judicetur. Continet *los Charcas* Cameram, quæ à *Cuzco* ad *Chili* uſq; exſpaciatur, & fluviũ *de la Plata*. Hinc ad *Potoſi* uſq; octodecim numerantur leucæ. Immenſæ quotannis ex hoc monte eruuntur opes, quas in Hiſpaniam devehunt claſſes. Supra hujus montis cacumen ſuſpenſa perpetuo, etiam ſereniſſimis diebus, libratur nubes, qua veluti ſigno ac digito abſtruſos in hoc monte argenti theſauros mortalibus indicare & monſtrare voluit divina providentia. In pyramidis formam aſſurgit mons, altitudine leucarum trium. Aëre cingitur frigido. Ad radicem ejus urbs *Potoſi* jacet, quam incolunt Hiſpanorum viginti millia, fœminarum decem, Æthiopum ac nigrorum totidem, Indorum verò millia quatuor. Ambitu ſex leucarum paſcua graminea nulla reperies. Aliunde tamen importatur gramen, ligna, ſegetes, modo vili, modo caro admodum precio. Aditus in hunc montem & cryptæ ſubterraneæ tam periculoſæ ſunt ut eas ingreſſuri altaris ſacramentum ſumere ſoleant, quaſi ad mortem ituri, quia pauci remeare deprehenduntur. Edicto promulgavit Comes *de Villar*, Indis omnibus veniam concedi ac libertatem has fodinas excolendi aſſignatis ſingulis pro diurno labore regalibus quatuor. Redeunt ad Regem quotannis argenti miliones octo vel decem. Quorum redituum præcipuus autor fuit *Ferdinandus de Torres*. Provincia *Chile* Epiſcopatus habet duos, nempe *Chiles* Epiſcopatum & *de Santjago*. Regio eſt fertiliſſima, quos profert Caſtellanos fructus, majores profert, quam ipſa Hiſpania. Auri fodinas habet plurimas, ex quibus incredibilis auri copia educi poſſet, ſi ad fodinarum operas cogerentur Indi Auracani, qui magno noſtros damno afficiunt. Etiam alios præterea Epiſcopatus habet, nempe de *Tucuman*, & de *Paragual*. Magna regionis pars montoſa eſt, & rupibus aſpera. Commeatu omnibuſque quæ ad vitæ præſidium neceſſaria ſunt, abundat. Sic ſatis quoque opulenta eſt, & veſtium precioſiſſimarum, goſſypij, ſtragulorum, flammeorum, & tunicarum muliebrium omniſque fœminei ornatus dives. Auri fodinas habet, ſed ex quibus moleſtiſſimè aurum eruitur.

De Presbyteri hujus in Cubam *aliosque tractus itinere.*

A *Peru* itaque in Chilen profectus, in provinciam *Quito* reverſus ſum. Atque hinc in Hiſpaniam cogitans *Cartagenam* veni, unde conſcenſa navi promontorium *San Anton* petij, prope quod naufragium feci, uti alibi dictum. Poſtea in *Cubam* veni & hinc in inſulas *Deſeadam*, *Matalino*, & *Dominicam*. *Cuba* inſula portum habet laudatiſſimum, qui tutam à maris & ventorum injuria navibus ſtationem præbet. Propugnaculo munitus eſt, quod *el Morro* vocant, quod partim ob ſitum, partim ob præſidiariorum frequentiam inexpugnabile eſſe creditur. Longa eſt inſula hæc 225. miliaribus, lata

Cuba Inſula & urbs.

37. Epiſcopatum habet cujus *Cuba* metropolis eſt. Reſidet in urbe *S. Chriſtophori de la Havana* gubernator & Capitaneus generalis, quo loci claſſes è Novâ Hiſpaniâ adventantes convenire ſolent. Etiam merces aliaque quæ è Nova Hiſpania mittuntur in hac urbe intra ipſam arcem aſſervantur, qualia ſunt, aurum, argentum, Cochinilla, & argentum vivum. Regio eſt fructuum mayzi, nempe & ſegetum feraciſſima. Lignorum hic & *guachapil* eſt copia. Vaccarum immenſa multitudo, quarum non carnes ſed exuviæ & tergora æſtimantur. Porcos quoque nutrit plurimos, quorum delicatiſſimæ ſunt carnes, quas etiam ægrotis præbere ſolent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Promontorium *S. Anton*, in altitud. 20 grad. poſitum eſt. *Havana* verò in altitud. 53. Scatet hic mare balenis, & ambra quoque copioſe hic inventa fuit, quam ſpumam & ſordes balænarum eſſe perhibent. *Promontorium S. Anton.*

Inſula *Puertorico* à *la Dominica* 25 leucis recedit, in altitudine octodecim graduum poſita. Longitudo ejus quadraginta, latitudo viginti leucis menſuratur, ambitus verò leucis centum quinquaginta. Pecorum hic ingens numerus. Saccharum quoque, aurantia & citria mala copioſè ſufficit. Triticum quoque alioſque Caſtellanos fructus cum fœnore reddit. Auri quoque hic magna vis, ſed propter incolarum penuriam non eruitur. Imo, ut quod res eſt, dicam, à fodinarum laboribus arcentur indigenæ, partim propter pericula moleſtiaſque ſummas, partim ob Hiſpanorum in illos rigorem & inclementiam. Cui rei fidem facit exemplum hoc. Quidam *Cazique* ſive Regulus, cum de adventu Hiſpanorum certior factus eſſet, convocato totius, cui imperabat, inſulæ populo, oratione habita omnes credere voluit, Hiſpanos aurum pro Deo colere, ideoque ut collecto quiſque, quod habebat, auro, in fluvium *Havanam* id omne conijceret, perſuaſit. *Inſula Puertorico*

Adhæc idem regulus *Hatvey* dictus, omnes juramento adſtrinxit, ne ſi vel moriendum omnibus foret, aurum proderent, quandoquidem ejus amore indigenas *Altim*, hoc eſt, inſulæ *Santo Domingo* exſtirpaſſent Hiſpani. Habet Inſula hæc urbes quatuor, Epiſcopum unum. Tota fere horti in modum arboribus conſita eſt. Zingiber fert. A *Santo Domingo* duodecim abeſt leucis, à portu verò ad portum intervallum eſt 80 leucarum. Inſula *S. Domingo* ampla eſt, ſita in altitudine graduum octodecim. Primum hæc in *Novo Orbe* detecta fuit, alioque nomine *Hiſpaniola* dicta fuit. Hinc reliquæ Indiæ Occidentalis partes detectæ ſunt. Agros habet fructuum & ſatorum feraciſſimos, armentorum ingentem multitudinem. Quatuor hic hominum fuere miliones, ſed indigenas nunc nullos reperias. Flumina habet plurima & vaſtiſſima. Ambitus leucas numerat ſexcentas. Fluvios adhæc auriferos habet. Maſſas auri hic reperiri perhibent puriſsimi, ab aliorum metallorum concretione ſecretas, eaſq; ponderis 3000 ducatorum. Cannas, è quibus ſaccharum extrahitur, paſſim copioſè offendas, uti & Zingiber & Caſſiam fiſtulam, & pecorum frequentiam. Si indigenis hic locus eſſet magna auri hic erui poſſet vis, magna etiam comparari margaritarum copia. Panem quem dat tellus, *yuca* vocant, nos *Cazavij*. Etiam in hanc è *Terrâ Firma*, ex *Venezuelæ* nempe præfectura, panis importatur.

Civitas *Santo Domingo* Archiepiſcopi & Cameræ Regiæ ſedes eſt. Mare hoc balænas & canes marinos nutrit. Hinc bidui itinere diſtat inſula *Navaza* in altitud. graduum 17 poſita, uti & alia *Jamayca*. Ex inſula iſta non ſolvunt naves, niſi obſervatis certis anni tempeſtivitatibus. Crebræ enim ventorum & quidem adverſantium procellæ hæc loca infeſtant. Ferè in eadem eſt cum *Cuba* & *Havana* altitud. *S. Domingo.*

A promontorio verò *de Sant Anton* rectà in inſulam *Campeche* itur. Ambitus ejus eſt 300 leucarum, indigenæ Chriſtianam fidem amplexi ſunt. Gubernatorem habet & Epiſcopum. Regio fœcunda eſt. Mox interjectis aliquot diebus in *San Iuan de Lua* pervenitur, ſive Novæ Hiſpaniæ portum, in quem viarum maris gnari gubernatores claſſes deducunt. In locis mediterraneis civitas *Veracruz* occurrit, mercatura celebris, quantumvis climate ſita ſit fervido. Hinc in *Mexicum* itur, quæ civitas amplitudine Hiſpalin ſuperat.

Habitant in eâ cives Hiſpani 3000, multò plures fœminæ, Indi 200000. Fœminæ plures, Æthiopes ſive nigri 20000.

b Metro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Metropolis eſt circumjacentium & longè lateq; diffuſarum regionum. Sedes eſt Archi-Epiſcopi, Vice-regis, Cameræ regiæ, Concilij S. Inquiſitionis, aliorumque plurimorum Cœnobiorum & Collegiorum. Temperies eadem ferè quę in *Peruvia*. Soli fertilitas par. Regio celebris eſt, indigenæ artium & diſciplinarum capaciſſimi, uti exemplis docebo.

Primum enim, ſummo honore Sacerdotes, Monachos, alioſque regulares proſequuntur & quoties futurę concionis ſignū dant campanæ, curſitantes per plateas vides Indorum pueros, crucis ſigno frontem munientes, qui etiam proceſſus ſolennes comitari ſolent. E templo egreſſuris acclamare ſolent: *Benedictus ſit Dominus noſter Jeſus Chriſtus, Benedicta ejus mater Sancta Maria*, ad quas voces reſpondente Sacerdote, *In æternum*, regerunt illi: *Amen*. Etiam in templum eum deducere ſolent, & ſacra obeunti prompti alacreſque inſerviunt. Eleemoſynas largiuntur liberaliter. Quin mihi Miſſam celebranti memini datos ducatos centum. Hujus autem ordinis aliorumque qui religionis Catholicæ promotionem ſpectant, autor fuit *D. Martinus Cortez Marchio del Valle*, qui harum terrarum imperium tenuit. Ferunt hunc eundem Marchionē, ſi quando illi occurreret Sacerdos, fixo gradu & aperto capite ſubſtitiſſe, nec caput tegere voluiſſe, niſi poſtquam jam præterijſſet. quin ſubinde in occurſum ibat, manuſq; ſacerdotum oſculabatur & dexterâ ſuâ genua prenſabat. Cujus optimos ſanctiſſimoſque mores poſtea imitati fuere religioſè indigenæ. Etiam qui hodie ſuperſunt incolæ, multa ſe à majoribus ſuis de hujus Chriſtianiſſimi Principis virtutibus per traditionem accepiſſe narrant. Quod ſi rogentur, a quo hos vel illos ritus moreſque didicerint, reſpondere ſolent, à magno & præſtanti Capitaneo *Martino Cortez*. Nec ullos ritus, quos ab hoc *Martino* acceperant, ab alijs Pro-regibus abrogari paſſi ſunt. Adhæc ſummâ arte imagines ex plumis adornant, & ingenij ſui in ijs ſpecimen ac ſolertiæ edunt. Etiam roſaria ex plumis avicularum conficiunt, intertextis artificioſè quinque myſterijs, quin & corporum formas, vultus, veſteſque, ac ſi penicillo pictæ eſſent, exprimere norunt.

Nova Hiſpania regio vaſta eſt & latè patens. Perhibent ſeptuplo plura adhuc reſtare, nondum detecta ac cognita loca. Noſtro ævo *Antonius Fſpejo* detexit provincias quindecim, quæ magnitudine ſua Hiſpaniam bis ſuperant. Populum hic repperit legibus viventem nec ferum, vicos, oppida, civitateſque maximas, etiam domos è lapide conſtructas, quę tribus quatuorve contignationibus in altum aſſurgebant.

Etiam ipſe varijs in locis colonias fundavit, quarum opera decem provincias aperuit, quæ ſingulæ Hiſpaniam magnitudine adæquant. Nomina earum ſunt: *Mexico, Mechoacan, Nova Galitia, Nova Biſcaya, Guadiana, Honduras, Guatemala, Campeche, Chiata, Guayaca*. His aliæ undecim accenſentur, uti & *Nova Moluca*, & *Nova Francia*, quæ, ſi volet Dominus, etiam propediem colonos accipient. Tres habet Curias regias, gubernatores, *Corregidoores* ſive Indorum præfectos, natione Hiſpanos. In alijs locis *Algaziles* ſunt ſive prætores aut potius Balivi magni.

Aëris temperies hic ſalubris eſt, propter climatis temperiem, & frequentes menſibus Iunio Iulio, Auguſto, & Septembri pluvias. Vento perflatur huic regioni familiari, qui aëris fervorem temperat & caſtigat.

Noctes frigidæ ſunt, partim ob receſſum Solis, partim ob ventum provincialem.

Auri & argenti ditiſſima eſt, propter fodinarum copiam, etiam cochinillam ac byſſum abundanter ſufficit, quod in *Chinam* deportari ſolet. Vigent hic

Hiſpa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

hic Hiſpanorum cum finitimis regionibus mercimonia. Et quia uberrimum hic quæſtum faciunt, ſumptuoſius quoque victitant. Vili precio annona comparatur.

Incolæ promiſſorum ſunt tenaces, fidei datæ ſervantiſſimi. Quin horum exemplo civiliores redditi plurimi rapinas & latrocinia, quibus aſſueverant antè, deteſtari cœperunt. De Hiſpanis hoc intelligi volo, qui quos devicere Indos bonis ſuis ſpoliare ſolent, quanquam ultrò ijs metu majoris incommodi cedant. Narrabo quid aliquando *Cazique* ſive Regulo cuidam acciderit, cui nomen erat *D. Gabrieli de Carabrial*, *de Carangue*, pago *de Otabalo*. Quærebat hic præſentibus *Gardiano* iſtius pagi & me alijſque Sacerdotibus & laicis, ex Capitaneo *Petro de Lomelin*: Domine quamdiu duravit direptio & vaſtatio præcipuarum *Novi Orbis* civitatum? Reſpondit ille, octo aut decem dies. Ad quod ille, tam breve tempus? inquit. Quamdiu ergo Hiſpani Indis cohabitabunt? centum & amplius annos. *Senſus obſcurior.*

Tanta hic eſt pecorum multitudo, ut unus ſæpiſſimè mactet decem mille boves, totidemque hircos, quorum tergora in Hiſpaniam mittunt. Paſcua vaſtiſſima ſunt, quæ tot armentis alendis ſufficiant. Multum hic tritici Hiſpanici, Mayzi aliorumque fructuum, qui ex Hiſpania huc advecti ſunt, creſcit.

Arborem hic reperias *Magucy* ſive *Cabuyam*, quæ plurima eaque diverſiſſima ſuppeditat, nempe vinum, acetum, mel, ſtragula, fila, cujus foliorum acumina ſive ſentes acus ad ſarciendas veſtes officium præbent, ex cujus quoque ligno cultrorum capuli & menſæ conficiuntur, ut medicinales ejus vires, quas varias & inſignes habet, prætercam.

Integra hiſtoria conſcribenda foret, ſi ea omnia, quæ in *Nova Hiſpania* naturæ miracula ſpectantur, recenſere velim. A magna urbe *Mexico* ad portum uſque *Acapulco* leucæ numerantur nonaginta, qui totus tractus incolis frequens eſt & tranquillam ijs habitationem concedit. Portus iſte mare Auſtrale ſpectat, ſicuti *Sant Iuan de Lua* Septentrionale, in altitudine graduum 19.

De Peruviæ *regno*, Chili, *alijſque Provincijs.*

Civitas *de los Reyes*, alio nomine *Lima* dicta, in altitudine duodecim graduum poſita eſt. Metropolis eſt *Peruviæ*, in quâ Camera Regia reſidet, Pro-Rex, Concilium Regium, Inquiſitio, metropolitana Eccleſia & Academia. Pro-rex præſes eſt hujus Curiæ, adhæc Gubernator & Capitaneus generalis hujus territorij, uti & *de los Charcas* & *Quito*, ad quem cura etiam belli pertinet, gubernatio ipſa & muniorum diſtributio. Salarium habet quadraginta mille ducatorum, & belli ſumptus ac Officialium Regiorum ſtipendia ex ærario Regis Philippi ſolvuntur. *Civitas de los Reyes.*

Habet Camera & Cancellaria *Limæ*, Iudices, Balivos, Fiſcales duos, rationibus quoque regijs Præfectos, alioſque Officiales. Territorium *Limæ* ambitu ſuo continet leucas trecentas. Suffraganeos habet Epiſcopos, *Cuzco*, *Quito*, *Panamæ*, *Chiles*, *Nicaraguæ*.

Duabus à *Lima* leucis in planitie portus eſt *de Callao*, totius maris Auſtralis præcipuus, ubi Pro-reges morari ſolent ad expediendas claſſes, quæ regios theſauros in Hiſpaniam transferre ſolent. Magna in hunc portum undique navium mercatus cauſa fluit multitudo.

La Plata. In civitate *de la Plata,* quæ in provincia *de los Charcas* ſita eſt, ſedes eſt Cameræ & Cancellariæ, quam Præſes, Iudices, Fiſcales alijque Regij Officiales conſtituunt. Cathedralem quoque habet Eccleſiam, Archiepiſcopatum, Decanum, & Capitulum quod vocant. A *Charcas* ad *Limam* uſque leucæ numerantur 300.

Cum autem opulentiſſimus ſit Epiſcopatus *de los Charcas,* reditus habens annuos peſorum triginta mille, viſum fuit Regi approbante Pontifice, eundem in tres Epiſcopatus partiri, *los Charcas, Chuquiago,* & *Santa Cruz de la Sierra*, diviſis quoque hunc in modum reditibus, ut *los Charcas* quindecim mille peſos, *Chiquiago* decem mille, ac Epiſcopatus *de Santa Cruz de la Sierra* reliqua quinque haberet. Epiſcopatus *de los Charcas* Archiepiſcopatus titulo inſignitus eſt, ſuffraganeoſque habet *Chiquiaco*, *Santa Cruz de la Sierra*, & *Tucuman,* & *Rio de la Plata.*

Potoſi urbs Urbs *Potoſi* ab urbe *de la Plata* octodecim abeſt leucis, quæ ad radicem celeberrimi iſtius montis ſita eſt, è quo ingentes argenti opes antehac erutæ ſunt, & etiamnum eruuntur, licet magno labore & periculo; cum abſtruſa in ipſo monte centrum verſus ad 200. ſtadiorum profunditatem lateant metalla. Frequentes hic habitant Hiſpani & Indigenæ. Ante hac eò ad effodienda metalla abſque ullâ mercedis retributione ſe conferre cogebantur Indi. Verum poſtquam conceſſa unicuique libertate ſuâ mercedem operantibus aſſignavit *Comes del Villar, Don Pardo*, majores ex hoc monte ad Regem redierunt opes ac theſauri.

Ut autem labores felicius ſuccedant, & argenti maſſæ facilius tractari ac ſubigi poſſint, oportuna valde eſt pluvia, quæ circa Feſtum Nativitatis Dominicæ ex hoc monte labitur, quò aquarum decurſu officium ſuum rectè faciant Metallorum molę. Atque hoc quidem tempore huc ſe conferre ſolet Præſes *de los Charcas,* aut Iudicum aliquis, ut ad Indorum operas attendat, quo parata omnia ſint & expedita menſibus Februario & Martio, & in *Limam* transvectari poſſint. Ideoque ad duo attendendum Præſidi. Primo ut pluviarum & aquarum oportunitatem captet. Deinde ut argenti vivi accuratam habeat rationem, cujus beneficio major argenti vis habetur, quam ſi eo deſtituantur. Horum neglectu accidit interdum, ut ſeriùs parata eſſent omnia, ideoque neceſſe haberent majori labore & moleſtia partim terreſtri itinere, partim mari tranſportari, & tranſmiſſa è portu *de Arica,* ad *Callao de Lima* uſque tranſvehi, hinc *Panamam*, *Panama* ad *Puerto Belo.* quo loci claſſes Regis merces omnes & regias gazas excipere ſolent.

Fodinæ Oruto.

Guacavelica. Sita quoq; eſt in de provincia *de los Charcas* civitas *Sant Philippe de Auſtria,* quæ aurifodinas habuit Ingarum tempore, quæ hoc ſexennio excultæ ſunt & effoſſæ opera & ſtudio *D. Emanuelis de Caſtro* & *Padillæ* judice *de los Charcas,* quo munere nunc in civitate *Lima* fungitur. Magnam hic argenti vim eruit, quod tamen argenti vivi penuria magna ſui parte àreli quorum metallorum concretione vindicari, ac purgari non potuit. Alij hoc factum aiunt, ne fodinarum de *Oruto* celebritas incolas *Potoſi* huc invitaret.

Sita etiam eſt in *Limæ* diſtrictu *Guacovelica,* quo loci opulentæ ac divites ſunt argenti fodinæ, ex quibus quotannis exſtracta ſunt octo mille quintalia. Quidam tamen montes collapſi fodinarũ cuniculos obſtruxerunt, maximo totius *Peruviæ* damno. Verum Marchio *de Monteſclaros* ingens quod imminebat damnum ad animum propius revocans, huic malo omnibus modis & ſtudijs obviam ivit, ut copioſè hic jam rurſum eruantur metalla & priſtinæ integritati reſtitutæ ſint fodinæ.

Civitas *S. Franciſci del Quito* ſub Æquatore jacet, ſolo fertiliſſimo, & mira aëris tem-

Civitas Quito, perie, trecentis à Lima leucis. Sedes hæc eſt Cancellariæ, quæ præſidem, fiſcalem alioſque regios Officiales habet, adhæc Cathedralem Eccleſiam, Epiſcopum, Decanum,

Capi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Capitulum,& ſtudioſorum ſeminarium.Territorium hujus Curiæ ad ducentas & ſexaginta leucas exporrigitur. Prope urbem montes ſunt plurimi ardentes. Nulla hanc regionem affligit fames,ideoque augetur indies ac accreſcit incolarum multitudo.

In civitate *Santafe de Bogoto*, in Novo Regno Granatenſi Cancellaria eſt, cui præeſt gubernator & Capitaneus generalis, cujus eſt, ad eaquæ politiam, juris adminiſtrationem, & munerum ac beneficiorum collationes concernunt, atttendere. Iudices ad hæc, balivos,fiſcalem, janitorem magnum, aliosque officiarios habet. Sedes adhæc eſt Metropolitanæ Eccleſiæ,Archiepiſcopi, Decani & Capituli. Clima hoc peculiare eſt, multis obnoxium diſſenſionibus & primatum diſſidijs.triginta & amplius annis in hac Camera nulli præfectorum viſi ſunt,niſi vel mortui, vel vincti, aut publica aliqua notati infamia. Conſtituit verò Senatus, ut diligenter in hujus Cameræ res inquireretur, miſſis eò varijs delegatis, verum re infecta reverſi ſunt, propter incarcerationes crebras & frequentia latrocinia. Diſtrictu ſuo continet magnum fluvium *la Magdalena*, è quo Cartagenam proficiſcuntur,& per quem merces in penitiores ac mediterraneos tractus vectæ hac illac diffunduntur. Auri & argenti fodinis locuples eſt. Regio eſt temperata, & in qua vilior eſt annona. In provincia *de los Muſos* ſmaragdorum fodinæ reperiuntur. Suffraganeos habet Epiſcopos *de Popayan*, *Carthagenæ*, & *Santæ Martæ*.Civitatem iſtam expugnavit & colonis inſtruxit, uti & totum *Regnum Novum Granatenſe*, Archithalaſſus *Don Gonzalo Ximenes de Quoſada*, natione Granatenſis. *Santa Fe de Bogota.*

In regno *Terræ Firmæ* civitas *Panama* occurrit,ſedes Cancellariæ,in quâ Præſidem agit gubernator & capitaneus generalis. Iudices habet, qui ipſius Curiæ ſunt *Algaziles (provooſten)* Fiſcalem, regioſque officiales. Cathedrale habet templum, Epiſcopum, Decanum & Capitulum. Regionis temperies calida eſt & humida. Ejus littora ferit mare Auſtrale. Atque hinc è Peruviâ advectæ merces ac theſauri in *Portobelo* tranſvectantur, ubi claſſium ſolet eſſe ſtatio. Inter mare Auſtrale & Septentrionale interjecta terrę ſpatia octodecim leucis menſurantur,viaque quę per hunc Iſthmum ducit,moleſtiſſima eſt & penè invia. E *puerto Belo* Carthagenam abeunt claſſes, hinc *Havanam*, hinc in Hiſpaniam. *Panama*

Civitas *Cartagena* in *Terra Firma* ſita eſt. Primum hic ex Hiſpania adventantes claſſes, appellunt,merceſque ſuas, quæ non Cartagenæ ſolum ſed & per univerſum Novum regnum Granatenſe diſtrahuntur, exponunt. Reſident hic gubernator & Capitaneus generalis, qui ad civitatis ſecuritatem præſidiarios hic habet milites. Cathedralem habet Eccleſiam, Epiſcopum, Decanum, & Capitulum, Iudices, regioſque Officiales. Habitata eſt regio ad leucas 1200. ad Chilen uſque. *Cartagena.*

Inſula *de la Havana*, quæ alio nomine *S. Jago de Cuba* vocatur,trecentis leucis menſuratur. Gubernatorem habet, Capitaneum generalem, officiales regios, militem,& propugnacula munitiſſima. Adhæc Eccleſiam Cathedralem,Epiſcopum, Decanum & Capitulum. In portu hoc convenire ſolent totius Indiæ claſſes, ſibique de commeatu alijſque ad iter neceſſarijs proſpiciunt. Solet autem iter hoc confici duobus menſibus, niſi fortè in *Terceram* excurrere ac deflectere libeat. Triginta à *la Havana* leucis Canalis *de Bahama* incipit, in quo maris æſtus rapidiſſimus eſt & navigatio adverſantibus ventis periculoſiſſima. Ab alia parte *Florida* jacet,quæ gubernatorem militeſque habet. *la Havana.*

Inſula de *S. Domingo*, quam *Hiſpaniolam* vocant, Cancellariam habet, cui præſidet loci gubernator & Capitaneus generalis,qui hanc ipſam inſulam milite præſidiario arcibuſque munitis tuetur. Iudices quoque habet regioſque officiales, Eccleſiam metropo- *Hiſpaniola.*

tropo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

tropolitanam, Decanum & Capitulum. Suffraganeos habet Epiſcopos *la Havana. Puerto Rico*, & *Venezuelæ*. Regio calida eſt, & indigenis prorſus deſtituta. Opera & miniſterio Nigrorum utuntur. Angli & Belgæ indigenas hujus inſulæ captivos auferre ſolebant, cui malo longo annorum decurſu obviam iri non potuit, donec viſum fuit indigenas aliò transferre.

Chili. Regnum *Chiles* ampliſsimum eſt. Pauci hic ſunt Hiſpani, ſi Indorum conferre velis multitudinem, qui continuis bellis tam dextrè arma, gladium nempe & haſtam tractare didicerunt, ut nec Hiſpanis nec Belgis cedant. Equitum habent magnam copiam, quorum ſex aut octo millia unam turmam conſtituere ſolent. Camera præſidem habet, & regios officiales. Epiſcopatum habet geminum, Vnum in civitate *Sant Jago*, alium in civitate *la Conception*. Qui Chilenſib. ſubſidio mitti ſolent, inviti ac coacti eò abeunt, cum redire ipſis non liceat, & ſtipendia vix accipiant. Regio hæc pauperrima eſt, ut vix alendis incolis ſufficiat. A multis hoſtibus impetitur, quibus arcendis vix par eſt. Mari Auſtrali & Freto Magellanico terminatur. Qui Fretum hoc tranſire ſolent piratæ multis ſuorum deſideratis in *Chilen* ad corporum refectionem appellunt, & quia itinere confecti ſunt, obvia quæque vaſtant, ſpoliant, & diripiunt.

Tucuman. In provincia *Tucuman*, quæ ad territorium Cameræ *de los Charcas* pertinet, reſident Gubernator, Capitaneus generalis, & Epiſcopus. Cathedrali quoque Eccleſia celebris eſt. Regio eſt inculta & pauperrima. Per eam curru iter confici ſolet. Vna ſui parte Chile contermina eſt, alterâ verò fluvio *de la Plata* & *Buenos ayres*.

Rio de la Plata. Provincia fluminis *de la Plata*, alio nomine *Buenos ayres* dicta, gubernatorem habet & Capitaneum generalem, Cathedralem Eccleſiam, Epiſcopum, & Officiales regios. Portus *del Rio de la Plata* mare Septentrionale reſpicit, & in illud excurrit, multiſque è *Lisbona* & *Braſilia* advenientibus navibus frequentatur. Breviſſimo tempore è Lisbonenſi flumine in hunc fluvium traijciunt, & ne Indica commercia damni quidquam patiantur, alijs navibus eò mercatus cauſa proficiſci non licet. Diſtat tractus *de la Plata* à *Potoſi & los Charcas* quadringentis miliaribus, Chileque conterminus eſt. Ab ejus portu in *Fretum Magellanicum* itur. Major eſt fluvius hic Nilo. A parte ejus Auſtrali regiones jacent, quæ ad Fretum uſque excurrunt, & loca à gigantibus habitata.

Santa Cruz. Habet & provincia *Santa Cruz de la Sierra* gubernatorem, Capitaneum generalem, & Epiſcopatus *de los Charcas*, uti dictum ſupra, partem. Sita eſt in confinijs Indorum, cum quibus perpetuo belligeratur, quorum quidam *Chiriguanaes* Indi, alij *Moios* dicuntur, qui trans Cordilleras habitant. Nulla hic adhuc fundata eſt Cathedralis Eccleſia. Incolæ, quia continuis bellis vexantur, pauperrimi ſunt.

Popayan. Præfectura de *Popayan*, quæ inter *Quito* & novum regnum Granatenſe jacet, gubernatorem habet, Capitaneum generalem, Cathedralem Eccleſiam, Epiſcopum, auri fodinas, & indigenas rariores. Sita eſt in confinijs Indorum *Piraos*, cum quibus bella gerit.

De regimine Indiarum *in genere.*

DVplex in India hac Reſpublica conſpicitur, Vna Hiſpanorum, altera Indorum. Prior eundem, qui in Hiſpania viget, obſervat politiæ ordinem, & quæ ad regimen ſpectant, provinciarum, curat, utens operâ & miniſterio Indorum. Etenim Hiſpani hic loci nec aratro terram ſcindunt nec fodinas ipſi excolunt, præcipuè in ijs locis, in

quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

quibus nobiles & quaſi equeſtris ordinis viri audiunt. Imò vix hic ullum invenias Hiſpanum adoleſcentem, qui in alicujus ſe, præterquam Pro-regis, miniſterium addicat. Verum cum mercatoribus agunt, & officinas aperiunt, in quibus edulia veſteſque Hiſpanorum more confectas divendunt. Etiam reditibus regijs, ac præſidiarijs militibus præficiuntur, uti & fodinarum foſſoribus. Vbi verò rem fecerunt, in Hiſpaniam, ſi volent, remeant, & ad capeſſenda munia dignitateſque promoventur.

Altera Reſpublica Indorum eſt, qui Catholicam religionem & ſacroſanctam Euangelij doctrinam amplexi ſunt, ad verbi divini auditum ſe conferunt, & quæ cultum divinum concernunt religioſè obſervant, idque Epiſcopi aliorumque religioſorum opera & ſtudio. Quanquam verò communi in hoc Regno utantur linguâ, nempe Ingarum, quæ in his locis familiaris eſt incolis, uti inter nos ſermo latinus, tamen & illam & ſingularum provinciarum propriam callere debent doctores, & qui ſacra hic obeunt Eccleſiaſtici. Et ſicut provinciarum in Novo orbe infinitus eſt numerus, ita & linguarum.

Indi abjecto ſunt animo, puſillanimes & degeneres, ut mirum ſit præclari aliquid ab ipſis præſtari. Dies feſtos, Sacramenti, Paſchatis, & *S. Iohannis*, ſaltationibus, muſicę cantu & proceſſibus, celebrant & in templis, quæ ad feſtorum ſolennitatem faciunt, religioſe & ſtudioſe obſervant. Die Iovis qui Paſcha præcedere ſolet omnes caſtigantur. In obſervandis fraternitatibus ſeduli ſatis ſunt. Quin die certo bonorum omnium ſuorum & poſſeſſionum, quas vel domi vel in agris habent, rationem reddere coguntur. Mortuos ſuos cum ſepeliunt miſſas celebrari curant.

In univerſum ingenioſi ſunt, mendaces, & potatores ſtrenui. In locis ſecretioribus ac diverticulis convenire ſolent ad bibendum, in quibus dies tres, quatuorve, interdum ſeptimanam integram bibendo & commeſſando tranſigunt. Germanos gulæ intemperie vincunt. Valde in corrigendo hoc Indorum vicio laborant Magiſtratus. Eodem quo Æthiopes modo convivia ſua celebrant, per aliquot dies genio indulgentes, & cantu choreiſque alij alios detinentes, Atque his ritibus ſe pro mortuis orare dicunt, ſed meo judicio carni ac gulæ turpiter litant, & in certiſſimum diſcrimen valetudinem ſuam adducunt.

Commeſſationum verò finem non faciunt, niſi abſumptis ijs quæ in lucro habebant repoſita, nec antè ad labores ordinarios redeunt, niſi ubi quod profundant, non habent, aut ad operas intermiſſas à Dominis ſuis adigantur. Quas didicerunt artes magna induſtria & ſolertia excolere ac tractare norunt, etiam ſi ſcribendum aut legendum ſit, quod tamen diſcere ijs non conceditur. Inter Indos vivunt Indo Hiſpani, *Nigri* & *Mulatæ*, qui peſſimè hic habentur.

Tenentur quotannis Indi Præfectis ſuis pendere certam argenti menſuram aliarumque rerum tributum, ad quod tenentur quotquot decimum octavum annum exceſſerunt, nec quinquageſimum adhuc ſuperarunt. Redeunt hæc tributa ad Commendatorem, cui in duas vitas hoc beneficium conceditur, ea lege, ut ex iiſdem reditibus alat Presbyterum, & quem *Corrigidor* vocant, decimaſque Eccleſiarum ſolvat.

Quæ quiſque in India obit munia, in duas vitas obit. Primum enim quoad munere fungitur beneficijs fruitur. Secundo filij aut filiæ natu maximæ, poſt obitum parentum ijſdem gaudent. Et ſi uxore careat, exacto biennio ad Regem devolvitur dignitas. Cujus nomine alius dignitate iſta per proviſionem fungitur, donec juſto titulo ſurrogatus fuerit alius, idque à prorege alijſque gubernatoribus & Capitaneis generalibus, niſi forte ab ipſa Curia conſtituantur. Rex & concilium in plures annos munia interdum

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

conferunt in filios. Contractus & negotiationes *Corrigedorum* inter Indos legibus rigidis vetitæ ſunt, cum converſionem ac inſtitutionem Indorum non parum remorentur, utpote qui negotijs occupati *Corrigedorum* proprias res negligunt, uſque adeò ut ſolvendis tributis non ſint pares. Pro-reges & Concilium leges ac edicta formarunt, quæ ſe obſervaturos juramento promiſerunt.

Conſtitutum quoque eſt in omnibus Curijs, ut quotannis Iudex aliquis in territorium ſuum ac diſtrictum mittatur, qui Indorum loca, ac in quibus habitant vicos viſitet, & num tributa ſua pendant, num per facultates luculentiora pendere poſſint, inquirat, utque communi omnium gravamini occurrat, ne ſuperſtites pro mortuis ſolvere teneantur, præſentes pro abſentibus, ſenes pro junioribus. Adhæc, ut obortas inter Indos & Hiſpanos controverſias decidat, & qua ratione inſtituti ſint, ac in graviter prævaricatos animadverſum cognoſcat. Mittere ſolet Pro-rex, qui quid agant Indi ſciſcitentur. In Cameræ verò *del Quito* diſtrictum miſit Marchio *de Montes claros, Don Diego, Vaca de Vega*, virum ſingularis ingenij & prudentiæ.

Magnus in India eſt Hiſpano-Indorum numerus, qui ex Hiſpano patre & matre Indâ nati per hos tractus inopes & omnium egeni vagantur, nec ad ullas artes mechanicas addiſcendas animum adjiciant.

Cum autem ocia dent vitia, ac peccandi commeatum hominibus faciant, non parum ad hujus Imperij felicitatem conduceret, ſi illi ipſi errones authoritate magiſtratus ad labores compellerentur, aut ad ſtivam ac raſtra, aliaque officia ablegarentur. Conſtitutum eſt à Rege, ut Indi quibus ſtipendia aut pro præſtitis officijs merces ſalariumque debetur, id ipſum à Curijs per Fiſcalem petant, exhibitâ operarum ſuarum & impenſi laboris declaratione. In quo caſu Curiæ officium erit inquirere diligenter in horum munia, ac merita, quæ Curia rem omnem ad Concilium Indicum perſcribit, & tandem ex Concilio Regis præmia bene meritis rependit.

Qui ex Indiâ in Hiſpaniam traijciunt, quod prætendant, habent. Partim enim terreſtri partim maritimo itinere 3000 leucas conficiunt, magnis impenſis, & ob aeris varietatem ac maris tempeſtates maximis periculis objecti.

Numerus Doctorum. Concilium in civitate *Lima* celebratum Anno 1583 Seſſione tertia capite 22, à Pontifice & Rege noſtro approbato, decrevit, ut quibuſcunque in locis cœtus Indorum reperiuntur, mille hominum numero conſtantes, ijs doctor ac Presbyter præficeretur, quod in varijs obſervatum hactenus provincijs.

Solent Indorum Presbyteri religioſos plurimos ſumptibus Regis ſecum adducere. Quin ex conſilio Epiſcoporum Supremum Indiæ Concilium patribus Ieſuitis imperat, ut plurimos eò religioſos mittant, quoties claſſes ſolvunt, cum ad ſublevandos Epiſcoporum labores eorum præſentiâ quam maximè opus ſit, in tam ubere ac fœcunda Euangelium indies amplexantium Indorum meſſe.

De Epiſcopatibus alijſque negotiis politiam concernentibus.

De reditibus Eccleſiaſticis. Reditus ac decimæ Epiſcopatuum, in quatuor partes dividuntur, quarum prima Epiſcopo cedit, ſecunda Decano & Capitulo, ita quidem ut Decanus 150 ſibi habeat, & qui dignitatibus funguntur 130, Canonici verò 100. Tertia & quarta pars in novem portiones (*Novenos* vocant) ſubdividitur, quarum duæ partes ad Regem redeunt, & in Cathedralium Templorum ſtructuras impenduntur, nona verò & dimidia pars in fabri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

fabricas, alia nona pars cum dimidia in Hoſpitalium ac Xenodochiorum exſtructionem, reliquæ quatuor de novenarum ſummâ, Vicarijs Cathedralium Eccleſiarum ſolvuntur, cantoribus, Organiſtis, alijſque templorum miniſtris. Quæ ſuperſunt in fabricas impenduntur. Atque hæc omnia ex præſcripto Epiſcoporum erogantur. At meo quidem judicio utiliſſimum foret, ſi Epiſcopatus ſinguli Seminaria ac Collegia haberent, in quibus *Caziquarum* ſive Regulorum alijq; primorum filij educarentur, qua in re optimam operam navare poſſent patres Ieſuitæ. Reditus ad hoc neceſſarij, ex Indorum pagis aut ab ipſis *Caziquis* peti poſſent.

Ampliſſimi ſunt Epiſcopatus *del Cuzco, Lima,* & *Quito,* longè lateque diffuſi, viaſque habent impeditas valdè, ut à Prælato difficulter tranſiri poſſint. Epiſcopatus *del Cuzco* longitudinem habet leucarum 200, latitudinem 70. Epiſcopatus *Limæ* altera parte major eſt, uti & Epiſcopatus *del Quito.* Ideoque Epiſcopi *Novi Orbis* Regi Hiſpaniarum ſcripſerunt, utiliſſimum ſibi videri, ſi in minores Epiſcopatus dividantur, quorum ſinguli tamen ſibi ſervabunt 20000 peſos. Sed quia hæc rempublicam & politiæ ordinem concernunt, monuiſſe & attigiſſe ſufficiat.

Cum divino jure exigantur agrorum decimæ, non ſolum ab Hiſpanis in Indiâ viventibus exigi debebant, ſed & ab Indis ipſis, quæ res quam maximè faciet ad promotionem cultus divini, & Eccleſiarum conſervationem, amplificationemque.

Concilia ſive Synodi provinciales in Peruviâ ut plurimum celebrantur ſingulis ſeptennijs, ad quas Metropolitanus alios Epiſcopos convocat, qui partim terrâ partim râ partim mari ſe in viam dant, & ſubinde 400, ac 600 leucas conficiunt, priuſquam ad deſtinatum locum perveniant, contemptis viarum, quæ currus non admittunt, difficultatibus, alijſque periculis.

In quibuſdam Indię locis Academias erigi quidam poſtulaverunt, quod maximè urſit Epiſcopus *del Quito,* hac de causâ, quod trecentis à *Lima* abeſſet leucis, vaſtiſſimaque terrarum ſpatia ambitu ſuo complecteretur, & quidem ſpeciatim provincias ac præfecturas, quæ inter *Quito* & *Terram Firmam* ac *Novum regnum* poſitæ ſunt. Accedebat & hæc cauſa, quod regio hæc ſaluberrimo aere frueretur, ſtudijſque eſſet aptiſſima, ac commeatu omni afflueret. Quod ſi tamen omnium facultatum profeſſionem impetrare non poſſet, Grammaticæ ſaltem, artiumq; liberalium, Theologiæ, caſuum conſcientiæ & linguæ Indicæ ſibi publicam profeſſionem concedi, petijt, quarum omnium diſciplinarum Profeſſores ac Doctores 4000 aut 5000 mille ducatis annuis ali poſſent.

Cum Peruviæ imperium teneret *D. Franciſcus de Toledo,* poteſtatem à rege accepit, tam pacis quam belli temporibus quibuſdam conferendi honorum certa inſignia, ac certum veſtimenti genus, quod *habitos* trium ordinum vocant, quia primariæ urbes *Lima, Quito, Cuzco, Charcas, la paz,* & *Potoſi* aliæque, hoc factitant, ut honorum incitamento alij ad res præclaras gerendas excitentur.

Eccleſiaſticos quod attinet, ſunt inter eos viri doctrina & virtute eximij, qui ſe totos Indorum inſtitutioni dare ſolent. Et quanquam à gente tam barbara & rudi vix quicquam bonæ frugis ſperari poſſe videatur, & minus idonei ad capeſſenda ſtudia eſſe credantur, tamen longè aliter ſe res habet, uti teſtantur illi, qui αὐτόπται ſunt & cum Indis quotidie familiariter converſantur, nec dubium eſt, quin plurimi viri eruditi ac doctrinâ inſignes partim è ſuggeſtu in templis, partim in ſcholis doceant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

De amplitudine & opibus Novæ Hiſpaniæ *& Chriſtianiſmi in eadem incrementis ac ſucceſſibus.*

De Novâ Hiſpania. DE *Novâ Hiſpaniâ* dicturus, hoc ſcire velim lectorem, indigenas ejus Peruanos ingenij dexteritate ac ſolertia ſuperare, quod varijs experimentis ac indicijs comprobatur. Exemplo ſolummodo ſint imagines ex plumis avium diverſi-coloribus confectæ. quæ artificioſa eorum manu ita diſponuntur, ut vultus ac ora hominum ad vivum exprimant, ac ſi penicillo depictæ forent. Tanta hujus imperij eſt vaſtitas & amplitudo, ut mirum ſit tam paucâ Hiſpanorum militum manu eam ſubigi potuiſſe, qua in re perſpecta eſt *Ferdinandi Cortezij* fortitudo bellica, & in Deum ac religionem pietas. Ijſdem, quibus civitas *Lima*, etiam *Mexicum* dotibus excellit, quanquam triplo illâ major ſit, licet opibus non adeò locuples. Prorex & Curia regia illius ditioni præſunt. Alias Hiſpanorum civitates ſibi ſubditas habet, uti urbem *de los Angelos*, aliaſque. In multas leucas exſpaciatur, plurimaſque provincias ambitu ſuo continet, quarum principales ſunt: provincia *de Mexico*, omnium præcipua, *Honduras*, *Campeche*, *Chiapa*, *Guajaca*, *Mechoacan*, *Nuevagalitia*, *Nueva Vizcaya*, *Guadima*, *Guatemala*, quæ omnes ſoli fœcunditate celebres ſunt, incolis frequentes, & annonæ copia abundantes.

Guatemala. *Guatemala* ſedes eſt Cameræ, cujus præſes gubernator eſt & capitaneus generalis, Indis imperans, cujuſque judices *Algaziles* ſunt. Regios adhæc habet Officiales, Epiſcopum, Cathedralem Eccleſiam, Decanum & Capitulum. Continet hæc provincia & ſuum & alios adhuc diſtrictus. Soli bonitas commendatur. Annona quoque hic vilior, uti in *Mexicano* tractu.

Galiſco. In *Galiſco* Camera eſt regia, præſidem habens & Capitaneum generalem, judices, Epiſcopum, & Cathedralem Eccleſiam.

Præfecturæ *Iamaicæ*, *Veraguæ*, & *Nicaraguæ* aliæque Gubernatorem habent & Capitaneum generalem, ærarium regis & Officiales, ad eandem quam habet præfectura de *Popayan* formam. Fodinas habet auri, argenti & aliorum metallorum. Non minus frequens eſt incolis *Novâ Hiſpaniâ*, quam *Peruvia*. Magna Chriſtianorum hic vivit multitudo, plurimique adhuc detecti ſunt tractus, ſed nondum in provinciæ formam redacti. Media ferè ſunt ſeptem, quibus horum regnorum ſtatus conſervatur, quorum caput eſt fides Catholica. Sunt autem illa; Bellum ſive arma, Reditus, prudens gubernatio, Iuſtitiæ vigor, Honoraria, favores & jura patronatus.

De Concilio Indico. In Concilio Indico omnia illa ventilantur, quæ diſtincta ad hanc vel illam Curiam pertinent, cum in India Curiæ omnes parem habeant & æqualem poteſtatem. Quin etiam illa, quæ ad conſervationem, amplificationem, ſecuritatem, incrementum *Novi Orbis* & provinciarum faciunt: uti ſunt Novarum Terrarum expugnationes, novarum legum formationes, redituum continuatio, agrorum cultura, & quæ ſunt alia. Etiam in eodem Concilio agitur de rebus bellicis, formandis exercitibus, conſcribendo milite præſidiario, de Admiraliorum, Magiſtrorum *del Campo*, capitaneorum aliorumque ſive terra ſive mari militantium Officialium electione, de propugnaculorum ac claſſium commeantium ac remeantium ſecuritate, de gerendis cum Indorum gente bellis, qualia adhuc geruntur in regno Chiles, Præfectura *de Santa Cruz de Sierra* cum finitimis Indis, *Noios* & *Chiriguænaes* alijſque trans *Cordilleras* habitantibus, etiam in provincia ſmaragdorum & *Cucumbios* & *Quito*, inque,

De Bello.

India

India *Papaos*, præfectura *Popayan*, alijſque locis, in quibus Indi *Cerribes* maritima loca navibus infeſtantes degunt.

Reditus quod attinet, illud certò conſtat, quotannis ex India Occidentali ad Regem redire decem ac duodecim milliones, idque ſpeciatim ex auri, argenti, margaritarum ſmaragdorum, pellium, ſacchari, cochinillæ, lignorum, ſarzæ, zingiberis, aliarumque rerum proventu. *De Reditibus.*

Decem modis hi reditus colliguntur, aut potius ex decem capitibus procedunt: Ex quintâ auri & argenti: ex magnis fuſionibus; ex vectigalibus ac portorijs: ex tributis Indorum: ex officijs ſive muneribus venditis: ex *Cruzada:* ex tributo redituum: ex argento vivo: mulctis Camerarum: & nonâ parte redituum Eccleſiaſticorum.

Regimen Indiarum quod attinet, ejus quoque cura ad Senatum Indicum pertinet. Nam quæcunque hic geruntur res aut Eccleſiaſticæ ſunt, aut Seculares, maxima hic negociorum occurrit moles, ſive variæ multorum legendæ ſint litteræ, ſive formanda edicta, ſive concedendæ proviſiones, quas vocant. Et quia edictorum accreſcebat ſupra modum numerus, jamque diſplicere hic cœperat, decretum à Senatu, ut ea omnia in unum corpus colligerentur, uti in Caſtilia factum. Et quanquam *N. de Eurinas* rem hanc aggreſſus ſit, nihilominus quatuor libris ſumma diligentia & ſtudio conſcriptis hoc ipſum argumentum tractabit Licentiatus *Zorilla*, judex *de Quito*. *De regimine.*

De ijs, quæ juſtitiam ac jus concernunt, decernere ſolent Viſitationes & Reſidentiæ ad Pro-regum curam pertinentes, Præſides, Iudices, Miniſtri & Curiarum Officiales, Gubernatores, Capitanei generales, *Corregidores*, & quibuſcunq; Regij reditus commiſſi ſunt, Procuratores, Theſaurarij, & rationibus Præfecti, pertinent huc cauſæ, quæ ſecundam ſupplicationem flagitant, aliaque quæ præfecturas & Indorum in ſuis tractibus regimen concernunt. Conformia autem ſunt jura hæc Mechlinienſi Curiæ, auditis enim partibus adverſis & examinatis hinc inde utriuſque documentis, citatiſque actore & reo, jamque lice deciſa inſtrumenta authentica ad Concilium mittuntur, ibidemque peremptoriè determinantur. *De Iuris adminiſtratione.*

Etiam de conferendis pręmijs & favoris caſibus hic agitur, quia ex ejuſdem Concilij arbitrio conſtituuntur Pro-reges, Præſides, Iudices, Balivi, Officiales, alijque Gubernatores, Capitanei generales & Corrigidores. Etiam qui forenſibus munijs funguntur qui reditibus præfecti ſunt, Archi-Epiſcopi, Epiſcopi, Decani, & quotquot Eccleſiarum præbendis gaudent Canonici, & ſi qui vel Hiſpanis vel Indis præſunt Officiales. Penes idem Concilium eſt alia honorum iuſignia in benè meritos conferre, qualia ſunt *Habitos* trium Ordinum, *de Sant Jago, Calatrata, & Elcantera*, titulique Thalaſſiarcharum & Mareſchalcorum. *De præmiis & honorarijs.*

Ea quæ Regij ſunt juris, ſive jura patronatus, in eodem quoque Concilio tractuntur, conſtitutumque, ut Indiatum patronus ſit idem Rex, ac *Novi Orbis* ſibi vindicet imperium. Utque litteræ & Apoſtolicæ Bullæ, omniumque beneficiorum tam Eccleſiarum quam ſecularium collationes regio patronatui, ac fundationibus Eccleſiarum, Cœnobiorum, Parochiarum, & Noſodochiorum non præjudicent. Quod ſi contingat munus aliquod vacare, Epiſcopi erit hoc ipſum publico programmate ſignificare, & ex eorum, qui munus ambiunt, numero duos magiſtratui ſiſtere, ſive is Pro-rex ſit, ſive Præſes, ſive hujus vel illius provinciæ Magiſtratus, quo ab his unus eorum eligatur, non *titulo perpetuo*, ſed proviſionaliter & ſub formula *ad nutum mobile*. Illum enim conferre Regis eſt. *De Regis patrocinio.*

Bullæ quoque omnes & litteræ, aliaque quæ Romę concipi debent diplomata, ad Sena-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Senatum Indicum perferuntur, nec in India obtinent, niſi prius in Senatu examinata & probata fuerint, & ſi qua in ijs fiat mutatio, ea de re certior redditur Pontifex.

Quare ut relicta India in Hiſpaniam tranſmigrem, hoc aio, ex nulla re illuſtriora potentiæ *Novi Orbis* documenta percipi poſſe, quam ex intuitu *Domus Contractuum*, quæ Hiſpali eſt, quæ Præſidem habet, Quæſtorem, rationum Magiſtrum, Procuratorem, Iudices, Fiſcalem. Penes Præſidem eſt curare ea, quæ ad expediendas claſſes Indicas faciunt. Quotannis autem ſeptem aut octo naves præſidiariæ exſtruuntur, quæ *Terram Firmam* petunt, & aliquot *Pataches*, quæ opes regias ex India transvectant. Hæ naves Generalem habent, Admiralium, & Duces aliquot peditum, a tormentis alioque apparatu bellico inſtructæ.

Tria monebo & finem faciam. Primum eſt maximè idoneum & oportunum in Indiam commeandi & remeandi tempus eſſe Menſe Februario & Martio.

Alterum eſt, claſſes, quæ *Terram Firmam* petunt, menſe Ianuario, aut uno menſe antequam naves actuariæ ſolvant ventos Orientales nanciſci.

Tertium eſt, naves præſidiarias ſolvere è portu *S. Lucar*, aut ſinu *Gaditano*, & in conſpectu *Canariæ* navigare, atque hinc curſum dirigere verſus Indiam, donec in conſpectum ſe dent *Dominica* & *Matalena*, quæ ab Indis quibuſdam nondum domitis inhabitantur. Atque hic ſibi de aqua recentiore proſpiciunt. Mox recta *Cartagenam* petunt, lecto ferè *Terræ Firmæ* littore, quæ primum detecta fuit. Hinc in *Porto Belo* aliaque loca itur; quod ipſe teſtari poſſum, qui ſuperatis varijs & maris & terræ periculis hæc loca peragravi, non ſine gratiæ Divinæ ope, quam per ſanctæ Crucis merita implorabam ſemper. Ideoq; gratitudinem aliquo officio teſtaturus, hæc breviter litteris exaravi. Faxit Deus, ut hoc opuſculum aliaque noſtra ſtudia ad Eccleſiæ ſuæ ædificationem & nominis ſempiternam gloriam cedant.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

BREVIS
ac Succincta
AMERICÆ,
SIVE
Novi Orbis omniumque, quæ in eo ſunt, regionum hactenus exploratarum deſcriptio,

Excerpta è
TABVLIS GEOGRAPHICIS,
P. BERTII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

BREVIS
ac Succincta
AMERICAE
SIVE
Novi Orbis omniumque quæ in eo ſunt regionum hactenus exploratarum deſcriptio,
Excerpta è
TABULIS GEOGRAPHICIS,
P. BERTII.

QVinam hanc orbis partem perpetua temporum ſerie incoluerint, planè incertum eſt: nos de hac re nonnihil in medium protulimus, quum de terrarum orbe diceremus. Marinæus Siculus in Chronico ſuo Hiſpaniæ contendit, loca iſta olim Romanis luſtrata & cognita fuiſſe, ex eo quod nummus antiquus Auguſti Cæſaris effigie inſignitus alicubi in aurifodinis inventus ſit, miſſuſq; in rei fidem ſummo Pontifici, per *D. Iohannem Rufum* Archiepiſcopũ Conſentinum: quod quidẽ non tam facilè refutari poteſt, quam ſpecioſe dicitur. Mirum eſt, nummum vnicum repertum eſſe, præterea veſtigium nullum: mirum amplius, nummum illum in aurifodinis latuiſſe, nullum poſteà uſpiam eductum. *Narrabo Varrerij* verbis hiſtoriam veriſſimam, vt prudens lector ex ea judicet, an non fucus aliquis ſubſit ſub nummo Auguſti. *Eodem anno, aut certè paullo poſt, quam inclytus Portugalliæ Rex Emanuel Indiam ſubegit, florebat Vliſſipone in Poetica laude Hermicus Cajadus, homo Luſitanus, Angeli Politiani quondam auditor & diſcipulus, cujus etiam eſt Epigrammatum libellus. Is Latinis carminibus commentus eſt Sibyllinam vaticinationem, in columnis marmoreis inciſam, qua per ambages ſignificabat, Indos ſub imperium & ditionem Luſitanorum eſſe venturos. Eos lapides data opera detruncatos, vt aliqua ineſſent antiquitatis veſtigia, obrui præcepit in extremitate promontorij Artabri, propè Syntram oppidum. Ubi vero defoſſa marmora vitium aliquod feciſſe ex humore terreno judicavit, ad certum diem invitat amicos in villam ſuam, quæ proxima erat loco, vbi obrutum erat vaticinium. Quum igitur accubuiſſent omnes, ecce villicus nunciat Hermico, mercenarias ejus operas dum in fundo foſſionibus incumberent, incidiſſe in lapides, in quibus inſcriptæ eſſent literæ indices magni cujuſdam theſauri eodem loco defoſſi, ſic enim ruſtici opinabantur. Nec mora omnes ſimul, alacritate ingenti, relictis epulis, accurrunt, defoſſas intuentur columnas, confeſtimque extrahi jubent. Legebantur poſtea Sibyllina carmina.*

Sibyllæ Vaticinium Occiduis decretum.

Volventur ſaxa litteris, & ordine rectis,
*Cum videas * Occidens Orientis opes,*
Ganges, Indus, Tagus erit, mirabile viſu,
*Merces commutabit * ſuas uterque tibi.*

SOLI

SOLI ÆTERNO AC LVNÆ DECRETVM.

Tum vero omnes pro ſe quiſque admirari, verſus illos fatidicos manu tangere, exoſculari. Quid multis? continuò Vliſſiponem ad regem iam antea commenti illius conſcium perferuntur, qui mirabundo ſimilis, optimatibus oſtendere. Jlli deſcribendum curare, in ſcrinijſque veluti ſacrum deponere. Cum vero res percrebuiſſet, peregrini mercatores qui tum Vliſſipone negotiabantur, continuo vaticinium in Galliam & Germaniam ad Viros principes mittunt. Illi ſtatim ac diligenter cum præfatione cujuſdam Valentini Moravi, qui, ut fit, rem verbis extulerat, adjeceratq; nonnulla de ſuo, typis excudendũ tradunt. Poſteà autem inter antiquas inſcriptiones relatum eſt. Fidemq; & autoritatẽ apud pleroſq; lectores juvenit. Quid facias hominib. ita ſtultè credulis, ut de exoticis narrantibus non perpenſa rerum ſerie, ſtupide fidem ſemper adhibeant? Forté aliquid iſtiuſmodi fugitivo huic Auguſti nummo accidit: quicquid verò eſt, mihi quidem nondum videtur veriſimile. Sed redeo ad Americam. Antiquitus ſanè cultam fuiſſe, neque paucis retrò ſeculis habitari cœptam, tum alia permulta teſtantur, tum potiſſimum Imperij certa & conſtans ratio, ſuperba urbium & viarum ſtructura, ędificiorum ſplendor: quæ omnia quum apud illos ſumma fuerint, neceſſe eſt primum parva fuiſſe: non potuerunt enim è minimis ad maxima provehi, niſi longa temporis mora. Hortus fertur fuiſſe regius, in quo herbæ arboreſque cum ſuis truncis, ramis, fructibus, ex ſolido auro ea mole ſtabant, qua vivæ in pomarijs. Fertur & conclave regium; in quo omne animantum genus ex gemmis erat, opere partim muſivo & ſegmentato, partim cælato; partim etiam ex plumis variè conſerto. Iam obedientiæ, liberalitatis, fidelitatis, ingenuitatis, amicitiæ, temperantiæ, fortitudinis adverſus dolores, famem, mortem, aliaque multa apud ipſos tam multa, tamque certa exempla ſunt, ut cum Sparta Græciam univerſam, cum Romanis Italos omnes ad Virtutum certamen poſſint provocare. Non potuerunt hæc omnia niſi ex legibus diſcere. Leges non potuerunt niſi longo tractu figi, formari, ſtabiliri. Sed & antiquitatem teſtatur id, quod de duabus vijs referunt, quarum altera per montium ardua, altera per planitiem campoſque ſtrata eſt, à *Quito* vrbe Peruana, ad civitatem *Cuſco*, ſpatio quingentorum milliarium: cujus operis decus augent ſtupendæ lapidum & ſaxorum moles, non equis aut bubus, (nam illis caruerunt) ſed humanis manibus adgeſtæ. Via campeſtris utrimque munita eſt muris, patetque in latitudinem pedes quinque & viginti: intra quos rivuli fluunt, conſiti ad marginem arbuſculis, quos ipſi *Molli* vocant. Altera verò è ſaxis & rupibus exciſa per medios montes diſcurrit, pari latitudine; ſalebroſis inſuper depreſsiſque vallium locis, prout regionis natura poſtulabat, adgeſtis munitiſque. Has vias *Guinacava* Rex (qui auorum noſtrorum memoria vixit) perpurgari, parietes ruinoſos reſtaurari atq; exornari fecit: opus ipſum alias multò eſt vetuſtius, neque unius viri ætatis. Fuerunt etiam per itinera diſpoſita diverſoria ampla, ſplendida, amœna, (ipſi *Tabos* nominant) quib. regius omnis comitatus recipiebatur. Ex quibus apparet, non poſſe novitios exiſtimari hujus orbis incolas, quum vetuſtas locorum, hominum frequentia, gubernandi ratio, Vrbium ſtructura, mores civiũ, nihil novi præ ſe ferant. Quid, quod in ſacris quoq; clara iſtarũ regionũ mentio facta eſt? Enimverò Arias Montanus hæc loca à Sp. S. deſignari putat, quum claſſis ab Heziongaber Orientem verſus navigaſſe dicitur, nam & mora navigantium, & mercium varietas & locorum aliquot inſularumq; interjacentiũ ſitus, ſoli Americæ conveniunt. Clare etiam ipſam Americam nominari contendit voce *Parvaim*, quæ quidẽ dictio quũ ſit dualis, duas regiones indicat; vnam, quę hodieq; *Peru* dicitur: alteram quæ à noſtris appellatur *Nova Hiſpania*. Primus eam quod quidẽ certo conſtet, detexit *Chriſtophorus Columbus* Genuenſis, acri

admodum & divino ingenio Vir, edoctus (vt creditur à quibuſdam tam præclari facinoris gloriam arrodentib.) ab Hiſpano quodam nauta, cui nomen Buxolæ. Nautā hunc ajunt tempeſtatibus jactatum, quum erraret cæli locorumque ignarus, forte in has terras actum eſſe, inde reducem ad Maderā veniſſe, inſulam juriſdictionis Luſitanicæ, ſitus verò Africani; in qua inſula recens inventa, tum temporis Columbus habitabat. Eum nautam à Columbo comiter hoſpitio exceptum, totam itineris jactationiſq; rationem docuiſſe. Columbum accenſum rei novitate, cum tribus liburnicis, auſpicijs Caſtellæ Regis Ferdinandi & vxoris ejus *Iſabellæ*, Anno 1492. Kal. Septembris iter illud ſuſcepiſſe, inſulaſque *Hiſpaniolam*, *Cubam*, & *Iamaicam*, primùm adijſſe. Memorabile eſt, quod quum in *Iamaica* Inſula ob commeatus inopiam ad ſummum vitæ diſcrimen cum ſuis veniſſet, *Barbaris* hac ratione ſperantibus Chriſtianorum exercitum facile poſſe expugnari; ſingulari quodam ſtratágemate ſe ſuoſque ab exitio liberaverit, uſus opportunitate imminentis Lunæ Eclipſeos, quam ille, vti erat Aſtronomicarum rerum peritiſſimus, brevi obſcurandam ſciebat. Ducibus enim Iamaicenſibus nunciari extemplo juſſit, ni ſibi ſuiſque neceſſaria omnia ſubminiſtrarent; fore, vt plurimis graviſſimiſque malis propediem adfligerentur: atque vt fidem dictis faceret, edixit, ſe proxima nocte effecturum vt Luna ipſis videntibus obſcuraretur. Has Columbi minas homines Barbari initio contemſere, poſteà verò quum ad conſtitutum ab ipſo tempus Lunam deficere paulatim conſpexerunt, attoniti, & metu perculſi accurrere, provolutiq; ad Ducis genua commeatum largiter miniſtravere, & quæ vellet omnia ſe facturos vltrò promiſere. Poſt Columbum *Americus Veſputius Florentinus* auſpicijs Emanuelis regis *Portugalliæ* idem tentavit, & Anno M. CCCC. XCVII. die XX. Maij ſolvens à Gadibus, oram illam omnem quæ eſt ultra Æquatorem ſita, in qua ſunt *Paria* & *Braſilia*, primus detexit, quæ ora omnis ab ipſo America appellata eſt. Porrò, vniverſus hic orbis à Septentrione ad Meridiem exporrectus eſt duarum magnarum peninſularum forma, quæ tenui iſthmo connectuntur: earum altera dicitur America Septentrionalis, altera Meridionalis. *Longitudo* ejus extenſa eſt inter Meridianum grad. 190. & Merid. grad. *67*. *Latitudinis* terminus Auſtrum verſus eſt fretum Magellanicum, id eſt grad 52. Septentrionem autem verſus, à gradu 67. ſurſum pleraque adhuc ſunt ignota. Habet igitur ab ortu ſolis mare Atlanticum, quod vulgo vocant *del Nort*. A Meridie terram Auſtralem Magellanicam, freto interfluente diſiunctam. Ab Occaſu, mare pacificum, *del Zur*: è Septentrione, incertum, terras an maria. Tota circumvagatio eſt circiter XXXII, millium miliarium. Regio in univerſum multiplex eſt ac varia: Frumento initio & vino caruit; ejus loco tulit *Mayz* leguminis genus: quibuſdam etiam regionibus panem ex radicibus conficiunt. Sed neque boves ante habuit, neque mulos, neque aſinos, neque oves, capras, canes. Proinde mirandum non eſt, ſi indigenæ ad primum equi conſpectum perculſi fuerint. Mures gliresque ex Antverpiana nave, quæ per Fretum Magellanicum vlterius navigabat, primam illic originem habuere: ex eo in tantum, ſive ſoli, ſive animantium ipſorum fœcunditate creverunt, vt ſæpè ſpem meſsis autumnique in herbis & arboribus arroſerint. Archiepiſcopi ſedes eſt in Limenſi vrbe, quæ & urbs Regia dicitur, atque totius tractus Peruani metropolis, condita Anno CIↃ IↃ XXXV à *Franciſco Pizarro*: in eo jus dicit Prorex & vniverſæ provinciæ ſenatus: Archiepiſcopus ſuffraganeos habet quindecim, Cuſionienſem, Quitonenſem, Guamantiacenſem, Arequipenſem, Paſenſem, Platenſem, Trugillenſem, Guanagienſem, Calapienſem, Portus veteris, Guaichieſne, Popianenſem, Carchinienſem, Santi Michaelis & Santi Franciſci. Incolæ curſu ac natatione valent, quibuſdam locis homines vorant, cacodœmonem

adorant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

adorant, quidam etiam Solem & Lunam. Lingua omnibus non una. Aurum, ârgentum, gemmas, nihili faciunt: horum loco conquirunt æſtimantque plumas avium, in iiſque divitias collocant.

Deſcriptio Terræ Novæ.

SEptentrionalis Americæ pars ultra *Novam Hiſpaniam* in varias regiones dividitur. Ab *Apalchen* uſque ad promontorium *Helenæ* extenditur, diciturque alijs *Virginia*. *Norumbega* peninſulæ inſtar ad mare *del Nort* porrigitur, habetque nomen ab oppido. Cœlum ejus regionis temperatum, ager fertilis. Mare ob Syrtes & vada periculoſum. Gentes aliter atque aliter nominantur ab Hiſpanis & Italis. Vicina huic eſt *Terra* quam vocant *de Baccalos*, à *Johanne Caboto* & filio ejus *Sebaſtiano Caboto* Venetis inventa Anno 1249. die vigeſima quarta, hora quinta ſub diluculo, & ſic appellata, quod in eo pelago tanta inveniatur horum piſcium copia, ut etiam navigia retardent. Sed non fuerit alienum, hoc ipſo loco inſerere inſcriptionem quę Oxoniæ ſpectatur, concinnatam ab hoc ipſo *Sebaſtiano Caboto*, rerum nauticarum ut videtur peritiſſimo, qui etiam pleraſque orbis ignoti oras feliciſſimè ibi depinxit: pertinet enim ad χαλυϐοδειλικω, continetque non ineruditam tractationem de acus nauticæ declinatione, Sic ergo ibi legitur: *Sebaſtianus Cabotus Dux & Archigubernius ſacræ Cæſareæ Catholicæ Majeſtatis, divi Caroli Imperatoris, huius nominis quinti, & Regis Hiſpaniæ, ſummam mihi manum impoſuit, & ad formam hanc protrahens, plana figura me delineavit, anno ab orbe redempto Nativitate Domini noſtri* Ieſu *Chriſti* 1549, *qui me juxta graduum latitudinem ac lougitudinem, ventorum ſitum, doctè & fideliter, navigatoriæ chartæ inſtar, deſcripſit, Geographi Ptolemæi auctoritatem, peritiorumque Luſitanorum fidem ſecutus, nec non ex uſu atque induſtria longæ navigationis, integerrimi viri Iohannis Caboti, natione Veneti, atque Sebaſtiani, aſtrorum peritia, navigandique arte omnium doctiſsimi eius filij, auctoriſque mei. qui aliquotam orbis partem diu noſtratibus clauſam aperuerunt. Quapropter me fida doctiſsimaque magiſtra, ceu hydrographica charta utens, quocunque eſt animus, mare metiri poteris, acus nauticæ variationem obſervans, quia ad Arctum vertitur, cuius rei argumentum eſt; Si ex ſacro promontorio ſolveris, Celticum promontorium petiturus, navim licet protinus ad Arctum dirigere jubeas, quo curſu recto Finis terræ promontorio, iter tamen quod verè navis tua peregerat, non recta ad Arctum, ſed Arctum verſus ad quartam Cæciæ fuit. Navigatoria ſiquidem acus, etſi recta linea è ſacro promontorio ad oram finis terræ curſum demonſtret ad Arctum, nihilominus tamen quarta parte ab Arcto ad Cæciam diſtat. Quapropter quum navim acu nautica ad Arctum regere iuſſeris, erit navigatio tua per quartam Septentrionis, Cæciam verſus. Eandem ve navigationis conſiderationem obſervabis, cum è Salmedina brevi ſcopuloſoque mari in exitu portus S. Lucæ ad Nagæ oram Tenerifiæ inſulæ navigare decreveris, tunc enim ſi ad Liben ſeu Africum navim regere ſtudeas, hydrographicæ chartæ obſervatione: rectus tamen itineris curſus nauticæ acus probabiliore fide per Africum quarta & eo amplius Auſtrum verſus procul dubio erit. Salmedinæ nempe ad Nagam navigatio quarta longè minus quam hydographica charta indicat, nautica acus demonſtrat. Vnde pro comperto habebis, cùm è ſacro promontorio jam ſolveris, Septentriones petiturus, quod iter tuum erit per quartam Arcti Cæciam verſus. Eodem modo ſi è Salmedina ad Nagam Tenereſiæ inſulæ adnavigaveris ad Africum, navis tuæ curſus erit per quartam Auſtri. Eadem ratione ſigillatim uti poteris, in quavis huius deſcriptionis parte, acus magnete fricatæ variationem obſervans, quam cum Arcti ſidere variè operatur, quippe quæ non aßiduè, neque ex omnibus locis Septentrionem ſpectat, (ut plebs indocta cenſet) cum Magnes lapis ille (ut patet) nullam habeat vim dirigendi navigatoriam acum, ex omni parte ad*

Arctum. Quin potius (ut experientia conſtat) chalybem volubilem immotum reddere rectâ lineâ, non autem circulari, ad quemvis ventorum Arcto proximum, & hac de cauſa acus nautica uſque variatur. Nam ſi eadem aſſiduè & ex omnibus locis verteretur ad Arctum, nulla fieret eius variatio, utpote quæ per circularem lineam ſemper viam demonſtraret. Ex qua ſequeretur, eundem æquidiſtantem ſeu parellelum frequentare, quod nullo modo continget recta linea circularem formam adeunti. Porrò unum hoc adnotabis, candide Lector, quo magis ad ſolis ortum vel occaſum à linea Meridionali ſecedes: ubi acus nautica depictum lilium directè Arctum oſtendit: eò magis ab Arcto te diſtare pro comperto habebis. Vnde ſatis liquet, acum nauticam recta linea, non autem circulari, viam demonſtrare. Adnotandum igitur eſt, quod linea meridionalis qua acus nauticæ lilium Septentriones oſtendit, diſtet à Florum inſula 30. paraſangis. quæ quidem ultima Accipitrum inſula eſt Occidentem verſus, iuxta peritiſsimorum omnium navium gubernatorum conſenſum opinionemque: nec non ex eorum ſolerti experientia; quam diutina aſsiduaque navigatione ſuo jure profitentur, ſiquidem Atlanticum mare & Indicum indies remetiri aſſueverunt. Adhæc Sebaſtianus Cabotus, meus autor, Occidentalem Oceanum adnavigans, ad æquor quoddam devenit, & plagam, ubi quarta parte Septentrionum iuxta (æciam ventum acus navigatoriæ lilium illi rectiſsimè Arctum oſtenderet. Quibus de cauſis, & rationibus, & tutiſsima navigandi experientia apertiſsimè conſtat, defactus & variationes acus nauticæ crebrò fieri cum Arcti obſervatione.

Nova Francia ſuccedit, quæ juxta ripas fluvij *Canade* vel *S. Laurentij* extenditur, quam Galli primùm ſub Franciſco primo Rege Galliæ detexerunt. Et hujus quidem loca principalia ſunt *Canada, Hochelai, Hochgelaga*, quæ ex lignis conſtat. Eſt autem ipſa Regio inops valde; quo fit ut ad eam pauciores contendant. Profert tamen ſegetes & legumina: Incolæ idololatrę ſunt, & aliquibus in locis anthropophagi. *Terra Corterialis*, quæ & *Terra Laboratoris* vocatur, inter fluvium *Canadam* & *Eſtotilandiam* peninſulæ forma jacet: & hic fluvius alijs fretum trium Fratrum vocatur, eſtque adeò ingens, ut ejus oſtium triginta miliaribus Italicis pateat: longitudinem habet immenſam, nam ferunt navigatum fuiſſe 80. miliaribus Italicis. Incolæ frequentes ſunt hic, proceri, & bene diſpoſiti, qui animalium pellibus teguntur: monilia ex argento & ære geſtant, ac piſcibus ut plurimum victitant. Horum præcipuæ civitates ſunt *Santa Maria, Cabo, Marzo*, & *Preſt*. *Eſtotilandia* provincia eſt cæteris Septentrionalior & Orientalior, reſpiciens *Friſlandiam* inſulam plagæ Septentrionalis. Et hæc quidem prima omnium hujus Novi Orbis detecta fuit Anno 1390. ab *Antonio Zeno* patritio Veneto, ſub auſpicijs Zichmi Regis inſulæ Friſlandiæ. Ejus fines à Septentrione incogniti adhuc manent, ſed à Meridie ad terram *Laboratoris* terminatur juxta fluvium qui vulgò *Rio Nevado* dicitur, & ab Ortu *Mare del Nort* habet. Eſt verò hæc terræ pars ſatis culta, & omnium penè rerum ad humanum uſum fertilis, ac metallis etiam dives, præſertim auro. Frigoribus autem planè ſubjecta eſt, habetque flumina præcipua quatuor, univerſam Provinciam irrigantia, quæ ortum ducunt è celſiſſimo monte in regionis meditullio jacente. Incolæ ingenioſi ſunt, & artium penè omnium mechanicarum peritiſſimi: horum veſtitus eſt ex ferarum pellibus, ac vitulorum marinorum, ex quibus etiam cymbas conficiunt,

Deſcriptio Terceræ.

PRofecturis ex Hiſpania, Anglia, vel Gallia, in Indiam Orientalem aut Occidentalem, præternavigandę ſunt Inſulæ quædam, quas *Flandricas* vocant vel *Aſores*, ſuntque numero ſeptem: *Tercera, S. Michaelis, S. Maria. S. Georgij, Gratioſa, Pico, & Feyai:* quibus duas quidam adnumerant *Flores* & *Corvo*, quæ tamen non ſunt *Aſores* ab

Acci-

Accipitrum multitudine, qui primùm has inſulas intrantibus apparebant, nunc nulli ſunt. *Flandricæ*, quod à Flandris inventæ cultæque. Certè in inſula *Fayal* etiam nunc familiæ quædam Flandrorum ſunt, & torrentis nomen vetus *Ribera dos Flamengos*. Præcipua omnium & quaſi caput eſt *Tercera*, quam Hiſpani vulgò nominant *Iſola de Ieſus Chriſtus de Tercera*, altitudine graduum 39. miliaria 15. aut 16. complectitur, altiſſimo & montoſo ſolo: rupibus cingitur, naturali munimento, quæ ſicubi deficiant, propugnacula ab arte earum vicem ſupplent. Portum ſinumve defendendis navibus idoneum nullum habet. Itaque naves Hiſpanicæ aut Luſitanicæ rarò illuc adpellunt, ſed ſcaphas tantum ſuas emittunt, ſi qua re opus habent, ipſæ interea curſum obliquant. Tanta autem eſt ventorum circa hanc Inſulam impotentia, ut ſaxa, ferrum, & quicquid ventis expoſitum eſt arrodatur atque atteratur. Narrat *Iohannes a Linſchoten*, vidiſſe ſe clathros ferreos in telonio Regio poſitos craſſitie lacerti, intra ſexennium attritos ad tenuitatem ſtraminis, lapides verò planè adeſos, ut nihil ſupereſſet. Vrbes duæ ſunt *Angra* & *Villa de Prapa*. *Angra* ab ore aperto, vel bicorni luna nomen traxit Luſitanicum, eſt enim mare circa urbem lunari flexu patens. Auſtrum verſus duo montes in mare procurrunt, quos vocant *Breſijl*, ſunt autem altiſſimi, patetque ex ijs proſpectus ad 15. milliaria. In alterius vertice duæ columnæ ſunt, è quibus ſpeculatores inſulanis ſignum dant navium adventantium; quæ ſi plures numero fuerint quam quinque, majus vexillum erigitur, data etiam buccina ſigno. Tales ſpeculę per reliquas inſulæ oras certis intervallis ſunt diſpoſitæ. Priuſquam ſinum intrent naves, neceſſe eſt alterutra parte arcem prætermavigent. Eſt etiam in hac urbe ſedes Epiſcopi. *Villa de Praya* ab *Angra* diſtat trium milliar. intervallo: raræ eò naves, & non niſi tempeſtatibus actæ veniunt, caret enim portu: colitur igitur ab agricolis: nam merces exoticæ *Angram* deferuntur. Reliqua inſula frumento abundat & vino tenuiore, quod proinde neque exportatur, neque lautioribus in uſu eſt, præferentibus Canariæ & Maderæ vina. Piſcibus, carnibus, alijſque ad inſulanorum neceſſitatem ſatis affluit. Oleum advehitur, itemque ſal & ſuppellex teſtacea, nam his inſulani carent. Mirus proventus eſt perſicorum varij generis, itemque pirorum, malorum, limonum. Glaſti verò, quod paſtellum vocant, tanta eſt copia, vt hinc ab Anglis, Scotis, Gallis, Belgis, petatur ad tincturas. In rupibus vineta ſunt, in vallibus & planitie glaſti, & frumenti ſegetes. Frumentum ipſum arte & cura ſingulari adſervatur ne vitium contrahat; facile enim aut mucceſſit aut puteſcit. Singulis civibus in platea ante ædes puteus effoſus eſt rotundus, cui operculum impoſitum cum nota heri. In hoſce puteos condunt ſinguli annonam ſtatim poſt meſſem, menſe Iulio; clauduntque locum terra & operculo ad eam rem deſtinato. Circà natalem Domini educunt quod depoſuerant intactum atque integrum, eoque poſtea vtuntur ſine vitij metu. Ex bubus maximum inſulanis lucrum. Hi cornuum prolixitate & pulchritudine omnes Europæ boves longè excedunt. Videas camuris cum cornibus maxima armenta, quæ nominibus diſtincta ſi ab hero vocentur, accedent. Fontes paſſim calidi, vnus etiam in quo ligna lapideſcunt: adeò vt juxta fontem arboris ejuſdem radices, quæ fontem tangunt ſint lapideæ, averſæ ſuam ſervent naturam. Eſt etiam frequens vbique cedrus, adeò vt & carros & naves ex eo ſtruant, & focum alant. Eſt & ligni quoddam genus quod vocant *Sanguinho* à colore; hoc utuntur ad capſulas, aliaque inſtrumenta. Vici per inſulam ſparſim ſunt, *S. Sebaſtiani*, *S. Barbaræ*, *Altares*, *Gualuai*, *Villa nova*, aliæque. Inſula *S. Michaelis* longitudinem habet xx. penè milliar. Vrbs ejus præcipua eſt *Punta delgæda*, in qua majore quam ad Angram frequentia Angli, Scoti, & Galli glaſtum coëmunt. *Pico* inſula quæ à monte excelſo nomen habet, diſtat à Tercera xii. mill. Habet autem ligni quod-

dam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

dam genus (Teixo vocant) cujus pretium ſingulare: Regio autem edicto cautum eſt, ne quis illud ſecet præter ſolos regios miniſtros huic rei conſtitutos: eſt autem duritie ſumma, colore intus rubro, coccineo, vndulato, pulchritudine eximia, quæ tractu temporis amplius etiam augetur. *Fayal* à Belgis colitur, & qui ab his proſeminati ſunt. Sermo omnibus Luſitanus. Vrbs *Doata*. Incolæ humani, exterorum appetentes: vt intelligas tanto temporis intervallo Belgicum ingenium nondum degeneraſſe.

Deſcriptio Iucatanæ,

IVcatanam *Petrus Martyr* credidit eſſe inſulam, quum ſit Cherſoneſus in ſinu *Mexicano* porrectus inter gradum x & xx. Ambitus ejus eſt miliarium nonaginta. Regio beata rebuſque ad victum neceſſarijs abundans. in extremo littore eſt fluvius, inque ejus ripa vrbs ampla, cui nomen accolæ dederunt *Patanchan*, Hiſpani Victoriam. Qui eam primum ſunt ingreſſi Cairo ſimilem dixerunt. Turritæ erant domus, templa magnifica, viæ ordine ſtratæ: ad domorum atria decem aut duodecim gradibus aſcendebatur. parietes è ſaxo aut lateribus conſtabant calce junctis, tectum ex culmis aut tegulis lapideis. Incolæ commutabant aureas bullas calculis vitreis, aut veſtibus ſericis. Fœminæ à cingulo ad talum promiſſam veſtem geſtabant, eratq; eis religio pedem aut crus retegere. Speculorum Europæorum nullum precium, habebant enim è lapide levi multò puriora: Viri erant circumciſi: commercia conſtãt ſola permutatione, ſine ope nummi. Templa auguſta erant, & in ijs idola. Crinem ornabant exſtruebantque. Rogati vnde id haberent, reſpondebant per interpretẽ, tranſijſſe aliquando per ea loca virũ ipſo ſole formoſiorẽ, ita comptũ, qui eis id inſigne in ſui memoriã reliquiſſet. Et hæc quidẽ prima aditione. Alias regreſſi Hiſpani quum ſe admittendos ſperarent, excluſi ſunt, negabant enim incolæ ſe hoſpites peregrinos velle. Face thurea inter vtrumq; agmen accenſa minabantur niſi ſponte ſua terris illis diſcederent, fore vt expellerentur. Ventum eſt ad pugnam. Gladio nudi, tormentis imbelles interempti ſunt, cæteri in vrbem aufugere. Ita diſceſſum. Haud multò poſt, quum tertio accederent Hiſpani peterentq; alimenta, allatæ ſunt gallinæ octo & panis *Mayz*, ſimulque imperatum vt diſcederent. Iterum igitur cum magna *Iucatanenſium* ſtrage pugnatum eſt. Quadraginta hominũ millia eodic bello interfuere: tam multi à paucis ſuperati ſunt. Mirabantur novum pugnandi genus: Equites ſedecim barbaros à tergo adorti, turmas eorum findebant celeri curſu, non ſecus quam ſi ovium gregem lupus diſpelleret. Attoniti barbari ſtupebant; nec mens, nec manus officium faciebat. latera ipſorũ interea Hiſpanus enſis hauriebat. Miſeri putabant vnum eſſe animal, equum & hominem, centauri imagine, Ita potiti vrbe ſunt Hiſpani. Cives ſub dio, exteri hoſpitibus excluſis ſub tecto vitam agebant. Ac hoc eventu nomẽ vrbi datum Victoriæ. Ferunt villas extra vrbem tam amplas & laxas fuiſſe, vt Hiſpani aliquot vnam ingreſſi, per horas quatuor in ea vagati ſint, antequam illius exitum potuerint invenire Inter *Jucatanam* & *Nicaraguam* vrbs eſt *Guatemala*, agro fertili, amœno, cœlo ſalubri, in qua Vicarius Hiſpaniæ regis ſedes habet, penes quem ſumma & abſoluta poteſtas eſt in rebus judiciarijs.

Deſcriptio Cubæ & Iamaicæ.

CVba inſula ad Occidentem mari ſecernitur à Iucatana: ad Ortum freto ab Hiſpaniola, ad Auſtrum eſt Iamaica. Longitudo eſt ab Ortu in Occaſum M. CC. miliar. Latitudo maxima CC. L. Eam mediam ſecat Tropicus Cancri. Dicta primum fuit à

Chriſto-

Chriſtophoro Columbo *Ferdinanda*. Eſt autem montibus aſpera, multoſque habet auriferos flavios, quorum aquæ dulces & potui aptæ ſunt. Magnam profert rubię tinctorum copiam. Eſt in ea vallis in qua globi lapidei inveniuntur tam exacta rotunditate à natura tornati, ut nulla poſſit ars exactius. Urbes ſunt *S. Jacobi*, & *Havana*: illa exſtructa à *Iacobo Velaſco*, ſedes eſt Epiſcopalis: hæc totius inſulæ Emporium & navale: ad hanc ſolet claſſis regia tamdiu ſubſiſtere, donec anni tempus, & venti commodā navigationē trajectumq; in Hiſpaniam polliceantur. Nunc in ea triremes aliquot ſunt, quæ oram omnem contra Gallos Angloſq; tuentur. Eſt in eadem inſula mons, è quo bitumen fluit aptum navibus ſtipandis. Sunt etiam paſſim ſerpentes magni, qui tamen noxij non ſunt, his uti ſolēt pro cibo Cubaënſes. *Iamaica* Chriſtianis dicitur Inſula *S. Iacobi*: ejus ambitus eſt 200. miliarium. Vnjcum in umbilico montem habet, qui leniter aſſurgit, ab omni regionis latere ſenſim creſcens. Eſt autem inſula ita fertilis,, ut cæli temperie ſolique fœcunditate cum quavis alia certare poſſit: Incolæ multi, acuto ingenio & acri; qui vicinis facile imponunt, ipſi raro decipiuntur. Habent auri metalla, & animalium diverſorum copiam. Eſt & ſacchari & goſſypij magnus proventus. Fluvij permulti, & lacus piſcoſi. Oppida duo *Oriſtan & Sevilla.* In hac eſt Eccleſia principalis cum Abbatia.

Deſcriptio Hiſpaniolæ.

HAnc inſulam incolæ *Haity* & *Quiſqueia* quondam vocaverunt. Hiſpani à ſe *Hiſpaniolam*, & a *Dominico S. Domingo*: cujus etiam honori urbem exſtruxerunt quæ omnium eſt præcipua. Ambitus eſt 1400. miliarium, longitudo 500. latitudo pro ſinuum & promontorium ratione varia. Hanc *P. Martyr* reliquarum iuſularum genitricem vocat. Medium inſulæ ab Æquatore diſtat grad. penè 19. verſus Boream: forma oblonga eſt, panditur enim ab Ortu in Occaſum. Eſt autē montibus aſpera, ſed præ cæteris omnibus amœna & fertilis. Saccharias cannas aiunt hic altiores craſſioreſq; eſſe, quam uſquam alibi. Octo & viginti erecta ſunr torcularia quibus ſaccharum exprimitur. Fertilitatis indicium hoc eſt, quod triticum ſatum centuplum reddat. *Valentiæ* in Hiſpania unâ cannâ vix ſeptem phialæ implentur, in *Hiſpaniola* 20. ſæpè etiam 30. Gignit præterea hæc regio caſſiam fiſtulam, zinziber, malticem, lignum aloës, & cinnamomū: ſalis etiam uberem proventum habet. Ante Hiſpanorum adventum tria tantum hic erant quadrupedum genera. nunc importatis aliundè animantibus ita repleta eſt, ut ex ea pellium & coriorum magna vis quotannis in Hiſpaniam exportetur. Auri & argenti fodinæ ſunt divites: Eſt & aliorum foſſilium non parva quantitas, præcipuè veò coloris cærulei. Hiſpani quum primum inſulam invaſiſſent, eruerunt ferè omnes radices ex quibus Barbari ſuum panem conficiebant. Incolæ qui in tuta loca ſeceſſerant per internuncios rogarunt, abſtinerent; malle ſe vectigal pendere quam abſumptis radicibus fame interire. Ita factum, ut innmanem pecuniæ vim ſingulis menſibus Barbari Hiſpano ſolverent. Urbes hujus inſulæ multæ ſunt: Præcipua eſt *S. Dominici* ad oſtium fluvij *Ozama*, ſede Epiſcopi & Vicarij inclyta: In hac etiam pecunia cuditur, ſed non ea quantitate qua in *Mexico*. Sunt etiam urbes minores, *S. Ioannis*, *Meguma*, *Portus Platæ*, *Portus Regius*, *Xaragua*, aliæque.

Deſcriptio Novæ Hiſpaniæ.

NOva *Hiſpania* ampliſſima eſt *Americæ* provincia, & cæteris cultior, amœnior, ac populis frequentior. Incipit a ſinu *Californiæ*, quem vulgò *Mar vermeio* dicunt, & extenditur uſque ad ſinum *Mexicanum* & *Mare del Nort*, & ad *Iucatanam* regionem. Occupata primum fuit ab Hiſpanis Anno 1518, Duce *Ferdinando Corteſio*; cum maxima tamen ſuorum & incolarum ſtrage: cui remunerationis cauſa dono conceſſa fuit *Tecoanteper* regio *Novæ Hiſpaniæ*, à Carolo V. Imp. Eſt autem hæc provincia montibus & rupibus aſperrimis referta, nemoribuſque plena: aërem habet temperatum, quamvis ſub torrida jaceat Zona: in ea fluvij ſunt quā plurimi piſcibus abundantes, quorum aliqui etiam auriferi ſunt. Sunt etiam lacus in ea multi, magna ex parte ita ſalſi, ut ſal ex ijs conficiatur. Præcipuus is eſt qui Capharicum mare ob immenſitatem vocatur. Abundat præterea regio ipſa mineris opulentiſſimis auri, argenti, ferri & ęris: mittit caſſiam fiſtulam, & fructus quoſdam, quos incolæ *Iacao* appellant, amygdalorum inſtar, ex quibus potum conficiunt: goſſypio ac omnibus inſuper frugibus fructibuſque, quos in Europa habemus, affluit: omnia quoq; profert animalium genera, anſeres, anates, coturnices, tigres, leones, urſos, & alia hujuſmodi: unde carnium hic magna eſt copia, viliſſimo pretio. Inveniuntur etiam in fluminibus crocodili, quorū carnes ab incolis comeduntur. Mare regionē alluens piſcibus abundat: & oſtrea fert ex quibus margaritæ colliguntur. Incolitur porrò hæc pars ab Hiſpanis magis quam ulla alia *Novi Orbis*: unde multas in ea habēt colonias, nempe, *Compoſtellam*, *Colimam*, *Purificationem*, *Guadalaiarā*, *Mechoachan*, *Cacatulam*, *Mexicum*, & alias. Sunt porrò in hac *Nova Hiſpania* inſignes nonnullæ regiones, nempe *Galitia*, *Mechoacan*, *Mexico*, *Guiſtican*. *Nova Galitia* ab incolis prius *Xaliſco* vocabatur: quam primus detexit & acquiſivit *Nunus Guſmanus*, qui in ea urbes aliquot fundavit, nempe *Compoſtellam*, ubi ſedes Epiſcopalis & Conſilium Regium: *Spiritus*, *S. Conceptionis*, *Michaelis*, & *Guadalaiaram*, celeberrimā ac totius regni caput. Regio aſpera eſt, incolæ feri ac crudeles, qui ab eſu carnis humanæ non abſtinent. Pertinet ad *Novam Galitiam* regio illa quæ *Culiacana* vocatur ab urbe hujus nominis: jacet autem inter fluvium *S. Sebaſtiani*, qui antequam in mare ſe exoneret à terra abſorbetur. Metropolis urbs eſt *Culiacan*, ubi Hiſpani duxerunt coloniam *Domus Michaelis*. Incolæ pauperrimi ſunt, & ſub dio dormiunt, quorum qui juxta mare verſantur, piſcationibus vitā traducunt: qui vero mediterranea tenent, venationibus vivunt. Nullum olim ſuperiorem agnoſcebant, ſed hodie Hiſpaniarum Regi parent. *Mechoacham* regio ambitum habet 40. leucarum, & opulentioribnsac fertilioribus *Novæ Hiſpaniæ* regnis accenſetur, nam in ea *Mahitz* matureſcit ter ſingulis annis, ut & alij fructus. Affluit goſſypio, melle, cera, grano tinctorum, herbis medicinalibus, ambra nigra, & ſale, ſericum quoque abundè fert, & auri argentique dives eſt. Multi ſunt in ea lacus ampli, & multi fluvij peropportuni, piſcibus copioſiſſimi. Incolæ proceri ſunt, & corporibus valentes, longævi, ac ingenioſi. Regio duas continet urbes principales ab Hiſpanis cultas, in quibus vigent mercimonia, nempe *Paſcuur*, & *Valadolis*, quæ eſt Epiſcopalis ſedes, pręter alias minus celebres. *Mexicana* regio cæteris non tantum *Novæ Hiſpaniæ* præſtat, ſed univerſæ etiam *Americæ*. Nomen ſumſit ab urbe *Mexico*, quæ *Temiſtitan* quoque nuncupatur: & hæc urbs olim exſtructa erat Venetiarum inſtar in medio immenſi cujuſdam lacus, antequam à *Corteſio* occuparetur, qui eam ad ejuſdem lacus ripam tranſtulit: Eſtque nunc optimè fabricata, ambitu ſex miliar. Italicorum, cujus unam partem Hiſpani inhabitant, reliquam verò indigenæ. Reſident in hac ipſa urbe Archi-Epiſcopus, & Pro-Rex, ac Tribunal ſupremum *Novæ Hiſpaniæ*:

eſt etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

eſt etiam in ea imprimendi ars & cudendi pecuniam. Hic autem lacus, ad cujus ripas extructa eſt, ſalſus eſt, & creſcit ac decreſcit pelagi inſtar: & dum creſcit, ſuas aquas in alium lacum vicinum effundit qui dulcis eſt. Nullos autem fert piſces, ſed tantum vermes æſtate putreſcentes ac aërem infeſtantes: extrahitur tamen in eo magna ſalis copia. Ambitus amborum lacuum patet 10. circiter leucis; atque tam in ipſis, quam circa eorum ripas jacent 50. oppida, quorum quodvis continet plus decem mille domorum. Per eoſdem diſcurrunt 50. ſcapharum millia, quas *Canoas* vocant, ad uſum urbis *Mexicanæ* & aliorum oppidorum. Sunt autem hi lacus in planitie montib. cincta, nive ſemper opertis, quæ quidem planities collibus aſſurgit amœniſſimis. Poſt *Mexicum* eſt *Teſcuro* urbs ad ripam ejuſdem lacus, quæ amplitudine ſua *Mexicum* ipſum adæquat. Eſt etiam in hac provincia *Angelorum* civitas, quæ prius *Vacipalam*, id eſt terra ſerpentum. vocabatur, quæ lanificio celebris imprimis eſt. Hujus ager vallibus & planiciebus diſtinctus eſt, in quibus innumera armenta & greges aluntur, & magna ſegetum ac fructuum copia colligitur. Eſt quoque in eadem provincia mons Flammivomus, *Papocampeche* indigenis vocatur. Incolæ hujus tractus olim idololatræ erant, & anthropophagi, pluresque ducebant uxores: quæ tamen vitia dimiſerunt paulatim poſt ſuſceptũ baptiſma. Utuntur in bello ſagittis, & fundis, quibus jaciunt lapides. *Guaſtecan* regio *Novæ Hiſpaniæ* ad Mare *del Nort* poſita eſt, eſtque parum fertilis. vnde incolæ inopia premuntur, & piſcatu plurimum vivunt: ſunt tamen ſatis humani. Eſt in hac regione mons, in quo reperiuntur duo fontes, alter ſcilicet picis nigræ, alter verò picis rubrę ferventis. Duas hic colonias Hiſpani habent, nempe *Panuco*, & *D. Iacobi à Vallibus*. Poſtremo in *Nova Hiſpania* eſt *Tlaſcalan* urbs, quæ poſt *Mexicum* ſecundum tenet locum: eſtq; valde populoſa & opulenta & agro fœcundo. Reipublicæ more gubernatur; ſub poſſeſſione tamen Hiſpaniarum Regis.

Deſcriptio Americæ *Auſtralis*.

ANno 1492, *Chriſtophorus Columbus* Gadibus profectus devenit ad inſulas *Fortunatas*, quæ *Canariæ* dicuntur. Inde Occidentem ulterius petens, inſulas duas reperit, quarum alteri nomen dedit *Hiſpaniæ*, alteri *ioannæ*: in quibus relictis triginta octo ſocijs cum mandatis, ipſe in *H*iſpaniam abijt, regique itineris ſui rationem expoſuit. Placuit iterum tentare iter: conceſſis igitur 17. liburnicis, venit ad inſulas *Canibalorum*, unde partem claſſis ſuæ in inſulá *Hiſpaniam* dimiſit, ipſe haud multò poſt ſequutus: Comperit verò ſuos omnes, quos diſcedens ibi reliquerat, à Rege nefariè interemptos eſſe. Exſtruxit igitur ipſe urbem, eamq; præſidio munivit, profectuſque longius *Cubam* & *Iamaicam* invenit. His rebus confectis & fratre ſuo *Bartholomeo* ijs locis præfecto, ipſe Anno 1495. in *Hiſpaniam* redijt. Tertium igitur inſtructa claſſe, Anno 1498, mari ſe commiſit: circa *Maderam* naves ita partitus, ut 5. *Hiſpanam* inſulam recta peterent: ipſe reliquis tribus novum curſum inſtitueret. Ergo jactatus variè tandẽ venit ad inſulam *Pariam*, humaniterq; ab indigenis exceptus eſt. *Hiſpaniolam* verò delatus rationes omnes offendit conturbatas. Hiſpani enim, qui eo loci relicti erant, ſpreto *Columbi* & fratris imperio vinctos eos tandem in Hiſpanias miſere. *Petrus Alauſus* poſtea iter illud tentavit: *Pariam*, *Curtanam*, *Canchiotem*, *Cinianam* devenit, onuſtuſque unionibus in Hiſpaniam reverſus eſt. Succeſſit ei *Vincentius Pinzonus*, qui longè ultra Æquatorem Auſtrum verſus profectus, gentes offendit immanitate barbaras. *Americus* etiam *Veſputius* miſſus à Ferdinando Caſtiliæ Rege, *Pariam* tentavit, oramque omnem quæ ab ipſo *America* vocata eſt, quatuor navigationibus inſtitutis, quarum poſteriores duæ factæ ſunt auſpicijs Emanuelis Regis Portugaliæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Et hactenus quidem præter *Hiſpaniolam, Cubam*, & *Jamaicam* inſulam, parum admodum terrarum fuerat ſubactum, quum *Franciſcus Pizardus* qui diu in *S. Dominici* oppido commoratus fuerat, cum ſocijs aliquot in continentem trajecit, captoque Rege *Atabalipa* & multis hominum myriadibus per nefas trucidatis, magnam illius regionis partem debellavit. Fertur *Atabalipa* captivus tam magni auri & argenti cumulum pro redemptione ſui *Piſardo* obtuliſſe, quantum ipſe erectus extenſa manu poſſet contingere: Poſt ſolutum tamen pretium redemtionis nihilominus turpiter jugulatus eſt. *Pizardi* hujus ſociorumque in hominibus innocentiſſimis ſuſpendendis, jugulandis, ſubmergendis, comburendis, laniandis, omnique cruciatus genere afficiendis, immanitatem, longum eſſet referre. Poſtea idem iſte à ſuis confoſſus, dignas, non tamen pares ſceleribus ſuis pœnas dedit, Anno 1541. Cæterum eodem ferè tempore Hiſpani & Portugalenſes novas terras quærere inſtituerunt, ita orbem inter ſe partiti, *Alexandri* VI. Pontificis autoritate, ut ab inſulis *Heſperidum* deinceps quicquid incognitæ terræ Orientem verſus ſpectaret, id Portugalenſibus cederet, quicquid Occidentem verſus, Caſtellanis. Sed quærebant hi quoque viam perveniendi ad *Moluccas*. Commiſſa hæc cura mandataque *Ferdinando Magellano*, qui Anno 1541. die decima Auguſti ſolvens *Hiſpali*, ſuperatis *Canarijs* & *Heſperidum* inſulis, tandem pervenit ad promontorium Canibalorum *S. Mariæ*. Obſervavit littus ita in Auſtrum tendere, ut etiam in Occaſum recederet; ſperabat itaque fore, ut alicubi ambiretur: neque falſus eſt, nam ſequenti anno 26. Novembris ventum eſt ad fauces, quæ arcto, neque latiore quam decem miliar. Italicorum freto terras vaſtas diſpeſcebant. Altitudo poli Auſtralis erat 52. graduum. Hoc tranſmiſſo, certa eum ſpes habuit invenienni *Moluccas*. Itaque recto curſu Æquinoctialem petens ſuperatis aliquot inſulis, venit in *Subuth*, ubi ipſe cum ſocijs ſeptem interfectus eſt in prælio, quod rogatu Regis adverſus vicinarum Inſularum habitatores ſuſceperat. Interfecto ſucceſſit *Serranus*, qui quum Magellani ſervum Molucanum eodem bello vulneratum aſperius eſſet alloquutus, proditus eſt Regi *Subuth*. Qui in naui erant reliqui, deſertis infelicibus terris, octavo poſt Ducis obitum menſe *Moluccas* invenerunt. Porrò *America* omnis Meridionalis pyramidalem formam habet: cujus baſis propè Iſthmũ eſt, Boream verſus, vertex ſive cuneus ſenſim extenuatus ad *Magellanicum* fretum verſus polum Antracticum deſinit in acumen, gradibus penè 53. diſſidens ab Æquatore. Ad Orientem alluitur mari quod vocant *del Nort*: ad Occaſum mari *del Sur* ſive pacifico. A *Maragonne* fluvio, cujus oſtium ſub ipſo penè Æquatore eſt, uſque ad fluvium Argenteum, *Rio del Plata*, Orientem verſus omnia obtinent Luſitani: cætera (quæ quidem nota nobis) habet Hiſpanus; Regionem omnem a Borea in Auſtrum montes ſecant: Ager eſt auri & argenti proventu aliarumq; rerum ad uſum humanæ vitę neceſſariarum beatiſſimus: Ambitus eſt ſedecim millium miliar. Partes enim multæ, ſed præcipuæ & hactenus quidem ſuperatæ Barbariſque ereptæ ſunt: *Caſtella aurea, Peruvia, Chili, Braſilia. Caſtella aurea, Caſtilia del oro*, juxta Iſthmum ſita eſt, quo pars Auſtralis Boreali connectitur. Latitudo Iſthmi eſt 72. miliar. Urbes duę ſunt, *Nombre de Dios* ad mare *del Nort*, & *Panama* ad mare *del Sur*. Quicquid ex *Peruvia* in Hiſpaniam mittendum eſt. id omne in *Panamaide* urbe coactum, terreſtri itinere mittitur ad *Nombre de Dios*, inde in Hiſpaniam navibus exceptum aſportatur: Quicquid ex Hiſpania in *Peruviam* mittendum eſt, id delatum in portum *de Dios*, terreſtri itinere mittitur *Panamaidem*, inde navigijs devehitur in *Peruviam*.

Deſcriptio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Deſcriptio Peruviæ.

PEruvia regio totius novi orbis nobiliſſima, tota ferè intra Æquatorem & Tropicum Capricorni clauditur. Suntque ejus fines à Septentrione nova Granata, Caſtella aurea, & Peru fluvius ac portus, qui huic regioni nomen dat: ab Occaſu Oceanus ſeu *Mar del Zur*: à Meridie Chila provincia: ab ortu montes: occupatque longitudine ſua hæc provincia M. LXXX. leucas. Detecta fuit primum à *Franciſco Pizarro*, anno 1525. cujus præfecturam paulò poſt à Carolo V. obtinuit, atque eam perluſtravit & occupavit. Occiſus tandem ab Almagri filio, cujus patrem ipſe, & Almagri filium decollavit Vaſco. Vaſcum cepit Blaſco, Blaſconem cepit *Piſari* frater. Ita alij in alios ſævierunt, ſanguinis pariter & auri appetentes: ſolet enim creſcentem ſequi cura pecuniam, majorumque fames. Dividitur hodie in tres partes, nempe in planitiem, in *Sieras* ſeu montes, & in *Andes* ſeu Vltramontanam. Planities Peruviæ juxta maritimam oram expanditur miliaribus propemodum 1500. Italicis. Ejus latitudo major ad 60 accedit, minor verò ad triginta. Eſt autem hæc pars ſabuloſa, ſolitudinibus frequentibus deformis, ac majori ex parte ſterilis, præſertim cùm nec ullos habeat fontes aut lacus, nec vllis imbribus aut pluvijs vnquam rigetur. Sunt tamen in ea agri permulti circa fluminum ripas viriditate ac fœcunditate læti, quippe qui hyemali tempore à fluvijs ipſis, à præcelſis rupium jugis delapſis effuſiſque, qui nuſquam majori quam duorum aut trium milliarium ſpatio inter ſe diſtant, utili inundatione irrigantur: ſed & agros accolæ magna induſtria rigant & exercent, vnde poſtea goſſypium varij coloris, & omne frumenti genus copioſe reddunt. Hujus tractus incolæ viles ſunt, puſillanimi & inopes, ſub arboribus & inter arundines ac juncos, vivunt ac dormiunt, pro eſca habent piſces & carnes. Montana regio Peruviæ longo extenditur tractu à Septentrione ad Meridiem mille circiter leucis, & aliquibus in locis minus. Sunt verò hi montes admodũ frigori obnoxij, in eiſque frequenter nives cadunt: nec arbores vt plurimum proferunt, vnde incolæ ignem ex terra quadam ad hoc apta fovent. Reperiuntur hic leones, lupi, vrſi nigri, capreoli, & quoddam pecudum genus camelis ſimile, è quarum lana veſtes gauſapinas, & alia neceſſaria conficiunt. Continentur inter hos montes multæ amplæ valles ac profundæ, fertiliſſimæ, ac populo numeroſiſſimę, cum aëre fruantur calidiore. Et incolæ quidem harum vallium cæteris hujus tractus ingenioſiores, animoſiores, ac civiliores ſunt. *Andes* ſunt etiam montes, ſed continua ſerie producti abſque vallibus. Hi à Septentrione in Meridiem portiguntur, & inter hos & alteros montes *Collao* provincia clauditur, quæ quidem vt plurimum montibus referta eſt, ac frigori ſubjecta, ſed tamen valde populoſa. Montana regio, vt ait Lævinus Apollonius, maritimæ regioni hominum cultu, vrbium frequentia, & ſoli aëriſque beatitudine longè præſtat, ac peculiari idcirco regum ſede, procerumque habitaculo excoli conſuevit. Terra enim omnis egregia clementis cæli temperie adjuta multo innumerabilium rivorum, amniumque quos montes profundunt excurſu, mirificè fœcundatur, vt à graminoſis vbique viretis lætiſimè tranſeuntibus arrideat, & fertilibus paſſim pratis gravida omne leguminum genus liberaliter præbeat. Nam præter *Chamæceraſia*, & alia ejus generis mora dumetis aſſueta, lactucas etiam, braſſicas, caros, daucos, raphanos magna proceritate luxuriantes, & tenuium etiam menſis vulgares, amaracum, naſturtium, petroſelinum, ſalviam, oxylapatum, mentam, & inviſam Veneri portulacam, condiendis epulis lautiſſimas herbas profert, & cætera porrò omnia, quæ poſtea Hiſpanis ſerentibus accepit, vberrima referendi beni-

gnitate reddit. Præter has & aliam herbam edit, flavos flores tenuiſculis pedunculis gerentem, frondium habitu, apio non abſimilem, quam celebratiſſimo à Græcis ſcriptoribus potamio ſtratiote potentiorem vulneri etiam renaſcenti, & chirurgorum deſperatione deplorato unicum remedium afferre; eandem autem carnem ſanam ac valentem (ſi huic adhibita ſit) ad ima oſſa peredere ferunt. Hac etiam præſtantior naſcitur altera (*Cocam* indigenæ vocant) frondibus eius arbuſculæ ſimilis, quæ Græcis Rhus dicta eſt, Latini fruticem coriarium vocarunt, quæ ſicuti reipſa compertum eſt, omnem cibi ac potus appetitum avertit in ore geſtanti.

Verum ante alia frumentum tanta fœcunditate luxuriat, ut, ſi veré proditur, uno ex ſativo frumenti ſextario, quinquaginta, aut centum, ducenti interdum progignantur: quod eo certè vehementius demirari licet, quod leviſſimam tenuiſſimamque agriculturæ curam ac rationem exerceant. Agros enim leviter expurgatos, & lolijs evulſis ſarritos, cum aratrum vomeremque penitus ignorent, non tanto inductis ſulcis ſubruendi, glebas occandi, deinde poſt jacta ſemina æquandi labore ſe fatigant incolæ, quanto noſtri: ſed lignea pala modicè vulneratam humum leviter invertunt, ſcrobibuſque effoſſis grana paſtino ligneo, ſicut apud nos fabæ ſolent, depingunt, quæ terra demum ſuperfuſa condita in ſummam luxuriam prorumpunt. Herbarum frumentique copiæ arborum fœcunditas reſpondet, quarum non illæ modò, quas novit Europa, egregiè creſcunt; ſed earum etiam plurimas invenire licet, quæ nobis nomine naturaque ſunt prorſus incognitæ. Nam ut in montanis fieri ſolet, nigrantes plurimis in locis ſylvæ occurrunt, quæ non omne arborum genus modo, & ex earum caudicibus uberrimam lignandi copiam, ſed in cavis abditiſque ſpecuum luſtris magnam ferarum multitudinem ſubminiſtrant. Pumilium etiam animantium campi, ac imæ valles ad venatorum voluptatem uſque adeo ſunt plenæ, ut lepores, cuniculi, turtures, columbę, ficedulę, niſi, frigillęque nullo anni tempore menſis deſint. Sed ne pſittaci quidem, vulpes, urſi ac leones rara montanis ſunt animantia: equi non iſthic modo, ſed per univerſum orbem novum penitus incogniti: verum horum inopiam, quanquam imparibus & ineptis ad bellum viribus, ovium copia ſupplet, quæ equis magnitudine pares, & cętera forma, pręter toroſi pectoris ſtrumam, camelis perſimiles, quinquaginta onerum pondo ſuſtinent, & virum in terga ſublatum ad aliquot paſſuum millia vehunt; feſſæ, ſi vrgeantur, ſedentem fœdo odore conſpurcant: ſi onuſtę ſint, tum humo ſeſe acclinant, nec inde ulla verberum vehementia, ipſis aſinis contumaciores, niſi penitus clitellis exonerentur, propelli poſſunt: vtile profectò animantium genus, non ad ſupplendum modò equorum in ſarcinis hominibuſque vehendis defectum: ſed ad alimoniæ etiam, & opimi lucri vſum. Lanæ etiam tenuitate longitudineque, & copia noſtras ſuperant, & ipſius carnis ſuavi gratitudine vervecum atq; juvencorum noſtratium delectabilem ſaporem adæquant: frumento veſcuntur, ſed pauciſſimi cibi ſunt: uſque adeo exigui verò potus, ut illo triduum quatriduumque abſtineant. pleraque autem montium pars innumerabiles auri argentique gazas nobiliſſimis fodinis emittit; nec ulla ferè urbs aliquo nomine ſpectata offertur, quam non inſigni aliqua fodina auri natura ditarit, ut meritò harum comparatione divitiæ ſordeſcere debeant, quas aut *Tago*, aut *Lydorum Pactolo* veterum fabulæ aſcripſerunt. Nam præter inexhauſtas montium arrugias, quis eloqui poſſit quantam auri argentique vim canales, aut egeſti fluminis theſauri ferant, quæ rutilantibus arenis & pellucidis undis limpidi, aureo quodam profluxu ruere videntur? Nec in tanta fodinarum copia minij, ſicut accidere Plinius teſtatur, aut ſandaracæ, & id genus verſicoloris terræ ad veſtimenta inficienda venæ deſunt. Supra has dotes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

dotes omnis hæc plaga, quæ per montes latiſſimè extenditur, ad uberrimam ſativarum frugum alimoniam, & privatorum etiam puteorum commoditatem, mutante vices tempeſtate pluviarum ſubſidia habet, quæ in tanto Solis æſtu magno incolarum & agrorum hiantium gaudio excipiuntur. Horum montanorum incolarum naturam his verbis quidam exprimit: Hac regionis felicitate incolæ induſtria atque ingeniorum ſolertia dignos ſe præſtant, qui ſicuti ſoli bonitate, ita naturę politięque pręſtantia maritimos longè antecellunt. Viri ſubuculam, ac chlamydem laneam geſtant, promiſſoſque alunt crines, quos circa verticem tenui faſcia ſubſtringunt: fœminis veſtimentum eſt oblongum, ſine manicis, quod laneo cingulo ter quaterque circumducto infra umbilicum ſuccingitur, huic penula ſuperijcitur aurea, argenteave, acicula circa collum conſtricta, quam Topum vocant. Hę candida facie gratioſæ, quanquam abſurdè ferè in acutam cuſpidem capitum vertices acuminentur, non formæ modo, ſed etiam modeſtiæ, verecundiæque muliebris, & reliquorum morum non levi gratia pollent: & huic ſingularem in maritos amorem fiduciamque mirabiliter adjungunt, quos præter ſui ſexus vires in quotidianis operibus aſſiduo & fideli labore ſublevant. De moribus autem Peruvianorum in univerſum Lævinius Apollonius ſic ſcribit. Tribus potiſſimũ gentibus univerſi diſtinguuntur, quarum ſingulæ plures ſub ſe populos nominum rurſus varietate differentes continent. Hæ gentes diſſimilitudine gaudent, & diverſis linguis ſunt diſcretæ: frequenter etiam limites excedentes inter ſe bella gerere, & ferro injurias vindicare diſcordes ſolebant, priuſquam in unius ditionem ad Æquatorem uſque provincia ceſsit: verùm ubi victoria ejus cunctis ſub unam poteſtatem redactis diſſidiorum facultas ablata eſt, ita apud proceres & vulgus *Cuſconia* lingua, qua duntaxat jus dicebatur, voluptati ac ſtudio eſſe cœpit, ut hujus gnaro totius provinciæ peragrandæ non difficilis facultas relinquatur. Fœminis lanea veſtis eſt ad talos uſque propendens, mares induſiolum ad ſuras uſque, & huic ſuperjectum palliolum geſtant. Quanquam verò idem ferè tota regione corporibus veſtimenti ſit genus, capitum tamen habitus mirificè variant, cùm ſinguli pro uſitato patriæ more faſciolas tornatiles, multi ſimplices, plurimi verſicolores gerant: nec ferè ſint quiquam, qui eo in capitum ornatu ſecundum patrium uſum ab alteris non vehementer diſcrepent. Admirabili vero omnes natura indolis ſimplicitate imbuit: adhuc vetuſtæ ruditatis hæres, qua ridiculas nobiſcum negotiationes exercent: vix inexhauſtas ſuas auri & argenti gazas norunt, atque informibus eorum maſſis tantum utuntur, quanquam aureorum atque argenteorum emblematum non minore quam nos delectatione capiantur: quibus templorum & regiarum poſtes bracteato ſculptove opere fabrefactis plurimum exornant. In ea tamen vulgari ſimplicitate proximè Æquatori ſubjecti morum incommoditate ac vitijs reliquos ſuperant. Hi multa hypocriſi taciturni, & compreſsis in labra verbis ſubmurmurantes, non multum à Iudæorum modo abhorrent, fœdeque in libidinem proclives, exiguo in pretio mulieres habent; quas non viliſsimè modò ſibi ancillari cogunt, ſed etiam leviſſima offenſione plagis acerrime excipiunt. Induſiolo levi umbilico tenus veſtiuntur: cæteras corporis partes, ne pudendis quidem tectis nudas relinquunt. Crura & brachia gemmatis ſphærularum circulis ornant, & pertuſis utrimq; malis atque orum labris turcoſios atque ſmaragdos mirificè ſplendentes hiatibus infixos gerunt. In eo ornatu tanta ſuperbia eſt, ut eundem uxoribus invideant, quibus nulla, vel ad perpetuos graviſſimi Solis æſtus arcendos ſtragula veſtium, præter tenue pudendorum operimentum laneum à maritis conceditur. In ipſis vero templis ſimulacra duo atrorum hircorum ſimilitudine ſculpta adorantur, idque perpetuo cultu. Ante hæc

certa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

certarum miri odoris arborum ligna cremantur: ex quibus dum cortices detrahuntur, tam acri odore adeps defluit, ut olentium nares cerebrumque teterrimè afficiat, illita vero defunctis aut inſtillata (quemadmodum cupreſſo promanans reſina) perpetuo ab vermiculorum injuria, carieque univerſa mortuorum cadavera vindicet. Apud Caraceos in ſupremis portarum periſtylijs humana ſimulacra conſpecta ſunt ſtriata Diaconi ſtola induta. *Paſaones* interfectorum puerorum virorumque corpora ad ſaxeos ſtylos mirificè adverſus putredinem præmunita conſervant, & capita truncatorum in pugni magnitudinem quadam materia mirabiliter extenuata, ad poſtes clavis affixa tanto artificio oſtentant, ut poſt multa etiam annorum ſpatia non ingratum odorem ſpirent. In vulgaribus ubique templis magnorum ſerpentum figuræ adorantur: ſuper hæc ſinguli privatis in ædibus veteri Ægyptiorum ſuperſtitione, prout cuique ſua ars atque opificium eſt, peculiares Deos ceu penates ac lares colunt. Omnis ſcientiæ prorſus expertes ſunt, litterarum omnium ac picturarum exſortes, quæ apud Mexicanos literarum loco habentur. Laneis enim funibus utuntur (*quippos* appellant) quibus implicitis diverſarum figurarum nodis numerum ſupputant ab monade ad denarium, atque inde altius numerando gradatim aſcendentes, nodis colores imprimunt rebus illis ſimiles quas indicare volunt. Singulos provincia quælibet conſtitutos notarios habet, qui per hos colores rerum vel ante multos annos geſtarum memoriam, ceu litterarum monumentis hauſtam plebi inſinuant, & ſi quid in provincia poſteritate dignum geratur, fideli per eorum nodorum colores cuſtodiæ demandant: Communium legum ſeptis coercentur omnes, & in ſumma rerum publicarum moderatione egregius juriſdictionis eſt ordo, juſtiſſimoque ſupplicio in ſontes animadvertitur. Arma illis ſunt, enſis, haſtile præpilatum, clavus ferreus, ſecuris argentea vel aurea, fundæ, & alia telorum genera: excurrere, ſervare ordines, ferre opem expedite norunt, nec virtute petitam mortem extimeſcunt, modo vel ſuis egregiam memoriam relinquere, vel accipiendi ab ducibus muneris locum facere poſſint. Continet porrò Peruvia provincia intra ſuos limites plurimas urbes ac civitates, quarum præſtantiſſimæ ac celeberrimæ ſunt: *Portus vetus*, *Michaelia*, *Trugizum*, *Regium ſeu Lima*, *Arequipa*, *Quito*, *Cuſco*, *Argyropolis*, & *Potoſium*. Quarum quinque priores ab Hiſpanis primum ſitus commoditate, & mercaturæ opportunitate allectis occupatæ ſunt. & ædificijs more Europæo exornatæ. *Portus vetus* vulgo *Portoueio* prima eſt urbs ab Hiſpanis occupata, quæ Æquatori proxima eſt, juxta maris littus, & optimo portu gaudet, ſed aëre inſalubri, ob idque infrequenter habitatur. Ad hanc autem navigia appellunt, quę vel in Peruviam regionem tendunt, vel ab ea Panamaidem redeunt. Vicinus ager Smaragdos in rupium lateribus ſuppeditat, quos perpolitos magno cum lucro varias in urbes Hiſpani ſubmittunt. Apud hanc urbem effoſſa ſunt ab Hiſpanis gigantum oſſa ac dentes, qui tres latitudine, quatuor longitudine digitos exęquarunt: quod quidem hominum genus indigenæ affirmant quatuor virorum longitudinē ſuperaſſe. *Michaelia*, ſeu divi *Michaelis* urbs *Piura* à Barbaris vocatur, eſtque ſecunda ab Hiſpanis occupata, jacetque propter fluvium *Ciram*, optimum portum habens: fertili etiam gaudet agro, ſed auri argentique fodinis experte, & peculiari Ophthalmię morbo infami, qui teſte Lęuinio transeuntium oculos magno dolore impedit atque excruciat. *Trugillum* tertia Hiſpaniarum urbs, agrum fertiliſſimum habet, frumenti præſertim illius quod incolis *mayz* vocatur: ſed navigijs parū frequentatur, ob portuum incommoditatem. *Lima* ſive *Regium*, totius maritimi tractus excultiſsima metropolis, in amœniſſima valle ad ripam amnis jacet tutiſſimo in portu, ad duo paſſuum millia ab littore ſemota. Mira aeris temperie gaudet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

agro rerum omnium fertili, preſertim fabis, piſis, & omni leguminum noſtratium genere, atque etiam ficuum, malorum citriorum, aurantiorum, limonum, & cæterorum fructuum copia. Eſt prætereà populo frequentiſſima, 500. namque ædificijs & pluribus excolitur, ambitum comprehendens valde ſpatioſum, in quo ſunt latæ viæ, amplum forum & cultiſſimi & amœniſſimi horti. Condita fuit hęc urbs à *Franciſco Pizarro* anno 1555. & in ea reſidet nunc univerſæ hujus provinciæ Audientia, Cancellaria, Prorex, & Archiepiſcopus, cui ſubſunt Epiſcooatus hi, *Quito*, *Cuſco*, *Guamantiaci*, *Arequipa*, *Pars*, *Plata*, *Trugilli*, *Guanugio*, *Cacapoia*, *Portus vetus*, *Guatachil*, *Popoiani*, *Carchi*, *S. Michaelis*, *S. Franciſci*. *Arequipa*, quinta Hiſpanorum maritima colonia, 12. à mari miliar. Italicis diſtans, fœcundo ac ſalubri in agro condita, 300. amplis ædificijs nitet, & frequenter quidē habitatur, ob portus ſui commoditatem. continuoque magis atque magis incolis ac opibus augetur. ſed tamen admodum divexata fuit ab ingenti terræ motu Anni 1582. quo omnes ferè ejus domus proſtratæ ſunt, interemtis etiam 22. viris. Mediterraneæ ac montanæ urbes pręſtantes ſunt, in quibus Hiſpani colonias habent. *Quito* urbs opulenta eſt, incolarum numero opibuſque metropolitanæ urbi fere par. Æquatoris lineæ ferè ſubjacet: nec tamen fervido, ſed frigido potius cælo fruitur. Ejus ager ſemper virens eſt, & omni frugum beatitudine floret, ubi Europæi fructus mirificè aluntur, atque etiam domeſtica animalia. Scatet inſuper auri metallis, & Mercurio vivo crocei coloris. *Cuſco* montanarum urbium regina, multitudine incolarum *Regio* non cedit, fodinarum opulentia longè ſuperior eſt. Hæc ante Hiſpanorum adventum provinciæ Reges læta ſede fovebat, magno procerū & gregariorum commercio jura hinc petentium celebrata: inter *Peruvinas* ſola eſt, quæ faciem urbis præferat: munitiſſimam enim quadratorū maximæ magnitudinis ſaxorū molem habet, quorum permagnā copiam vicini montes immenſiſſimis lapicidinis petentibus excidentibuſq; ſufficiunt: indigenæ ſaxa eruta, & infinito labore, quum ijs oneribus trahendis vehendiſque equi ac boves deeſſent, unum in locum comportata firmiſſimo egregiæ ſtructuræ operi adhibuerunt. Ædes quas incolæ quondam poſſedere, eaſdē politiore paulò ornatu inſtauratas Hiſpani tenent: univerſa civitas magno hominum confluxu indies augetur. Regum inſtituto quatuor in partes, veluti in tribus diſpertita eſt, & in harum unam ſevero edicto impulſi, quicunque civitate donati aut urbem incolere vellent, recipere ſeſe debebāt. Ager non frugum, aurearumq; fodinarum, quarū ingens numerus circa ſcatet, felicitate modo gratus eſt: ſed mitiſſimi aëris, auræq; placidiſſimæ tanta gratia commendatur, ut vegetè ſaneque ingreſſus, priſtinam valetudinem non facile immutet. Agro *Cuſconio* diſiunctus magno ſatis ſpatio jacet ad Orientem lacus *Titicaca*, quem rapidiſſimus amnis in Occidentē decurrens, aquarum in magnum ſe ſpatium effundentium efficit, ac deinde veluti intolerabile onere ſolutus in alvei ſui anguſtias redit. ſed iſtuc receptus, iterumq; velut ante illabentium amnium mole increſcens in alterum rurſus, ſed minoris quantitatis lacum prorumpit, laxatiſque tantæ molis incubitu vinculis liberius excurrens, obſcuro exitu evaneſcit, in occultos naturæ ſpecus ſubſidens, & ſubterraneo alvei abſorpti cuniculo in pelago tranſmiſſus; quemadmodum Alpheum ex Peloponeſo in Siciliam perlapſum olim ferunt.

Deſcriptio argenti-fodinarum Potoſi.

AVri optimi bonitas Hiſpanorum & Gallorum legibus definitur ceratiorum 23. & dodrantis ceratij, ita ut ſi maſſa fuerit 192. partium, tres partes auri deſint. Argenti enim ad aurum ratio toto penè terrarum Orbe duodecupla. Aurum omnino tribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

modis invenitur: Fluminum ramentis, puteorum ſcrobibus aut ruina montium, & cuniculis per longa ſpatia terrarum actis: Quod tamen in amnibus invenitur longè eſt abſolutiſſimum, ac curſu ipſo attrituque perpolitum. tale eſt in Hiſpaniæ Tago, Pado Italiæ. Hebro Thraciæ, Pactolo Aſiæ, Gange Indiæ. Quod è terra eruitur multa adhuc cura indiget. Qui illud quærunt, ſegullum tollunt, arenam lavãt, atque ex eo quod ſubſedit conjecturam faciunt: ita invenitur ſæpè in ſumma tellure, rara felicitate. Quod ex puteis effoditur, canalitium alij vocant, alij canalienſe. Quod è cuniculis educitur arrugiam appellant. Primus hanc artem factitaſſe fertur *Tubalcain*, ut in ſacris clarè proditum eſt Geneſ. cap. IV.

Auri Hungarici alibi mentionem fecimus. Dalmaticum prædicat Statius,

Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes: ubi Dite viſo
Pallidus foſſor redit, erutoque eſt
Concolor auro.

Similis penè argenti natura. Terra eſt ruffa, alia cinericia, in utraque argentum invenitur puteis effoſſis. Excoqui non poteſt niſi cum plumbo, aut cum vena plumbi, galenam vocant, quæ juxta argenti venas plerumque reperitur. Eodem tunc opere ignium deſcendit pars in plumbum, argentum autem ſuperne innatat, ut oleum aquis. Ubicunque una inventa eſt, non procul invenitur altera. Argenti vena, quæ in ſummo reperitur, crudaria appellatur. Finis antiquis fodiendi ſolebat eſſe, alumen inventum; ultra nihil quærebatur: ſed deprehenſum, etiam ſub alumine æris venas interdum eſſe albas. Odor ex argenti & auri fodinis noxius admodum eſt.

Lucretius.

Nonne vides etiam terra quoque ſulphur in ipſa
Gignier, & tetro concreſcere odore bitumen?
Denique ubi argenti venas aurique ſequuntur
Terrai penitus ſcrutantes abdita ferro
Quales exſpiret ſcaptenſula ſubter odores?
Quidve mali ſit? ut exhalent aurata metalla?
Quas hominum reddant facies, qualiſque colores?
Nonne vides, audiſve perire in tempore parvo
Quam ſoleant? & quam vitai copia defiat
Quos opere in tali cohibet vis magna? neceſſe eſt
Hos igitur tellus omneis exæſtuet æſtus.

Neque tamen prohibuit aëris corruptiſſimi violentia Hiſpanos, ne in alio orbe novum moriendi locum quærerent: Inventus eſt præcipuè in provincia *Ciarga* Regni *Peru*. Primum *Porco* & *Carabaya:* poſtea verò ad *Potoſi*, decimo octavo miliari à *Villa de Plata*, quam alij *Argenteam* vocant, alij Græco nomine *Argyropolin*. Eſt autem oppidulum iſtud haud ita magnum. Argenti fodinæ uberes admodum: nam quintale unum marcas reddit argenti puriſſimi octoginta, quod alijs locis inauditum eſt. Inventio hujus fodinę Indis debetur, qui forte per loca iſta iter facientes metallum deprehenderunt. Quod ubi *Argyropoli* innotuit, confeſtim montem placuit inter cives diſtribui, qui Indorum opera tantam argenti vim extraxerunt, ut ea Europæ univerſæ ſufficiat.

Deſcriptio

Deſcriptio Regni Chili.

CHili regnum ultra Tropicum Capricorni ſitum eſt, inter *Peruviam* & *Patagonum* regionem, quarum hæc Meridiem, illa Boream ſpectat, ad Occaſum habet mare pacificum, longo tractu. Nomen ei à frigore, quod interdum his locis tam eſt vehemens, ut equos cum ſeſſoribus penitus cōſtringat, & marmoris inſtar induret. Pluvias, fulmina, & totius anni mutationem ſentit diſtinctis intervallis, haud aliter atq; Europa: niſi quod illic æſtas eſt, quum nobis eſt hiems, mutatis rerum vicibus. Polus Antarcticus obſervatur ex nubeculæ cujuſdam albæ circumactione, cujus periferias centrum polum conſtituit. Regio omnis partim maritima eſt, partim montana; quæ pars mari vicinior eſt, ea magis calet. Magna hic pecudum & ſtruthionum frequentia. Fructus qui ex Hiſpania allati hic ſeruntur, facile creſcunt. Fluvij plerique ob indomitum frigus noctu concreſcunt, interdiu verò decurrunt ſoluto gelu. Incolis vaſta & firma corporis moles, membra compacta, animus bello aſſuetus, arma habent, arcum & ſagittas: veſtem pelles ferarum & luporum marinorum. Metropolis eſt civitas *S. Iacobi*, colonia Hiſpanorum, quam illi noſtra memoria duxerunt. Orientem verſus terminat hanc regionem *Braſil a* quam nos copioſè deſcribemus: ejus fluvius qui Indorum lingua *Vrnai*, Hiſpano verò idiomate dicitur *Rio de la Plata*, clarius hac tabula diſertiuſq; exprimitur. *Patagonum* regio Auſtrum verſus protenditur uſque ad fretum *Magellanicum*. In *Chica* regione ad littora *S. Iuliani* apparuere *Magellano* proceræ atque inuſitatæ magnitudinis homines; ſingulis longitudo erat denum pedum. Hi ſine ulla nauſea ſeſquicubitales ſagittas per guttur ad ſtomachi uſque fundum egere, ut hoc argumento oſtenderent quam eſſent robuſti. Anno 1588. Hiſpani ad freti *Magellanici* defenſionem urbem condidere, quæ *Philippopolis* dicta fuit. Eam poſtea Angli ingreſſi, offenderunt colonos omnes fame enecatos: fuerant autem quingenti. Itaque à re *Portum famis* dixere.

Deſcriptio Braſiliæ.

BRaſilia inter duos fluvios ſita eſt, *Maragnon* & *della Plata*. Ejus deſcriptio prout à *Ioanne Petro Maffeio* edita eſt, ſic ſe habet. *Braſiliam* paullò poſt *Capralis* acceſſum *Veſputius Emanuelis* Portugalliæ Regis auſpicijs accuratius exploravit. Hæc à duobus ab Æquatore gradibus partibuſve, ad gradus 45. in Auſtrum excurrens, trigoni oblongam ſpeciem refert, cujus baſis in Æquatorem & Septentriones obverſa, ab Oriente in Occidentē rectâ protenditur. Angulus extremus ignotas ad Meridiem regiones attingit. Latus in Orientem ſpectans, interpoſito Oceano Heſperiæ Æthiopibus objacet, alterum latus à provincia *Peruana* diſterminant juga montium adeò celſa, ut ipſos avium volatus fatigare dicatur, uno duntaxat, quod adhuc exploratum ſit, eoque difficillimo tranſitu. Regio tota imprimis amœna eſt, Cæli admodum jucunda ſalubriſq; temperies: Lenium quippe à pelago ventorum commodiſſimi flatus matutinos vapores, ac nebulas tempeſtivè diſijciunt, ſoleſque puriſſimos ac nitidiſſimos reddunt. Scatet ea tota ferme plaga fontibus ac ſylvis ac amnibus inclytis: è quibus (ut reliquos taceam) is quem *Argenteum* vocant, leucarum quadraginta oſtio in Oceanum fertur, adeò violentus, ut inde nautæ dulces hauriant latices, priuſquam tellurem ex alto conſpiciant. Terra partim in planitiem ſoluta, partim in colles clementer aſſurgens, felix præpinguibus glebis & riguo ſolo ſemperq; vernante, credita ſemina multiplici reddit fœnore;

ſacchari præſertim eſt ferax, quod cœleſte donum Attico melli multis partibus præferendú, proceris arundinibus condidit natura: è quibus aquæ dulciſſimus humor expreſſus, in ahenis excoquitur, tum formis in panes cogitur ad metæ figuram: dein rurſus, ubi libuerit, eliquatus, artifici manu pigmentis ad inſtar ceræ varias in effigies indiſcreta penè ſimilitudine trahitur. Cujus generis officinæ, hodie, qua præſertim incolunt Luſitani, paſſim exſtructæ viſuntur: atque ex ea merce negotiatores vel maximum capiunt emolumentum: ſiquidem navibus quotannis in Europam evecta, maximo compendio longè lateq; divenditur: Certis etiam è plantis, quas vulgò *Copaibas* vocāt, inciſo per æſtatem cortice, in modum balſami liquor ſuaviſſimi odoris emanat; cujus cum ad alios mortalium uſus, tum ad curanda vulnera & cicatrices tollendas, mirificam vim eſſe perhibent. Eæ plantæ cernuntur affrictu animalium attritæ, quæ à ſerpentibns venenatis, aut à feris icta, ad remedium illud ipſo naturæ inſtinctu ſe conferunt. At *Zabucales* dicuntur, admodum excelſæ, magnos ferunt ſumma duritie calices, ore in terram obverſo: & quidem admirabili naturæ ſolertia pyxidatim operto, ijs calicibus nuces caſtaneæ ſaporis egregij continentur, quæ ubi mutaverint, excuſſo confeſtim operculo, paulatim ipſæ per ſe in alimentum incolarum è calice decidunt. Sylveſtria etiam ſunt *Caiuſia pira*, ſucci plena, & innoxia: itaque medijs coloribus avidè manducantur. Cæterum in imo Piro faba quædam extuberat cortice amariſſimo, perdulci medulla ſi torreatur. Pyro refrigerandi eſt vis, faba calefacit. Verum ex omni genere palma tribuitur ijs, quos vulgus *Ananaſes* appellat. Planta eſt humilis, cujus è ramis veluti pinea nucamenta dependent præmollia: hæc ſuo tempore in fruſta diſſecta gratiſſimo ſimul odore ac ſapore non recenti duntaxat edulio ſunt, verum etiam in longum tempus adſervantur è ſaccharo. Iam verò elati in eas regiones ex noſtro orbe *Melopopones*, cucumeres, malogranata, ficus, viteſque biferæ ac triferæ, nec non multiformia mala medica ſuppetunt. Adhæc eſt videre complures alias pomiferas arbores, quas percenſere nimis longum ſit, piſceſque & aves coloris eximij, & quadrupedia plurima ſed ferme ſylveſtria, partim nota nobis, partim ignota, in quibus utique apparet, quam miris modis ac varijs divina ſapientia ludat in orbe terrarum. Ex eo numero, ut pauca perſtringam, apti ſunt amphibij carnibus optimis ac ſaluberrimis: ij quod priores pedes perbreves habent, poſteriores autem prælongos, tardiore ſunt curſu: itaque depræhenſi a venatoribus, quâ proximum eſt ſeſe aquis immergunt. *Antæ* ſunt etiam gentis vocabulo ad mulæ ſimilitudinem, ſed minores, & bucca tenuiore, inferiore autem labro tubę inſtar oblongo, rotundis auribus, brevi cauda, reliquo corpore cinereo, eædem lucifugæ ſunt, non niſi noctu ad pabulum prodeunt, ubi diluxit, in ſua ſeſe condunt latibula. Hujus belluæ carnes guſtatu planè bubulas referunt. *Cotias* verò nominant, magnitudine & forma & ſapore leporum: rufo colore, parvis auribus, cauda ferè nulla. Majores ſunt ejuſdem ferè ſpeciei, quas *Pacas* vocant, roſtro & facie felis, fulvo colore, candidis maculis interſtincto: neque carne tantùm, ſed & corio ipſo prætenero, atque ob id ipſum in delicatiores epulas expetito. Cæterum inſolito ſpectaculo *Tatuſiæ* ſunt ad porcelli magnitudinem, corio ſquamatim loricato, adeò ut equi cataphracti ſpeciem reddant: ex eo caput duntaxat, more teſtudinum, exerunt, pedibus contractis, ſpecubus ferme uti cuniculi ſeſe continent: hæ quoque carnes palato gratiſſimæ. Magna præterea vis tigridum eſt, quæ famelicę horribili velocitate ſunt, viribuſque tremendis: eædem paſtæ (quod mirere) tanta ignavia dicuntur eſſe, ut à gregarijs etiam canibus confeſtim in fugam agantur: adeò cibi potuſque ſatietas non homines tantum ſed etiam feras enervat. Illud verò mirum in *Cerigonibus*, (id animanti nomen, buxeo colore, vulpeculæ magnitudine.) ex ejus alvo duæ dependent veluti manticę: in ijs catulos

circum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

circumferunt, & quidem adeò pertinaciter ſuo quemque uberi affixos, ut à perpetuo ſuctu non avellantur, antequam ad paſtum ipſi per ſe progredi valeant. Valde etiam inuſitata & effigie & natura eſt animal, quod ab re ipſa Luſitani *Pigritiam* appellant, Cerigonũ ferè magnitudine, ſed roſtro fœdiore & aſpectu & unguibus ad digitorum ſimilitudinem prominentibus. Huic ex occipitio coma verticem velat, lentoque ipſa ventris adipe verrit humum, neque unquam in pedes exſurgit: deniq; tam tardè movetur, ut quindecim totis diebus ad lapidis jactum continuo tractu vix procedat, victitat arborum folijs, & in earum cacuminibus degit plerumque: quarum in aſcenſu biduum circiter, tantundem in deſcenſu ponit: neque verò adhortationibus tantùm aut minis, ſed ne plagis quidem fuſtibuſve beſtiam vel tantillum de inſita ignavia ac tarditate dimoveas. Mirandum eſt etiam genus, quas *Tamendoas* vocant, vervecis ſimilitudine, colore fuſco, prælongo ac tenui rictu, neque eo ad malas diducto, ſed modicè ad imum inciſo: Unguibus inſtructa eſt quadrupes mirè longis latiſque, nimirum ad victum faciliùs comparandum, formicis enim alitur, quarum latebras ubi crebro unguium injectu ac foſſione detexerit, illico exertam trium ferme dodrantium linguam immittit exilem, opertamque formicis repente contrahit, deglutitque deceptas. Huic uti ſciuro valde promiſſa & ſetoſa cauda pro tegumento eſt, ſub ea quippe ita ſe condit, ut nihil ex reliquo corpore prorſus appareat. Neque hæc tantùm & alia indidem ſylveſtria, ut dixi, verùm etiam nuper à Luſitanis invecta pecorum & equorum armenta planè admirabili proventu fœtificant, quo magis mirum, uberrimo agro, mitiſſimo cælo, tam fera & acerba eſſe incolarum ingenia. Nullos omnino colunt Deos, ominibus tantum & augurijs ad inſaniam dediti, ariolis, impoſtoribuſque miſerandũ in modum quæſtui ſunt. Nudi æquè viri ac fœminę prorſus incedunt, robuſti, fluxo à vertice duntaxat capillo: nam cæteras corporis partes identidẽ depilant: ſimis uti Sinarum populi naribus, cutem omnem atro inſuper ſucco pomi *Genipapi* turpiter inficiunt. Præterea inſertos habent inde à prima ætate deliciarum cauſa quidam inferiore duntaxat labro, quidam etiam facie tota prælongos nullius pretij lapillos, tetro ſanè ſpectaculo. Gregatim peregrinantur ordine ſimplici, ſilentio miro, virũ uxor anteit. Carorum adventum circumdatis collo brachijs, appreſſo ad pectus capite, cum effuſa comploratione altiſque ſuſpirijs primum excipiunt, viæ laborem & incommoda miſerantes: momento dein ſiccant oculos, habentque lacrymas in poteſtate. Gravidis haud ita multus in partu dolor, à puerperio fœta confeſtim exſurgit, ac domeſtica obit impigre miniſteria. Ejus loco (quod vix credat quiſquam) in aliquot dies velut æger decumbit maritus: hic officij cauſa ab amicis & propinquis inviſitur: huic ſorbitiunculæ dantur ad refovendas vires: huic de gentis more bellaria & delicata munuſcula offeruntur. Numerandi rationem ac litteras ignorant omnes, tantum tenui quadam traditione, nonnulla de Noë, deque diluvio à patribus accepiſſe dicuntur: ut valde probabile ſit, poſt diſſipatos quondam divino juſſu mortales, nullum huic genti cum noſtri orbis hominibus fuiſſe commercium. Vino & frumento in hæc uſque tempora caruere, ſativa radice victitantes in farinam redacta, quam *Mandiocam* appellant. Sub eodem tecto, ad inverſæ modum carinæ prælongo multæ ſimul familiæ degunt; noctu ad noxia vitanda animalia cubant in retibus ſupra terram ſuſpenſis: vivunt in diem, & quicquid habent in commune facilimè conferunt, nihil in poſterũ ſolliciti. Natandi arte ad miraculum uſque præcellunt, ſub aquis totas interdum horas, ubi quippiam in imo quærendum eſt; patentibus oculis urinantur, laboris item & inedię tolerantiſſimi ſunt, triduum integrum ubi penuria ciborum ingruerit, jejuni traducunt: idem ſi copia ſuppeditat, à primis tenebris ad lucem uſque in convivijs & compotatione perſiſtunt. Recte aut perperam factis,

nihil poſt mortem præmij aut ſupplicij ſupereſſe arbitrantur. Qui diem ſuum obiêre, perinde ac deceſſerint, vel integro corpore, vel mancos, vel debiles vulneribusq; confoſſos, deſcendere ad orcum putant. ergo incremata cundunt humo cadavera, addito reti cubandi cauſa, nec non cibarijs aliquot dierum appoſitis: quod perſuaſum habeant, & ſomnum interim capere, & cibo frui manes mortuorum. Captos in prælio hoſtes (crebra autem inter eos bella excitantur, ac ſagittis præſertim utuntur) egregia multorum dierum cura ſaginatos, ingenti cum tripudio mactant, vorantq; toſta verubus membra, eæ potiſſimæ Braſilijs epulæ ſunt; neque ſi cui hoc lethi genere perire contigerit, malè ſecum actum exiſtimat, quinimo ad mortem pergit alacriter ac ſecurus, editiſque contra ipſoſmet percuſſores facinoribus, magnificè in ipſo necis articulo gloriatur. Sparſis domicilijs habitant, nullo magiſtratu legibuſve conſtricti. Lingua difficilis cognitu, & una fermè eſt omnium quotquot adhuc probe noti ſunt, exceptis certarum rerum vocabulis, quæ aliter viris aliter à fœminis uſurpantur. Trium ex alphabeto elementorum F. L. R. nullus apud eam gentem eſt uſus: minime abſurda quorundam animadverſione, factum id eſſe, eò quod Fide, Lege, Rege, ſicuti dictum eſt, careant: beneficiorum acceptorum immemores, æquè iræ ac libidinis impotentes, ad pugnas & certamina temerarij præcipiteſque: ultionis & humani ſanguinis avidiſſimi: ad ſummam, belluis, quam hominibus propiores ſunt, quotquot mores patrios retinēt, ac mediterranea incolunt loca. Nam poſt illatam religionem & liberalium artium diſciplinas, in vicos & oppida tributi; præſertim qui mare accolunt, ad humanitatem ac pietatē magnis laboribus excoluntur. Atque hæc *Maffæius*. Cæterum in hanc regionem Portugalenſes omnes ferè attulerunt fruges ac fructus Europæos: & nunc ex ea maximam ligni rubri copiam ad tingendos pannos expetiti extrahunt, quod *Braſilum* vocant, deinde etiam goſſypij & ſacchari ingentē vim. Multæ verò ſunt iſthic Portugalenſium coloniæ, in quibus complura ſunt ab ipſis ad ſaccharum exequendum conſtructa ædificia, nempe *Peinambicum*, *Caput S. Auguſtini*, *Portus omnium Sanctorum*, ubi Epiſcopi & Præſidis totius Provinciæ ſedes. Poſtremò ſunt & aliæ quam plurimæ regiones in hac Meridionali peninſula, nimirum *Popayam*, in qua ſunt urbes, *Popayam* metropolis, *Paſtoco*, *Calli*, *Cartago*, *Antiochia*, & aliæ; *Nova Granata*, in qua *Tunia* regiuncula ſmaragdorum, & *S. Fides*, ubi reſidet Archi-Epiſcopus, & & Præſes *Novæ Granatæ*. *Caribana*, in qua ſunt *Dariez*, *Vraba*, *Cenu*, *Cacibana*, *Cartagena*, *Veneriola*, *Manacapina*, *Cumana*. *Paria*, quæ fuit prima regio hujus continentis à *Columbo* detecta. *Cinnamomifera* regio ab Ortu *Peruviæ* adjacens, profert cinnamomum à vulgato differens. *Turcomanorum* regio, in qua ſunt Hiſpanorum coloniæ, *Salta*, *Stero*, *S. Michaelis*, *Corduba*, *S. Jacobi*. *Patagonum* ſive *Gigantum* regio, & aliæ nonnullæ, quarum quædam fœcundæ ſunt, quædam ſteriles rerumque omnium inopes. Incolæ plerique barbari, inhoſpitales, antropophagi.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

Qui freta luſtravit Batavis incognita Nautis,
et non visa priùs per Gallos, atque Britannos,
ac Lusitanos Indorum nomine claros,
Chriſticolasvè alios, sulcantes æquora velis,
sic sua Iacobus Lemærius ora ferebat.

191
B 8a

bij Le Maire (...) 7R

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8

770

(20)

530
/7: 2: –
90 : ch

gestempeld 7-1-'94

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
191 B 8